Milliyet SANAT

10 TL **ARALIK 2018** | K.K.T.C Fiyatı: 11 TL

SAHNENİN YENİ DON KİŞOT'U
OZAN GÜVEN

SIRADIŞI BİR KÜRATÖR:
WES ANDERSON

NİLİPEK'LE
HAVADAN
SUDAN

LEZZETİNDEN SUAL OLUNMAZ
Şener Şen

YILDIZ MORAN 'BİR DAĞ MASALI' ANLATIYOR

ALFONSO CUARÓN MİLLİYET SANAT'A KONUŞTU

'68'Lİ TUĞRUL ERYILMAZ'DAN HAYAT VE GAZETECİLİK DERSLERİ

ISSN 1300-4425

TURKISH AIRLINES
DÜNYANIN YENİ HAVACILIK MERKEZİNE YOLCULUK
DÜNYANIN EN FAZLA ÜLKESİNE UÇAN HAVAYOLU,
DÜNYANIN YENİ HAVACILIK MERKEZİNDE SİZİ BEKLİYOR.
iGA
TURKISHAIRLINES.COM
A STAR ALLIANCE MEMBER

Milliyet SANAT
Aralık 2018
Sayı 717 / 126301

Yayın Sahibi
MİLLİYET GAZETECİLİK VE YAYINCILIK A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı MEHMET SOYSAL
Genel Yayın Yönetmeni METE BELOVACIKLI
Yayın Yönetmeni FİLİZ AYGÜNDÜZ

Tüzel Kişi Temsilcisi İSMAİL ERALP
Sorumlu Müdür ve Yayın Sahibi Temsilcisi
MURTAZA GÜRLER

Yayın Koordinatörü ASU MARO

EDİTÖRLER
Sinema NİL KURAL
Edebiyat GÜLDEN ÖKTEM
Plastik Sanatlar FİSUN YALÇINKAYA
Görsel Yönetmen AYLA DÜNDAR
Sayfa Sekreteri EROL SEYİTOĞLU

Genel Müdür EMRAH KURTOĞLU
Demirören Medya Gazete Reklam Grup Başkanı
GÜRCAN KORKMAZ
Reklam Grup Başkan Yardımcısı HANDE ATAOL
Reklam Rezervasyon GÜVEN ÖNEMLİ

Satış fiyatı 10 TL
Kıbrıs'ta satış fiyatı 11 TL
Yurt içi abonelik bedeli 90 TL
ISSN 1300-4425

YÖNETİM YERİ:
100. Yıl Mah. 2264. Sok. Demirören Medya Center
No: 1/51 Bağcılar / İstanbul
Tel: (0212) 337 93 41 / 42 Fax: (0212) 337 93 48
e-mail: milsanat@milliyet.com.tr
Reklam Rezervasyon: (0212) 337 97 32
Abonelik Müşteri Hizmetleri: (0212) 337 91 12

Basıldığı Yer: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Akpınar Mah. Hasan Basri Cad. No:4
Sancaktepe - İSTANBUL
Telefon: 0216 585 90 00

Demirören Holding

Milliyet'in ayda bir yayımlanan ücretli kültür sanat dergisidir. Milliyet gazetesi ve eklerinde yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı Milliyet Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş'ye aittir. İzin alınmadan kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemez

Yayın türü: Yerel süreli
www.milliyetsanat.com / @Milliyet_Sanat

AYDA BİR

FİLİZ **AYGÜNDÜZ**
filiz.aygunduz@milliyet.com.tr

Hayat sana teşekkür ederim

Bağcılar'daki Milliyet binası... Dışarıda gri bir kış havası. Pencereden iplik iplik yağmur taneleri süzülüyor. Trafik akıyor seri şekilde. Akşam olduğunda kilitlenecek yine. Gazete sessiz sakin, huzurlu, herkes işinde gücünde. Günlük telaşlar. Altı yıllık Çağlayan dönemini saymazsak, bu binada geçirdiğim on altıncı yılın sonu. Yine yeni bir yıl yaklaşıyor. Ne çok şey yaşadım ben bu binada. Şu an oturduğum odanın hizasında bir üst katta Duygu Asena vardı. Ne eğlenceli bir kadındı, ne eğlenceli genç kızlardık. Bu katta Tuğrul Eryılmaz'ın odası, az ileride. Milliyet Sanat'ı yenilemeye çalışıyoruz. Nasıl heyecanlıyız. Yıl 2001. İyi gazeteci olma çabaları, bol kahkaha, ağır hüzünler, hayata veda edenler, ne çok anı, ne çok hayat. Hepsi birbirinden kıymetli. Bu romantik film şeridi geçmeleri gözün önünden, yeni yıla yaklaşırken oluyor bende. İlk gençlik yıllarımda, tuhaf bir melankoliye eşlik eden "I know what it is to be young / But you don't know what it is to be old" olurdu fon müziği. Bugün olsa neyse de, 20'li yaşların başında, yıllar geçerken yaşlılık triplerine girmem niyeymiş acaba? Bugünlerde fon müziklerim karışık. Playlist'te Orson Welles yok ama. Fonda daha çok bir Sezen Aksu şarkısı duyuluyor: "Hayat sana teşekkür ederim".

O romantik, gözleri bol hüzün geçişli kızı büyüteceğim diye az didinmedim. Daha iki ay önce biraz daha anlasın insanı, hayatı hesabıyla yeniden mektebe yazdırdım. Psikoloji tahsil ediyor, yüksek lisans gibi afili bir etiketle. Mesut valla. E biraz 'olmasa iyiydi' tortuları kaldı üzerinde tabii ama o da hayattan, ne yapalım. En azından artık yeni yıl yaklaşırken, daha ziyade sevinç duyar hale geldi. Sahiden de sevinçliyim. Yıllardır, her yeni yılda, bir gün ayrılacağım bilgisinin kabülüyle oturduğum Milliyet'teki evimde, arkadaşlarımla birlikte 12 güzel sanat dergisi yaptık. Bir sürü güzel kitap okudum, film izledim, tiyatro oyunları, sergiler... Her sayı bir önceki sayıdan daha güzel olsun telaşları. Şimdi dönüp bakıyorum, her yıl bir öncekinden daha iyiydi, daha güzeldi sanat adına. Hep geliştik, büyüdük, zenginleştik. Böyle de devam edeceğini umuyorum yeni yılda. Biz yine 'en güzel' Milliyet Sanat dergisini yapmaya çalışacağız.

Yılın son sayısında içeriği tekrarlamak yerine bunları yazmak geçti içimden. Her şey için 'hayat sana teşekkür ederim' demek.

Yeni yılınız kutlu olsun.

Kapak:
Şener Şen
Fotoğraf:
Muhsin Akgün

Aralık

28

Heykeltıraş, ressam ve grafik sanatçısı Erol Kınalı, retrospektif sergisiyle İş Sanat Kibele Galerisi'nde.

22

Wes Anderson, Viyana Sanat Tarihi Müzesi'ni baştan yarattı.

52

Çağan Irmak yeni filmi "Bizi Hatırla"yı anlattı.

108

Milliyet Sanat'ın eski yayın yönetmeni Tuğrul Eryılmaz ve meslektaşı Asu Maro bir araya geldiler, ortaya "68'li ve Gazeteci" nehir söyleşi kitabı çıktı.

79

"I Pagliacci" İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde sahneleniyor.

102

LP'nin 'kalbinden' dökülenler.

62

Felicity Jones, ünlü yargıç Ruth Bader Ginsburg rolünde.

PLASTİK SANATLAR

10 Yıldız Moran'ın kimselere benzemeyen dünyası
16 Mehmet Güleryüz yıllar sonra bir sergiyle Paris'te
28 Erol Kınalı'dan 'sanat yolu'na bir bakış
32 Geleceği resmeden sanatçı: Hilma af Klint

MİMARLIK

36 Snøhetta'nın tasarım dünyası

SİNEMA

48 Alfonso Cuarón'la "Roma" üzerine
56 Sinemada yılın "en"leri
65 Terry Gilliam yel değirmenlerine karşı

SAHNE SANATLARI

82 Ozan Güven ve Günay Karacaoğlu "Don Kişot" uyarlamasında buluştu
86 Çağ Çalışkur ile Funda Eryiğit'in "Fotoğraf 51"i
90 "Manik Atak"ta kadınlar birbirine ayna tutuyor

MÜZİK

94 Ölümünün 20. yılında Türkiye'deki "Tribute to Frank Sinatra" konserleri
96 Nilipek'ten konser kaydı albümü
99 Müzik Kutusu'ndan Greta Van Fleet, Rita Ora ve Ah! Kosmos çıktı

EDEBİYAT

113 Şebnem İşigüzel; Suat Derviş'i, yazarın romanlarını ve kahramanlarını mercek altına aldı
116 Fotoğraf sanatçısı klasik eserlerde ne görür?
120 Neslihan Önderoğlu'ndan yıl sonu yaklaşırken çocukluk anılarına ve yılbaşı gecelerine dair...
122 Latife Tekin'den dokuz yıl aradan sonra iki roman birden: "Manves City", "Sürüklenme"

ÖTE/DE/Kİ MİMARLIK

THE FAR/O/THER ARCHITEC-TURE

TABANLIOĞLU

ARCHITECTS

MİMARLAR + HAN

TÜMERTEKİN

28 Kasım
November 2018

—

05 Ocak
January 2019

Küratör / Curator:
Hasan Bülent Kahraman

Danışman / Consultant:
Luca Molinari

25. yıl | AKBANK SANAT

İstiklal Cad. No: 8 Beyoğlu | 0212 252 35 00 - 01
www.akbanksanat.com | / akbanksanat

ne var
ne yok

Lambert'in oyunu "Uzlaşma"da başrolde Gökçer Genç rol alıyor.

SAHNEDE 'UZLAŞMA'

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları, Chloe Lambert'in yazdığı, Zeynep Su Kasapoğlu'nun çevirdiği, Aslı İçözü'nün yönettiği "Uzlaşma" adlı oyunu seyirciyle buluşturuyor. 14 Kasım'da Üsküdar Musahipzade Celal Sahnesi'nde ilk gösterimini yapan oyun, sürekli kavga eden bir çiftin sorunlarını çözmek için aile mahkemesi tarafından atanan arabulucular eşliğinde uzlaşma toplantılarına katılması üzerine. Gökçer Genç, Işıl Zeynep, Yeliz Şatıroğlu, Zeliha Bahar Çebi'nin rol aldığı oyun 5-8 Aralık tarihleri arasında Fatih Reşat Nuri Sahnesi'nde, 20-22 Aralık 2018 tarihleri arasında Ümraniye Sahnesi'nde izlenebilecek.

"The Renaissance Nude" sergisindeki Jean Fouquet'nin "Virgin and Child (Melun diptych)" eseri.

RÖNESANSA YENİ BAKIŞ

Antik Yunan ve Antik Roma döneminden günümüze kalan eserleri sergileyen J. Paul Getty Müzesi ve İngiltere'nin en eski bilim akademilerinden biri olan Londra Kraliyet Sanat Akademisi tarafından Los Angeles'ta "The Renaissance Nude" isimli bir sergi açıldı. Leonardo da Vinci, Raphael, Michelangelo, Dürer'in aralarında bulunduğu isimler tarafından yapılmış 100'den fazla esere yer veren sergi, 27 Ocak 2019'a kadar sürecek.

Bruegel'in "Babil Kulesi", 13 Ocak 2019'a kadar Viyana Sanat Tarihi Müzesi'nde görülebilir.

'BABİL KULESİ' SERGİDE

Viyana Sanat Tarihi Müzesi, ölümünün 450'nci yılında Hollandalı ressam Pieter Bruegel'i anmak için özel bir sergi düzenliyor. Sergide sanatçının neredeyse tüm eserlerine yer veriliyor. 13 Ocak 2019'da son bulacak olan sergide sanatçının en önemli eseri Babil Kulesi de yer alıyor.

Kötü kalpli Kont Olaf'a Neil Patrick Harris hayat veriyor.

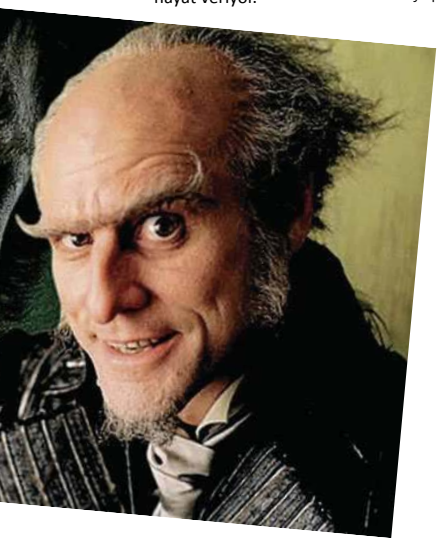

"TALİHSİZ SERÜVENLER"İN ÜÇÜNCÜ SEZONU GELİYOR

2004 yapımı "A Series of Unfortunate Events" (Talihsiz Serüvenler Dizisi) filmi Netflix tarafından diziye uyarlanmıştı. 2016'da Netflix'te gösterime giren dizinin son sezonu olma niteliği taşıyan üçüncü sezonu, 1 Ocak 2019'da yayınlanacak. Dizinin konusu; uzun süre gizlenmiş aile sırlarını ortaya çıkarma arayışlarında, Baudelaire yetimlerinin önündeki sıkıntılar, badireler ve kötü kalpli Kont Olaf (Neil Patrick Harris) hakkında olacak. Netflix'ten yapılan açıklamaya göre dizi 2019'da sona erecek.

KAAN SABANCI

BELKİ DE DÖNECEKTİM

Senin kadar eksik
Sen kadar eksilmişim
Senin kadar yaz
Senin kadar kışım
Ben bu sevdadan sonra
Epey bir sarhoşum
Ben bu sevdadan sonra
Sen olmuşum

(Sayfa 88)

Doğan
DK DOĞAN KİTAP
EGMONT

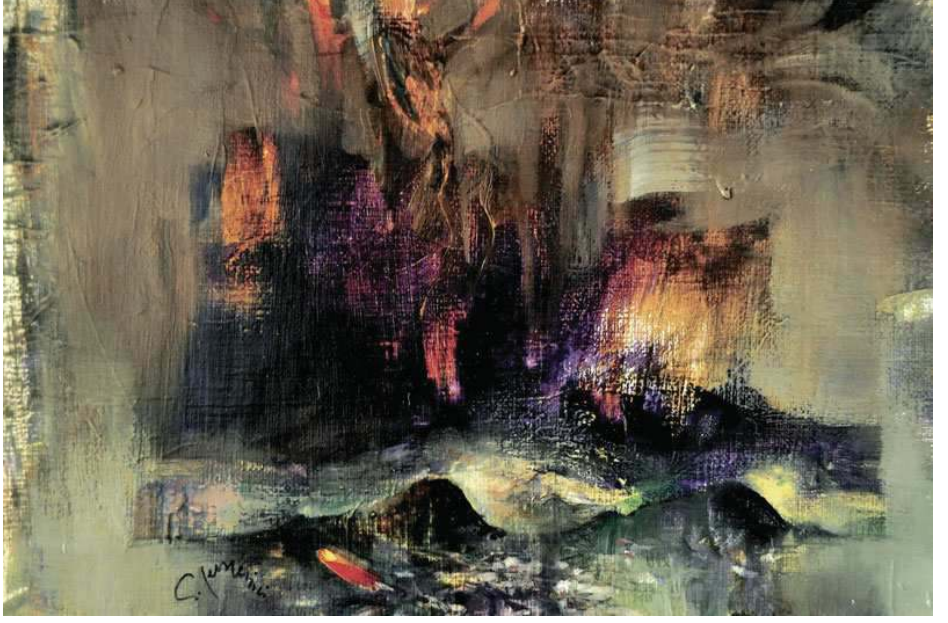

"345" ölçünün hem bir gerçeklik hem bir büyü olabileceğinin altını çiziyor.

Lana Del Rey, yeni yılı "Norman F-ing Rockwell"le karşılıyor.

LANA DEL REY'DEN YENİ ALBÜM

Lana Del Rey, son çıkardığı "Lust For Life" albümünün ardından 2019 yılının başlarında çıkaracağı yeni bir albüm ile hayranlarının karşısına çıkacak. Albümün isminin "Norman F-ing Rockwell" olacağını söyleyen şarkıcı, albümde bulunacak "Venice B-ch" ve "Mariners Apartment Complex" adlı parçaların klibini eylül ayında yayınladı.

KÂĞIDIN BOYUTLARINA DAİR

Alarmart, Platform-A Sanat Galerisi'nde daha önce de gerçekleştirdiği ölçü odaklı kimi projelerden sonra şimdi de odağına kâğıdın A3, A4, A5 ölçülerini koyduğu ve kısaca "345" adını verdiği bir projeyle izleyicinin karşısına çıkıyor. Alarmart "345" ile ölçünün hem bir gerçeklik hem bir büyü hem bir kilit hem bir anahtar hem bir durum hem de bir duruş olabileceğinin altını çiziyor. Alarmart'ın 15 Aralık'ta açılacak sergisi 10 Ocak 2019 tarihine dek görülebilir.

"Dünyada Karşılaşmış Gibi", yıldız oyuncu kadrosuyla göz dolduruyor.

ARENA'NIN 'ARALIK'I

Wolkswagen Arena, yılı kültür sanat etkinlikleriyle kapatmak isteyenler için tiyatrodan konsere uzanan bir program hazırladı. 2 Aralık Pazar günü Duman konseri ile başlayacak etkinliklerin ikincisi ise Krek Tiyatro'nun "Dünyada Karşılaşmış Gibi" oyunu 3, 4, 24, 25, 28 ve 29 Aralık tarihleri arasında izleyicinin karşısına çıkacak. 20 Aralık'ta Yasmin Levy konserinden sonra arena yılı, Fazıl Say "Truva Sonatı"nın İstanbul prömiyeri ile kapatacak. Konser 22 Aralık Cumartesi akşamı gerçekleştirilecek.

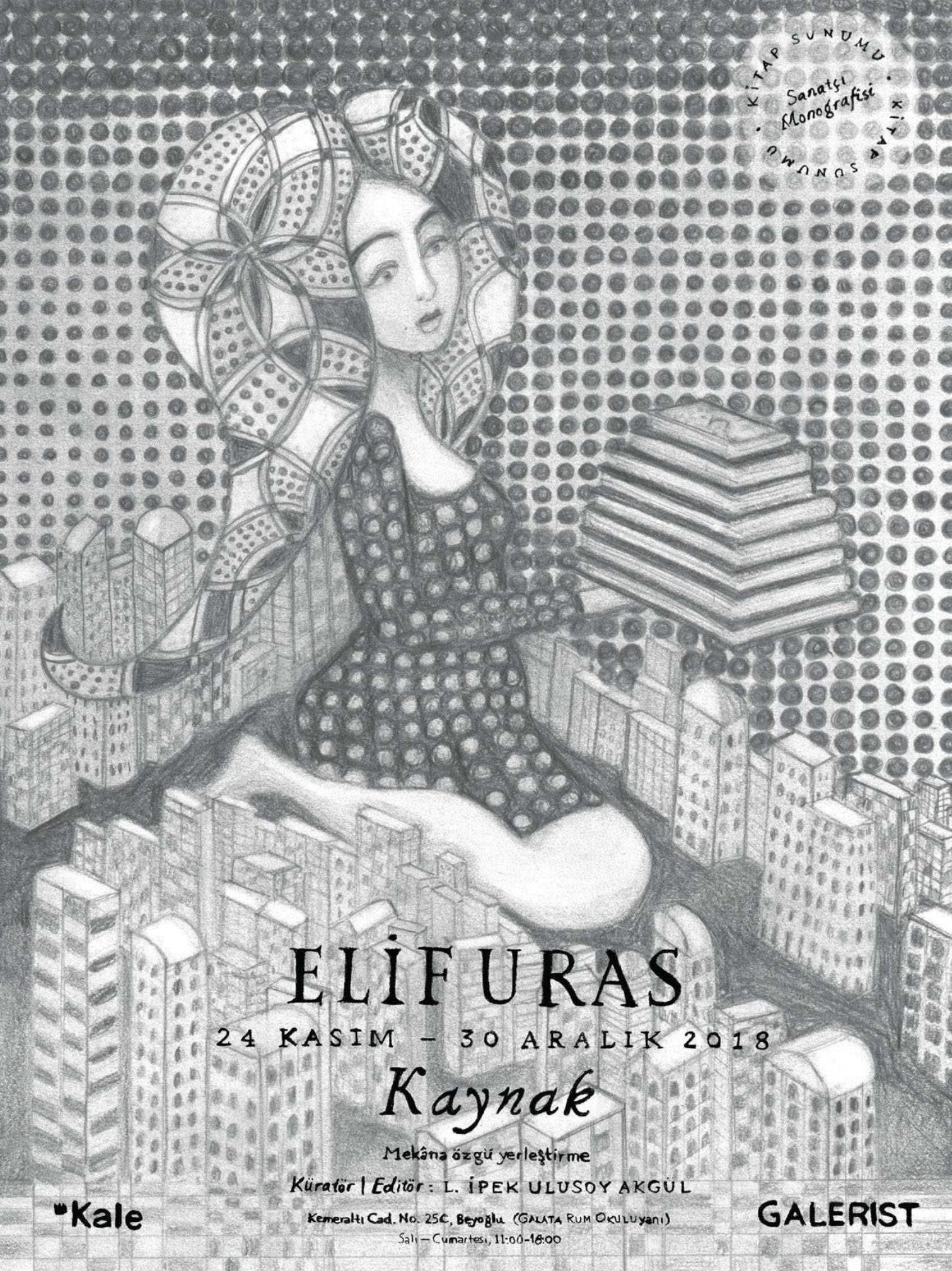

ELİF URAS

24 KASIM – 30 ARALIK 2018

Kaynak

Mekâna özgü yerleştirme

Küratör | Editör: L. İPEK ULUSOY AKGÜL

Kale

Kemeraltı Cad. No. 25C, Beyoğlu (GALATA RUM OKULUyanı)

Salı – Cumartesi, 11:00-18:00

GALERIST

BACKSTREET BOYS 'DNA' ALBÜMÜ İLE DÖNÜYOR

Backstreet Boys beş yıllık aradan sonra yeni bir albüm ile geri dönüyor. 25 Ocak'ta yayınlanacak olan, "Don't Go Break My Heart" ve "Chances" adlı parçalarının da aralarında bulunduğu albümde 12 parça olacak. Grubun hayranlarını sevindirecek bir diğer haber ise grup albümün yayınlamasının ardından Backstreet Boys haziran ayında turneye çıkacak.

Grup, yeni albümün yayınlanmasının ardından turneye çıkacak.

James Cameron'ın katkılarıyla gerçekleşen Rodriguez filmi, şubat ayında izleyici ile buluşacak.

Sergi, Van Gogh'un Almanya ile olan bağlantılarını keşfetmeyi amaçlıyor.

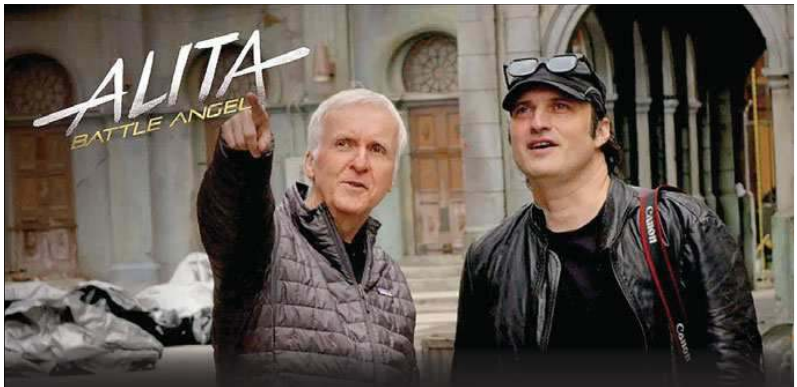

ROBERT RODRIGUEZ VE JAMES CAMERON TAKIM OLDU

2019'un Şubat ayında vizyona girecek olan yeni bilimkurgu filmi "Alita: Battle Angel" için James Cameron ve Robert Rodriguez bir araya geldi. Yönetmenliğini Robert Rodriguez'in üstlendiği film, Alita (Rosa Salazar) adlı bir kızın hiçbir şey hatırlamadan uyandığı bir gelecekte geçiyor. Filmin ortaya çıkmasında James Cameron'ın büyük bir katkısı olduğu gerçeği düşünüldüğünde ve sahne arkasında kullanılan teknoloji de göz önünde bulundurulduğunda, filmin gerçekten güzel görünmesi sürpriz olmamalı.

VAN GOGH SERGİSİ FRANKFURT'TA

Almanya'nın en önemli sanat müzelerinden biri olan Frankfurt'taki Städel Müzesi, 2019'da "Making Van Gogh" isimli bir sergiyi ağırlayacak. 23 Ekim 2019'da açılacak olan sergi, 16 Şubat 2020'ye dek sanatseverlerle buluşacak. Sergide yaklaşık 140 eser sergilenecek. Bunlar arasından 50 tanesi sanatçının en önemli eserlerinden oluşuyor. Sergi Van Gogh'un Almanya'yla olan bağlantılarını keşfetmeyi hedefliyor.

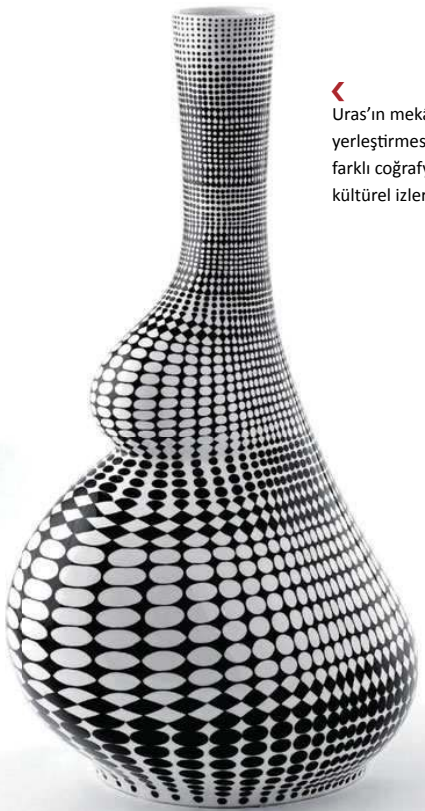

Uras'ın mekâna özgü yerleştirmesi, ilhamını farklı coğrafyaların kültürel izlerinden alıyor.

ELİF URAS'IN "KAYNAK"I

Galerist öncülüğünde ve Kale Grubu desteğiyle, sanatçı Elif Uras'ın farklı coğrafyaların kültürel izlerinden beslenerek hayata geçirdiği mekâna özgü yerleştirmesi "Kaynak" sergileniyor. Kale Grubu'nun 2018 yılı için tasarladığı seramik sanatını destekleme projesi kapsamında, Elif Uras'ın ilk monografisi de hayata geçiriliyor. Sergi, 30 Aralık 2018 tarihine dek Galata Rum Okulu'nun yanındaki tarihi mekânda izleyicilerle buluşuyor. **MS**

Turgut Uyar

EN SEVDİĞİNİZ YAZARLAR DİJİTAL ORTAMDA.

Yapı Kredi Yayınları, yüzlerce e-kitaptan oluşan arşiviyle her an yanınızda.
Siz de dr.com.tr veya idefix.com adresinden e-kitaplarımıza ulaşabilirsiniz.

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

YapıKredi

1952'de fotoğrafladığı Portekiz sahili Nazare.

Yaşamın izlerinin fotoğrafı

İstanbul Modern Fotoğraf Galerisi, Türkiye Cumhuriyet tarihinin akademik eğitim almış ilk fotoğraf sanatçısı Yıldız Moran'ın 86 siyah-beyaz fotoğrafına "Yıldız Moran: Bir Dağ Masalı" başlıklı sergi ile ev sahipliği yapıyor.

1962'de evlendiği Özdemir Asaf'ın 1955'te çektiği portresi.

Sanatçı Moran'ın kamerasından Kapadokya, 1955 tarihli.

GENCAY ALTAY
altaygencayy@gmail.com

Fotoğraf 24 saat düşünülen, yaşanan, ikinci plana atılamayacak bir konudur. İnsana, hayata özgü bir aşamanın bir yerini, kavramsal olarak dolu, yoğun, ağırlıklı olarak verebilen kişidir fotoğrafçı" ifadelerinin sahibi Yıldız Moran, fotoğrafı yalnızca gerçeği belgeleyen bir araç olarak görmüyor. Fotoğraf, Moran'ın gözünde, bu işlevinin yanı sıra sanatsal bir ifade biçimi olarak da beliriyor. 1950'li yıllara hâkim olan fotojurnalizm ve belgesel fotoğrafçılığın sınırları ötesinde düşünüp hayal edebilen fotoğraf sanatçısı Yıldız Moran'ın 12 yıla sığdırdığı üretimleri 86 siyah-beyaz fotoğraflık bir seçki ile İstanbul Modern Fotoğraf Galerisi'nde temsil ediliyor. "Yıldız Moran: Bir Dağ Masalı" başlıklı sergi, aynı zamanda sanatçının daha önce hiç gösterilmemiş fotoğraflarını da izleyiciyle buluşturmayı hedefliyor. Küratör Merih Akoğul, basın bülteninde yer alan metninde, dağın 'bakanların niyetlerine göre kendine ait yüzlerinden birini göstermeyi' seçtiğini aktarıyor. Yıldız Moran fotoğrafları da aynı bir dağ gibi fotoğrafa her bakanın başka hikâyeler okumasına alan tanıyor. Dönemin fotoğrafçılarının eserlerinde öne çıkan toplumsal gerçekçilikteki sert anlatıdan bir bakıma feda ederek kötü yaşam koşullarının gülümsemeyi silmediği, silemediği anları da yakalıyor Moran. İlk bakışta ışık ve gölgenin ustaca kullanımı ile izleyeni kendine çağıran Moran fotoğrafları seyircisini o ilk bakışın ardına, gündelik yaşamda görünmeyenlerin detayına davet ediyor.

En son 2013'te Pera Müzesi'nde gerçekleştirilen retrospektifte izlediğimiz fotoğraf sanatçısının İstanbul Modern'de 12 Mayıs tarihine kadar görülebilecek "Yıldız Moran: Bir Dağ Masalı" sergisi; 1950'lerde daha 19 yaşında iken yurt dışına okumaya gitmiş, Anadolu'yu ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerini gezerek fotoğraflamış, zamanın ötesinde, cesur bir kadının fotoğraf tarihindeki yerine bir kez daha vurgu yapıyor.

Sergi Yıldız Moran'ın fotoğraf tarihindeki yerine bir kez daha vurgu yapıyor.

LONDRA'YA FOTOĞRAF OKUMAYA GİTTİ

Yıldız Moran, Robert Kolej'in son sınıfında resme karşı 'yeteneksiz' olduğunu düşünmüş ve dayısı, Türkiye'nin önemli sanat tarihçilerinden Mazhar Şevket İpşiroğlu'nun önerisiyle Londra'ya fotoğraf okumaya gitmişti. Bloomsbury Technical College'da aldığı bir yıllık eğitimin ardından, Freddie Mercury ve illüstratör Alan Lee'nin de mezun olduğu Ealing Technical College & School of Art'a geçiş yapmıştı. Buradaki eğitimini ise zamanının tanınmış tiyatro fotoğrafçısı John Vickers'ın asistanı olarak çalışmaya başladığı dönem takip edecekti. Burada portre fotoğrafçılığına dair öğrendiklerini pekiştirme fırsatı yakaladı Moran. 1953 yılında, 21 yaşındayken Cambridge'da açtığı ilk sergisinde gösterilen 25 fotoğrafın 25'i de bir günde satılmıştı. İspanya, Portekiz ve İtalya'yı bedeninin bir uzantısı olarak kanıksadığı fotoğraf makinesi ile dolaşmış, burada çektiği kareleri derlediği bir fotoğraf kitabı da hazırlamıştı. Sanatçı, 1954 yılında Türkiye'ye fotoğrafçı kimliği ile dönmüş dayısı Mazhar İpşiroğlu ile Anadolu köy ve kentlerini fotoğraflamak üzere yola çıkmıştı. 1955 senesinde ise Beyoğlu Kallavi Sokak'ta Adalet Cimcoz'un Maya Sanat Galerisi'nin üst katını kiralayarak burada kendi stüdyosunu kurdu. "Yıldız Moran: Bir Dağ Masalı" seçkisinde de yer alan Halikarnas Balıkçısı, Adalet Cimcoz ve Haldun Taner portreleri işte burada çekilmiştir. Burası, ticari işlerinin yanı sıra kendi projelerini de sürdürebildiği bir alan tanımıştı Moran'a. Stüdyosundaki ilk sergisi, Avrupa ve İngiltere'de çekmiş olduğu fotoğraflardan bir seçkiyi izleyiciyle buluşturuyordu. 1955'ten 1962 yılına beş kişisel sergi sığdıran Moran, 1962'de Özdemir Asaf ile evlenmesi üzerine fotoğraf çekmeyi bırakma kararı almış, 1970 yılında ise son sergisini açmıştı.

ÖZDEMİR ASAF'IN MATBAASI

1954 senesinde, iyi bir matbaa arayışı üzerine hayatının akışını değiştirecek Özdemir Asaf ile tanışan Moran bundan sekiz yıl sonra Asaf'la evlenmiş ve dört yıl içinde üç çocuk sahibi olmuş. Özdemir Asaf'la tanıştığı günü daha sonra Ses dergisine verdiği bir röportajda şu sözlerle anlatmış sanatçı; "Yaşamımı sürdürmek için para kazanmam gerekliydi. Yılbaşı kartları yapıp satmak, para kazanmamı sağlayabilir diye düşündüm. Anlaştığım matbaa çok kötü basmıştı kartlarımı. Tam umutsuzluğa düşmüşken, bir arkadaşım Özdemir Asaf'ı önerdi: 'Hem şairdir hem de titiz ve güzel baskılar yapar,' dedi. İş konuşmak için Özdemir Asaf'ın matbaasına gittim. Tarihini de verebilirim: 4 Kasım 1954, saat 11.00. Kelimelerle dile getirmek zor. Duygulu, kibar, hiç görülmemiş

Moran'ın 1956'da çektiği Ağrı Dağı fotoğrafı.

Moran'ın perspektifinden 1955'te Anadolu.

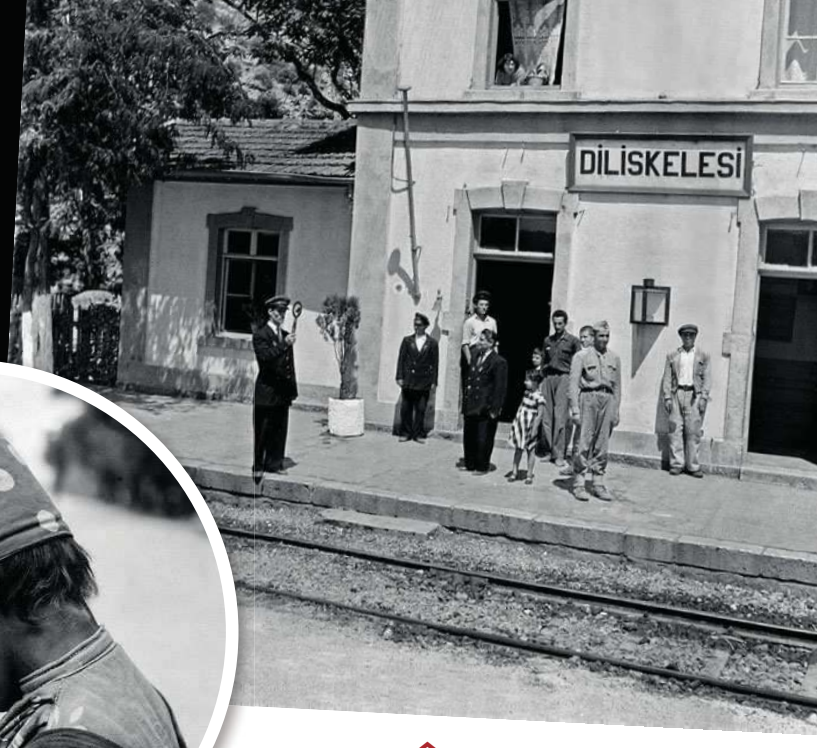

Diliskelesi, Kocaeli, 1954 tarihli.

ve bir daha göremeyeceğim bir insandı. Pırıl pırıl bir zekâ, renkli, yepyeni, bambaşka bir dünyaydı o. Olağanüstü bir insandı kısacası. (...) Fotoğraf sanatının bana göre ve benim seçtiğim yöndeki sınırlarını zorlama ve buna yönlenme gerekiyordu. Bunda Özdemir Asaf'ın çok rolü oldu. Onun içerik yönünden, zihinsel gelişme yönünden sınırsız yararı oldu." Özdemir Asaf'ın Moran'a duyduğu derin tutku ise, şimdi Aşiyan'daki mezar taşlarında kazılı olan şu dizelerde ölümsüzleşiyor:

"Sevgi ise, sevişeceğiz seninle... / Kavga ise, dövüşeceğiz seninle... / Ölümü de paylaştığımız yaşamda / Ortaklaşa bölüşeceğiz seninle."

Fotoğraf tarihi araştırmacısı Seyit Ali Ak ile yaptıkları röportajda fotoğraf tutkusunu bırakmasından ise bu kez şöyle bahsedecektir Moran: "10 yıl kadar hep tekrar başlamayı umdum. Ama arayı açtıktan sonra çok zor. Acımasız bir konu. (...) Yarım olacak iş değil. Hiç yapmamak daha iyi."

1950'LERİN FOTOĞRAF SAHNESİ

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimi, fotojurnalizmin ve belgesel fotoğrafın 'gerçek'in peşine düştüğü bir dönemin de müjdecisi olmuştu. Bu dönemin Türkiye'deki yansımalarına, beş sene önce Pera Müzesi'nde açılmış Yıldız Moran sergisinin kataloğunda yayımlanan "Issızlığın Ortasında Yıldız Moran" metni ile Esra Özdoğan ışık tutuyor: "Moran fotoğraf âlemine gözlerini açtığında, tekil örnekler dışında tüm dünyada 'olmuş olanı' olduğu gibi aktaran bir fotoğraf yüceltilmektedir."

Yıldız Moran için durum bundan ötedir. Şiirsel olan her şeyin fotoğrafın konusu olabileceğini önerirken, fotoğraf ile ilgili yaşadığı zamanda yaygın olmayan bir başka mesele olan fotoğrafın öznelliğini de tartışarak fotoğrafın sanat olabileceğini de söyleyecektir sanatçı; "Belgeleyici, röportaj fotoğrafı ise konu, söylenen söz geçerli olabilir. Röportaj yapmak için objektif bir görüşten, olayın niteliğine ilişkin bir yargıya varmak lazım. Fotoğrafın bir başka yönü daha var; sübjektif yönü. Gazete röportajı ile şairi ayıran yön. Kalemi nasıl birçok şey için kullanabilirseniz, makineyi de öyle. Şair hangi vezinle, hangi kalıpla şiir yazmayı seçip içeriği dolduracaksa, fotoğrafçı da kendine en uygun fotoğraf makinesini bulmakla yükümlüdür. Her iki dalda da sonuçta şiirsellik, estetik yoksa başarısızdır. Konuya saygılı yaklaşım büyük önem taşır. Fotoğraf makinesi objektif bir algılayış biçimi olarak bellendiğinden her fotoğrafın objektif bir görüntü olduğu kanısı yaygındır. Oysa fotoğraf çekileceği açıdan, çekileceği andan, çekenin görüş açısından kaynaklanan nedenle çok da çarpıtılabilir."

Anadolu peyzajlarında, soyutlamalarında ve portrelerinde köylerdeki yoksulluğun acınası çıplak ve sert temsilleri, köy halkının umutsuz ve çaresiz bakışları yer almıyor. Köy yaşamının gündelik akışı, zamansız manzaralarda var olan kültürel kodlar vasıtasıyla öne çıkıyor. Anadolu insanı fotoğraf makinesinin karşısında küçülüp mahcup hissetmiyor aksine anıtlaşıyor.

Merih Akoğul'un Coşar Kulaksız ile düzenlediği bir Yıldız Moran söyleşisinde sanatçının 1956'da çektiği "Hayat" başlıklı fotoğrafından bahsediyor. Fotoğraf, zamansız bir Anadolu peyzajının merkezine kirli kumaş parçası giymekte olan küçük bir çocuğu yerleştiriyor. Kulaksız ve Akoğul, çocuğun neredeyse bir fotomodel edası ile kendinden emin ve cesur bir ifadeyle kadraja baktığı bu fotoğrafın seyircide bıraktığı etkiyi, Moran'ın bir fotoğrafçı olarak özneleri ile kurduğu samimi iletişim ile açıklıyor.

Sanatçının "Palamutçu Çocuk" başlıklı fotoğrafında, palamut tezgahının arkasında eli belinde, işinin ehli, tezgahına gururla bakarken çekilmiş erkek çocuk için de benzer bir okuma yapılabilir. Erken yaşta çalışmak zorunda bırakılan küçük bir çocuğun acımasız gerçeği, Moran'ın fotoğrafçı kişiliği sayesinde başka tür bir gerçekliğe de dönüşüyor. Bu kare, seyirciye ürkek ve mağrur bir çocuk göstermiyor. İzleyici, palamutlarına gururla bakan 50 yıllık tezgahtar ifadesine bürünmüş satış yapmaya hazır bir çocuğun portresini görüyor aynı zamanda.

İnsan yaşamının izlerini kimi zaman kıyıya sürülmüş boş bir kayıkta, düğümlenmiş balıkçı ağlarında, kardaki ayak izlerinde, bir kuyuda, çocuk gülüşünde ve kimi zamansa toprağa saplanmış küreklerde takip eden fotoğraf sanatçısının 86 siyah beyaz fotoğrafı İstanbul Modern'de ziyaret edilebilir. **MS**

İstanbul Modern / (0212) 334 73 00 / Bitiş tarihi: 12 Mayıs 2019

artam
ANTİK A.Ş.

ONLINE MÜZAYEDE

BİTİŞ:
9 ARALIK 2018

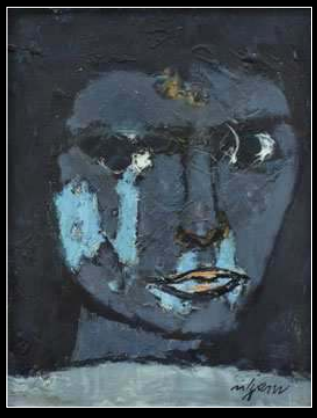

ARTAM ANTİK A.Ş. MÜZAYEDELERİ EVİNİZE GELİYOR

Online katılımla müzayedelere pey verebilir, dilediğiniz her an artırım yapabilir, sanat eserlerine tıklayarak sahip olabilirsiniz.

Artam ANTİK A.Ş. güvencesi ve uzmanlığı online müzayedeciliği başka bir boyuta taşıyor, siz de online müzayedelerimize katılmak için üyelik aktivasyonunuzu yaptırınız.

artam
ANTİK A.Ş.
ANTİK PALACE:SÜLEYMAN SEBA CAD. TALİMYERİ SK. 34357
MAÇKA/İSTANBUL TEL: (0-212) 236 24 60 www.antikas.com

ARTAM ANTİK A.Ş GÜVENCESİNDE

NEŞET GÜNAL

NEŞET GÜNAL (1923-2002)
"Sorun-Sorum V"
Tuval üzerine yağlıboya
İmzalı. 1991-1992 tarihli.
150x190 cm

artam
ANTİK A.Ş.

23 ARALIK 2018
PAZAR

ANTİK PALACE: SÜLEYMAN SEBA CAD. TALİMYERİ SK. NO: 2 MAÇKA 34357 İSTANBUL TEL: 0212 236 24 60

FAHREL NİSSA ZEİD

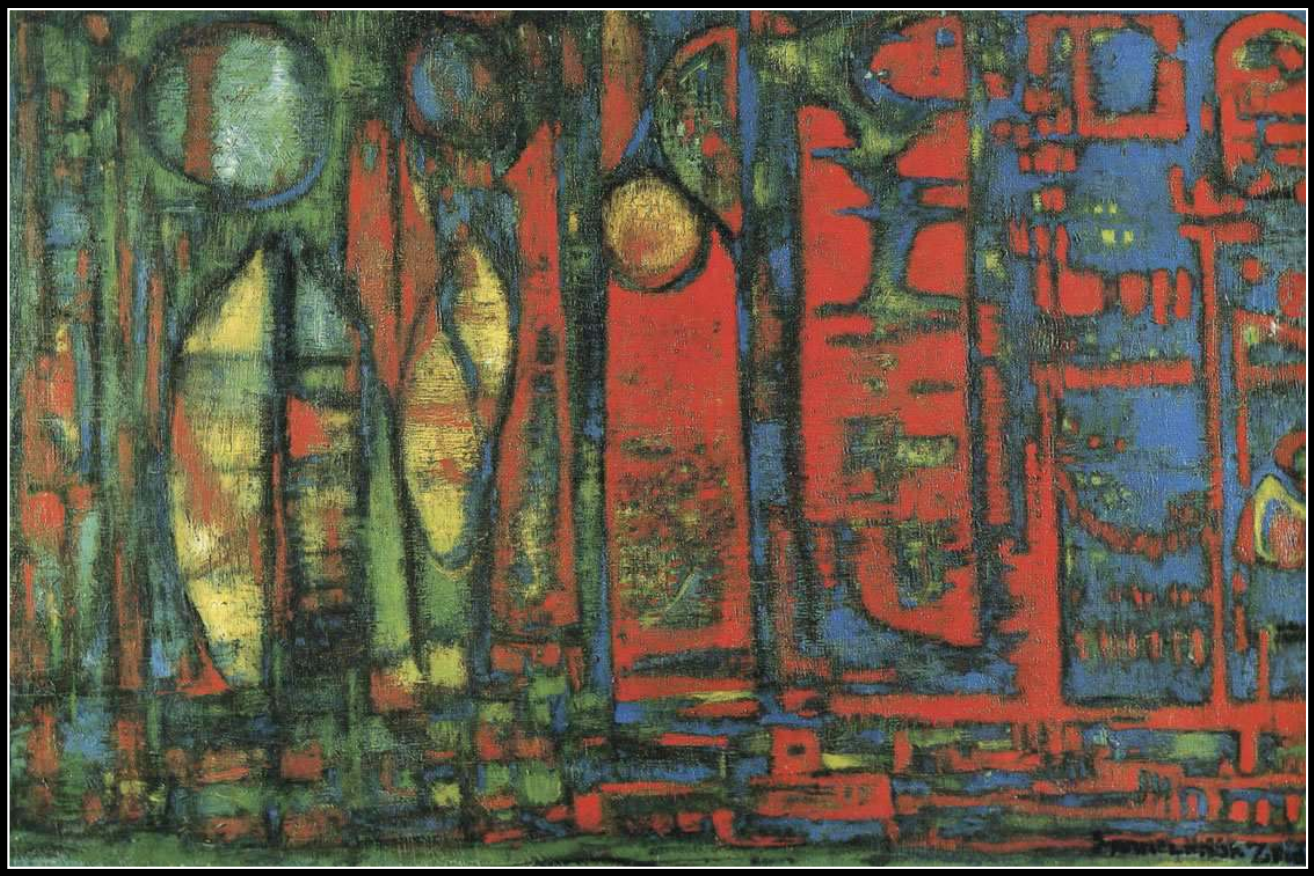

FAHREL NİSSA ZEİD (1901-1991)
"Yeniden Doğuş"
Tuval üzerine yağlıboya
İmzalı. 1968 tarihli. 120x180 cm

302. MÜZAYEDE

ANTİK PALACE

artam
ANTİK A.Ş.

www.artam.com

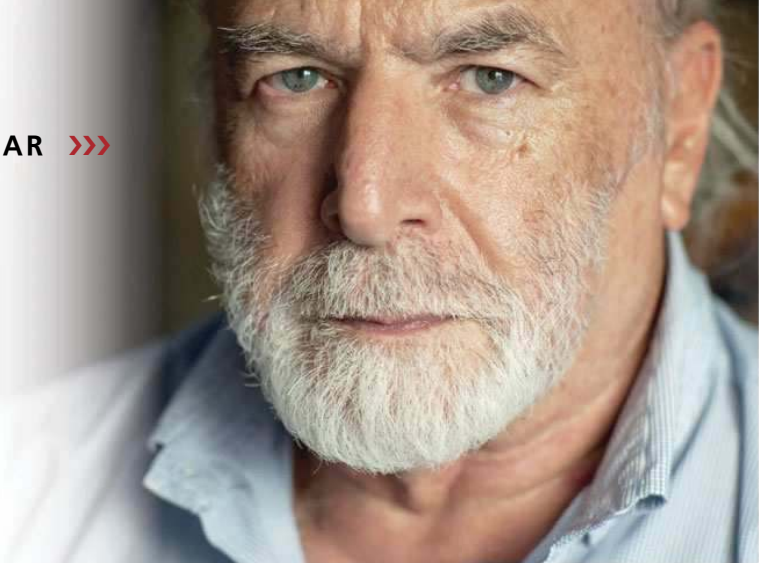

Güleryüz, sergideki eserleri için "Yılın yarısında Paris'te yaşarken yaptığım, desenlerle başlayan bir dönemin son iki buçuk yılının boyaları bu sergilediklerim," diyor.

"44 yıl sonra bir unvan maçı"

Ressam Mehmet Güleryüz, son yıllarda Paris'te gerçekleştirdiği yapıtlarını Galeri Cyril Guenieri'de sergiliyor. 1974'ten sonra Paris'te ikinci kez solo sergi açan Güleryüz, bu sergiyi yeni bir başlangıç kabul ediyor.

Güleryüz'ün "La Visite" adlı yağlı boya eseri.

FİSUN YALÇINKAYA
fisun.yalcinkaya@milliyet.com.tr

Paris'te bulunan Galeri Cyril Guenieri, ressam Mehmet Güleryüz'ün son iki yılda Paris'te ürettiği eserlerine ev sahipliği yapıyor. "De l'intérieur" başlıklı sergi sanatçının son dönemini yansıtması bakımından önem taşıyor. Ama aynı zamanda sanatçının bu ay kutladığı 80. yaşında, 44 yıl aradan sonra Paris'te açtığı ilk sergi olması da anlamlı. Sanatçıyla 'yeni bir dönemin başlangıcı' saydığı bu sergiyi konuştuk.

Öncelikle Paris'teki bu serginizin sizin için önemi nedir? Bugüne kadarki sanat yaşamınızda nerede duruyor bu sergi?

18 Aralık'ta 80 yaşında olacağım. 80 yaşın, bir insanın ömründe hatırı sayılır bir basamak olduğunu düşünmek zor olmasa gerek. Bu sergi 80 yaşıma bir sunu. Fransa'daki son sergimden bu yana 34 yıl geçti. Paris'teki son kişisel sergim de 1974'teydi. 44 yıl sonraki bir unvan maçı da denilebilir bu sergi için. Bir büyük maratonun son etaplarına kaç hamle sığdırılır sorusuna cevap arayışı da diyebilirim. Paris'te, New York'ta, Brüksel'de hep kısıtlı şartlarda, darlık içinde geçen süreçlerde hayalini kurduğum şey, geçim zorluğu olmayan bir dönemde üretebilmekti. Beş senedir yılın yarısında Paris'te yaşarken yaptığım, desenlerle başlayan bir dönemin son iki buçuk yılının boyaları bu sergilediklerim. Ancak bu sergiye beş yılda hazırlandım. Bu sergiyi yeni bir dönemin başlangıç sergisi sayıyorum.

İstanbul Modern'de düzenlenen retrospektifiniz büyük ses getirmişti. Şimdi bu sergide Paris'teki sanat izleyicisiyle yapıtlarınızı paylaşmak size neler ifade ediyor?

Uluslararası bir izleyiciye bütün gücünüzle bir çıkış yapıyorsu-

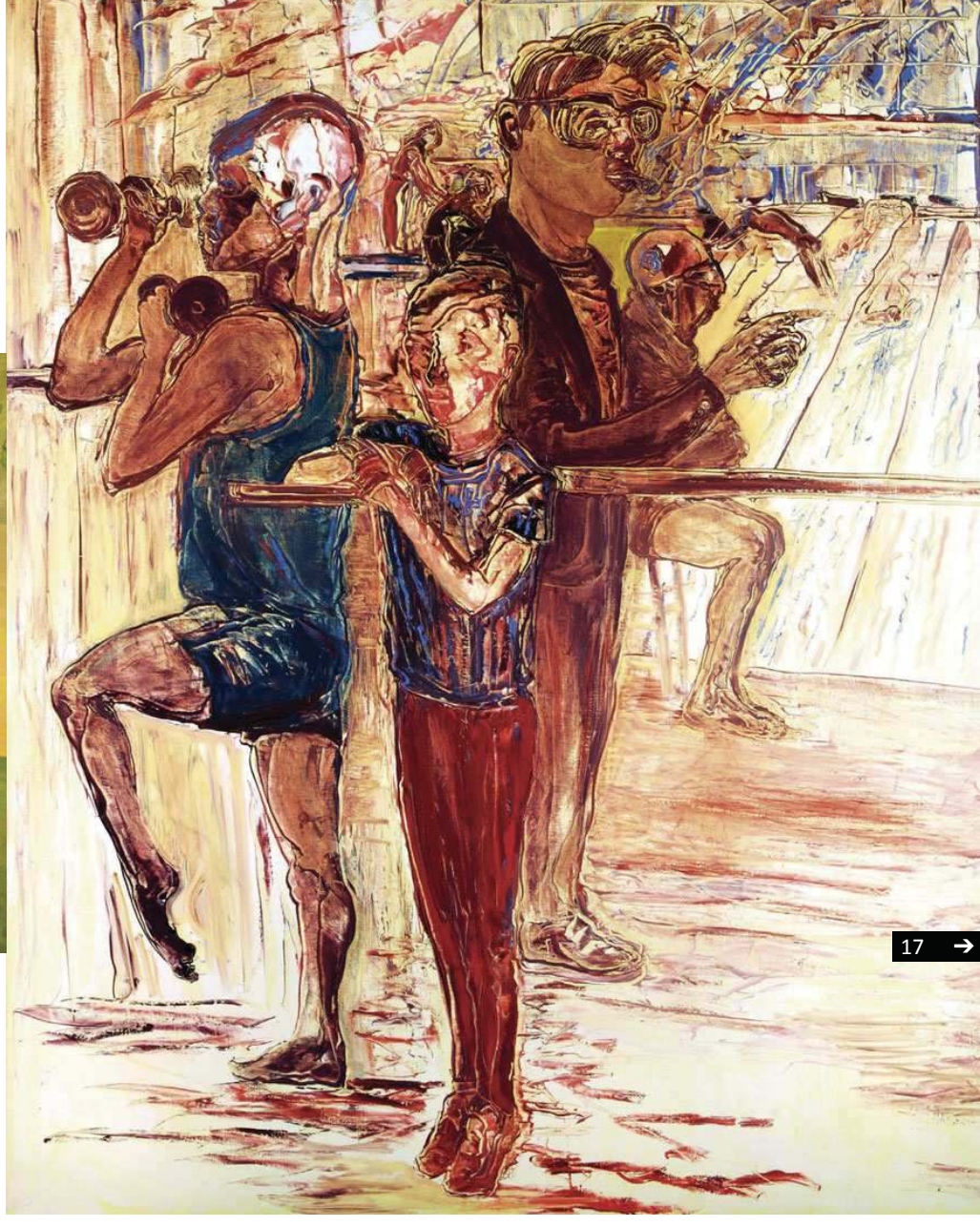

“Le Sifflet”, tuval üzerine yağlı boya, 2017 tarihli.

2017 tarihli “Trotinette”, tuval üzerine yağlı boya.

nuz. Böyle bir çıkışın benim için hayati bir önemi var desem abartmış olmam. Açılış günü tepkileri, sanatçı, koleksiyoncu ve izleyici yaklaşımı beklentimi karşılıyor. Beğeninin nedenleriyle anlatılması bunu sağlayabilecek görgü ve gerekli bilgiye sahip bir izleyici kitlesi güven ifade ediyor.

Bu sergi için eserleriniz arasından nasıl bir seçki yaptınız?

En zor kısımdan söz ediyorsunuz. Gerçekte sergilenecek eserleri seçmek birçok yönden zorluyor. İmkân olsa hepsinin sergilenmesini isterim ama galerinin boyutları buna elvermiyor. Hepsi niye sergilenmeli derseniz, birbirinin ardına nasıl geldiklerini sakıncasız göstermek çok açıklayıcı olacağı için. Sürprizleri de içerir. Bu açıklığa çok inanıyorum. Bunu katalogda yaptık, bütün resimleri bastık. Aslında iki sergilik işin yarısını gösteriyoruz.

Sanat yaşamınızın bu noktasında, eserlerinizi oluşturan unsurları nasıl tanımlarsınız?

60 yıla yakın bir sürecin odak noktası insan ve şüphesiz resmin sorunları oldu, baştan bu yana ana soru değişmedi, resim ve ifade. Resim dilinin bitmez serüveninde, arayış. İnsanın yeniden anlaşılması gayreti.

Sanatınızda Türkiye’nin toplumsal yansımaları güçlü bir yer tutuyor. Siz toplumsal olanla ilişkinizi nasıl görüyorsunuz?

Toplumsal olanla ilişkim kesintisiz sürüyor. Toplumun tarihsel akış içinde bünyesinin farklılaşması özellikle son 50 yılın birbirini izleyen çalkalanışı travmatik bir durum olgusunun bireylerdeki psişik tezahürü, durumcu (situationist) bir dışavurumun temsilcisi için vazgeçilmeyecek tespitleri dayatıyor ve tabii ki bigane kalmam söz konusu değil.

Resim yapmaya başladığınız dönemden bu yana Türkiye’de sanat dünyasının nasıl dönüştüğünü düşünüyorsunuz?

Yadsınamayacak bir potansiyelle evrensel düzeyde düşünsel

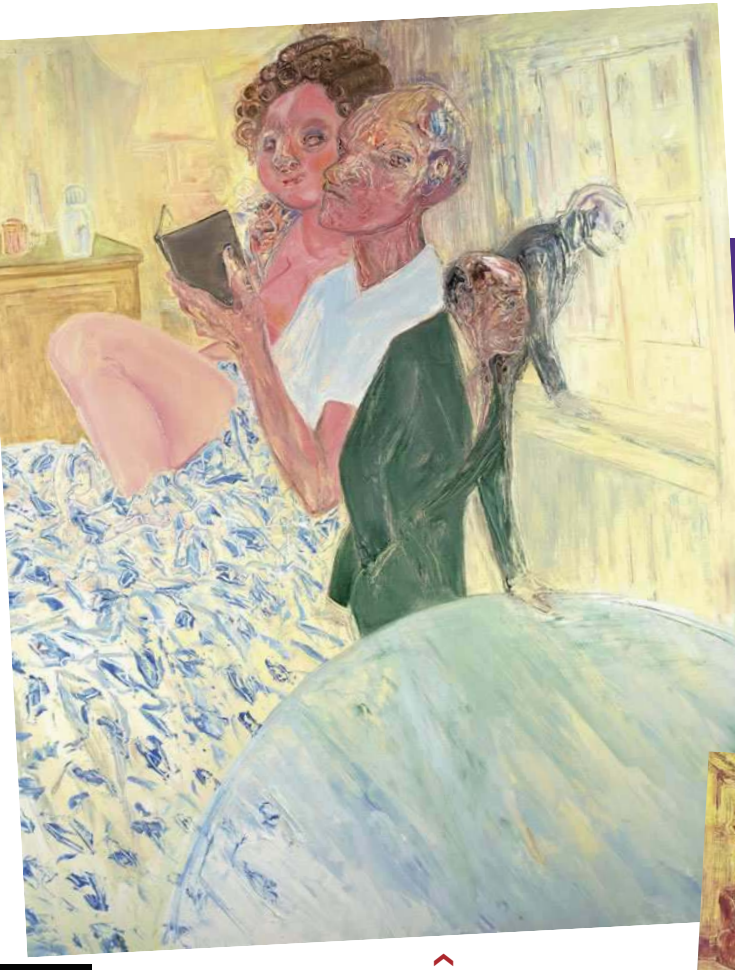

"RESMİMİN TEMELİNİ TİYATRODA ATTIM"

Bir röportajınızda doğaçlamayı keşfetmenizle resim pratiğinizin özgürleştiğini ifade ediyorsunuz. Bu süreci biraz anlatabilir misiniz?

Akademi'deki öğrencilik yıllarımın başlarında eğitim sistemi beni aynı sürelerde öğrenimini gördüğüm tiyatroya daha çok önem vermeye itti. 1963 senesinde Arena Tiyatrosu'nun kuruluşuyla profesyonel oyunculuk kariyerim başladı. Actors Studio çalışmalarımda ve oyunculuk sürecimde doğaçlamanın ne türlü keşiflere fırsat yarattığını anladıkça bunu resimde uygulayabileceğime ikna oldum. Profesyonel oyunculukta hem çok iyi sonuçlar hem de hayatımı kazanma başarıma rağmen Akademi'ye dönme ve yarıda bıraktığım öğrenimimi doğaçlama esaslı sürdürme kararı aldım. Aslında resimdeki davranışımın temelini tiyatroda attım. Beklenilmeyenin en önemli rolü üstlendiğini, bunu da kendinizi boşluğa bırakmakla sağlayabileceğinize inanıyorum. Beklenilmeyeni karşılayacak, onunla yürüyebilecek bir gücünüzün olması şartı ile.

"Parler sans crainte", tuval üzerine yağlı boya.

Sanatçının "Pédestal" isimli yağlı boya çalışması, 2017 tarihli.

varlığının, yaratıcılığının rüştünü ispat etme azmiyle peş peşe yapılan atılımların katılım ve talepten mahrum kalması tehlikesi ufukta görülebilir. Bu ihtimali göz ardı etmeden devam etmekgerekiyor.

Resme başlamanızda sanatla iç içe bir ailede yetişmenizin ne gibi etkileri oldu?

Birincisi doğal doğuştan gelen genetik bir yetenek, ikincisi özgür olmanın sanat için gerekliliğini hayatları ile ispatlamış kişilerin ailenizdeki en yakın çevreden çıkmış olmaları.

Siz bir eğitimci ve ressam olarak kendinizi Türkiye'nin sanat atmosferinde nasıl konumlandırıyorsunuz?

Yapması gerektiğine inandığını yapan olarak.

Daha önceki bir röportajınızda büyük boyutlu resim yapmayı bıraktığınızı ifade etmiştiniz ve ''Resim yapmak istemiyorum dedim. Samimi söylüyorum, bir yıldır da resim yapmıyorum. Kendime küçük küçük desenler yapıyorum sadece. Prodüksiyon, boya yani madde olacak, satın alınacak halini yapmıyorum. Haa, geçinmek. Geçinmek başka bir şey... Kendimi resimden uzak tuttum, elimi sürmüyorum. Küçük kâğıda çizdiğim desenlerimi alan olursa alır, onlar eski suçlarım. Hiçbir zaman gösteremeyecek kadar çok çizimi olan biriyim. Kâğıda çizimler bunlar. Resme olan temaslar...'' demiştiniz. Bu kararınız hâlen sürüyor mu, resimlerinize nasıl devam ediyorsunuz?

Demek bunları söylemişim. Ne zaman yapıldı bu röportaj anımsamıyorum. Herhalde bir bunalımın içinden bütün bunlar. Bazen böyle, sonra gereksiz bulacağınız açıklamalar yapıyorsunuz. İnsanın kendini durdurma kararları alma hakkı da olsa, ifadenizi engellemenizin ne derece yanlış bir seçim olduğunu fark ettiğinizde kararınızı değiştirmeniz, bir sözünde durmama gibi görülse de, yanlıştan dönmemiz gerek. Bu kararımda ısrar edecek olsa idim, bu resimler, bu sergi çıkmayacaktı. Son beş yıldır şehir değiştirmek, yeni bir enerjiyi de beraberinde getirdi. Küçük desenlerle başlayan süreç, büyük format desenlere, orta boy tuvallere ve 162 santimetreye 130 santimetrelik 100 figürlük boya resimlere ulaştı. Bu süreçte toplam 37 boya resmim oldu, 13 tanesi 162 santimetreye 130 santimetre ebadında. Ayrıca gösterilmeyen 12 adet 210 santimetreye 250 santimetre tuval üstüne desen de bu sayıya ilave. Demek ki sözümde duramamışım. Bu süreçten bazılarını sene başında Mumbai'deki iki sergimde de gösterdik. **MS**

VOLKSWAGEN ARENA
GELECEK PROGRAM

GARANTİONE
DUMAN
02.12.2018

6.12.2018
MAKKABİ TEL AVİV
19.12.2018
BC ŽALGİRİS
27.12.2018
OLYMPİAKOS

DÜNYADA
KARŞILAŞMIŞ GİBİ
3-4-24-25-
28-29.12.2018

ARALIK
ZUBİZU YILBAŞI
ALIŞVERİŞ
GÜNLERİ
12-13.12.2018

YASMIN LEVY
20.12.2018

FAZIL SAY
TRUVA SONATI
İSTANBUL PRÖMİYERİ
22.12.2018

VOLKSWAGEN ARENA
AMPLIFIED EXPERIENCES

Bir caz gecesi rüyası

Dünya müzik sahnesinin önemli isimlerini ağırlayan İş Sanat, 4 Aralık'ta caz müziğin son yıllarda ön plana çıkan vokallerinden Sarah McKenzie'yi konuk ediyor.

Melbourne doğumlu Avustralyalı şarkıcı, piyanist ve besteci Sarah McKenzie, dokuz yaşında piyano çalmaya başladı. Hugh Jackman, Marcus Graham, Lisa McCune gibi yetenekleri de yetiştiren Batı Avustralya Performans Sanatları Akademisi'nden mezun olduktan sonra Boston'daki Berklee College of Music'i bitirdi. Bir kıta değişikliği sonrasında Paris'e yerleşen McKenzie'nin yolu caz dünyasının en yetenekli vokalleri ile çalışan Brian Bacchus ile kesişti. Altı yıl James Morrison ile çalışan sanatçı, 2011 yılında klasik pop, caz ve blues öğelerini harmanladığı "Don't Tempt Me" albümünü yayınlandı. Bu albümle müzik dünyasının dikkatini çeken McKenzie, aynı yıl Grammy ödüllü trompetçi Chris Botti'nin turne programına dahil oldu ve ön grup olarak sahne aldı. 2012 yılında yayınladığı "Close Your Eyes" albümüyle uluslararası bir ün kazanan McKenzie, Avustralya'nın Grammy ödüllerinde En İyi Caz Albümü ARIA ödülüne layık görüldü. Üçüncü albümü "We Could Be Lovers"tan sonra yayınladığı "Paris In The Rain" albümünü 'ışıklar şehrine' bir aşk mektubu olarak tasarlayan sanatçı, "Paris'e gerçekten aşığım. Olağanüstü bir şehir... Kendine özgü tarzı, zengin kültürü, mutfağı beni büyülüyor. Paris'in bu güzelliklerini, sihrini, ruhunu yansıtan bir albüm ve şarkı olsun istedim" diyor. Piyanist ve şarkıcı kimliğiyle Blossom Dearie, Diana Krall gibi isimlere de benzetilen McKenzie, Amerika ve Avrupa'daki caz festivallerinde sergilediği performanslarla da övgü topluyor.

Sarah McKenzie

Sarah McKenzie'nin, İş Sanat sahnesinde de ağırlıklı olarak yer vereceği "Paris in The Rain" albümünün teması ise Avustralya'dan Amerika'ya ve sonrasında, Avrupa macerasına uzanan bir yolculuğu kapsıyor. "Paris in The Rain" albümünü daha şık bir albüm olarak gördüğünü belirten McKenzie, "'Paris in the Rain', yaptığım düzenlemelerimin derinliğini gösteriyor. Caz geleneği içerisinde kendi vizyonumu yarattığımı düşünüyorum" diye de ekliyor.

Albümde "We Could Be Lovers" albümünde de çalan vibrafoncu Warren Wolf, gitarist Mark Whitfield ve Romero Lubambo, basçı Reuben Rogers, davulcu Gregory Hutchinson, trompetçi Dominick Farinacci, flütçü Jamie Baum, alto saksofoncu Scott Robinson, tenor saksofoncu Ralph Moore'un yer aldığı harika bir kadro yer alıyor.

Aynı zamanda asla yerinde duramayan ve caz hayali ile dünyayı dolaşan bir gezgin olan Sarah McKenzie, son albümü "Paris In The Rain" ile ilk defa Türkiye'de sahne alarak müzik severleri büyülemeye geliyor.

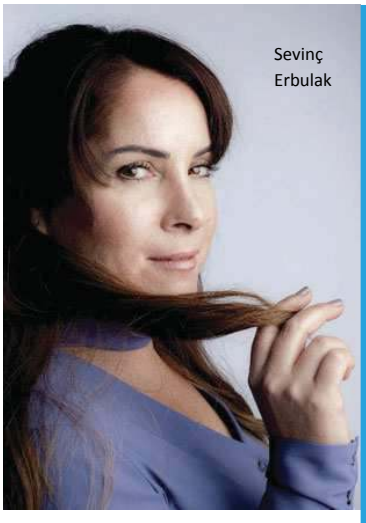

Sevinç Erbulak

Yekta Kopan

İŞ SANAT'TA ARALIK AYI

4 Aralık Salı, 20.30
Sarah McKenzie

7 Aralık Cuma, 20.30
Emre Altuğ
Unutulmayanlar
Sinema Senfoni Orkestrası
Şef: Zdravko Lazarov

9 Aralık Pazar, 15.00
Evvel Zaman Dışından Masallar
Orman Lokantası
Yazan: Yekta Kopan
Yöneten: Serdar Biliş
Anlatıcı: Sevinç Erbulak

14 Aralık Cuma, 20.30
Wiener Concert Verein
Şef: Philippe Morard
Keman: Renaud Capuçon

17 Aralık Pazartesi, 17.00 ve 20.30
Sait Faik Hikâye Dinletisi
Şehir Amber Kokacak!

24 Aralık Pazartesi, 20.30
Millî Reasürans'ta Parlayan Yıldızlar
Keman: Laçin Akyol
Keman: Demirhan Gökbudak

Emre Altuğ

Sait Faik Hikâye Dinletisi

4 Aralık 2018 Salı, saat 20.30'da İş Sanat'ta gerçekleşecek konseri ajandalarınıza not etmeyi unutmayın!

ARALIK AYI DOPDOLU

Emre Altuğ'un "Yeni nesle miras, eski nesle hatıra" mesajı ile yola çıktığı "Unutulmayanlar" başlıklı Türk sanat müziği projesi, Sinema Senfoni Orkestrası'yla sahnede buluşup dinleyenleri geçmişten günümüze bir yolculuğa çıkaracak. "Unutulmayanlar" adlı proje, 7 Aralık Cuma akşamı, 20.30'da İş Sanat'ta.

Bilindik masalları yeniden yorumlayan Evvel Zaman Dışından Masallar serisinin oyunu "Orman Lokantası", 9 Aralık Pazar günü, 15.00'da çocukları harika bir masala davet ediyor. Yekta Kopan'ın kaleme aldığı, Serdar Biliş'in yönetmenliğini üstlendiği ve Sevinç Erbulak'ın anlatıcılığı ile renklenecek "Orman Lokantası", çocuklara eğlence dolu bir gün yaşatacak.

Biletleri satışa çıktıktan çok kısa bir süre sonra tükenen günümüzün en seçkin kemancılarından Renaud Capuçon şef Philippe Morard eşliğinde, Viyana klasik müzik sahnesinin önemli topluluklarından biri olan Weiner Concert Verein ile beraber, 14 Aralık Cuma akşamı, 20.30'da İş Sanat Konser Salonu'nda olacak.

Şehir Amber Kokacak adlı dinletide Sait Faik'in, bu kez "Müthiş Bir Tren", "Havuz Başı", "Balıkçısını Bulan Olta", "Yüksekkaldırım", "Serseri Çocuk ve Köpek" başlıklı hikâyeleri yer alıyor. Daha önceki hikâye dinletilerinde olduğu gibi eski bir radyo kayıt stüdyosunun canlandırıldığı sahne düzeninde, iç içe geçmiş dramatik bir akışla seslendirilecek Sait Faik hikâye dinletisi 17 Aralık Pazartesi günü, saat 17.00 ve 20.30'da gerçekleşecek iki ayrı seans ile İş Sanat'ta olacak.

İş Sanat çatısı altında genç ve yetenekli Parlayan Yıldızlar konserleri her sezon olduğu gibi Milli Reasürans'ta gerçekleştirilecek. Genç sanatçılara klasik müzik dünyasına attıkları ilk adımlarında destek olan İş Sanat, yeni sezonun Parlayan Yıldızlar serisi içerisinde aralık ayı programında Demirhan Gökbudak ve Laçin Akyol'a yer veriyor. Konser 24 Aralık Pazartesi saat 20.30'da Milli Reasürans konser salonunda ücretsiz olarak dinlenebilecek.

Wes Anderson ile partneri Juman Malouf.

Hazineler arasında dolaşan bir fare

ABD'li yönetmen Wes Anderson ve partneri Juman Malouf, Viyana'nın en önemli müzelerinden Kunsthistorisches Museum'a (Viyana Sanat Tarihi Müzesi) daldı ve koleksiyonun hazinelerini keşfetti.

EDA SOLMAZ
edasolmaz@gmail.com

Avusturya'nın başkenti Viyana'nın koleksiyon açısından en güçlü müzelerinden biri olan Kunsthistorisches Museum (Viyana Sanat Tarihi Müzesi) son dönemde sanatın farklı alanlarından tanınmış isimleri bir araya getirerek özel sergiler düzenliyor. Müze son iş birliğini ABD'li ünlü yönetmen Wes Anderson ve partneri çizer Juman Malouf ile gerçekleştirdi. Müze, Anderson'ın küratörlüğünü üstlendiği sergi için beş bin yılı kapsayan, bazıları neredeyse hiç sergilenmemiş dört buçuk milyondan fazla objeden oluşan koleksiyonunun tamamını açarak kendi adına bir ilke imza attı. Görsel estetik açısından sinemada özgün bir dil yakalayan Anderson'ın müzeyle yaptığı bu baş döndürücü iş birliği ve bu sergiyle nasıl bir iz bırakacağı aylardır sanat dünyasında merak içinde bekleniyordu. "Spitzmaus Mummy in a Coffin and Other Treasures" (Sivri fare mumyası diğer hazinelerle tek tabutta) adı verilen sergide 400 eser sekiz farklı odada sunuluyor. Antik Yunan, Mısır ve Roma dönemine ait objeler, usta ressamların elinden çıkma tablolar, krallığa ait mücevherler koleksiyonun omurgasını oluşturuyor. Sergi adını ise Antik Mısır'dan günümüze ulaşmış sivri bir farenin mumyasından alıyor. Tahtadan yapılmış tabutu incelediğiniz zaman üzerindeki Mısır figürlerinin ince ince işlenmiş olması yönetmenin filmlerine de gönderme yapıyor gibi...

Sergiyi gezerken sesli anlatım yapan kulaklıkları alırsanız yö-

Dünyanın en şeker portakalı

Vasconcelos'un kuşaktan kuşağa aktarılan kitabı *Şeker Portakalı* 50 yaşında, dalından koparılmış bir portakalı andıran özel tasarımıyla ve özgün çizimlerle karşınızda.

İllüstrasyon: Burak Tığlı

Anderson, çocukların bir yetişkinmiş gibi giydirilip resmedildiği tablolar için "Her an canlanıp size öğüt verecekmiş gibi hissediyorsunuz," diyor.

Zümrüt yeşili objelerden oluşan oda, ilhamını Viyana'nın tarihi yarım adası olarak bilinen Ring Strasse'den alıyor.

Sergide 400 eser sekiz farklı odada izleyiciyle buluşuyor.

netmenin sesi sizi karşılıyor ve her bir eseri seçme nedenlerini bir bir anlatıyor. Bir Wes Anderson filminin içindeymişsiniz hissi veren serginin ilk odasında tuhaf objelerin ve resimlerin bir bütün içinde nasıl çarpıcı olduğunu görüyoruz. Tüm vücudu tamamen kıllarla kaplı Petrus Gonsalvus ve ailesini resmeden İtalyan ressam Ulisse Aldrovandi'ye ait 1580 yılından kalma resimler, yönetmenin tuhaf dünyasına adım attığınıza dair ilk işareti de veriyor. Anderson bu odayı 'tuhaflığın kanıtı' olarak adlandırıyor.

Bir diğer odada ise Avusturya aristokratları ve din adamları için giyinmiş bebek ya da çocukların resimleri yer alıyor. Buradaki tuhaflık ise küçük çocukların tamamen bir yetişkinmiş gibi giydirilip resmedilmesi... Anderson bu kısmı anlatırken kendisi de kahkaha atıyor ve "Her an canlanıp size öğüt verecekmiş gibi hissediyorsunuz, oysa bunlar sadece küçük çocuklar," diyor. Çocuklar için özel dizayn edilmiş şövalye kıyafeti ise 17. YY.'da bir yetişkin gibi hayata başlayan soylu çocuklarının dünyasına giriş yapmamızı sağlıyor. Odaya giriş kapısının da alçak olması adeta bir kreşte geziniyormuşsunuz hissini veriyor.

TUHAFLIKLARLA DOLU BİR DÜNYA

Sergideki bir diğer oda ise tamamen zümrüt yeşil objelerden oluşuyor. Çağa, yapım şekline ya da sanatçısına göre sıralanmayan eserlerin tek ortak noktası yeşil ağırlıklı olması. Müze yöneticileri diğer sanatçılardan çok farklı bir çalışma disiplini olan Anderson'dan bir gün kendilerine "Acaba yeşil objelerden oluşan bir listeyi bana atar mısınız?" diye mail aldıklarını belirtiyor. Bunun müze çalışanları için çok yeni bir deneyim ol-

İstanbul **Gedik** Üniversitesi

2018 - 2019 Sezonu

Kültür ve Sanat Etkinlikleri

Birleştirir. Sanat için...

Nemeth Quartet

Kampüste Oda Müziği

5 Aralık 2018 | 15.00

İstanbul Gedik Üniversitesi
Kartal Yerleşkesi B Blok
Konferans Salonu

Ece Göksu

Pera'da Caz

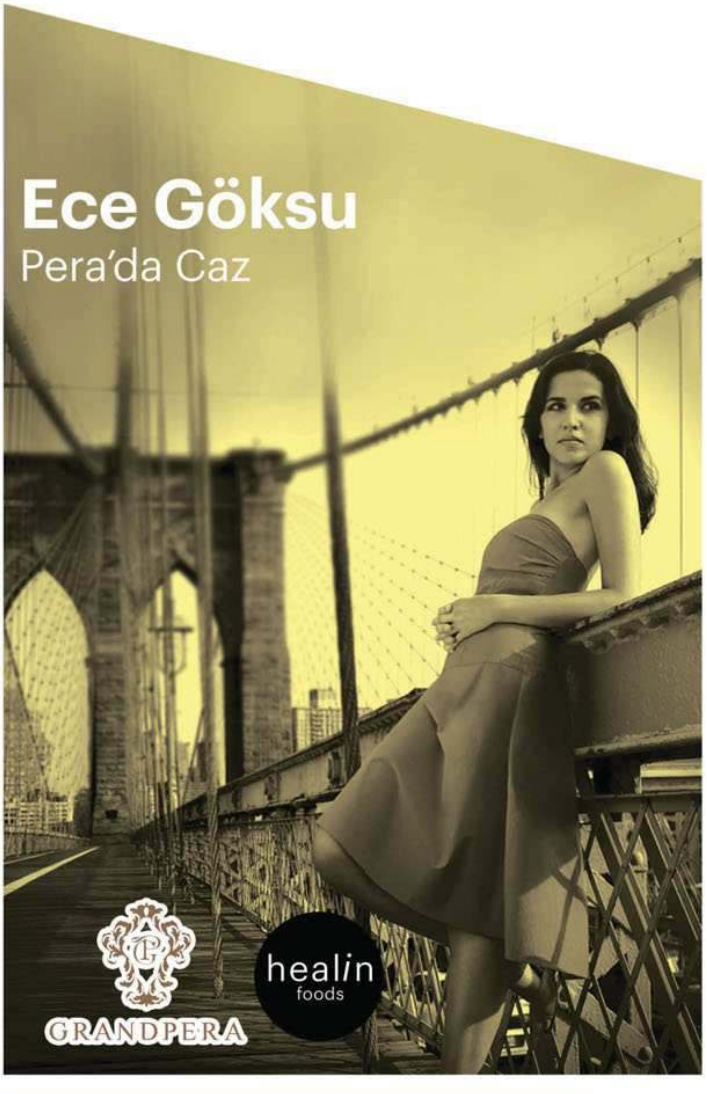

25 Aralık 2018 | 20.00

Grand Pera
Cercle d'Orient Binası

Gedik Holding | GEV Gedik Eğitim Vakfı | İstanbul GEDİK Üniversitesi

gedikedu

444 5 438

gedik.edu.tr

Anderson, serginin bütününde estetik bakış açısı ve zarif stili ile farkını bir kez daha ortaya koyuyor.

duğunu, alışılmışın dışında bir iş planı yapmak zorunda kaldıklarını anlatıyorlar. Bu yeşil oda bir bakıma ilhamını Viyana'nın tarihi yarım adası olarak bilinen Ring Strasse'den alıyor. Çünkü bu bölgede yer alan çoğu tarihi binanın kubbesi yılların yorgunluğu ile yeşil rengine dönmüş. Aynı şekilde bu oda birçok döneme ait değerli taşlar, takılar ve ikonik resimlerden oluşuyor. Öyle ki 1978 yılında "Hedda Gabler" oyununda Avusturyalı ünlü oyuncu Erika Pluhar'ın giydiği yeşil elbise, 1525 yılına ait Bernardino Luini'nin ünlü resmi "Salome with the Head of John the Baptist" eseri ile yan yana sergilenebiliyor.

Andy Warhol'un 1969-1970'li yıllarda farklı müzelerdeki çalışmalarından ilham aldığının altını çizen Anderson, filmlerinin içeriğinden yola çıkarak da bazı eserleri seçmiş. Örneğin "Isle of Dogs" filminin birer parçası gibi duran Japon minyatür sanatının örneği enstrümanlar, Kuzey Amerika'dan gelen minyatür kar ulaşım gereçleri ya da yine küçük tahtadan yapılan avlanma araçları objeleri... Yönetmenin doğayla iç içe filmleri "The Life Aquatic" ve "Moonrise Kingdom"ı hatırlatan serginin beşinci odasında çoğunlukla Avusturya coğrafyasına ait hayvanların çeşitli malzemelerle yapılmış heykelleri de bu ilhama birer kanıt. Sergiye ismini veren özel mumya da bu bölümün ortasında yerini alıyor.

ESTETİKSEL DOĞRULARDAN ÇIKIŞ

Serginin önemli ressamların imzasını taşıyan resimlerden oluşan son odası gerçek dışı detaylardan oluşan portrelerden oluşuyor. Aynı şekilde Anderson'ın insan doğasına bakışında estetik doğruların dışına çıkışına şahit oluyoruz. 16. YY.'a ait "The Giant Bartlma Bona with the Dwarf Thomele" resminde deve ve cücenin bir arada resmedildiğini görüyoruz. Bu da bu serginin en özel parçalarından biri. 1529 yılında Hans Burgkmair'in eşi Anna'yla aynada ölümlerini gördükleri resim, sanatçının ölüm ile bağını da bize gösteriyor. Bu tuhaflıklarla iç içe 12 farklı sanatçıya ait eser, odanın ve serginin melankolik ruhunu en net gördüğümüz alan. Wes Anderson, serginin bütününde estetik bakış açısı ve zarif stili ile farkını bir kez daha ortaya koyuyor. Yönetmenin sinemasına hayran olanlar için Anderson'ın sanatsal katmanlarından birine tanıklık etmek oldukça etkileyici. 28 Nisan 2019'a kadar Viyana Sanat Tarihi Müzesi'nde yer alacak olan sergi, Ekim 2019'da ise Fondazione Prada Milano'ya taşınacak. Anderson ve Malouf'un bu birbiriyle bütünleşmemiş gibi durup aslında aynı ruhun parçası olan eserlerden oluşan sergisinin sanat küratörlüğünün de formlarına farklı bir bakış sunduğu aşikâr... **MS**

Viyana Sanat Tarihi Müzesi / www.khm.at /
Bitiş tarihi: 28 Nisan 2019

ROMAN

Ben seni hiç unutmayacağım, sen beni hiç hatırlamayacaksın...

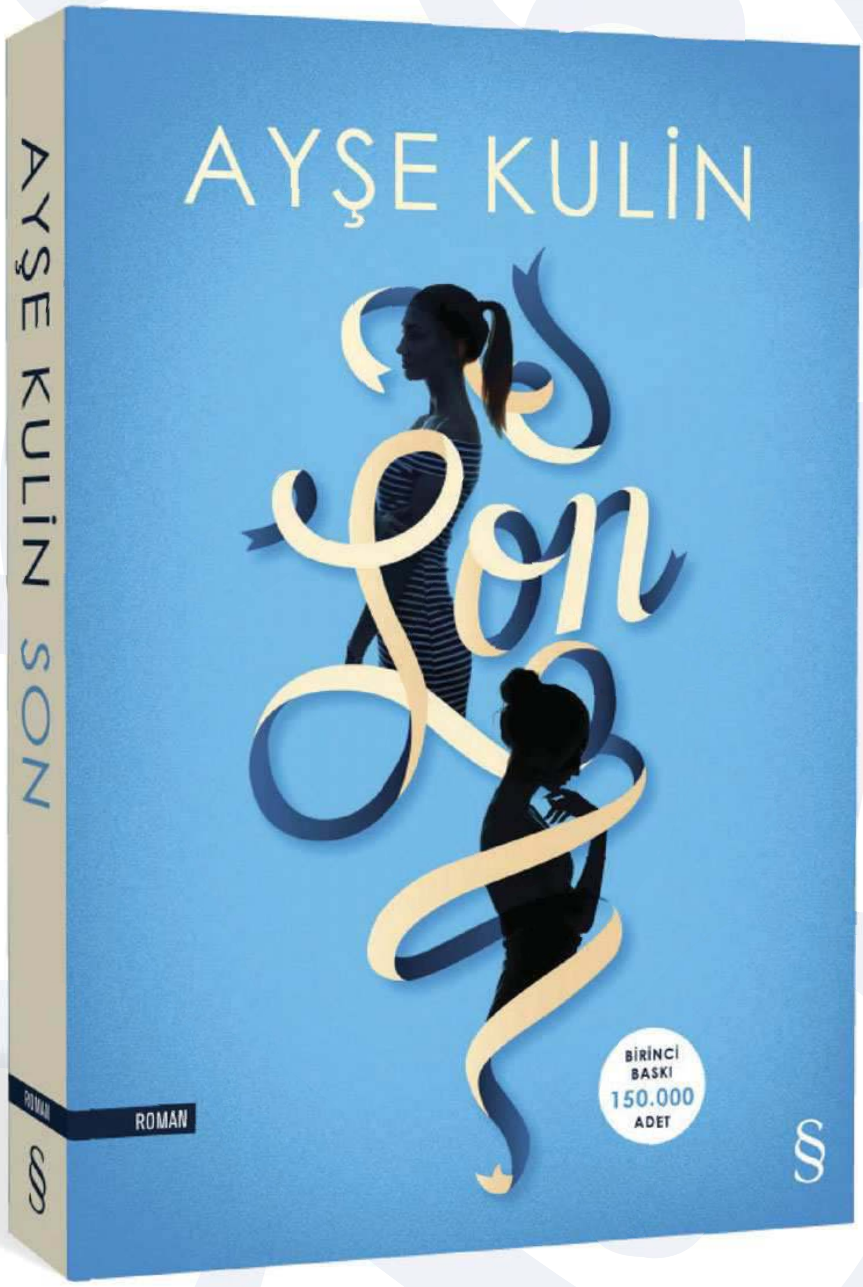

BİRİNCİ BASKI 150.000 ADET

Sanatçının karışık teknikle yarattığı "Korku" isimli çalışması, '90'lı yıllar.

"Sanat yolum üzerinde çalışmaya devam"

İş Sanat Kibele Galerisi'ne retrospektif sergisiyle konuk olan heykeltıraş, ressam ve grafik sanatçısı Erol Kınalı sanatla ilişkisini "İnişlerle çıkışlarla, acısıyla tatlısıyla, bana yepyeni ufuklar açan dopdolu bir yaşamım oldu" diyerek özetliyor.

FİSUN YALÇINKAYA
fisun.yalcinkaya@milliyet.com.tr

İş Sanat Kibele Galerisi; heykeltıraş, ressam ve grafik sanatçısı Erol Kınalı'nın retrospektif sergisine ev sahipliği yapıyor. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde eğitim alan, bir süre resim öğretmenliği yaptıktan sonra 1970'li yıllarda Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitimine devam eden sanatçı için bu sergi yarım asırlık sanat yaşamında özel bir yerde duruyor. Retrospektifle birlikte sanatına yeni bir gözle bakan Kınalı'yla resme ve heykele bakışını konuştuk.

Retrospektif sergi size sanat yaşamınızı yeniden düşünme fırsatı verdi mi? Sanat yaşamınıza baktığınızda nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu sergi benim için, 'sanat yolum' üzerinde hiç durmadan çalışmaya, heykel ve resim ikilemi içerisinde devam etmem gerektiğini gösterdi. Bu 'sanat yolu' üzerinde inişlerle çıkışlarla, acısıyla tatlısıyla; hem sanatçı hem de eğitmen olarak deneyimlerle, yepyeni ufuklar açan dopdolu bir yaşamım oldu.

Gazi Eğitim Enstitüsü, sizin de aralarında bulunduğunuz pek çok değerli sanatçının yetiştiği bir okul, size nasıl bir katkısı oldu buranın?

Gazi Eğitim Enstitüsü, 1965-1968 yıllarında çok değerli, bize çok şey veren hocalarımızla geçti. Bu hocalarımız, hem resim hem heykel hem de grafik derslerine ağırlık vererek yaptığımız çalışmalarda bize çok yönlü bir sanat eğitimi vermişlerdi. Bu tecrübe, bize sanatı çok geniş, çok yönlü görmemizi ve kendi yeteneklerimizi keşfetmemiz gerektiğini gösterdi.

Erol Kınalı serginin kronolojik bir sıralama izlediğini söylüyor.

Kınalı'nın alçı ve altın varaktan ürettiği "Yanıyorum" adlı eseri.

Kınalı'nın 1976 tarihli "Mektup" adlı yağlı boya çalışması.

2016 tarihli "İnsan", tuval üzerine akrilik boya.

2010 tarihli "Alev Topu", pleksi üzerine karışık teknik.

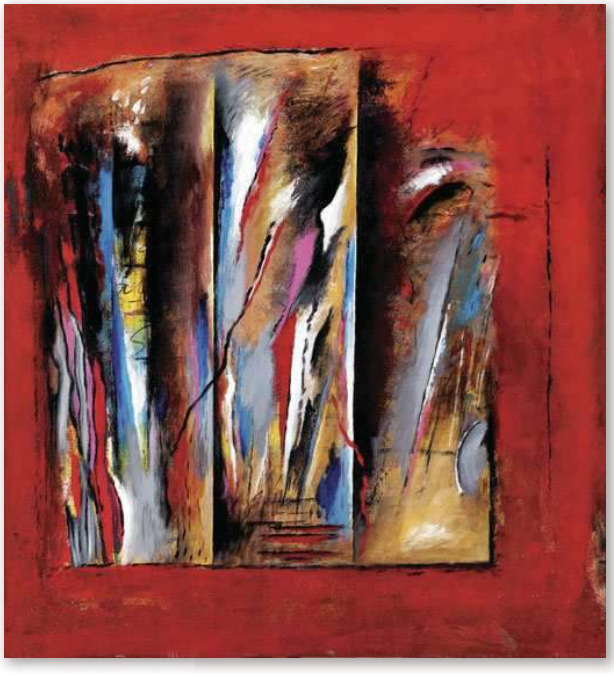

Resim öğretmenliği yaptığınız yılların nasıl bir etkisi oldu sanatınıza?

Resim öğretmenliğim zamanında, öğretmen-öğrenci ilişkisi içerisinde, öğrencilere yeni sanat anlayışları vermek, onlarda olan yetenekleri keşfederek ortaya çıkarmak, sanatı sevdirmek ve sanatın gerekliliği bilincine vardırmak çok önemliydi benim için. Bunun yanında öğrencilerden öğrendiğim çok şey oldu.

Heykelle resim arasında nasıl bir bağ görüyorsunuz, ikisinin birbirine evrilmesi süreci nasıl işliyor sizin için?

Resmin günümüze kadar gelen gerçek iki boyutluluğu, heykelin de üç boyutluluğu vardır. Bunun yanında görsel üç boyutlu olan resimler de var, gerçektir. Ben, iki boyutlu resimlerime üç boyutlu elementleri katarak resmi üç boyutlu bir duruma getirdim. Resim ve heykeli bir arada kullanabilme olasılığını da ortaya koymuş koydum. Resme üç boyutlu elementleri katmak, heykeller üzerinde renk ve resim öğeleri kullanmak yeni bir özellik benim için.

Soyut resimle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Soyut düşüncelerden yararlanarak resimlemek, tümden parçalara indirgemek bana göre düşünsel bir soyut resim. Bir noktanın, bir çizginin sanatsal etkisini düşünmek, gözle gördüğümüzün arkasındaki en küçük elementlere gidebilmek, görebilmek

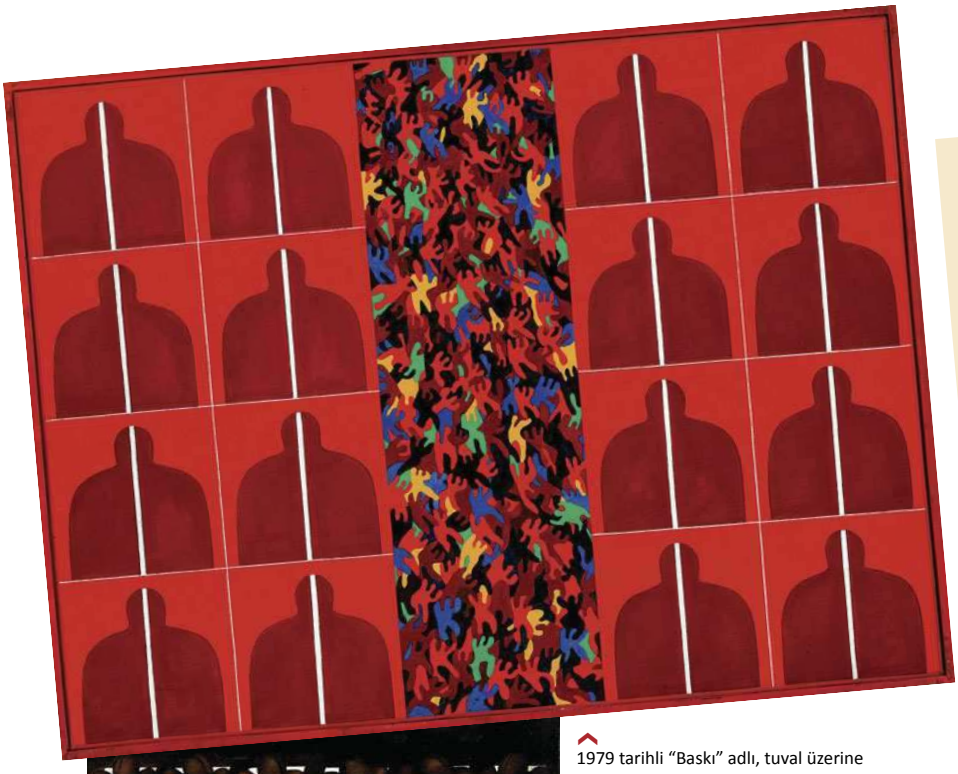

1979 tarihli "Baskı" adlı, tuval üzerine yağlı boya eseri.

"ÖZGÜR OLMAK, ÖZGÜRCE DÜŞÜNDÜĞÜMÜ YAPABİLMEK"

Avrupa'nın birçok yerinde sergi açtınız, Almanya'da eğitim aldığınız bir dönem de oldu. Avrupa sanat ortamı sanatınızı nasıl etkiledi?
Avrupa'da uzun süre yaşamak ve de sanat ortamı içerisinde olmak bana sanatla özgür olma; özgürce düşündüğüm sanatı yapabilme, en ufak bir şeyin de sanatsal değerinin olabileceği durumunu verdi. Sanatın daha küçük yaşlarda gösterilmesi, tanıtılması ve yapılması gerekliliğini ortaya koydu. Kendi kişiliğini, düşündüğünüz doğrultuda ortaya koyma özgürlüğünü verdi.

"Kutudaki İnsanlar", tuval üzerine akrilik, 2016 tarihli.

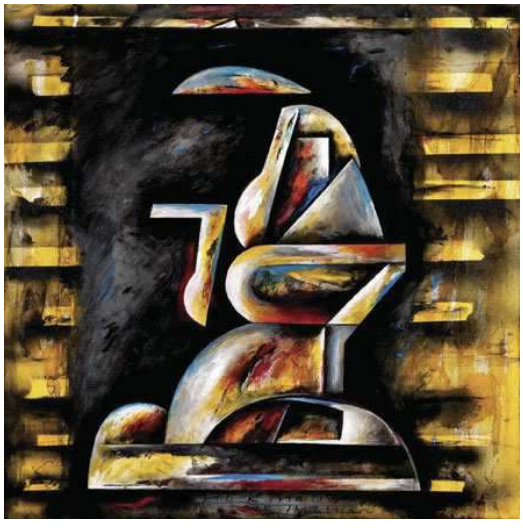

2018 tarihli "Paramparça", tuval üzerine akrilik.

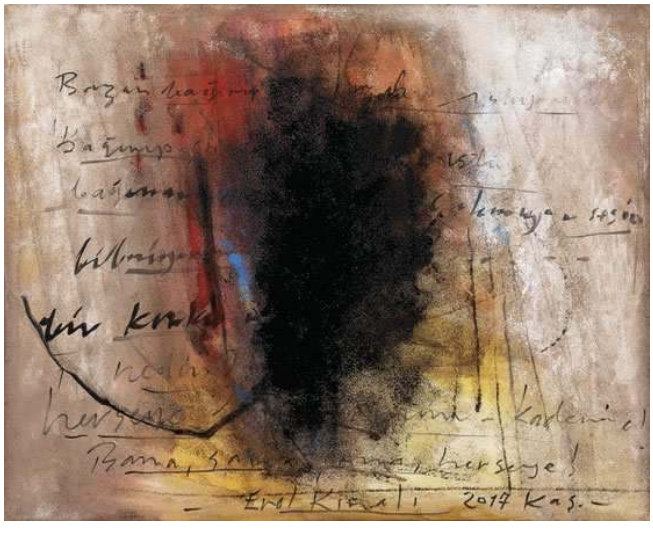

Sanatçının "Kör Olmuşum" adlı çalışması.

bu felsefe içerisinde.

Yaşam boyu değişimin sürekliliği sizin için neler ifade ediyor?
İnsan toplum içerisinde sürekli değişir. Yaşadığımız zaman ve ortam hem politika, ekonomi hem de sosyal yapılar içerisinde değişir ve renk değiştirir. Bu değişim, doğal olarak sanatımıza da etki eder; renk olarak ve anlatım olarak... Yani sürekli olarak deneyimlerle, günümüzdeki teknik gelişmelerle, sanatla da yenilikler ve değişimler olur.

İş Sanat'taki sergi için nasıl bir seçki hazırladınız, hangi eserlerinizi seçtiniz, neye göre karar verdiniz?
İş Sanat'taki çalışmalarım, bu 'sanat yolu' içerisindeki değişimlere göre, zaman, yapı, renk ve kronolojik bir düşünce ile ortaya çıktı.

Bu sergi sizin sanat yaşamınızda nerede duruyor?
Bu sergim, retrospektif sergi oluşu nedeni ile şimdiye dek yaşamış olduğum değişimleri hem kendime hem de sanatseverlere göstermek amacıyla benim adıma çok önemli. Üst noktalarda duran bir sergi niteliğindedir. **MS**

ON8

“Cıva gibi, kendi gibi, delidolu bir İstanbullu.”

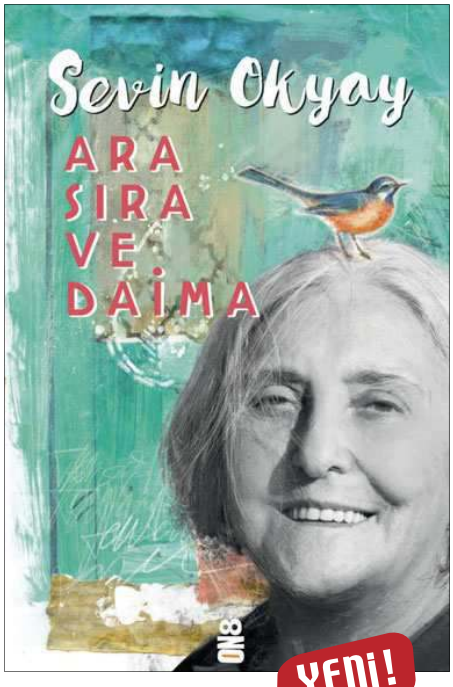

Sevin Okyay’dan tanıdık tanımadık
72 renkli portre!

Haluk Bilginer, Meral Okay, Ece Ayhan, Tarkan, Tuncel Kurtiz, Mina Urgan, Murathan Mungan, Mehmet Teoman, Enis Batur, Cem Karaca, Hrant Dink, Osman Şahin, Şakir Eczacıbaşı...

Ülkemizin sevilen simalarından, yazar, çevirmen, radyo programcısı ve eleştirmen Sevin Okyay, yaşamında iz bırakan dostlarını, çalışma arkadaşlarını ve aile üyelerini samimi ve neşeli üslubuyla anlatıyor. Keskin belleğinden taşan portreler eşliğinde İstanbul’un kültür sanat dünyasının sokaklarında dolanıyor, konserlerin, festivallerin ve medyanın koridorlarında yankılanan değişimin sesine kulak veriyor.

ARA SIRA VE DAİMA
Sevin Okyay

Bu filmi daha önce izlemediniz!

Haldun Taner Öykü Ödülü sahibi Neslihan Önderoğlu’nun etkili üslubundan, kurguyla gerçeklik arasında sıkışmış bir sinema öğrencisinin sıradışı hikâyesi...

Sinema tarihinin hafızalara kazınan film replikleri ve ölümsüz karakterleri eşliğinde, unutulmaz yönetmenlere göz kırpan roman, sıradan bir Anadolu kentini Hollywood’a dönüştürüyor..

TUHAF ŞEYLER OLUYOR BAY TARANTINO
Neslihan Önderoğlu

on8kitap.com
/on8kitap
on8@on8kitap.com
ON8, bir Günışığı Kitaplığı markasıdır.

SELEN
SARIOĞLU SÜLOŞ
selen@artlas.co

Gelecek için resmeden, devrinin ötesine kendini taşıyan, resimleriyle, ortaya attığı kavramlarla hâlâ düşündürücü bir isim Hilma af Klint. Guggenheim Müzesi'ndeki sergi onu tüm yönleriyle tanıma şansı sunuyor.

Işığın ve umudun resmi

Guggenheim Müzesi, 20. YY.'ın öncü kadın sanatçılarından olan, yenilikçi ve mistik eserleri ile bilinen Hilma af Klint'i ağırlıyor. "Paintings for the Future / Gelecek için Resimler" adlı sergide, 1862 doğumlu İsveçli sanatçının zamanın çok ötesinde olan soyut eserleri ve bazı figüratif eserleri var. Diğer Avrupa akademilerinden farklı olarak kadın öğrencileri de kabul eden İsveç Kraliyet Akademisi'nde eğitim alan af Klint, o yıllarda aldığı klasik eğitimin etkisiyle manzara ve portre çalışmaları yaparak sanat yaşamına başlamış. Daha sonraları tamamıyla özgün ve eşi benzerine rastlaması mümkün olmayacak cinsten bir sanat tarzına yönelmiş.

Hilma af Klint'in eserleri ışık ve umut dolu. Bu açıdan, renk paleti sanatı terapi niyetine üreten ve pozitif renklerin gücüne inanan Matisse'i andırıyor. Ondan önceki ve zamanındaki sanatçılara kıyasla figür varlığı veya yokluğuyla af Klint'i çok meşgul etmiyor. Onun resimlerinde renkler ve geometrik veya daha biyomorfik formlar hâkim. Ayrıca resimlerin bazıları insan boyundan oldukça büyük. Bu açıdan bakıldığında, 1950'li yılların soyut dışavurumculuk veya 1960'ların pop art dönemiyle ilişkisi kurulabilecek tarzda eserleri Hilma af Klint'in yüzyılın daha en başlarında üretmiş olması inanılır gibi değil. Peki, bu sıradışı yaklaşımına karşın Hilma af Klint'in ismi neden yaşadığı dönemde sanat dünyasında az biliniyordu?

Hilma af Klint, çalışma odasında.

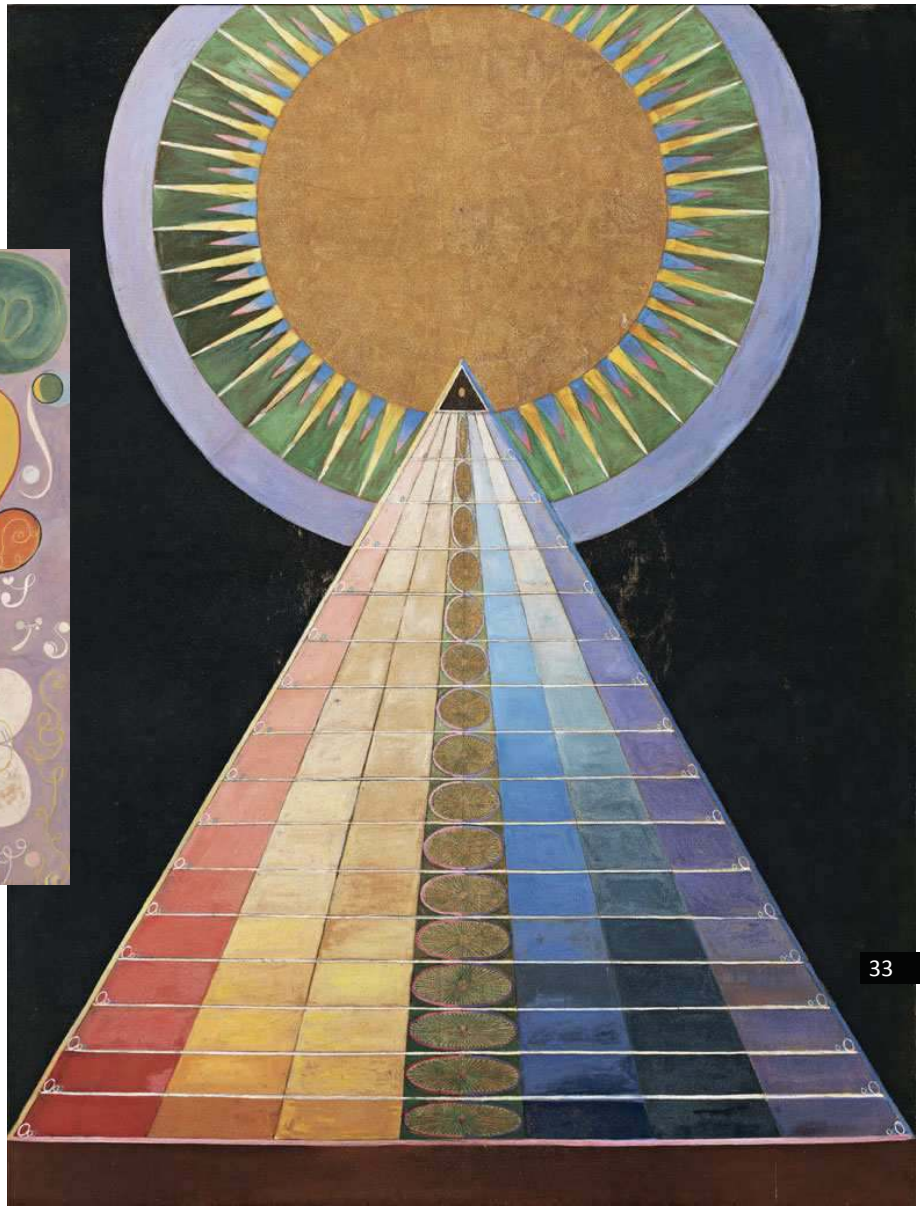

Sanatçının "Altarpieces" serisinden "Group X, No. 1, Altarpiece" isimli eseri, 1915 tarihli.

1908 tarihli "The WUS/Seven-Pointed Star" serisinden "Group V, The Seven-Pointed Star, No. 1" adlı çalışması.

ÖLDÜKTEN 20 YIL SONRA

Hilma af Klint 1932 tarihli bir defterinde, "The Paintings for the Temple / Tapınak için Resimler" ve diğer ruhani çalışmalar sonucu ürettiği eserlerin ölümünden 20 sene sonrasına kadar sergilenmemesini istediğini belirtiyor. Dolayısıyla, 1980'li yıllara kadar gizli kalan eserleri sergilendiğinde büyük ses getiriyor. Dönemin sanat anlayışı ve sosyal yapısı düşünüldüğünde buna çok da şaşmamak gerekiyor. Sanatçının yeni yeni keşfediliyor olması da sergiye "Paintings for the Future / Gelecek için Resimler" isminin verilmesi de bu nedenden.

'BEŞLİ'NİN ÖNCÜSÜ

Hilma af Klint'in soyut eserlerinin zamanının çok ötesinde olmasının dışında ilginç olan bir başka özelliği de üretim biçimleri. Okuldan mezun olduktan sonra mistik konulara ve teosofi inancına ilgi duyan Hilma af Klint, 1896 yılında dört kadın sanatçı arkadaşıyla birlikte 'de fem', 'beşli' adlı bir grup kuruyor. 19. YY.'ın sonları biyoloji ve diğer bilimlerdeki gelişmeler nedeniyle geleneksel din anlayışının sorgulandığı yıllar. Hilma af Klint'in grubu, bu inancı sanat üretimine yansıtma amacıyla, plansız ve serbest akışlı yazı ve çizim denemeleri yapıyorlardı. Yöntemleri daha sezgisel ve bilinçsizlik halinde sanat üretimi şeklinde oldu. Okul döneminde yetenekleri ödüllere layık görülen af Klint bu grubun öncü ismi hâline geldi.

"Tapınak İçin Resimler" adlı seri bu dönemdeki eğilimlerin bir sonucunda ortaya çıktı. 1906 ve 1915 tarihleri arasında üretilen resimler, yaşamın gerçekliğini mistik bir dille anlatmayı amaçlıyor. Sergiyle ilgili en hayret edilesi noktalardan birisi de Hilma af Klint'in defterlerinden birine "Tapınak İçin Resimler" serisini spiral formda bir tapınakta sergilenmesini hayal ettiğini yazmış olması. Guggenheim Müzesi'nin en belirgin ve eşi benzeri olmayan özelliğinin dönerek yükselen kurulumu olduğu düşünüldüğünde bu öngörünün gerçekleşmesi de hayret verici.

Bu senelerde resmedilmiş olan "The Ten Largest / En Büyük 10" ismini verdiği, adından anlaşılabildiği gibi 10 adet büyük boyutta eserden oluşan serisi, insan hayatında doğumdan ölüme giden süreci 10 farklı etap halinde resmediyor. Bu serideki çizimler İsveç halk sanatının basite indirgenmiş formları kadar ruhani akımların sembollerini de anımsatıyor. Resimlerin boyutu da aslında üretildiği dönem düşünüldüğünde dikkat çekici. Eserlerin boyutu, katedrallerdeki Rönesans ve Barok dönem

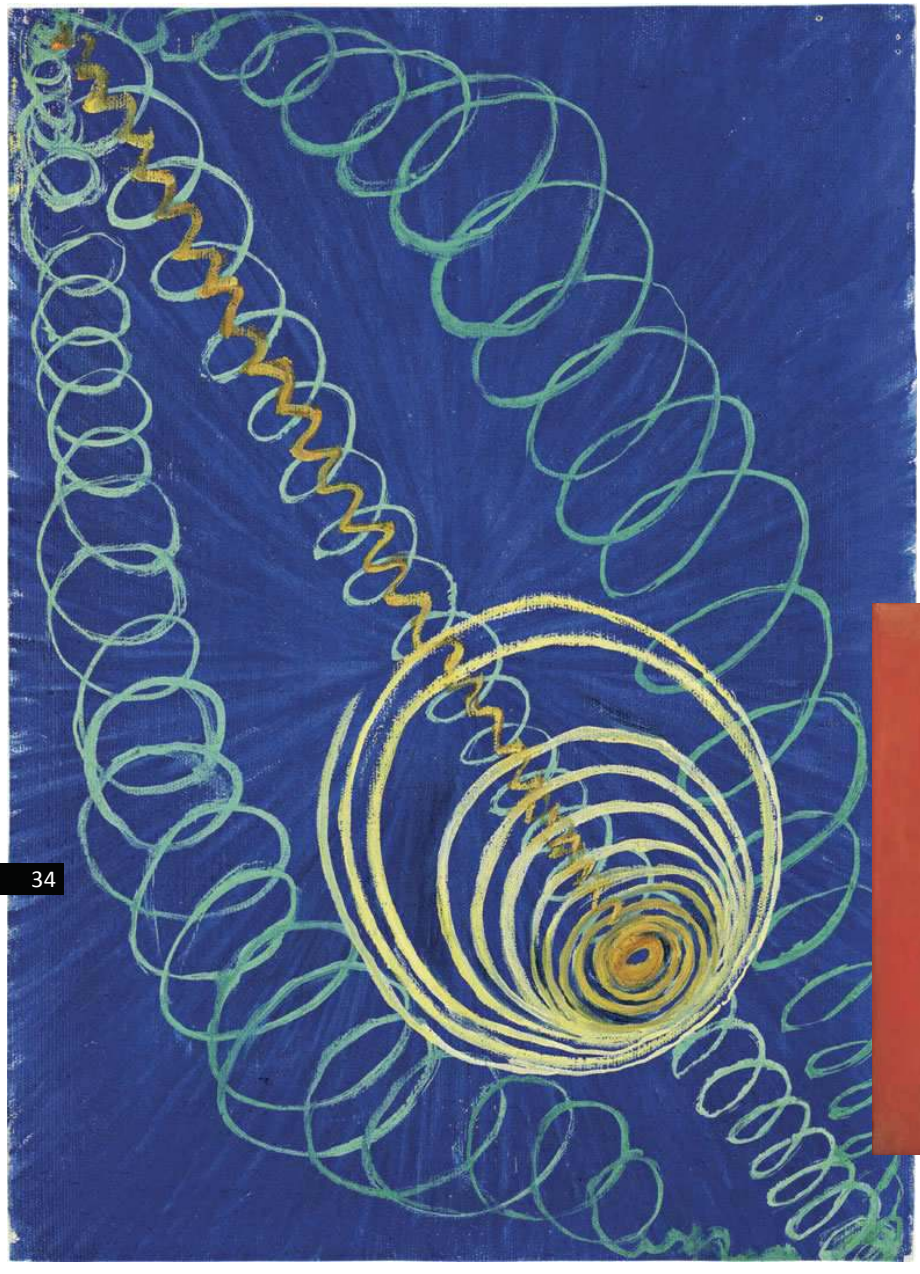

Klint'in "The WU/Rose" serisinden "Group I, Primordial Chaos" adlı yağlı boya eseri.

1915 tarihli "The W" serisinden "Tree of Knowledge, No. 5" adlı çalışması.

"The SUW/UW" serisinden "Group IX/ SUW, The Swan, No. 17" adlı, tuval üzerine yağlı boya çalışma, 1915 tarihli.

eserleri sayılmazsa o zamanlara kadar resimde benzeri görülmedik büyüklükte.

Oldukça üretken bir sanatçı olan af Klint'in eserleri çok geniş bir yelpaze oluşturuyor: Devasa eserlerin yanında oldukça küçük boyutlu eserler, geometriğin yanında biyomorfik formlar, siyah beyaz eserlerin yanında renk skalasının her tonunu kapsayan eserler Guggenheim'da yan yana sergileniyor.

ATOMLAR, ASTROLOJİ VE DOĞA

Hilma af Klint'in soyut çalışmalarının öznesi yalnızca konusuz zihinsel yansımalar değildi. "Tapınak için Resimler" serisini 1915 senesinde tamamlayan af Klint, sonraki senelerde pek çok form ve tema üzerinden farklı seriler üretti. Zamanındaki bilimsel gelişmelerle ve metafizikle de oldukça ilgili olan af Klint'in Guggenheim'da sergilenen eserlerinde bu serilerden eserler de yer alıyor. Atomlar, astroloji ve çiçeklerle ağaçlar, onlarca resimden oluşan serilerin konularından yalnızca bazıları.

"Gelecek için Resimler", Hilma af Klint'in ABD'deki ilk solo sergisi. Guggenheim Koleksiyonu'nun direktörü ve ana küratörü Tracey Bashkoff ile yardımcı küratörü David Horowitz tarafından hazırlanan sergi sanatçının en üretken olduğu yıllar olan 1906 ile 1920 senelerine ağırlık veriyor. Sanat tarihinde hak ettiği yere ve bilinirliğe ulaşmamış olan Hilma af Klint'in bir yüzyıla yakın süre saklı kalmış olan eserlerini görmek için müthiş bir fırsat.

Guggenheim Müzesi / www.guggenheim.org /
Bitiş tarihi: 23 Nisan 2019 **MS**

Zenne ve *Çekmeceler*'in senarist ve yönetmeninden...

Çok ses getiren *Zenne* filmiyle Altın Portakal'da ödüller alan M.Caner Alper, bu kez tüm açıklığıyla yaşamından kesitler paylaşıyor. Hayatta en kötü şeyin sıradanlık olduğunu söyleyen annesiyle çatışmaları, "başkalıklarına" yer bulma mücadelesi tüm okurlara ilham verecek.

hep_kitap
hep_kitap
hepkitapp

hepkitap.com.tr

Genel Dağıtım **PUNTO**

hep
kitap

İREM **MARO**
iremmaro@yahoo.com

Duvarlar, eşikler, sınırlar, deniz, gök ve Snøhetta

İsmini Norveç'teki bir dağdan alan, Oslo'da kurulmuş tasarım firması Snøhetta; kültür mimarlığına olduğu kadar endüstriyel mimariye de katkıları, sürdürülebilirliğe dönük çalışmalarıyla geleceğin önü açık tasarım ofislerinden biri.

Norveçli mimar ve peyzaj mimarlarının bir araya gelerek 1980'lerin sonlarında Oslo'da kurdukları Snøhetta; o zamandan bu yana kapsamlı işler, büyük projeler gerçekleştirmiş bir tasarım firması. İlgi alanları, mimarlık ve peyzaj dışında iç mekân, mobilya, grafik ve marka tasarımını da kapsayacak denli geniş. 'Snøhetta', adını Norveç'te bir dağdan almış. Oluşumun resmiyet kazanmadan, büyümeden önceki toplanma mekânı bir süre, bir yerel birahanenin üzerindeki stüdyo olmuş... Craig Edward Dykers ve Kjetil Traedal Thorsen, adları öne çıkan iki kurucu üyesi. İlk iş tekliflerini Mısır İskenderiye Kütüphanesi için hazırlıyorlar. İşlerinin çoğalmasına paralel olarak New York'ta da bir üs kuruyorlar. World Trade Center alanındaki 11 Eylül Anma Müzesi, San Francisco'da Mario Botta Moma binasına ek ve Times Square'deki tasarımlar, Amerika'daki işlerinden.

İskenderiye Kütüphanesi (Bibliotheca Alexandrina) projesi, 1989'da açılan yarışma sonucunda Snøhetta tasarımının birinciliği almasıyla başlayıp 2001'de tamamlanmış. İskenderiye antik limanında çok özel bir konuma sahip. Bütün değerli birikimiyle yakılarak yok edildiği düşünülen, yaklaşık 2300 yıl önce var olmuş İskenderiye Antik Kütüphanesi'nin anısını yaşatmak gibi bir tasarım ilkesi yönlendirmiş tasarımcıları. Güçlü bir sembolizm yüklenmiş olan yapı; kısmen yere gömülmüş, deniz yönüne doğru eğimli, dairesel dev bir disk formunda. Mısır hiyerogliflerinden tanıdığımız güneş imgesi bu disk. İnsanlığı aydınlatan güneş... Topraktan, taştan yükselen silindirik kütle, antik yapının yeniden doğuşunun bir temsili olarak yorumlanıyor. 160 metre çapında ve 32 metre yüksekliğinde. 11 katlı yapıda kütüphane mekânının büyük bölümü (diskin 12 metre yüksekliğindeki bölümü) zemin altında kalıyor. Eğimli çatıdan aydınlatılan basamaklı iç mekân, deniz manzarasından yararlanabiliyor. Yapıda kütüphaneden başka planetarium, müze, okul gibi başka işlevlere de yer verilmiş. Çevresi yansıtma havuzu ve plazalarla düzenlenmiş olan kütüphane yapısının İskenderiye Üniversitesi Kampüsü ile arasında bir yükseltilmiş yol, köprüyle bağlantı sağlanmış. Yapıyı saran Güney duvarının taş cephesi, sanatçılarla çalışılarak tasarlanmış, üzerine 120 farklı dilde metinler, harf ve semboller kazınmış. Açıldığında dört milyon cilt kitap stoğu olan kütüphanenin, gerçek kapasitesi ise bunun iki katı kadar.

BİR BAŞKA ÖNEMLİ KÜLTÜR YAPISI

Öyküsü bir proje yarışmasıyla başlayan Oslo Opera Binası, 2008 yılında tamamlanarak Norveç Ulusal Bale ve Operası'nın daimi mekânı oluyor. Kentin liman bölgesindeki (Bjorvika Yarımadası) planlı dönüşümün ilk aşamasında yer alan yapının, kent ve fiyordun oluşturduğu siluet içerisinde etkili bir imajı var. Zeminle açılı, eğimli platformlar yoluyla mermer kaplı

Norveç banknotları tasarımları, ilhamını Norveç denizlerinden alıyor.

çatı düzlemine kadar ulaşan dolaşım olanağı ve seyir deneyimi sunuyor insanlara. Yapının kamusal yüzü, kuzeye ve batıya bakan, metal, cam ve beyaz mermer kaplı cepheleri. Yapı doğu yönünde değişikliğe uğruyor; üst katlarda bale egzersiz odalarının, sokak seviyesinde atölyelerin içinde yer alan aktiviteleri dışarıdan görünür kılan bir saydamlık kazanıyor.

Tasarımcılarının yorumuna göre proje, 'dalga duvar', 'fabrika' ve 'halı' diye adlandırdıkları tasarım fikirleri üzerine kurgulanmış. Duvar, sınır, ayrım, hem gerçek hem de temsili bir eşik tanımlıyor. Eşik büyük bir duvar ile gerçeklik kazanıyor. Kara ve deniz, Norveç ve dünya, sanat ve günlük hayat, kent ve doğa arasındaki ayırıcı çizgi, insanların sanatla buluştuğu eşik anlamına geliyor. Yarımada, liman kentinin bir parçası ve tarihsel olarak dünya ile bağlantı noktası.

'Fabrika' kavramı, opera binasının üretim alanlarının hem işlevsel hem esnek olabilmesi, iyi tasarlanmış bir fabrika gibi çalışması fikrini ifade ediyor. 'Halı', birliktelik, en geniş anlamda ulaşılabilirlikle ilintili. Anıtsallık ifadesiyle yarışmayan bir ulaşılabilirlik adına, yatayda bir halı sererek binaya kolay girilebilmesi sağlanmış. Üç ana malzeme kullanılmış: halı için beyaz taş, dalga duvar için ahşap, fabrika içinse metal.

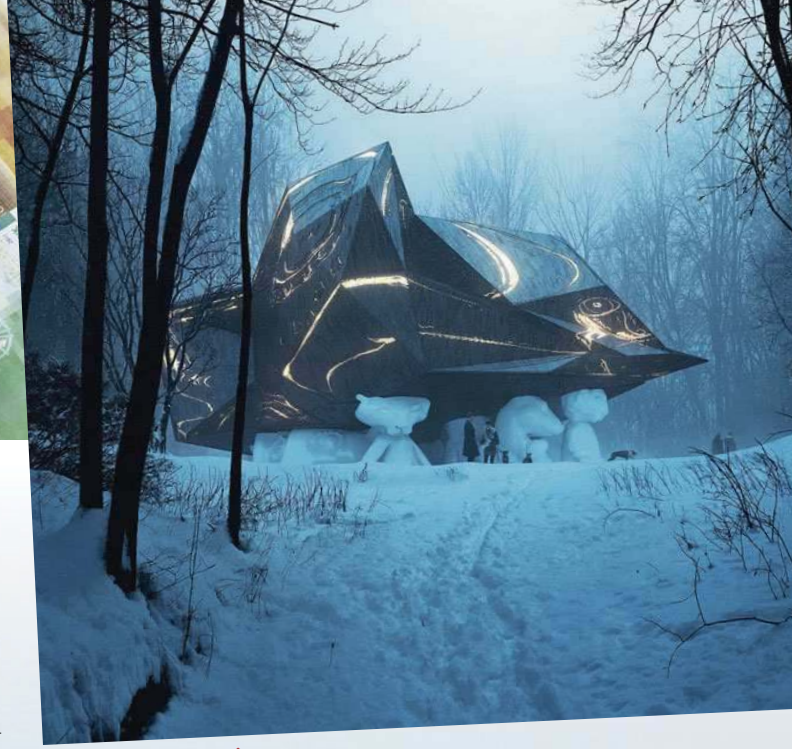

Snøhetta'nın medyatik yüzü "Ölünecek Ev", Bjarne Melgaard'ın evi ve stüdyosu olarak tasarlandı.

ENDÜSTRİ MİMARLIĞI, BANKNOT TASARIMI

Snøhetta'nın 2014'te başlayıp yakın zamanda tamamlanan ilginç işlerinden biri de Vesteralen Adaları'nda, Holmen Endüstri Bölgesi'nde gerçekleştirilen renkli endüstri yapıları, bir başka deyişle Holmoy Denizcilik için yapılan balıkçılık tesisleri. Yapı kompleksi tüm çalışanları bir araya getiren, yönetim ve üretim mekânlarını, hatta bir konuk evini içine alan 6 bin m2 lik alana sahip. Sarı, turuncu, kırmızı ve yeşil renklerde alüminyum cephe kaplaması ve beton yüzeyler, mimarinin en dikkat çeken öğeleri. Dört ana binada bu sıcak renklerin kullanımıyla yaratılan değişik imaj anlamlı zira bölgenin balıkçılık endüstrisi alanındaki uluslararası önemini de temsil eder nitelikte.

Bir yanıyla derin su limanına ve Norveç Denizi'ne açılan tesisler, denizde ve karada sürdürülecek fonksiyonlar düşünülerek tasarlanmış. Adaların peyzajı, sert okyanus, sarp dağlar, yağmurlu gökler ve Kuzey Işıkları, bu proje için esin kaynağı olmuş tasarım ekibine. İç mekânlar da basit dikdörtgen formlar, geniş pencereli ferah alanlar, ahşap tavanlar ve yine sıcak renklerle tanımlanmış.

2014 yılında, bu kez Norveç Merkez Bankası'nın açtığı bir yarışma ile yeni Norveç banknotlarının tasarımı işini (Metric

Holmen Endüstri Bölgesi'ndeki Snøhetta tasarımı balıkçılık tesisleri, bölgenin bu alandaki uluslararası önemini temsil ediyor.

İskenderiye Kütüphanesi yapısı denize doğru eğilimli, kısmen zemine gömülü dev bir disk.

Design ile birlikte) almış Snøhetta. Ekip yine Norveç denizlerinden ilham alarak deniz ve kara, kara ve gökyüzü, hava ve deniz arasındaki estetik geçişleri yansıtan imgeler üretmiş. Suyun, antik cam ve taş mozaiklerin görüntüleri, bir tür çağdaş grafik yorumundan geçirilerek banknot yüzlerinde, dalga formu ve piksel dokusuna tercüme edilmiş. Piyasaya çıkmış olan 100, 200, 50 ve 500'lük banknotlardan sonra, 1000 Kron'lar 2019 yılı sonlarında kullanıma girecek.

'ÖLÜNECEK EV'

Gelelim Snøhetta'nın medyatik yüzüne; Snøhetta son dönemde ilgi çekici bir proje ve bir çatışma ile gündeme geldi. Proje hazır fakat yapımı engellenmekte. Kent Konseyi'nden çıkacak son karara göre, projenin geri çekilmesi ve arsanın yeşil alan olarak değerlendirilmesi söz konusu. Bjarne Melgaard'ın evi ve stüdyosu olacak bu yapı için 2011 yılından bu yana sanatçı ve Snøhetta birlikte çalışmış; düşünceler, çizimler, maketler üretmişler. Daha doğrusu Melgaard'ın iki boyutlu çizdiklerini Snøhetta yorumlamış. Tuhaf biçimli kolonlar üzerinde yükselen, UFO'ya benzer formuyla ilginç bu siyah kütlenin ürpertici bir de adı var: 'Ölünecek Ev' ('a house to die in'). Cepheleri kara rengini veren yanık meşe ile kaplanmış, kolonları hayvan figürlerine benzeyen sıra dışı bir yapı. Pek sevimli sayılmaz, ancak protestolara konu olma nedeni bu değil. Oslo'nun batısında yer alan proje arsası, bir ünlü ressama komşu olma özelliği taşıyor. Edvard Munch'ün bir zamanlar 30 yıl süreyle burada yaşadığı, ancak evinin ve kışlık atölyesinin 1960 yılında yıkıldığı biliniyor. Snøhetta'nın projesine Munch'ün mirasına saygısızlık olarak bakan ve gerçekleştirilmesine karşı çıkanlar var. Sanat, mimarlık, özgürlük, yenilikçilik, kamu iradesi, tümü bu çözümsüzlükte buluşuyor görünüyor. Sonucunu hep birlikte göreceğiz.

Snøhetta'nın daha pek çok projesi, yapısı var. Norveç'te Kuzey Denizi'ne bakan Karmoy Balıkçılık Müzesi (1998), Dovrefjell Doğal Parkı'nda Snøhetta Dağı manzaralı Tverrfjellhytta Ren Geyiği Gözlem Pavyonu (2011), Berlin'de Norveç Elçilik Binası (1999), yapımı yeni tamamlanan Toronto'da Ryerson Üniversitesi Öğrenci Merkezi, yapımı devam eden işleri arasında Güney Kore'de Busan Opera Binası örneğin, dikkate değer.

Kültür mimarlığına olduğu kadar endüstriyel mimariye de katkı yapan, evrensellik, doğa, sürdürülebilirlik, örneğin sürdürülebilir mobilya üretimi konularını kapsamına alan Snøhetta tasarım grubu; hem farklı coğrafyalarda, dünya ölçeğinde projeler gerçekleştiriyor hem de Norveç yerel kültürüne, doğasına dair kaygıları var. Projelerinde sanatçılarla yakın iş birliği içinde çalışmayı önemsiyor. Kendini mimarlık alanıyla sınırlamıyor, sınırlarını alabildiğine geniş tutuyor: peyzaj, iç mekân, mobilya, grafik, hatta marka tasarımı... Tüm bu özellikleriyle 21. YY.'ın önü açık tasarım ofislerinden biri Snøhetta. **MS**

İskenderiye Kütüphanesi güney duvarı üzerinde farklı kültürlere ait harf ve metinler.

Büyük Dahi

Gazi Mustafa Kemal

The Great Genius / Gazi Mustafa Kemal

"özel eşyaları, yayımlanmamış fotoğrafları ve dönemsel belgeleri ile Gazi Mustafa Kemal"

"Gazi Mustafa Kemal, his personal belongings, unpublished photographs and documents of the period"

19 EKİM / *OCTOBER 19,* **2018**
24 ŞUBAT / *FEBRUARY 24,* **2019**

Folkart Towers / Bayraklı / İZMİR

(Giriş ücretsizdir.)

FOLKART GALLERY

SEVİL
DOLMACI
sevildolmaci@gmail.com

Sanatçı; eserlerinde toplumsal bilinçaltı, hafıza ve travmaların izini sürüyor.

Benlik ve kökler

Sanatçı Pınar Yeşilada, insanlık tarihinin izlerini heykelleri üzerinden araştırıyor.

Heykellerde yapısı deforme olmuş figürler öne çıkıyor.

1973 yılında İstanbul'da doğan olan Pınar Yeşilada, Kıbrıs asıllı bir aileden geliyor. 1996 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Lisans Programı'ndan mezun olan sanatçının eserleri; 2003 yılından beri Tüyap Sanat Fuarı, Pogmahon Gallery, Viena, Arcole Theatre, Londra ve Contemporary İstanbul'un da içinde bulunduğu birçok yerel ve uluslararası platformda sergi ve sanat fuarlarında yer aldı. Eserleri, çeşitli özel koleksiyonlarda bulunuyor.

Yeşilada, sanat tarihinin önde gelen sanatçıları Alberto Giacometti, Francis Bacon ve Picasso'dan etkilendiğini belirtiyor. Kişisel tecrübeleri ve aile geçmişinden yola çıkan sanatçı, eserlerinin altyapısını oluşturan konuları belirlemek için felsefe ve psikoloji üzerine uzun soluklu araştırmalar ve okumalar yapmış. Bunun sonucunda eserlerinde özellikle Jung'un teorilerinin etkilerini görmek mümkün. Ünlü psikiyatr Carl Gustav Jung, fiziksel doğamızın genetik bir bilgiyi izlemesi gibi, ruhsal doğamızın da birtakım yolları izlediğini keşfetmiştir. Genetik köklerde bulunan etmenlerin kitle psikolojisini belirlemesini, etrafa sinen enerjinin farklı bireylerde, birbirinden tamamen farklı mekân ve zamanlarda benzer dışavurumlar yaratmasının sebebinin bilinçaltı etmeni olduğunu ileri sürmüştür. Bu bilinçaltı etkilerin izlerini kendi aile geçmişi üzerinden süren Yeşilada; Anadolu topraklarında yüzyıllardır devam eden savaş, göç ve travma hikâyelerinin kendi aile geçmişinde de yoğunlukta olduğunu gözlemlemiş. Bu referansların birleşiminden yola çıkan sanatçı; toplumsal bilinçaltı, hafıza ve travmaların izlerini, eserlerinde kullandığı çamur, toprak, polyester ve bronz malzemelerle bir araya getiriyor.

Bozlu Art Project, Nişantaşı ve Şişli Şubeleri Yeni Yıldan İtibaren Tek Adreste Birleşiyor

2013 yılında kurulduğundan bu yana düzenlediği sergiler ve yayın faaliyetleriyle Türkiye'de modern ve çağdaş sanat alanına önemli katkılarda bulunan Bozlu Art Project, Nişantaşı'nda sürdürdüğü galeri faaliyetlerine Ocak 2019'dan itibaren Şişli Mongeri Binası'nda devam edecek. Dr. Şükrü Bozluolçay Koleksiyonu'nun sergilendiği ve Bozlu Art Project'in kütüphane, arşiv, retrospektif sergi, sanat konuşmaları gibi faaliyetlerinin sürdürüldüğü tarihi Mongeri Binası, yeni yıldan itibaren sanatseverlerin tüm sanatsal çalışmaları bir arada takip edebileceği tek bir merkez haline gelecek.

Nişantaşı ve Şişli'deki sanatsal etkinliklerini tek bir çatı altında toplamaya hazırlanan Bozlu Art Project, izleyicilere aynı mekânda birkaç farklı sergiyi bir arada izleme imkânı sunacak. Sanatseverler yeni yılın ilk günlerinde Bozlu Art Project Mongeri Binası'nda, 13 Kasım 2018'de açılışı yapılan Can Göknil Retrospektif Sergisi'ni gezerken, 29 Ocak 2019 tarihinden itibaren Nişantaşı'ndaki galeri faaliyetlerinin devamı niteliğindeki ilk sergi olan Gamze Taşdan'ın resim sergisini izleyebilecekler.

Eserlerini çamur, polyester ve bronz malzemelerle oluşturuyor.

İzleyici, sanatçının eserlerinde ışığın kırılgan etkisine tanık oluyor.

MALZEMELERİN ETKİSİ

"Bir toplumda şiddete karşı gelişen refleks unutmak, üzerini kapatmak oluyor," diyen Yeşilada, kullandığı malzemelerin kendini farklı etkilere sürüklediğini belirtiyor. İzleyici şeffaf polyesterle yaptığı eserlerinde, ışığın kırılgan etkisini izleyebiliyor. Sanatçının vazgeçilmezi olarak tanımladığı toprağın bir malzeme olarak geçmişle kurduğu şiirsel bağı ve bronzun anlatımına kattığı güçlü ifadeyi de çarpıcı ve yalın bir şekilde sanatçının eserlerinde gözlemlemek mümkün. Klasik malzemeleri kendine has bir teknikle işleyen sanatçı, bronz eserlerinin patine aşamasında farklı patine teknikleri deniyor. "Alışılmış eskitme sevmiyorum çünkü algıyı çok eski zaman antik işlere yönlendiriyor," diyen Yeşilada, özellikle dünya çapında yaygın olarak kullanılan 'painted bronze' tekniği ile üretimlerinde daha farklı etki yaratmayı tercih ediyor.

Sanatçı, 2006 yılında Ekavart Galeri'de, takiben 2007 yılında Kıbrıs, Lefkoşa Saçaklı Ev Devlet Sanat Galerisi'nde gerçekleştirdiği "DNA / İzler" başlıklı kişisel sergilerinde seramik ve bronz malzemelerden ürettiği eserler üzerinden yaşadığımız dünyanın karanlık ve anlaşılamayan taraflarının insanın alt bilinci ve genetik yapısındaki etkilerini sorguluyor. İnsanın yüzyıllardır kavim ve topluluklar hâlinde bir arada yaşamasına rağmen bencillik duygusunu kaybetmediğini, kendi tecrübe etmediği sürece bir diğer canlının acı ve travmalarını anlamadığını vurgulayan sanatçı, insanın bu benmerkezci yapısını, dış etkenlerin ve genetik yanlışların yarattığı deformasyonları üretiminde sıkça gözlemleyebileceğimiz deforme olmuş yarı insan, yarı ilkel figürleriyle vurguluyor.

Yeşilada; dört ayaklı figürleriyle geçmiş şiddetlerin, kayıpların ve yıkımların bedenimizdeki izlerine işaret ediyor.

YAVAŞ YAVAŞ İLETİLİYOR

Yeşilada, "DNA/İzler" sergi serisini takiben 2010 yılında Galeri Kent, İstanbul'da açtığı kişisel sergisi "Nisyan"da hafıza konusu üzerine yoğunlaşmıştı. Nisyan, eski Türkçede de kullanılan bir kelime. Arapçada unutuş anlamına geliyor. "Aslında unutmak diye bir şey yok. İnsan gelecek nesillere bilinçaltında da olsa savaş, göç gibi travmaları iletiyor,'' diye belirten sanatçı, bu sergisinde daha önce 'DNA' ve 'dört ayaklılık' ile tanımladığı geçmişin çatışmalarını bedeni ve ruhunda hisseden hayvan-insan figürleriyle insanın alt bilincinde bulunan hayvansallığını görünür kılıyor. Vahşetin, bedel ödemekten beden ödemeye gidişatına işaret eden bu dört ayaklı figürlerle sanatçı; geçmiş şiddetlerin, kayıpların ve yıkımların bedenimizdeki izlerine işaret ediyor.

2016 yılından beri Fransa ve Türkiye'de eş zamanlı olarak yaşamını ve üretimini sürdüren Yeşilada, önümüzdeki günlerde her iki ülkede de açacağı kişisel sergiler ve heyecan verici projelerle adından sıkça söz ettirecek. **MS**

alarmart

A345

ANKARA

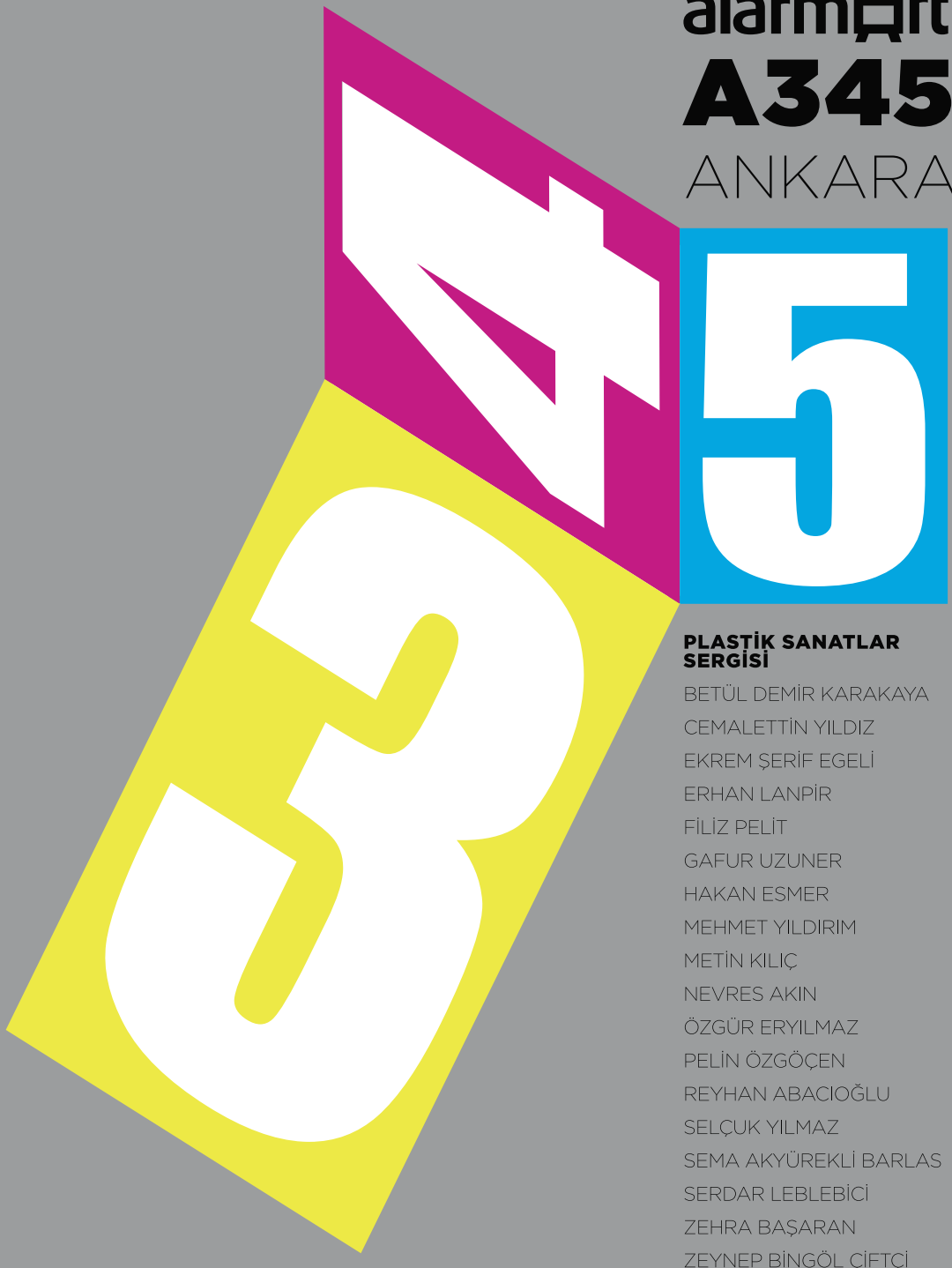

PLASTİK SANATLAR SERGİSİ

BETÜL DEMİR KARAKAYA
CEMALETTİN YILDIZ
EKREM ŞERİF EGELİ
ERHAN LANPİR
FİLİZ PELİT
GAFUR UZUNER
HAKAN ESMER
MEHMET YILDIRIM
METİN KILIÇ
NEVRES AKIN
ÖZGÜR ERYILMAZ
PELİN ÖZGÖÇEN
REYHAN ABACIOĞLU
SELÇUK YILMAZ
SEMA AKYÜREKLİ BARLAS
SERDAR LEBLEBİCİ
ZEHRA BAŞARAN
ZEYNEP BİNGÖL ÇİFTÇİ

15 ARALIK 2018–03 OCAK 2019
Açılış 15 Aralık Cumartesi
Saat: 18:00

Platform A
BY ARMONI ART GALLERY

www.platformarmoni.com - info@platformarmoni.com
facebook/platformarmoni - instagram/platformarmoni
Çalışma Saatlerimiz: Salı-Cumartesi: 11:00-19:00 / Pazar: 12:00-19:00 / Pazartesi günleri kapalıyız.

Taurus AVM Konya Yolu No: 190 / B Asma Kat
Çankaya / Ankara t / 533 4435454

Dubai'nin yeni incisi

Geçtiğimiz ay Dubai'de açılan Jameel Arts Centre, Körfez ülkelerindeki çağdaş sanata adanan, kâr amacı gütmeyen ve sivil inisiyatif tarafından yapılan ilk çağdaş sanat kurumu olma özelliği taşıyor.

SAMED KARAGÖZ
samedkaragoz@gmail.com

Louvre Abu Dhabi açıldığı günden itibaren bölgenin en büyük cazibe merkezi hâline geldi. Henüz bir yıllık ziyaretçi sayısı ve diğer istatistikler açıklanmamış olsa da ziyarete gidenlerin bahsettiği bilet kuyrukları bize buranın ziyaretçilerine dair bilgi veriyor. Louvre'un açılışından tam bir yıl sonra 11 Kasım 2018'de bu kez Dubai'de bir sanat merkezi açıldı. Suudi Jameel ailesi tarafından finanse edilen sanat merkezinin adı Jameel Arts Centre. Bir tanesi Pera Müzesi'nde olmak üzere toplam beş kez düzenlenen Jameel Prize ödülünü Londra merkezli Victoria&Albert Museum iş birliği ile düzenleyen ailenin sanata ilk kalıcı katkısı değil. Kahire'de (2009) ve Cidde'de (2015) Jameel Geleneksel Sanatlar evlerini kurmuş, böylelikle geleneksel İslam sanatlarına olan katkılarını göstermişlerdi. Dubai'de açılan merkez ise tamamen çağdaş sanata adanmış durumda. Önümüzdeki yıl da Cidde'de Hayy: Creative Hubb adı altında bir başka merkez daha açılacağı duyuruldu.

Ortadoğu'daki sanat, eğitim ve gelenekleri destekleyen bağımsız bir örgüt olan Art Jameel'in geliştiriği sanat merkezi İngiltere merkezli Serie Architects tarafından 10 bin metrekarelik, üç katlı, çok disiplinli bir alan olarak tasarlandı. Merkez, Körfez ülkelerindeki çağdaş sanata adanan, kâr amacı gütmeyen ve sivil inisiyatif tarafından yapılan ilk çağdaş sanat kurumu.

Merkez geniş bir izleyici kitlesini hedefliyor. Bunun için de son derece dinamik sergiler sanatseverlerle buluşuyor. Merkez içinde yer alan 10 galeride yer alan sergilerde dört sanatçı odası ve Murtaza Vali küratörlüğünde düzenlenen beş galeriye yayılan "Crude" (Ham) başlıklı sergiye ev sahipliği yapıyor. Ayrıca Galeri 9'da Jumana Manna'nın yaklaşık bir saatlik film gösterimi yapılıyor. Geçen sene düzenlenen heykel alanındaki açık çağrıya başvuranlar arasından seçilen Kuveytli sanatçı ikilisi Alia Farid ve Aseel AlYaqoub'un eserleri de yer alıyor. Misafir sanatçı programı bu yıl sanat yazarlığı, sonraki yıl ise resim üzerine olacak.

BİNLERCE KİTAP VE YAYIN

Jameel Sanat Merkezi, aynı zamanda bir araştırma merkezi olarak da hizmet veriyor. Birleşik Arap Emirlikleri'nin ilk açık erişimli çağdaş sanat kütüphanesi ve kaynak merkezi olan

Mohamed Somji'nin karesinden Suudi Arabistan'ın en tanınmış kadın sanatçısı Maha Malluh'un çalışması.

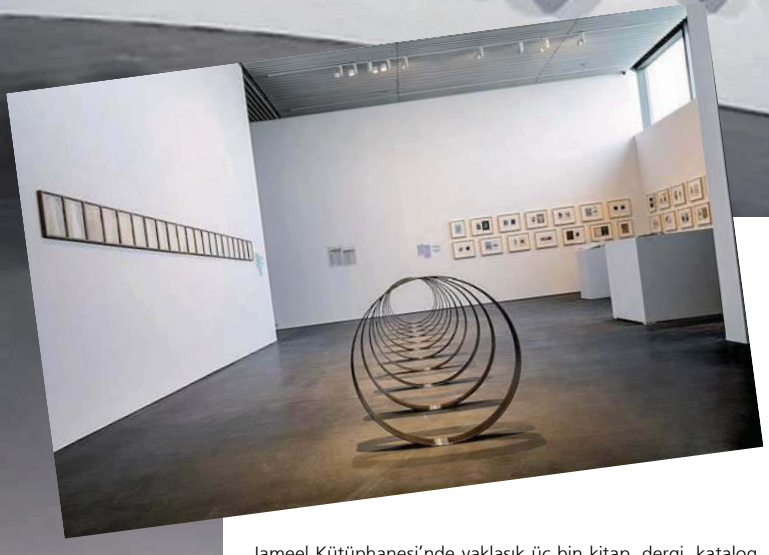

Murtaza Vali'nin küratörlüğünü üstlendiği "Ham" sergisinden bir detay.

Jameel Kütüphanesi'nde yaklaşık üç bin kitap, dergi, katalog bulunuyor. Açıkçası bu kadar iddialı bir projede kütüphaneye daha geniş yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yeni açıldığı için biraz zayıf olan kütüphanenin ilerleyen dönemlerde mutlaka genişlemesi gerektiğine inanıyorum.

Merkezle beraber Dubai'nin ilk açık hava sanat parkı Jaddaf Waterfront Sculpture Park da açıldı. İlk kurulumda Helaine Blumenfeld, Talin Hazbar ve Latifa Saeed, Mohammed Ahmed Ibrahim, David Nash ve Slavs and Tatars'ın heykelleri yer alıyor.

Uzun yıllar Art Dubai Çağdaş Sanat Fuarı'nın direktörlüğünü yapan Antonia Carver Jameel Arts Centre'nin direktörü olarak karşımızda. Açılış töreninde Jameel Art Centre'nin üç temel yaklaşımından bahsetti.

Kesişme Noktası: Bina, koleksiyon ve sergiler, Dubai Creek (Dubai Koyu) üzerindeki konumumuza ve bu su kütlesinin şehri bir ticaret ve takas merkezi haline getirmesinden esinlenerek oluşturulmuştur. Dubai'nin bir liman kenti niteliğindeki bir diğer önemli unsuru olan havalimanını Merkez'den de görebiliyoruz. Bu durum şehri uluslararası bir buluşma yeri ve başka hiçbir yerde olmadığı gibi bir yakınlaşma noktası hâline getiriyor.

Müze Yönetimi: Yeni, bağımsız bir sanat kurumu olarak Merkez, sanat üretimi ve sergi yapım tarzlarını eleştirel bir şekilde araştırmaya ve bunu yapmak için sanatçılarla iş birliği içinde çalışmaya yatırım yapıyor.

Körfez Arap Ülkeleri İş birliği Konseyi: Programın kapsamı uluslararası olsa da Merkez Körfez ülkelerinde yaşama ve çalışma deneyimlerini araştıran sanatçıların çalışmalarını ve projelerini içererek, yerel bağlamında da kökleniyor.

Carver ayrıca konuşmasında merkezin Körfez'deki ilk ticari olmayan, devlet destekli olmayan, sivil ve özel bir kurum olduğunun altını çizerek küresel bir halkla, küresel bir toplumda maksimum etkiye sahip olmak ve yerel bir sahneye katkıda bulunmak istediklerini belirtti. Ülkemizde de uzun zamandır gündemde olan ve daha epeyce süre gündemde kalacağını düşündüğüm yerlilik ve millilik kavramlarının ortaya özgün eserler koymak isteyen bölgelerde de konuşulduğunu fark etmek şaşırtıcı olmadı.

Jameel Arts Centre'nin açılışı bana Dubai gibi 'sonradan var olmuş', kökleri çok zayıf, sanat gelenekleri yok denecek kadar az olan bir yerde bile sanata bu kadar değer ve önem verilirken Türkiye gibi onlarca medeniyete ev sahipliği yapmış bir ülkede sanatın geri planda kalmasının üzücülüğünü bir kez daha hatırlattı.

SANATÇI ODALARI

CHIHARU SHIOTA

Chiharu Shiota (b. 1972, Osaka) Berlin'de yaşıyor ve çalışıyor. Performanslar, enstalasyonlar ve heykeller aracılığıyla insani ilişkileri inceliyor. Hayatı boyunca, çocukluğundan itibaren, sanatçı olmak dışında başka bir şey düşünmeyen Shiota'nın eserini ilk kez 2015 yılında Venedik Bienali Japonya Pavyonu'nda gördüğümde nutkum tutulmuştu. Başlangıçta Kyoto Seika Üniversitesi'nde resim eğitimi alan sanatçı, artık resim yapmıyor. Yatak, ayakkabı, anahtarlar, botlar, elbiseler ve sandalyeler gibi sıradan nesnelerden büyük ölçekli enstalasyonları çoğunlukla iplikle birlikte kullanıyor.

Oluşturduğu ağlar insanı sarmalarken kaosla birlikte sükuneti de sağlıyor. Eserlerinin bittiğini nasıl anladığına dair soruya "Sonunda, gözümle tek bir ipliği izlemeye çalışıyorum, eğer bu ipliğin ucunu bulamazsam eserin tamamlandığını hissediyorum" şeklinde cevap veriyor. Shiota 2014 yılında Zorlu Performans Sanatları Merkezi'nde yaptığı eserle Türk sanatseverlerin de hatırlayabileceği bir isim. Başka yere nakledilmesi mümkün olmayan bu eserlerin daha sonra ne olduğunu sorduğumda şu cevabı verdi: "Entalasyonumun fiziki materyalleri mekândan çıkarılıp atılmış olsa da, serginin hiçbir zaman gerçekten bitmediğine inanıyorum. Eserim ziyaretçilerin anılarında kalıyor."

Sanatçının Jameel Arts Centre için yaptığı eserde kullanılan balıkçı teknesinin Dubai'den temin edildiğini, sanatçının Venedik'teki enstalasyonunda da benzer bir yöntemi kullandığını belirtmekte fayda var.

Bitiş tarihi: 11 Mayıs 2019

MAHA MALLUH

Suudi Arabistan'ın en tanınmış kadın sanatçısı Maha Malluh, Suudi Arabistan'ın tarihî Necid bölgesine manevi bağlantısından büyük ölçüde etkilenmiş. Sanatçının Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki ilk solo sergisi. Sanatçı eserlerinde yemek kapları, dini derslerin kasetleri, atılmış petrol varilleri gibi günlük

Chiharu Shiota'nın bot gibi sıradan bir nesneyi iplikle bir araya getirdiği büyük ölçekli yerleştirmesi.

Mohamed Somji'nin perspektifinden "Ham" sergisi.

Lübnanlı sanatçı Mounira al Solh politik olayları ve savaşları kişisel hayatındaki izleriyle birlikte ele alıyor.

Merkez, kâr amacı gütmeyen ve sivil inisiyatif tarafından kurulan ilk çağdaş sanat kurumu.

Geniş bir izleyici kitlesini hedefleyen Merkez, son derece dinamik sergilerini izleyiciyle buluşturuyor.

"Ham" sergisi, odağına petrolü alıyor.

hayatta kullanılan malzemeleri kullanıyor. Edge of Arabia grubunun bir üyesi olan sanatçının eserleri 2010 yılında grubun İstanbul'da yer alan sergisinde de yer almıştı.
Bitiş tarihi: 9 Şubat 2019

LALA RUKH

Pakistan'da etkili bir sanatçı, öğretmen ve kadın hakları savunucusu olan Lala Rukh (1948-2017) geç dönem sanat pratiğinde sıklıkla Güney Asya'daki klasik müziğin yapılarını ve notasyonlarını araştırdı. Jameel Arts Centre'deki sergisinde sanatçının Documenta 14'te sergilenen ve ayrıca sanatçının son eseri olan 2016 tarihli Rupak isimli işiyle birlikte ritm üzerine çalışmalarından oluşan notları yer alıyor.
Bitiş tarihi: 9 Şubat 2019

MOUNIRA AL SOLH

Lübnanlı sanatçı Mounira Al Solh'un Sanat Odası'nda sunulan video ve tekstil çalışmaları son derece sert, aynı zamanda da espirili. Sanatçı çalışmalarında politik olayları ve savaşları kişisel yaşamındaki izleriyle birlikte ele alıyor. Arapça temelli bazı eserleri Türk sanatseverleri anlama konusunda biraz zorlayabilecek olsa da son oluşturduğu görsel dille bu zor anlaşılmayı perdeliyor.
Türk sanatseverler sanatçıyı Alt Art Space'te 2016 yılındaki solo sergisinden hatırlayacaklardır.
Bitiş tarihi: 9 Şubat 2019

SERGİLER

'CRUDE' KÜRATÖR MURTAZA VALİ

"Ham", bölgeden ve ötesinden gelen 17 sanatçı ve kolektifi bir araya getirerek petrolün bir jeopolitik kargaşa sürücüsünün yanı sıra sosyal, kültürel ve ekonomik dönüşümün bir aracı olarak görülmesini sağlıyor. Murtaza Vali'yle yaptığım görüşmede Türkiye'den de bazı sanatçıları dahil etmek istediğini ama bu çok daha fazla araştırma ve çalışmaya neden olacağı için şimdilik yapamadığını söyledi.
Sharjah ve New York merkezli küratör Murtaza Vali tarafından geliştirilen "Ham", petrolün karmaşık tarihlerini Ortadoğu'da modernitenin bir katalizörü olarak görüyor ve etkilerini arşivler, altyapılar ve ürettiği teknolojiler aracılığıyla takip ediyor.
Sergide Latif Al Ani, Manal AlDowayan, Alessandro Balteo-Yazbeck, Media Farzin, GCC (Khalid Al Gharaballi, Nanu Al-Hamad, Abdullah Al-Mutairi, Fatima Al Qadiri, Aziz Al Qatimi, Barrak Alzaid, Amal Khalaf), Raja'a Khalid, Lydia Ourahmane, Houshang Pezeshknia, Monira Al Qadiri, Hassan Sharif, Wael Shawky, Nasrin Tabatabai and Babak Afrassiabi, Rayyane Tabet, Hajra Waheed, Michael John Whelan, Lantian Xie ve Ala Younis yer alıyor. Bu sanatçıların bir kısmını gerek İstanbul bienallerinden gerekse de Salt'ta düzenlenen sergilerinden ve / veya söyleşilerinden tanıyoruz. Sergide 1950'li ve 1960'lı yılların çalışmalarıyla yeni komisyonlar beraber sergilenirken petrolün bölgenin hayatını nasıl değiştirdiği gözler önüne seriliyor.
Bitiş tarihi: 30 Mart 2019 **MS**

Cleo'yu canlandıran amatör oyuncu Yalitza Aparicio, yılın en beğenilen performanslarından birini sunuyor.

Cuarón filmiyle Altın Aslan'a uzandı.

Cleo'yu onurlandırmak

Alfonso Cuarón, bu ay hem sinemalarda hem Netflix'te gösterilen Altın Aslan ödüllü "Roma"da onu büyüten Cleo'ya odaklanan bir modern zaman başyapıtı sunuyor. Filmi, Cuarón'dan dinledik.

NİL KURAL
nil.kural@milliyet.com.tr

Gravity" ve "Children of Men" gibi filmlerle uzun süredir ülkesi Meksika'dan uzakta çalışan Oscar ödüllü yönetmen Alfonso Cuarón'un yeni filmi "Roma"yla ülkesini ve çocukluğunu ziyareti sinemaya bir modern zaman başyapıtı kazandırdı. 1970'lerde geçen filminde dört çocuklu orta sınıf bir ailenin hizmetçisi Cleo'nun hayatında bir yıla odaklanan Cuarón, karakter üzerinden ülkenin gidişatını

Cuarón, filmin okyanus sahnesinde zorlandıklarını anlatıyor.

da gösteriyor. Yönetmen her sahneyi büyük bir sinema hissiyle doldurup izleyiciyle Cleo arasında mahrem bir ilişki de kurabiliyor. Cleo'yu yılın en alkışlanan performanslarından biriyle amatör oyuncu Yalitza Aparicio'nun canlandırdığı film, Venedik Film Festivali'nden Altın Aslan'la döndü. Bu ay hem sinemalarda hem de Netflix'te gösterilen filmi Venedik'te Cuarón'la konuştuk.

Meksika'ya ve çocukluğunuza dönmek nasıldı?

"Roma"yı çekmek isteme nedenim anılarıma dönmek ve belleğimi zorlamaktı. Belleğin nasıl çalıştığına kafa yormak da önemliydi benim için. Filmlerim için her zaman çok fazla araştırma yaparım ve bu filmde tek araştırmam kendi anılarım ve belleğim olacaktı. Anılarımı kardeşlerimin anılarıyla karşılaştırdım. Ama tabii en önemlisi gerçek Cleo'nun anılarıydı. Anılarla uğraşırken geçmişe şimdiki zaman üzerinden bakarsınız. İşte çatışma zemini de buydu: İnsanın o şu anki hali ve anılardaki geçmiş arasındaki kırılma. Aslında bu kırılma Meksika'yla ilişkimi de özetliyor. Orada büyüdüm, Meksika'lıyım. Aksanıma bakın, Meksika'nın izleri burada. Düşünürken Mexico City'nin dili chilango'yla düşünüyorum. Ama neredeyse 30 yıldır orada yaşamadım. Sık sık gidiyorum, hatta bazen benim şehrim gibi hissetsem de artık benim şehrim değil. Hafızamla bu kadar uğraşıp, mekânları, atmosferi, şehrin kenar köşe detaylarını düşündükten sonra Mexico City'ye çekime gidip bunlarla yüzleşmek çok tuhaftı. Meksikalı ekibimle çalışırken şimdinin içindeydik belki, ama benim için her yer geçmişle doluydu. Bu yüzden herhangi bir yeri eskisiyle kıyaslamadığım bir an bile geçmedi. Yaşlanmak da aynı şey... Şimdiki halinizden eskiden olduğunuz kişiye bakıyorsunuz ve sürekli kıyaslama yapıyorsunuz.

Sizi siyah beyaz çekmeye bu nedenler mi itti?

Siyah beyaz çekme nedenimi entelektüel analizlerle süsleyip çok ilginç yanıtlar verebilirim ama işin özü şu: Bu filmin DNA'sı siyah beyazdı. Bu filmi çekmem gerektiğine emin olduğumda kafamda üç net karar vardı. İlki Cleo. İkincisi anılar. Ama bu anılar soyut veya "Y tu mamá también / Ananı Da!"daki gibi kurmacaya dönüşmüş olmayacaktı. Hafızamda nasılsa öyle yazacaktım. Ve de film siyah beyaz olacaktı. İçimde bu film yeşerdiğinde bu üç kararımdan asla dönmeyeceğimi; geri kalan her şeyi sorgulayacağımı ancak bunlara dokunmayacağımı biliyordum. Mesela harika bir mekândayım ve aklıma burada çekilebilecek müthiş bir sahne geldi. Hemen Cleo'yu ve anıları onurlandırıyor muyum diye sordum kendime. Cevap hayırsa çekmedim. Hep filmin başından belli olan DNA'ya sadık kalmaya çalıştım.

Siyah beyaz görüntülerle ilgili ne kararlar verdiniz?

Filmin DNA'sı siyah beyaz olsa da 1970'lerde çekilmiş gibi gözüken bir yapmak istemedim. 1970'lerde geçen ama çağdaş, bugüne ait bir filmdi amacım. Dijital 65 mm'yle çekme kararını aldığımız anda görüntülerin grenli olmaması gerektiğini biliyorduk. Eskinin o harika siyah beyaz grenli görüntülerine benzememeliydi. Siyah beyaz film ışıklandırmasında da o güzel uzun gölgeler çok çekici geliyor. Yüksek kontrast müthiş gözüküyor. Kara filmleri düşünün. Orson Welles filmlerini... Ama bütün bu akıl çelici şeylere karşı koydum ve güncel, doğala yakın bir siyah beyaz görüntü yönetimini tercih ettim. Yumuşak bir ışığa yöneldim. Işıkla sert gölgeler yapmamaya çok dikkat ettik. Şimdi bu masada size bunları anlatıyorum ama bu seçimleri yaparken hafızaya, geçmişe bugünden bakma meselesine ve Meksika'yla ilişkime tekabül ettiğini fark etmemiştim. Demek bu konu, tüm seçimlere sirayet etmiş.

"Roma"yı çekmek mesela "Gravity / Yerçekimi"nden zor muydu?

Kesinlikle! "Roma" hem teknik hem yaratıcı olarak çektiğim en zor filmdi. "Gravity" ve "Children of Men"de zorluklar vardı ama anlatımsal olarak güvenlik ağlarım mevcuttu. Genel olarak da güvenli alanlarım vardı. Sinemada o çok sevdiğim kendimi coşkuya bırakma imkanım bulunuyordu. Burada ise böyle lükslerim yoktu. Bilinmezliğe bir yolculuk gibiydi. Genellikle kendime sinema dilinde sınırlar koyarım. "Roma"da bunlardan daha fazla koydum. Mesela kameranın yukarı çıkıp inme kaydırmasını çok severim. Ama "Roma"da kullanmadım çünkü bu, anlatımını öznel bir deneyime dönüştürürdü. Ve o öznelliği hiç istemedim. 65 mm'yle çekildiği için çok ışığa ihtiyaç vardı ve o yumuşak ışığı yaratmak için çok ince ayarlar gerekiyordu. İstediğim sonuç için kendi sistemlerimizi üretmek

Cuarón filmde güncel gözüken siyah beyaz görüntü tercihleri yapıp yumuşak bir ışık kullandıklarını söylüyor.

zorunda kaldık. Ama daha önemlisi teknik zorluklar ve yaratım süreci arasındaki danstı. Mesela sondaki okyanus sahnesini anlatayım. Kameranın okyanusun içine doğru gitmesini istedim. Ama sallanan bir kamera olmamalıydı. Kamera sabit hareket etmeliydi ki izleyici kamera olduğunu unutsun... Canımız çıktı bu sahneyi istediğim şekilde çekerken... Kavramsal kararlar da çok zordu. İzleyici sahnelere kapılıp aksın, hem hikayeyi hem anlatım dilini takip etsin istedim. Bunlar bizi çok zorladı.

Film, Meksika'da bir değişim sürecinde geçiyor. Şu anda ülkenizdeki bir değişim zamanı gibi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Umarım gerçekleşir. Bu değişime çok ihtiyaç var. Geçmişten uzanan bir süreç söz konusu. "Roma"da da öğrenci hareketleri gözüküyor mesela. O dönemde de insanlar demokrasiye geçiş çağrısı yapıyordu. Bütün bunlar, 1950 sonlarından itibaren değişim isteyenlerin yaşadığı büyük zorlukların eseri ve artık sonuç vermesini umut ediyorum.

Bu kadar üzerinde düşündükten sonra çocukluğunuzla ilgili yeni bir şey keşfettiniz mi?

Evet. Benim çocukluğum, büyük anne babamın veya daha üst nesillerin çocukluğuna kendi çocuklarımın çocukluğundan daha çok benziyor. Bu da, dünyada olan bitenle ilgili. Yeni bir nesil var. Bu da gelecek açısından heyecan verici. Çünkü öncekilere benzemiyorlar kesinlikle. Ben de bu filmden sonra başka bir insana dönüştüm keşfettiklerimle. Kendi anılarınızla bu kadar uzun zaman geçirip, o anıları aktörlerle bir yıl boyunca çektikten sonra aynı insan olarak kalamazsınız. Aynı ülkemin daha demokratik olmasını dilediğim gibi kendimdeki değişimin de iyiye doğru olduğunu umuyorum.

Filmi Netflix üzerinden yayınlama kararını nasıl aldınız?

Bu filmi Netflix için çekmedim. Netflix sonradan dahil oldu. Bunun nedeni de güzel bir plan önermeleriydi. Bazı ülkelerde insanların sinemada görme imkanı olacak. Şu önemli: "Roma" yabancı dilde film dedikleri sınıftan, yani İngilizce değil. Ayrıca yıldız oyuncuları da yok. Gerçekçi olmak gerekirse bu tür filmleri dağıtmak, gösterime sokmak güç. Netflix nedeniyle insanların hem sinemada hem de platform üzerinden izleme şansı olacak. Bu filmin dünyanın dört bir yanında izleneceği anlamına geliyor ki bu benim için önemliydi. Her yere ulaşabilmesi... **MS**

"ÜÇLE ÇARPILAN BİR ÖTEKİLEŞME"

Gerçek Cleo'yla görüşmeyi sürdürüyor musunuz?

Evet, o ailemin bir ferdi. Hâlâ aile evimizde yaşıyor. Kızı benim yeğenim gibi. Bir aile toplantısı olduğunda hepimiz toplanıyoruz.

Onun bu aile hayatından hatırladıkları arasında sizi en çok şaşırtan neydi?

Hep bahsettiğim şimdi ve geçmiş arasındaki ilişki burada da geçerli. O benim ikinci annemdi, isterseniz yerli kökenleri sebebiyle 'yerli annem' diyin. Çocukken onu anaç ve besleyici bir figür olarak görürdüm. Başka bir şeyi sorgulamazdım. Onunla ilgili bir film çekmeye karar verdiğimde elbette ki film bir kadın hakkında olacaktı. Anaçlığı veya bana nasıl hizmet ettiğiyle ilgili bir film çekecek halim yoktu tabii! Hizmet etmek derken hizmetçilikten bahsetmiyorum altını çizeyim. Duygusal bir hizmet söz konusu. Çocukken bencil olursunuz ve kendi ebeveynleriniz de size duygusal açıdan hizmet etmek için vardır. Filmi çekmek için Cleo'yu bir kadın olarak görmem ve bu kadının derinliğini anlamam gerekiyordu. Filmde bir ailenin yeniden bir araya gelme süreci anlatılıyor. Evet, Cleo bu ailenin bir parçası ama bu, onun hangi sınıftan olduğunu değiştirmiyor. Bu, onun ırkını da değiştirmiyor. Ezilen işçi sınıfından geliyor. Yerli kökenleri nedeniyle de ezilen sınıfa mensup. Bu arada bu, Meksika'ya özel bir durum da değil, mültecilerle gitgide daha da güncelleşen ve derinleşen bir ayrım var ve bu koşullar dünyanın her yeri için geçerli. Bir de bunların üzerine bir kadın. Üçle çarpılan bir ötekileşme, dışlanma durumu... Bunu çok iyi anlamam gerekiyordu. Birlikte büyüdüğünüz insanları fazla sorgulamazsınız. İşte onları seversiniz ve yanınızdadırlar, bu kadar basit. Bir adım geriye gidip onları kendi ihtiyaçları olan bireyler olarak görmezsiniz.

Cleo'nun üç kere ötekileştirilmiş olmasının politik bir yanı da var.

Elbette var ama politik açıklamalar yapmaya çalışmadım bu filmde. Tek yapmaya çalıştığım Cleo'yu onurlandırmak ve gerçekleri yansıtmaktı. Elimden geldiğince dürüst davranmaya ve toplumu bu çerçevede çizmeye gayret ettim. Filmde sosyal politik dinamikler mevcut. Ancak film karakterlerin duyguları ve bunların sonuçlarını merkeze alıyor. Kalan okumalar izleyiciye ait.

Hayatın Emekçisi

Sevgi Soysal Sempozyumu

PROGRAM

Cuma, 14 Aralık 2018

19.00– 19.30 / Sevgi Soysal Sergisi Açılışı ve Kokteyl

- 19.30 – 20.00 / Sempozyum Açılışı
- Yılın Yazarı Sevgi Soysal Ailesi adına Funda Soysal
- Yılın Yazarı Sevgi Soysal Danışmanı Semih Gümüş
- Nilüfer Belediye Başkanı Mustafa Bozbey
- Açılış Konuşması / Latife Tekin

20.00 – 21.00 / Hikâye Dinletisi
Hikâye okuyanlar: Ceren Enginsoy, Sevinç Erbulak, Şebnem Köstem, Meltem Yılmazkaya
Müzikler: Burçak Çöllü
Yöneten: Berfin Zenderlioğlu

Cumartesi, 15 Aralık 2018

10.00 – 11.00 / Açılış Oturumu: Yaratıcılığın İzinde
- Oturum Başkanı: Dilber Koç
- Yazı Atölyesi Eğitmeni
- Yazı Atölyesi Katılımcısı
- Drama Atölyesi Eğitmeni
- Drama Atölyesi Katılımcısı
- Yaratıcı Okuma Atölyesi Eğitmeni
- Yaratıcı Okuma Atölyesi Katılımcısı
- Kurgu Atölyesi Katılımcısı
- Radyo Programcılığı Atölyesi Katılımcısı
- Liselerarası Kitap Kapağı Tasarım Yarışması Katılımcısı

11.10 – 12.30 / 1. Oturum: Sevgi Soysal'ın Öykücülüğünün Özgünlüğü Nedir?
- Oturum Başkanı: A. Ömer Türkeş
- Pelin Yılmaz
- Behçet Çelik
- Birgül Oğuz

13.30– 14.50 / 2. Oturum: Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın ve Erkek Rolleri
- Oturum Başkanı: Çimen Günay Erkol
- Şebnem İşigüzel
- Zeynep Kaçar
- Hülya Adak

15.00 – 16.20 /3. Oturum: Sevgi Soysal'ın Yazıları ve Düşünce Dünyası
- Oturum Başkanı: İpek Şahbenderoğlu
- Mehmet Fatih Uslu
- Haydar Ergülen
- Hülya Soysekerci

16.30 – 17.50 / 4. Oturum: Yenişehir'de Bir Öğle Vakti ve Şafak
- Oturum Başkanı: Seval Şahin
- İpek Şahinler
- Atilla Birkiye
- Müge İplikçi

18.00 – 19.00 / Sempozyum Kapanışı
- Kapanış Konuşması / Burhan Sönmez
- Yılın Yazarı Öykü Ödül Töreni

NİLÜFER BELEDİYESİ BURSA | KÜTÜPHANE

14-15 ARALIK 2018 / NÂZIM HİKMET KÜLTÜREVİ
Yüzüncüyıl Mah. Uğur Mumcu Bul. No: 7 Nilüfer/Bursa

2018 Yılın Yazarı Sevgi Soysal

"Artık ağlatmaktan korkmuyorum"

Irmak, filmde en çok birinin tarafını tutmaktan korktuğunu söylüyor ve ekliyor: "Hiç kimseyi tam anlamıyla suçlamak, kimseye de hak vermek istemedim."

FOTOĞRAFLAR: ERCAN ARSLAN

Çağan Irmak, yeni filmi "Bizi Hatırla"yı "Bir toprak ve deniz adamıyla bütün bunları unutup kapitalist sistemin kendine koyduğu kurallara göre oynamak zorunda kalan oğlunun hikâyesi" diye özetliyor.

ASU MARO
asu.maro@milliyet.com.tr

Babam ve Oğlum"la izleyicinin döktüğü gözyaşıyla ölçülen bir başarı yakaladıktan sonra, "ağlatıyor" sözcüğünden bucak bucak kaçıyordu Çağan Irmak. Ama kendisine de söylediğim için içim rahat, odağında bir baba - oğul olan ama esasen bütün aile bağlarını masaya yatıran "Bizi Hatırla" basbayağı ağlatıyor. Çağan Irmak da bununla barışmış durumda. Ama sadece bu değil tabii, güldürüyor da. Ve hayatta nereden gelip nereye 'koştuğumuz', neleri seçip nelerden vazgeçtiğimiz, söylediklerimiz, söyleyemediklerimiz, en çok da ailemizle kurduğumuz ilişkiler üzerine düşündüren, zarif bir hikaye anlatıyor. Acıları köpürtmeden, olduğu gibi. Başrollerde Altan Erkekli, Tolga Tekin, Özge Özberk, Sumru Yavrucuk, Binnur Kaya'nın rol aldığı filmi, Çağan Irmak'tan dinledik.

Hikâyenin çıkış noktasından başlayalım mı?

Aslında hikâyenin ana fikri, Şükrü Avşar'ın kafasında bir projeydi. Bana anlattı ve "Böyle bir durumun hikâyesini yapar mısın?" dedi. Ben de ona şunu söyledim: "Abi ben daha önce yaptım böyle şeyler, yeni bir şey olmayacak benim için". O da "Peki o zaman

"YOUTUBE'A CEP TELEFONUYLA DİZİ ÇEKERİM, GENE İŞİMİ YAPARIM"

Oğulun televizyoncu olması manidar geldi bana. Toplantıda konuşulanlar, "Seyircinin zekası diye bir şey yok," bunlar kendi duyduğunuz şeyler mi?

Bunlar hep benim toplantılarda gerçekten duyduğum sözler. Biraz da benim içimde kalanlar. O yüzden o sahneleri aşırı gerçekçi bulabilir seyirciler. Çok eski bir kuralı tekrar etmek istiyorum; ben o adam değilim. O adam söylüyor onları, ben değilim. Ben sadece yazdım.

Siz acaba şey olabilir misiniz, patronun "Gitsin sanatını başka yerde yapsın" dediği sanatçı çocuk?

Dendi zaman zaman onlar bana, dendi. Ama o konuda çok kendimi temize çekemem, bazen gerçekten benden istenen şeyleri de yaptım televizyonda. İşte bir arayı bulmaya çalıştık ama tabii eskiden daha kolaydı bunlar. Mesela "Çemberimde Gül Oya". Şimdi yapmaya imkan yok o diziyi.

Ne açıdan?

Çünkü artık ona izin veren bir sistem yok. "Bu tutmaz". "Bunun seyircisi yok". Ya da "Çemberimde Gül Oya" diye oturduğun şey, 150 kişinin karışmasıyla bambaşka bir dizi oluyor, tamamen klişeye uyarlanmış bir şeye dönüşüyor. O günlerde ben tek başıma bir krallıktım, istediğimi yazıp çekiyordum. Şimdi böyle bir şeye çok izin vermiyor televizyon ama izin veren başka mecralar var, o da bir gerçek. Mesela internet. Hiçbir şey yapamıyorsam üç arkadaşımı toplarım, YouTube'a cep telefonuyla kendi yazdığım diziyi çekerim, gene işimi yaparım. Artık hiçbirine muhtaç değiliz. Bizim ilk önce bunu anlamamız gerekiyor. Yani benim bir şeyimi seyretmek isteyen insan varsa ben bir YouTube kanalı açarım, son derece minimal, hiç para gerektirmeyen küçücük bir dizi yaparım, onlara sunarım. Keşke herkes böyle bir imkanı olduğunun farkına varsa. Orada başka bir dünya var. Orada bir çocuk, hiç kimseye ihtiyaç duymadan, iyi kötü bu tartışılır, bu tartışmaya varım, ama bu çocuk hiç kimsesi yokken bir anda iki milyon kişi tarafından takip ediliyorsa bu onun başarısı. Sende bir yetenek varsa instagrama koyduğun esprili bir videoyla, YouTube'a koyduğun kafa karıştırıcı bir deneysel kısa filmle kendini var edebiliyorsun o tıklanmalar sayesinde.

sen bunu benim için yaz, belki başka biri çeker," dedi. Gittim Gümüşlük'e, bu hikâyeyi yazmaya başladım ve 30. sayfaya geldiğimde Şükrü Bey'i arayıp "Abi ben bu hikâyeyi kimseye vermem haberin olsun," dedim. Bu hani yazdığınız şeye hayran kalmaktan ziyade, onu özümsemekle ilgili bir şey. "Evet, bu hikâye düşündüğüm gibi kendimi tekrarlayacağım bir hikâye olmadı. Artık bunu yapabilirim," dediğim noktada aradım onu.

Yazdıkça değişen bir şeyler oldu herhalde.

Evet. Hikâye zaten aslında alengirli, dolambaçlı ya da ekstra bir olay örgüsü gerektiren bir hikaye değil. Burada bir durum var ve bu zaten yeterince ilginç. Hepimizin ya yaşadığı ya yaşamak üzere olduğu bir durum, çatışma kendi içinde o kadar belli ki.

Kuşak çatışması diyebilir miyiz?

Aslında filmde jenerasyonların birbirini anlayamadığını söyleyemeyiz. Mesela torunla dede gerçekten çok iyi anlaşıyor. Hayatta da böyle oluyor; insan kendi doğurduğuyla çatışıyor. Bir süre sonra o yaşanmışlıkla torun dediğimiz kuşağın zekası buluşuyor. Ne oluyorsa o orta durumda var yani, kendi hayatını kurmak için çabalayan o oğul ya da kız durumunda var. Burada da kapitalizmin kurallarına göre oynayan bir Doktor Jekyll ve Mr. Hyde aslında oğul. Bir gün baba ziyarete gelir ve bütün bu ailenin bireylerinde tek tek bir şeyler değişmeye başlar.

Peki sizce kim haklı bu hikâyede?

Benim filmde en çok korktuğum şey birinin tarafını tutmaktı. Hiç kimseyi tam anlamıyla suçlamak istemedim, hiç kimseye tam anlamıyla da hak vermek istemedim ama ille de birinin tarafını tutmam gerekirse küçük kızın tarafını tutuyorum. Onu yazarken de kendime hep şunu söyledim: "Sakın çocuk yazma, artık onlar çocuk değiller". Evet çocuklar ama algıları çok açık, çok gerçek bir jenerasyon geliyor. Ne istediklerini biliyorlar, klişeleşmiş bir sürü yalanı reddediyorlar, kendi küçük cumhuriyetlerini kurup bu doğrulara göre yaşıyorlar. Bu bireyselcilik mi bilmiyorum ama bence çok doğru bir durum çünkü biz birbirimizi aile olacağız diye çok bunaltan bir topluluğuz. Bu yüzden de bir evin içindeki insanlar bir süre sonra birbirine tahammül etmemeye başlıyor.

Ama ailenin değeriyle ilgili de bir sürü şey söylüyor film.

Mutlaka. O zaten vazgeçilmezlerimiz, başımızın tacı ama birbirimizi bunaltmadığımız, birbirimizin hayatına son kerteye kadar müdahale etmediğimiz durumda aile olarak birbirimizi anlayacağız, sevebileceğiz. Çocuğa bir birey gibi yaklaşıp "Sen ne istiyorsun bu hayatta?" demek lazım gibi geliyor bana. Çünkü onlar bizden çok daha fazla şey biliyorlar. "Bizim zamanımızda," diye başlayan cümleler ne kadar haklı bilmiyorum. "Biz sokakta koşup oynardık". Ee ne olmuş? Şimdiki çocuklar da aynı mutluluğu başka türlü yaşıyorlar. Bu internet ya da bilgisayar oyunları çocukların üzerine çökmüş kabuslar değil, dünyaya açılan birer kapı.

‹
Altan Erkekli ile Sumru Yavrucuk filmde dillendirilmeyen bir romans yaşıyor.

Binnur Kaya ile çalışmanın tadından yenmez bir keyif olduğunu söyleyen Irmak, "Ne diyebilirim ki su gibi oynadı bu karakteri," diyor.

Kız sanal domates ekerken dedesi ona gerçek olanı gösterdi. Orada "Doğrusu budur," demiyoruz yani, öyle mi?
Bence şöyle oldu o, çocuk ona bilgisayarında sanal domates oyununu anlatırken dede onu dinledi. Dinleyip de "Bak burada gerçeği var," dedi. Ama dinlemeden reddetmedi. O yüzden zaten buluştular. O onun sanal domatesini sevdi, bu da bunun gerçek domatesini sevdi. Aslında bak çok enterasan bir yere dikkat çektin, belki de bütün filmin içindeki kilit noktalar o sahnelerde gizli.

Toprağın insana getirdiği başka bir bilgelik var fikri de aldım ben filmden.
Kesinlikle. Bizim zaten ilk inanışlarımızda toprak ve ağaç çok önemli. Bunları terk etmeye başladıkça çok şey kaybettik. Şimdi evimizin üç metrelik bahçesinde ya da bir alışveriş merkezinde orta yere diktiğimiz parkta çocuklar doğayı öğrenmeye çalışıyorlar ama bunu hak etmiyorlar.

Siz kendi hayatınızı biraz daha toprağa yakın olacağınız bir yere taşıdınız.
Zaten Egeliyim, özüme geri döndüm yani.

Ekmeyle biçmeyle uğraşıyor musunuz?
Uğraşıyorum, oradaki köylüyle o senenin solucan gübresinden, organik tarımından konuşur hâle geldik. En son brokoli ve marul ektim. Üç - dört tane zeytin ağacı, ondan sonra nar, yeni dünya, muz ve sezonluk sebze. Kendi domatesimden konservemi yaptım, evde duruyor. İlk domateslerimi Instagram'dan paylaştığım zaman, bir ziraat mühendisi, "Çağan Bey domateslerinizin altındaki siyah noktalar toprağınızda kalsiyum eksikliği olduğunu gösteriyor," yazdı, "Peki ne yapmayalıyım?" dedim, "Yumurtayı haşladığınız suyu soğutun, muz kabuğuyla beraber onu dökün," dedi, mesela gitti domateslerimin o siyah noktası. Bu bilgi paylaşımı çok güzel. Bunu kullanıp da hayatınıza kattığınızda tıpkı o dedeyle torundaki hikâye gibi tadından yenmez oluyor ilişkiler.

Nerede çekildi film?
Foça'da çektik ama çok Foça demiyoruz filmde, biraz daha evrensel kılabilmek için hikayeyi. Yani bir toprak adamı, ya da bir deniz adamıyla bunları unutup da kapitalist sistemin koyduğu kurallara göre oynamak zorunda kalan oğlunun hikayesi. Kendi de söylüyor, "Bir anlık boşluğum birinin beni aşağıya itmesi demektir, bir yola girdim vazgeçemiyorum," diyor. Benim bazı arkadaşlarım var, dertleri bir yerden sonra para kazanmak da değil, o imparatorluğu sürdürebilmek ve bunun için nefes almadan çalışıyorlar. Benim yaşadığım hayatı yaşamıyorlar. Ben istediğim zaman çekip gidebiliyorum, onların o lüksü yok. "Ya," diyorum, "Bu nereye kadar?" "Vazgeçemeyiz," diyorlar, "150 kişiyi doyuruyoruz". Baktığında onlarınki de mantıklı, ne yapsın adam.

Sizin ailenizden izler var mı bu hikâyede?
"Eğer böyle bir şey benim başıma gelseydi ne olurdu?"ya dair soru işaretleri var. Kurulu bir düzeniniz var, ailenizden birisi bir nedenle gelip birkaç hafta sizde kalmak zorunda kalıyor. İki taraf da hem birbirlerini mutlu etmeye çalışacaklar, bir taraftan da bir sürü sorun gelecek beraberinde. Bizim evimizde misafirin olmadığı bir gün biz kendimizi yalnız, boşlukta hissederdik. Şimdi ise hayata dair yapmamız gereken çok fazla şey var, hiçbirine yetişemiyoruz. Yetişemediğimiz için de, eve gelen aileden biri sorun hâline gelebiliyor. Mesela fark ettin mi, filmde bir sürü insanın hiçbir şeye vakti yok. Doktorun ameliyata vakti yok, adamın Foça'da kalmaya vakti yok, hep bir şeylere yetişemiyoruz.

Nereye koşuyoruz, değil mi?
Nereye koşuyoruz? Biliyorsun ben kitap okumayı çok seven birisiyim ama mesela son birkaç yıldır gerçekten o kâğıttan kitap okuma hâlini yeniden keşfediyorum. Kabul ediyorum, bunlar ekonomik durumla bağlantılı ya da seçeceğin hayatla. Ben biraz daha azını tercih ediyorum artık ki bunları yaşayabileyim, müziği takip edebileyim, yeni kitaplar okuyabileyim diye. Yoksa şu anda bir dizi yapıyor olabilirdim, bir film daha yazıyor olabilirdim. Biraz daha az yapmak, biraz daha kendime zaman ayırmak, çünkü öbür türlü tükeniyorsun, böyle bir dönem de yaşadım ben.

"Küçük kızın tarafını tutuyorum," dediniz ama bana biraz babayı da tutuyorsunuz gibi geldi.
Tabii canım, onu da tutuyorum. Onun karakterini çok sevdim mesela yazarken. Adamın o dünyaya prim vermeyen hali beni çok mutlu etti. Burada bir felaket var diğerlerine göre ama onun umuru değil, "Ee ne olmuş?" diyor. O hali yazmak çok keyifliydi benim için. Bu arada Özge bizi ters köşeye yatıracak çünkü bu onun için çok farklı bir karakter oldu. "Basamak basamak değişen bir kadın var burada, bunu beraber yapacağız," dedim. İyi oynayacağını biliyordum ama bazen gerçekten ağzımı açık bıraktırdı çünkü çok iştahlıydı o kadını oynamak için.

Sumru Yavrucuk'un oynadığı bir komşu hanım var. Onların anladığım eski bir romans var aralarında babayla.
Var. Onların bir iki sahnesini kısaltmak zorunda kaldım çünkü çok dillendirmişim o eski romansı. Çok iyi oynadılar zaten ikisi de, o kadar dillendirmeye gerek yoktu. Böylesi daha iyi oldu.

Aslında bu filmde benim dikkatimi çeken bir şey de o, tam söylenmeyen, hissettirilen şeyler var.
Biraz da ana izlekten kopmamak için, derdimiz başka ya. Nasıl derler, bu seyiriciyi daha yumuşak okşayan bir film bu anlamda.

Usta yönetmene göre "birbirimizi aile olacağız diye çok bunaltan bir topluluğuz."

Bu arada bayılmayacaksınız belki ama çok da ağlatıyor.
Valla artık korkmuyorum bundan. Bir yerde okuduğum kadarıyla ağlamak eşittir mutlulukmuş çünkü vücudumuz ağlarken mutluluk hormonu salgılamaya başlıyormuş, e ben daha ne isterim? Sonuçta mutlu ediyorum. Bir ara korkuyordum cidden ama, hani insan etiketlerle anılmak istemiyor ya, artık o korkumla da yüzleştim. Gülmek, ağlamak, korkmak, bunların hepsi sinemaya dair duygular, niye bir diğeri öbüründen daha kıymetsiz olsun ki? Benim daha kendim için yaptığım filmler var, daha seyirciye dönük yaptığım filmler var. İkisinden de şikayet etmem. Birinde anında sonuç alıyorsun, birinde de 'long seller' oluyorsun. Yani bir gün o yerine ulaşır bir şekilde. Mesela dün acayip bir olay yaşadım. Stüdyodan dönüyorum, iki genç yolumu çevirdi. Gayet efendi tavırla, "Çağan Bey, nereye gidiyoruz biliyor musunuz?" dediler, "Şu karşı evde 'Issız Adam'ın gösterime girişinin 10. yıldönümü kutlanıyor, 50 kişilik bir grubuz. Facebook'ta event yaptık, sizi de davet ettik ama oradan görmediniz herhalde, bizle gelir misiniz?" Gittim, oturduk biraz muhabbet ettik, sonra da onlar filmi izlediler. Benim kendi gençliğim gözümün önünden geçti, "Ya," dedim "galiba bir şeyler bıraktık bu dünyaya".

Bu kendiniz için çektiğiniz filmlerden mi, seyirci için mi?
Bu seyirciye daha yakın bir film ama kendim için çok sahnesi olan bir film, öyle diyeyim.

Tolga Tekin'le çalışmaya nasıl karar verdiniz?
Tolga hayatında ilk kez kamera karşısına benle geçti. "Mustafa Hakkında Her Şey"de polis rolü oynadı. Ben onu turneye gelmiş Ankara Devlet Tiyatrosu'nun bir oyununda izledim, "Karar Kimin" diye bir oyundu. İki gün sonra çekime başlayacağım, tiyatrodan Şener Kökkaya'yı tanıyorum. "Abi," dedim "Bu çocukla beni tanıştırsana". Tanıştık, dedim "Kardeşim ne kadar İstanbul'dasın bilmiyorum, ben bir filme başlıyorum, seni sahnede çok beğendim, bir tek polis rolü kaldı filmde diyaloglu, gelip oynar mısın?" "Oynarım abi, ne demek," dedi, öyle oldu.

Bu rol için aklınıza ilk o mu geldi?
İlk o geldi evet. Çalıştığımız ekibe Altan Erkekli'yle ikisinin fotoğrafını yan yana bir kareye monte etmelerini istedim. "Bakın," dedim, "gerçek bir baba oğul".

Ve Binnur Kaya...
"Babam ve Oğlum"dan sonra Binnur'la tekrar çalışmak için fırsat kolladım açıkçası çünkü tadından yenmez bir keyif onla çalışmak. Su gibi oynadı bu karakteri. Bir de tabii genç yeteneğimiz var, Su. Ondan çok şey öğrendim. Dedim ki "Senin çağındakileri yakalayabilmiş miyim, sana ters gelen bir şey varsa söyle". Bazen 12 yaşında bir kız sana çok şey öğretebiliyor. Bu öğrenmenin zaten sonu geldiğinde bitti hayatla bağlantın, vazgeç yaşamaktan.

Küçük kızın hayran olduğu bir sanatçı ve onunla ilgili bir sürpriz var filmde. O hikayenin aslı var mı?
O sürprizimiz, küçük insanların küçük mucizeleriyle ilgili. Kadir kıymet bilmek öyle bir şey. Yani bunun mutlaka hayatta örneği vardır. İşte ben altı yaşındaydım, Altan abiyle tanıştığımda.

Altan Erkekli'yle... Nasıl oldu?
Biz Seferihisar'dayız o zamanlar, bunlar da Ankara Sanat olarak fuara geliyorlar her sene ve babam eşraftan bir aydın insan, tanıştılar. Altan abi o zaman gencecik, ben altı yaşındayım, fuar 40 gündü, 40 gün birlikte vakit geçiriyorduk. Gündüzleri Seferihisar'a geliyorlardı, akşamları gidip oynuyorlardı. Yıllar sonra ben ortaokula gidiyorum, "Rumuz Goncagül" oyunuyla fuara geldiler. Babam dedi ki "Bak Altan abin". Ben o zaman ergen, "Beni tanımaz adam, nereden hatırlayacak," filmdeki kız gibi sorunlu, kafa yerde, Altan abi "Çağan'cığım" diye sarıldı, tanıdı beni.

Unutma ve hatırlama meselesi sizin için önemli bir tema,
Evet unutmak ve hatırlamak filmlerimde önemli çünkü birçok senaryomu hatırladığım şeylerden yola çıkarak yazdım. Mesela "Unutursam Fısılda"nın çıkış anı nedir biliyor musun, bir sabah zapping yaparken alzheimer olmuş bir şarkıcıya bağlandılar ve mikrofonu belki bir şey söyler diye kadına uzattılar. Kadın mikrofonu elma şekeri sanıp ısırdı. Düşünsenize hayatı boyunca o mikrofona şarkı söylemiş bir kadın bu. İnanılmaz yaralayıcı bir andı ama üç saniye sonra benim kafamda "Unutursam Fısılda" vardı. Hikayenin nereden ne zaman karşınıza çıkacağı hiç belli değil. **MS**

Rami Malek, unutulmayacak bir Freddie Mercury performansı sunuyor.

Sinemada yılın "en"leri

2018'i yolcularken, sinemada nasıl bir yıl geçirdik hatırlayalım ama basitçe "en iyi filmler"i değil de, en iyi detayları öne çıkaralım istedik.

SELİN GÜREL
gurel.selin@gmail.com

"Canavar", yabancıların pek sevilmediği bir kasabada başına buyruk Moll'u en sevilmeyecek yabancıya âşık ediyor.

Leslie Manville, "Phantom Thread"deki Cyril rolünde harikalar yaratıyor.

İzleyici; Ari Aster'ın ilk filmi "Ayin"in hikâyesi, ritmi ve karakterleriyle neye uğradığını şaşırıyor.

"Kings"in başrolünde Halle Berry yer alıyor.

EN İYİ AÇILIŞ SAHNESİ: "THELMA"

Joachim Trier'nin şık gerilimi "Thelma", açılış jeneriğini ağır ağır akıttıktan sonra, donmuş bir gölün üzerinde yürüyen bir baba-kıza geçiş yapıyordu. Baba ciddi, belki biraz keyifsiz, küçük kız sessiz ve uysal... Baba, uzaklarda beliren bir ceylana doğrultuyor tüfeğini, sonra namlusu ağır ağır küçük kıza dönüyor. Trier, "Silkinin ve kendinize gelin," diyor seyirciye. Hem de filmin daha ikinci dakikasında.

EN İYİ FİNAL SAHNESİ: "BOHEMIAN RHAPSODY"

Efsanevi Live Aid konserini canlı izleme fırsatını kaçıran herkesin acısını hafifleten bir performans izledik, "Bohemian Rhapsody"in finalinde. Her nasılsa filmin de sorunlarını unutturan, seyirciyi müziğin coşkusuyla iyice yoğurmadan koltuklardan kaldırmayan, tam anlamıyla huşû ile izlenen bir 15-20 dakika...

EN TEDİRGİN FİLM İZLEME DENEYİMİ: "SESSİZ BİR YER"

Bırakın katır kutur patlamış mısır yiyen seyirciye, su şişesinin çıtırtısına bile tahammülü olmayan bir filmdi, "Sessiz Bir Yer". Sese duyarlı yaratıkların istilasına uğramış bir dünyada, çıt çıkarmadan hayatlarını sürdüren bir ailenin macerasına öyle bir kapılıp gittik ki film arasında ortalığı inleten reklamlar belki de ilk kez irkiltmekten öte, tüyleri diken diken etti.

"The Man Who Killed Don Quixote", Gilliam'ın seyirciye en büyük sürprizi oldu.

EN ÜRKÜTÜCÜ FİLM: "AYİN"

"Ayin" çoğu kez ayaklarınızı karnınıza çekip yüzünüzü kollarınızın altına gömme isteği uyandıran; hikâyesi, karakterleri ve teknik becerilerinin yanı sıra, ritmiyle de insanı neye uğradığını şaşırtan; benzersiz bir korku filmiydi. Korku türüne tepeden bakan nice yiğitler, "Ayin" karşısında muma döndüler. Bir de ilk film olmasın mı! Bu ne ustalıktır, sayın Ari Aster...

SİNEMADA İZLEYEMEDİĞİMİZ EN İYİ FİLM: "THE TALE"

Belgeselci Jennifer Fox'un kendi çocukluğunda yaşadığı cinsel istismarı anlattığı "The Tale", belki de bu 'yaşanmışlık' yüzünden, çocuk istismarı üzerine çekilmiş kurmaca filmler arasında, daha önce hiç gidilmeyen bir noktaya erişti. Sundance Film Festivali'ndeki gösteriminden sonra HBO tarafından satın alınınca vizyona girmeden televizyona geçiş yaptı, ama belki de bu sayede çok daha fazla insana ulaştı. Zaten bir izleyen bir daha unutamadı.

AZ İZLENEN EN İYİ ÜÇ YERLİ FİLM: "MURTAZA", "KAR", "MARTI"

Üçü de yönetmenlerinin ilk filmleri. Hiçbir şeyin değişmiyormuş gibi göründüğü kırsalda görünenin dışına taşan huzursuz hikâyesi ve yetkin kamerasıyla "Murtaza"; toz pembe gençlik filmleri arasında cüretkârlığı, dürüstlüğü ve karanlığıyla dikkat çeken "Kar"; dört etkileyici performansla iki türü birden idare eden "Martı", toplam 10 bin kişiye bile ulaşamadı. Ama biz, yönetmenlerin adlarını bir kenara yazdık.

Az izlenen en iyi 3 yabancı film: "Partilerde Kız Tavlama Sanatı", "Yüz", "Savaştan Sonra". John Cameron Mitchell'ın filmi "Partilerde Kız Tavlama Sanatı", dünyasına girebilenlere koca evreni vadeden, çılgın, komik ve romantik bir manifesto gibiydi. Malgorzata Szumowska'nın "Yüz"ü, beden ve kimlik meselesini görsel bir yaratıcılıkla besliyordu. Dee Rees'in "Savaştan Sonra"sı, özellikle Oscar'a da aday olan görüntü yönetmenliği ve Carey Mulligan ile Mary J. Blige'ın performanslarıyla birinci sınıf bir filmdi. Üçü, toplam 20 bin küsur seyirciye ulaştı.

EN TUHAF YABANCI PROJE: "KINGS"

"Mustang"in yönetmeni Deniz Gamze Ergüven, muhtemelen fazla erken yaptığı Hollywood çıkarmasında, biraz da haddi olmayarak 1992'de Los Angeles'ta ırkçılığa karşı başlayan Rodney

Ryder ve Reeves, yılın, ne yazık ki, en kötü romantik komedilerinden birine imza attı.

King isyanını anlatmaya soyununca olanlar oldu. Amerikalılar bile "Kings"in neden çekildiğini anlamadı. Hele o rüya sahnesi...

EN TUHAF YERLİ PROJE: "SELFI"

Hülya Avşar'ın telefonuyla çektiği kişisel videoları bir film olarak piyasaya sürme kararı hayli tuhaf olsa da, Avşar standardına göre alt-orta derecede bir tuhaflık taşıyordu. Filmi izleyen 2487 kişi de muhakkak bu standarda aşinaydı ve magazin için malzeme toplamak farzdı. Ne var ki, "Selfi" bir 'kendine bakış' belgeseli olamadı. Ama türünün tek örneği olmayı başardı.

EN ZALİM 'KÖTÜ ADAM': JEAN-LUC GODARD ("MEKÂNLAR VE YÜZLER")

JR ile Agnès Varda'nın pamuk şekeri tadındaki belgeselinin finalinde Jean-Luc Godard'ın evine yapılan ziyaret, büyük bir hüsranla sonuçlanıyordu. Godard'ın önceden sözleştiği halde konuklarına kapıyı açmaması, herkesçe bilinen kabalığını tescilliyordu, ama kapıya bıraktığı şifreli notla dünya tatlısı Varda'yı ağlatmasına ne demeli? Biz değil, Varda söylüyor: "Seni pis sıçan!"

EN YÜREK PARÇALAYICI FİNAL: "BENİ ADINLA ÇAĞIR"

"Beni Adınla Çağır"da, tüm kavuşmalar ve ayrılıklar bir bir yaşanmış, mevsimler değişmiş, yaralar iyi kötü sarılmışken, kısa bir telefon konuşması Elio'nun kalbine kör hançeri saplıyordu. Oliver evleniyormuş. Üstelik her şeyi dün gibi hatırlarken. Elio, şöminenin başına çökmüş, gözyaşı dökerken kapanış jeneriği akmaya başladı. Fonda, Sufjan Stevens'tan "Visions of Gideon".

EN İYİ GERİ DÖNÜŞ: TERRY GILLIAM ("THE MAN WHO KILLED DON QUIXOTE")

Yılan hikâyesine dönen "Don Quixote" projesinin bunca yıldan sonra hiç yönünü kaybetmemiş gibi görünmesi bir mucize değil de nedir? Terry Gilliam dışında kimsenin inanmadığı bu film, 2010'ları pek verimli geçirmeyen yönetmenin seyirciye en büyük sürprizi oldu.

EN FENA GERİ DÖNÜŞ: WINONA RYDER ("İSTİKAMET: DÜĞÜN")

Winona Ryder ve Keanu Reeves için nostaljik bir çekiciliği olduğu tahmin edilen bu projenin, bu kadar kötü yazılmış diyaloglarla nasıl ayakta kalabildiği büyük bir sır olarak kaldı. İzlerken oyuncular adına utandığınız, özellikle Winona Ryder'ın kariyerinin en kötü performansını sunduğu, geveze bir romantik komedi taslağı izledik. İzlemez olaydık.

EN ABSÜRD SAHNE: LAMA SAHNESİ ("ZAMA")

Lucrecia Martel'in başyapıtı "Zama"nın kâbusvari atmosferine sıkışıp kalmış Don Diego de Zama'nın başka bir kente, mümkünse medeniyete transfer olma talebi kim bilir kaçıncı kez reddedilirken, arkasından bir lama geçiyordu ağır ağır. Martel'in tüm ciddiyetini takınmış zavallı karakteri lamayla aynı kareye giriyor, hem ciddiyet hem umutlar bir anda buhar olup uçuyordu.

EN İYİ SAKLANMIŞ HAZİNE: "CANAVAR"

Michael Pearce'ın, Toronto Film Festivali'nde ilk gösterimini yapan filmi "Canavar", yabancıların pek sevilmediği bir kasabada başına buyruk Moll'u en sevilmeyecek yabancıya âşık ediyor, sonra seyirciyi büyük bir zevkle şüpheler içinde kıvrandırıyordu. "Canavar" vizyonda pek fark edilmedi, oysa kulaktan kulağa yayılarak sinemalarda kendi krallığını kurmalıydı.

"Kelebekler"de Tuğçe Altuğ'un hayat verdiği Suzan, Margot Tenenbaum'un Türkiye şubesi adeta.

Elio, şöminenin başında "Visions of Gideon" eşliğinde gözyaşı dökerken yürekleri parçaladı.

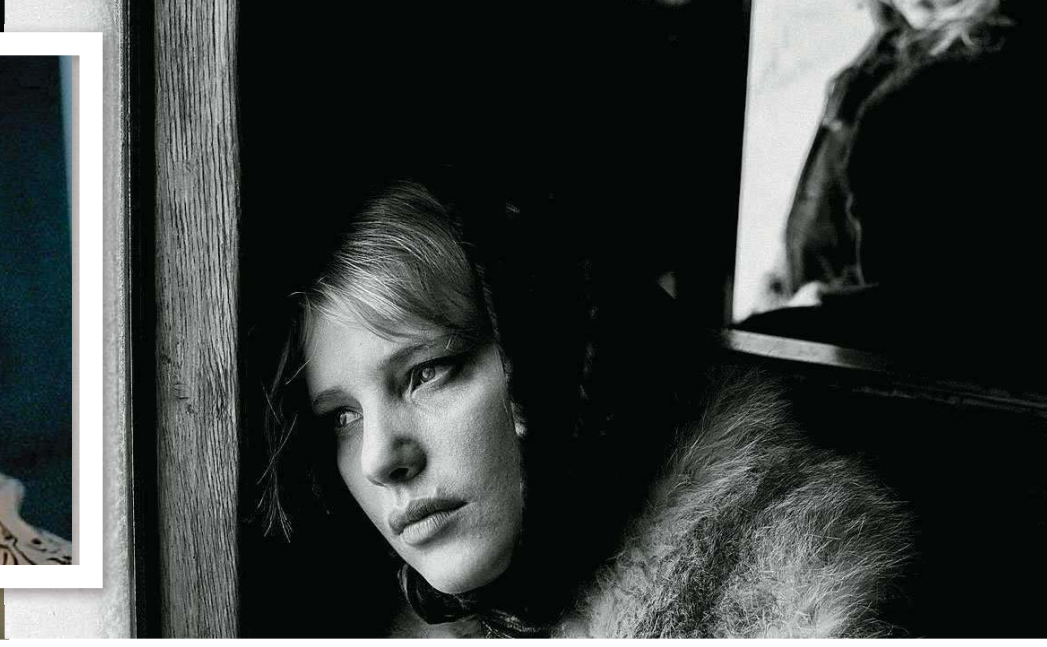

"Soğuk Savaş", anlattığı aşk öyküsünden çok harikulade kareleriyle seyirciyi alıp götürüyor.

EN BAKMALARA DOYULAMAYAN FİLM: "SOĞUK SAVAŞ"

Pawel Pawlikowski, "Ida"dan sonra siyah-beyaz sinemada bir kez daha kusursuzluğa ulaştı. "Soğuk Savaş", anlattığı zehirli aşk hikâyesinden çok o harikulade kareleriyle insanı alıp götürüyordu. Payenin en büyük kısmı, aradan geçen beş yılda kendini daha da geliştiren Pawlikowski'nin görüntü yönetmeni Lukasz Zal'a ait. "Soğuk Savaş" bu ay vizyonda.

EN İYİ KONUK OYUNCU PERFORMANSI: SENCAR SAĞDIÇ ("AHLAT AĞACI")

Piyango bileti satan Nevzat, "Ahlat Ağacı"nda kameraya sadece birkaç dakikalığına takılıyordu. Şehre inince hep gittiği kafeye uğrayan Sinan'ın yanına çöküyor ve elinde kâğıt kalem, umutsuzca iki yakasını bir araya getirmeye çalışıyordu. Film bittikten çok sonra bile, ara sıra geldi akla. Uçan kuşa borcu vardı, altından kalkabildi mi acaba?

EN İYİ ÇİFTE OYUNCULUK PERFORMANSI (YERLİ): DOĞU DEMİRKOL ("AHLAT AĞACI", "ÖLÜMLÜ DÜNYA")

Aynı yıl içinde, birbirine taban tabana zıt iki harika filmde oynadı. Komedide adını duyuran nice oyuncunun iddialı bir drama geçmesi için yıllar gerekirken, Doğu Demirkol aylar içinde türden türe zıpladı. "Ahlat Ağacı"nda herkesin hemfikir olduğu üzere bir harikaydı, "Ölümlü Dünya"da ise kendisi için açılan alanı çok iyi kullandı. 2018, onun yılı oldu.

EN İYİ ÇİFTE OYUNCULUK PERFORMANSI (YABANCI): CLAIRE FOY ("AY'DA İLK İNSAN", "ÖRÜMCEK AĞINDAKİ KIZ")

Claire Foy "The Crown" sonrası, sinemada fırtına gibi estiği bir yıl geçirdi. "Ay'da İlk İnsan"da, Ryan Gosling dahil etrafındaki herkesi görünmez kılıyordu. Ayın filmlerinden "Örümcek Ağındaki Kız"da ise, daha önce iki farklı oyuncunun canlandırdığı Lisbeth Salander'ı yorumlama şekli, filmi tek izleme sebebiniz olabilir.

EN İYİ ROL ÇALAN (YABANCI) ERKEK OYUNCU: JESSE PLEMONS ("OYUN GECESİ")

Yılın en eğlenceli komedilerinden "Oyun Gecesi"nde, kimsenin birlikte vakit geçirmek istemediği komşu Gary'yi canlandıran Jesse Plemons'ın, ekran süresine göre filmin sekizinci ya da dokuzuncu karakterini, her göründüğü sahnede en tepeye taşıması takdire şâyandı.

EN İYİ ROL ÇALAN (YABANCI) KADIN OYUNCU: LESLEY MANVILLE ("PHANTOM THREAD")

Lesley Manville, başrol oyuncularının şaha kaldırdığı bir filmde, delici bakışları, sıkı sıkıya bastırdığı ince dudakları ve zemini sarsan topuk sesleriyle, hiçbir şeyin rayından çıkmaması için bu dünyaya gönderilmiş Cyril rolünde harikalar yaratıyordu. Onunla bir kavgaya girmeyin, canlı çıkamazsınız.

EN İYİ ROL ÇALAN (YERLİ) ERKEK OYUNCU: FEYYAZ YİĞİT ("ÖLÜMLÜ DÜNYA")

"Ölümlü Dünya"nın senaristlerinden de olan Feyyaz Yiğit, sorgu sahnesi başta olmak üzere, Serbest'in yokuş aşağı freni patlamış kamyon gibi ilerlediği sahnelerde, filmin itici gücü oluveriyordu. Yiğit, komedi yeteneğini ispat edeli çok oldu ama sinemaya geçmek için daha iyi bir proje seçemezdi doğrusu.

EN İYİ ROL ÇALAN (YERLİ) KADIN OYUNCU: TUĞÇE ALTUĞ ("KELEBEKLER")

Melankolik hâlleri, sigarasını elinden düşürmeyişi ve işlevsiz ailesiyle Margot Tenenbaum'un Türkiye şubesi olan Suzan, "Kelebekler"in en iyi yazılmış karakteriydi. Tuğçe Altuğ da kaçıktan efkârlıya, tepkisizden coşkuluya doğru gidip gelen karakterinin ruhunu okur gibiydi. "Kelebekler"in en iyi yanı, şüphesiz, onu izlemekti. **MS**

ALİ ULVİ
UYANIK
ali.ulvi.uyanik@gmail.com

Alice Rohrwacher yönettiği "Mutlu Lazzaro"da ana karakteri Lazzaro'yu günümüz sorunlarına ve insanlığın genel gidişatının fenalığına karşı bir aziz gibi izleyici karşısına çıkarıyor.

Yeryüzünde bir melek

"LAZZARO FELICE / MUTLU LAZZARO"

Yönetmen-Senaryo: *Alice Rohrwacher,*
Oyuncular: *Adriano Tardiolo, Luca Chikovani, Alba Rohrwacher,*
Görüntü: *Hélène Louvart*

Lazzaro masumiyetin vücut bulmuş hâli... Saf, iyimser, iyilik timsali. Tam da o nedenle, hikayenin ortasında uçurumdan yuvarlandığı halde yıllar sonra hiç yaşlanmamış biçimde, aynı durulukta uyanıyor. İsa'nın, ölümünden dört gün sonra dirilttiği ve beyin ölümü gerçekleşen kişilerde vücuda dokununca meydana gelen reflekse adını veren Beytanyalı Lazarus'a benzer... Lazzaro'nun tek refleksi, başkalarının mutlu olması için mevcudiyetine devam etmek!

Alman baba ve İtalyan anneden doğan Alice Rohrwacher, iki kültürden, en fazla da İtalyan ustalarından, mesela Taviani Kardeşler, Pasolini, Fellini, Benigni gibi sanatçılardan özümsediklerini, üçüncü uzun metraj kurmaca filminin dokularına işliyor. Lazzaro için seçtiği Adriano Tardiolo'yu ya da Adriano Tardiolo için yazdığı Lazzaro'yu, günümüz sorunlarına ve insanlığın genel gidişatının fenalığına karşı bir aziz gibi karşımıza çıkarmış bulunuyor.

Bir önceki filmi, İtalya kırsalında bir Alman babanın kurallarıyla yaşayan kız kardeşleri anlattığı "Le Meraviglie / Mucizeler"den bildiğimiz tarım emekçiliğine ilgisini, bu kez bir üçkâğıtçı markizin marabaları üzerinden gösteriyor. Zaman- mekân esnekliğiyle, bir an için ortaçağ köle düzeni içinde yaşadıklarına inandığımız 54 çok fakir insandan biri olan Lazzaro, 'sömürülenler tarafından sömürülen' bir masal kahramanı sanki.

ERDEMLERİ ANIMSATIYOR

Rohrwacher, ikinci bölümde mülteci kölelileğinin, yasal kılıflı kapital saldırganlığının, doğanın can çekiştiği kentleşmenin, genel olarak açgözlülüğün, sınıfsal hoyratlığın, linç etme iştahının ortasında melek gibi ışık saçan Lazzaro ile insanlığımızın kaybettiği tüm erdemleri anımsatıyor. Öyküsünü ince bir mizah, dokundurmalar ve hicivle zenginleştiriyor.

Seyrettiğimiz bir çağdaş masal hatta fabl aslında: Tek arkadaşını (markizin oğlu) aramak için yollara düşen kahramanın kurtların özgür ruhlarıyla buluştuğu; 'kurnaz tilkilerin' (markizin muhasebecisi) yolunacak kazları (köylüler) aldattığı; 'hırsız kedilerin' (markizin evini soyanlar ve şehirde dolandırıcılık yapanlar) ulaşabildikleri her yerden ve herkesten çaldıkları; kibirli tavus kuşlarının (muhasebecinin kızı) sefalete sürüklendiği... Büyükler için bir mesel. Bu yıl Cannes Film Festivali'nde En İyi Senaryo Ödülü'nü kazanan "Lazzaro Felice / Mutlu Lazzaro", yönetmenin gayet iyi tanıdığımız kardeşi Alba Rohrwacher, 13 yıl aradan sonra sinema filmi çeken Nicoletta Braschi (markiz rolünde), Sergi López (hırsız), Natalino Balasso (muhasebeci) gibi profesyonellerle ilk kez kamera karşısına geçenleri buluşturmuş. Bu, hiçbir sahneyi aksatmayan bir buluşma! Dahil olmak gerek. **MS**

K!

TEESSÜR

*euripides'ten esinle bir medea gerçekleştirmesi

PROJE VE METİN TASARIMI, YÖNETMEN **ILGIN SÖNMEZ**

güç, kırılgandır

YAPIMCI **YAĞMUR YAĞMUR**

BİR KÜLTÜRAL PERFORMING ARTS YAPIMI

NİHAN BÜYÜKAĞAÇ AHMET UZ TANER RUMELİ GÜLRU PEKDEMİR DİCLE ALKAN MESUT YILMAZ PINAR ÜNSAL MEHMET ŞEKER KÜBRA BALCAN

ORJİNAL MÜZİK VE MÜZİKAL PERFORMANS **VOLKAN TOPAKOĞLU**

YÖNETMEN YARDIMCISI **ESRA PAMUKÇU BOZKURT** PROJE EDİTÖRÜ **ÖZLEM HEMİŞ** IŞIK TASARIMI **CEM YILMAZER**
DEKOR TASARIMI **CİHAN AŞAR** VIDEO ART **ILGIN SÖNMEZ, MURAT BULDANLIOĞLU, MESUT YILMAZ**
HAREKET TASARIMI **DİCLE DOĞAN, ILGIN SÖNMEZ** FOTOĞRAFLAR **MURAT DÜRÜM** REJİ ASİSTANI **PELİN ASLI UYAR**
AFİŞ VE TASARIM **INDEPENDENTS CLUB**

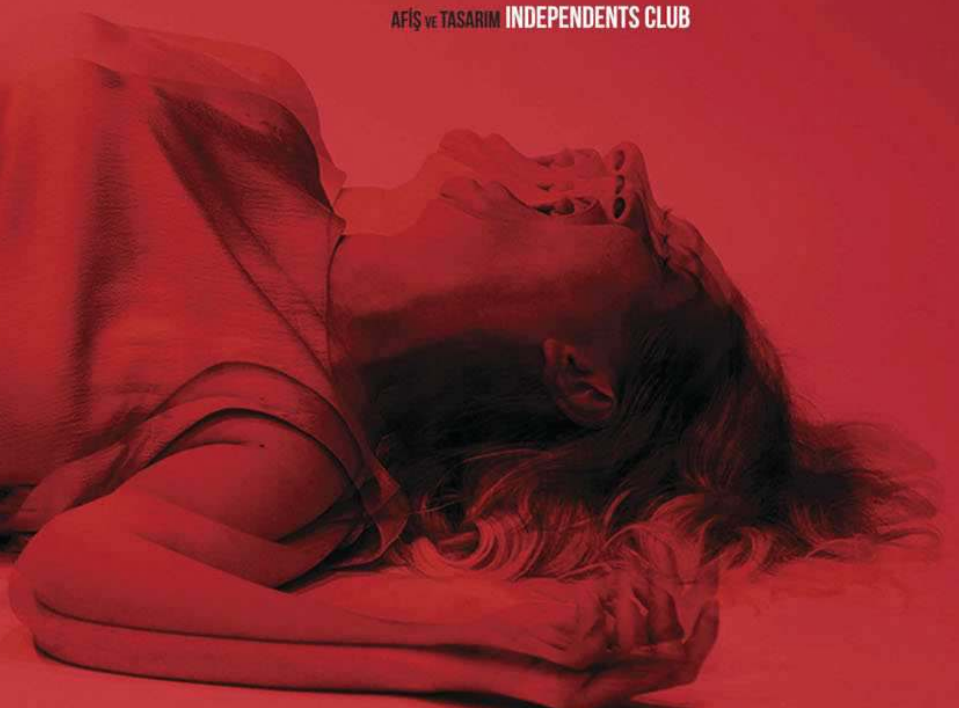

1 - 5 - 7 - 8 - 14 - 15 ARALIK , 20:30

Yer: K! Salon

Biletler: Biletix ve Kültüral Gişeler

"TEESSÜR"

Yunan mitolojisinin emsalsiz kadını Medea'nın hikayesini, Euripides'in metnini, farklı dillerde, sade ve farklı bir dramaturji inşa ederek okuduk. Biribirine taban tabana zıt iki denk güç arasında sonu hüsranla biten büyük bir aşk kurduk. Medea ve Yason. Cesur, tutkulu, kudretli, sınırsız yetenekli, gözü kara bir kadın. Tutkulu, sınırlarının farkında, her daim menfaatlerinin izinde bir adam. O aşkı dağıttık sonra. Medea'nın hezimetine, hissettiği derin teessüre yoğunlaştık. Medea'nın kutsallığını, sihrini bugünün kadınıyla buluşturduk.

Hikâyemizin yüzeyindeki vahşet ve akışın tasvir ettiği, gerçekleştirdiği deliryuma rağmen kadının varlığını tüm seslerden azad edip yaşamını bağımsız ve taze bir ruh, sağlam bir can ve gerçek bir güçle sürdürebilmesine yönelik dramatik bir önerme kurduk. *Teessür*'ün besini çoğumuzun şahsi trajedileriydi. Biz, *Tessür*'le, tamam, iyileşmenin bir yolu var demenin teatral yolunu denedik.

Doğasına ve doğaya sadakati ve bağı çılgıncasına güçlü, duygularıyla yaşayan 'vahşi' kadınların sevgisinden korkmayın. Renklerine hayran kalacaksınız. Gerektiğinde, her şey 'hiç olmamış gibi' devam edebilme güçlerine de.

On oyuncu ve bir tasarımcı-yazar-yönetmenin toplam beş aylık bir çalışma süreci içinde geliştirdikleri özgün bir teknikle oluşturdukları *Teessür*, oyuncularının üzerine dikilmiş bir Medea gerçekleştirmesidir. Çok disiplinli bir sahne diliyle kurgulanan hikâye, 100 dakika süren bir duygusal tasarım denemesi olarak düşünülmüştür.

Hassasiyetleri sıradışı biçimde yoğun, son derece güçlü ancak bir o kadar da kırılgan Medea, tüm büyük travmalarını ve belirleyici bir hastalığı tetikleyen bir terkedilişin ardından yeniden doğuşuna hazırlanıyor. *Teessür*, gerçek zamanlı bir beyin oyunu. Bir kurtuluş hikâyesi.

KÜLTÜRAL
PERFORMING ARTS

"Yaşasın tam bağımsız sanat"

Yeşilce Mah. Donatım Sok. 5/A
4.Levent Sanayi/İstanbul
0212 281 81 55
www.kultural.com.tr

biletix
ticketmaster Türkiye

Felicity Jones'un kısa ve parlak tarihi

Shakespeare tiradlarından "Star Wars"un herkese çalım atan savaşçı asi kızına, Felicity Jones çoktan rüştünü ispatladı elbette. Bu ay onu Ruth Bader Ginsburg'u canlandırdığı "On the Basis of Sex"te izleyeceğiz.

Yeni filmi "On the Basis of Sex"te ABD Yüksek Mahkemesi üyesi Ginsburg ve onun mücadelesine hayat veriyor.

ESİN KÜÇÜKTEPEPINAR
esin.sinema@gmail.com

İyi eğitimli ve sanata meraklı İngiliz orta sınıf aile çocuklarının illa da bir okul piyesinde boy gösterme hevesi memleketin köklü tiyatro geleneğiyle açıklanabilir. Felicity Jones ise basitçe sahnedeki alkış olayını sevmiş aslında, "Çocukken kabuğunuzdan çıkmak ve bunu yaparken de aferin almak çok önemli" sözleriyle anlatmış oyunculuğa dair niyetini. Bir nevi İngiliz usulü 'utangaçlığın üstesinden sahnede gelme' sanatı diyelim. Gel gelelim aferin meselesinin daimi bir ihtiyaç olduğunu ve bu sahne terapisinin de ömür boyu süreceğini fark edince kendine gelmiş, "İyi ve yeterli olduğunuza dair sürekli bir onay cümlesi duymak istiyorsunuz," diyor. Elbette arada muhtelif oyunlarda küçük büyük roller ve meşhur Oxford'da İngiliz edebiyatı okumak gibi ayrıcalıklı ama meşakkatli bir süreç var. Sahne denilen şey bir yanıyla da hep göz önünde olmayı talep etmekse, 15 yaşında kayda değer bir rolle öne çıktığı BBC'nin beyaz dizi kıvamındaki ünlü radyo tiyatrosu "The Archers"tan Oscar'a aday olduğu "Theory of Everything / Her Şeyin Teorisi" ve "Rogue One / Rogue One: Bir Star Wars Hikâyesi" filmlerinin olağanüstü popülerliğiyle epey ortalarda.

BİLDİĞİMİZ 'İNGİLİZ GÜLÜ' DEĞİL

Jones, "İyi ve yeterli olduğunuza dair sürekli bir onay cümlesi duymak istiyorsunuz," diyor.

Ufak tefek, kırılgan halleri ve iri yeşil gözleriyle ilk anda tipik klasik 'İngiliz gülü' güzelliğine denk düştüğü doğru. Hafif dişlek gülümsemesiyle seyirciyi 'komşu kızı' sempatikliğiyle sarıyor. Neyse ki bu imajıyla kostümlü İngiliz dramalarına sıkıştırmamış kendini.

Bu ay vizyonumuza giren "On the Basis of Sex" filminde ise hayli iddialı. Ne de olsa gerçek hayatta çok güçlü bir figürü yani ABD Yüksek Mahkemesi üyesi Ruth Bader Ginsburg'u canlandırıyor. Yine bir 'mücadele ve başarı öyküsü' gibi bakmamalı olaya sanki.

Üyeleri anayasal bir suç işlemedikçe ömür boyu görev yapan yüksek mahkemenin gelmiş geçmiş ikinci kadın üyesi olan Ginsburg kadın ve erkek arasındaki eşitliğe kafa yormuş ve bunun mücadelesini vermiş sayılı kanun insanlarından biri. Geçenlerde ofisinde düşerek kaburgalarını incittiğinde yürekleri hoplatsa da iyi olduğu haberini filmin galasında bizzat Felicity Jones'un vermesi ve 85 yaşındaki hâkimin evinden de olsa çalışmalarını aksatmayacağını söylemesi doğrusu herkese iyi gelmiş. Demokrat Clinton'ın başkanlık döneminde atanan Ginsburg'un Harvard'da başlayan hukuk eğitimine ve kariyerinin her adımında karşılaştığı cinsiyetçi ve engelleyici darbelere karşı savaşını anlatan film, feminist olduğunu her fırsatta söyleyen Felicity Jones için bulunmaz bir fırsat elbette. Kendisini ve erkek kardeşini tek başına çalışarak büyüten reklamcı annesinin ve yapımcı babasının su katılmamış bir feminist olarak yetiştirdiği Felicity Jones "Sorumluluğum çok ağır" demiş ki haklı. Bu tür biyografilerde çekilen zorluklar ve verilen mücadelelerin bir şablon içinde kısılıp kalma tehlikesi hayli mevcut.

Tıpkı onu Oscar adaylığına götüren "Her Şeyin Teorisi" (2014) filminde olduğu gibi. Yıldızlardan atomlara kadar evrende meydana gelen her olayı tek başına izah edebilecek bir model oluşturmak için çabalayan dahi fizikçinin yaşamına odaklanan film, Stephen Hawking ve eşi Jane'in üniversite koridorlarında gelişen aşkıyla başlıyor ve maalesef engelli bir eşle yaşamanın zorluklarını anlatma yolunu seçiyor. '60 ve '70'ler İngiltere dekorunda, gözleri pırıl pırıl parlayan genç Jane rolündeki Felicity Jones şahaneydi. Oscar alamasa da Hollywood cenahında da hayli sevildiğine işaret eden bu adaylığıyla oyunculuğu tescil edilmiş oluyor elbette ve fırsatlar yığılıyor. Kendisi ise biraz sakinleşmek ve büyük filmlerin yanı sıra 'eski günlerdeki gibi' küçük ama dokunaklı hikâyelerin kahramanı olmak istemiş, sonrasında öyle diyor.

NAFİLE AŞKLAR, DURGUN AKSİYONLAR

Sundance Film Festivali'nde baştacı edilen "Like Crazy"nin (2011) delisi değilim. İngiltere ve ABD arasında gidip gelerek aşklarını yaşamaya çalışan çiftin öyküsü olarak 'uzun mesafe ilişki mağdurları' kategorisine gayet gerçekçi bir bakış getirdiğinin hakkını teslim etmekte fayda var. Arada Jennifer Lawrence kısa rolüyle telef olsa da Anton Yelchin ile yaşadığı aşkla coşan ama arada güzelim yeşil gözlerinin ışığının sönmesini kalp burukluğuyla izlediğimiz Felicity Jones'un filmi nasıl da

Anton Yelchin ile birlikte "Like Crazy"de 'uzun mesafe ilişki mağdurları'nı canlandırıyorlar.

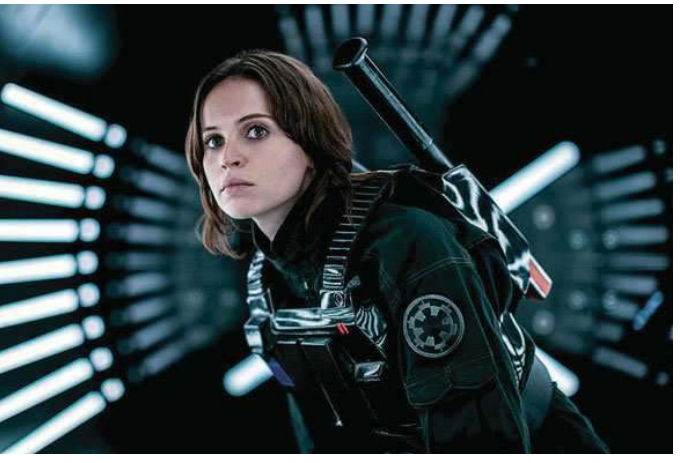

"Star Wars" serisinin 'ara durak' filminde isyancıların öncüsü olarak öne çıkmasıyla takdirleri topluyor.

"The Invisible Woman"da Charles Dickens'ın metresi olarak göz ardı edilen bir kadın rolünde karşımıza çıkıyor.

"Her Şeyin Teorisi"ndeki Jane performansı ile Oscar'a aday oldu.

baştan sona sürüklediği ortada.

"Breath In" (2013) filmiyle yine bir öğrenci değişim programıyla ABD'ye gitmesi tesadüftür herhalde. Gel gelelim bu kez kendini aşan çetrefilli bir aşk hikâyesinde aile babası Guy Pearce ile yasak bir aşk yaşayınca mecburen güzelim bakışları sıkça ve iyice kararıyor, tabii ki mevzu gereği 'sevimli kız' imajını hayli aşıyor. Böyle senaryolar "Like Crazy" misali başarıları tekrar etme niyetinden ve hayli küçük görünen 30 yaşındaki bir oyuncunun yetişkin öykülerine çoktan hazır olduğunu ispatlamak çabasından da ortaya çıkıyor sanki.

Aslında Jones türler arasında dolaşmak ve muhtelif seçeneklere göre oyunculuk yeteneğini çeşitlendirmek istiyor ve seçiyor. Lakin aksiyonla karışık dramlarda şansının pek yolunda gitmediği gerçeğiyle yüzleşmek elzem. Örnek olarak "Otoban / Collide" (2016) diyelim. Burada Almanya'da takılan Amerikalı bir genç araba hırsızının yani Nicholas Hoult'un âşık olduğu hasta kız rolünde. Tedavisi uğruna soygunlar yapılıyor ama nafile; Türk mafya lideri rolündeki Ben Kinsley ve Anthony Hopkins'in karşılıklı döktürmesi dahi bu vasat aksiyonu canlandırmaya yetmiyor, Felicity Jones hüzünlü güzelliğiyle kalpleri burduğuyla kalıyor. Aynı yıl "Inferno / Cehennem" filminde Tom Hanks'le el ele Dan Brown'ın sinemaya uyarlanan üçüncü romanındaki gizeminin peşinde koşması pek havalı gibi ilk bakışta. Ancak egzotik dekorlara ve İstanbul'a kadar izi sürülen bilmeceye rağmen gösterinin esas sahibi Dr. Robert Langdon yani Tom Hanks olunca kızımıza pek fazla iş düşemiyor.

GERÇEK HAYATTAN KESİTLER

Bu arada yaşamış karakterleri canlandırmanın adeta kaderi olduğu üzerine şakaları şimdilik kaldırıyormuş, öyle diyor. Öncesinde memleketlisi şahane aktör Ralph Fiennes'ın yönettiği ve oynadığı "The Invisible Woman / Görünmeyen Kadın" (2013) adlı filmde Charles Dickens'ın metresi olarak göz ardı edilen bir kadın rolünde yaralanmışlığındaki incelik ve duygusal patlamaları layığıyla döktürdüğünü söyleyelim. Klasik güzelliği böyle dönem filmlerinde parlıyor. Birilerinin karısı ("Her Şeyin Teorisi") veya metresi ("Görünmeyen Kadın") olmadan da ayakta durabileceğinin kanıtı ise "Rogue One: Bir Star Wars Hikâyesi". Sinemanın en ünlü serisi olarak kabul edeceğimiz "Star Wars" hikâyelerinde bir ara durak mahiyetindeki filmde İmparatorluk cephesinin inşa ettiği bir silahı bertaraf etme misyonuyla harekete geçen isyancıların öncüsü olarak öne çıkması takdire şayan. Disney prenseslerini izleyerek büyüyen ama onların naif ve yüzeysel dünyasından çabuk sıyrıldığı için kendini tebrik eden Felicity Jones, filmde mücadeleci bir kadın rolüyle baştacı edilmesinden müthiş duygulanmış, "Zamanı çoktan gelmişti zaten. Erkek egemen alemin öyküleri artık iyice bayıcı geliyor," demiş. Hollywood yılıyla 35 yaşında olmanın yıpratıcılığı üzerine espriyle karışık şikâyet etse de bu çaresiz olduğu mânâsına gelmiyor. İngiliz olduğu için şanslı, kendisi de zaten "Neyse ki tiyatro var," diyor. **MS**

Filmin ilk çekilme denemesindeki aksilikler belgesellere konu oldu.

65 ➔

Gilliam'ın yel değirmeniyle savaşı

30 yıllık yapım süreci yılan hikâyesine dönen Terry Gilliam filmi "The Man Who Killed Don Quixote / Don Kişot'u Öldüren Adam" bu ay gösterime giriyor. Klasik öyküdeki Don Kişot'la Gilliam'ın sanatı ve sanatçı kimliği arasında doğrudan bir ilişki kurmak mümkün.

ALİ DENİZ ŞENSÖZ
alidenizsensoz@gmail.com

Monty Python komedi ekibinin hınzır üyesi, absürd masalların yaratıcısı Terry Gilliam'ın yaklaşık 30 yıldır çekmeye çalıştığı, yapım süreci yılan hikâyesine dönen projesi "The Man Who Killed Don Quixote / Don Kişot'u Öldüren Adam" nihayet bu ay vizyonda. Uzun ve çetrefil bir yolculuğun ardından tamamlanan film, bu yıl Cannes Film Festivali'nin kapanış filmi olarak gösterildi. Miguel de Cervantes'in tarihin ilk modern romanı olarak kabul edilen ünlü eserini sinemaya uyarlamak için yola çıkan Terry Gilliam, çeşitli nedenlerle ertelenen ya da iptal edilen projesini tamamlamak için binbir türlü badire atlatmış. Bu kadar zorlu bir yapım öyküsü filmin yolculuğu sırasında anlatıyı da şekillendirmiş. Yönetmen, bir Don Kişot uyarlaması yapmaktansa, Don Kişot filmi çekmiş bir yönetmenin öyküsünü anlatmaya meyletmiş. Gilliam filmle ilgili verdiği bir röportajda "Filmlerin yaratıcılarına verdiği zararı anlatan, daha otobiyografik bir film yaptım," diyor. Projeye başından beri dahil olan Jonathan Pryce ise "İlk senaryoyu hatırlıyorum, şu an ortaya çıkan çok daha

iyi bir versiyon. Terry senaryonun üstünden çok defa geçti," diye belirtiyor.

"Don Kişot'u Öldüren Adam", "Ve şimdi... 25 yıldan fazla süren yapım sürecinin... ya da yapılamama sürecinin ardından" cümlesiyle başlıyor. "Don Kişot'u Öldüren Adam"ın 'yapılamama' süreci, filmdeki öyküyü de aynalar nitelikte. Karşımızda Toby adında genç bir yönetmen var. Kendini beğenmiş, şehvet ve para düşkünü bir reklam yönetmeni olan Toby (Adam Driver), Don Kişot'un memleketi La Mancha'da çekim yaparken geçmişinde bir yolculuğa çıkıyor. Sinema öğrencisiyken çektiği "Don Kişot'u Öldüren Adam" filminin DVD'sini bulan Toby, idealist bir yönetmen olma hayalleri kurduğu gençlik yıllarını hatırlıyor. Filminde Don Kişot'u canlandıran ve kendini Don Kişot zanneden ayakkabı tamircisi yaşlı Javier ile karşılaşıyor ve filmi çektiği kasabayı bulmak için yola koyuluyor. Fakat bu yolculuk esnasında, bir Rus mafya lideriyle, baş belası bir yapımcıyla ve eski sevgilisiyle baş etmek zorunda.

Yolunu, hayallerini ve ideallerini kaybetmiş bir yönetmenin öyküsünü odağına alan filmde Gilliam, kendi sinema yolculuğundan da esinlenmiş. Hollywood'la hiçbir zaman tam olarak anlaşamayan Gilliam'ın, "Don Kişot'u Öldüren Adam"ı hem bir özeleştiri hem de sinema endüstrisine dair bir hiciv olarak tasarladığını söylemek mümkün. Doğrusal bir anlatıya sahip olmayan "Don Kişot'u Öldüren Adam", hayalle gerçeğin, geçmişle geleceğin iç içe geçtiği kaleodoskopik ve kakafonik bir masal. Karakterlerin farklı mekânlar ve zamanlar arasında gidip geldiği filmde, sahneler arasında herhangi bir neden-sonuç ilişkisi kurulmuyor. Mantığa yer vermeyen filme Gilliamvari bir delilik hali hâkim.

30 YILLIK YOLCULUK

Gilliam'ın filmi bir türlü çekememesi o kadar büyük bir efsaneye dönüştü ki, 30 yıl içinde bu süreç iki belgesele konu oldu. Romanı okuduğu 1989 yılında proje üzerinde çalışmaya başlayan Gilliam, 1998 yılına kadar ihtiyacı olan bütçeyi bulamıyor. Don Kişot gibi uyarlanması imkânsız bir romanın sinemaya aktarılacağı bir projeye Hollywood'daki yapımcıların yanaşmamasına çok da şaşırmamalı. Gilliam, ilk projenin iptal olmasıyla "Don Kişot'u Öldüren Adam" adını verdiği yeni bir serbest uyarlama üzerinde çalışmaya başlıyor. 21. YY.'da yaşayan bir pazarlama müdürünün zaman yolculuğu yaparak Don Kişot'la karşılaşmasını anlatan bu versiyon, 1998-2000 yılları arasın-

Film; yolunu, hayallerini ve ideallerini kaybetmiş bir yönetmenin öyküsünü anlatıyor.

Kendi sinema yolculuğundan esinlenen yönetmen Gilliam, film üzerinden hem özeleştiri yapıyor hem de sinema endüstrisini hicvediyor.

da geliştiriliyor. "Fear and Loathing in Las Vegas / Vegas'ta Korku ve Nefret"in (1998) ardından Don Kişot projesini çekeceğini açıklayan Gilliam, Hollywood'un müdahaleci tavrından sıkıldığını ve filmi Avrupa'da yapmak istediğini söylüyor. 1997 yılında verdiği bir röportajda "Bu film için harcadığım yıllar! Hollywood beni o kadar hüsrana uğrattı ki 20 milyon doları toplamak için Avrupa'daki finansörlere gittim," diye belirtiyor. Bu versiyonda Toby'yi Johnny Depp, Don Kişot'u da Jean Rochefort'un oynaması planlanıyor. Çekimler 2000 yılında Navarre'de başlasa da seti sel basıyor, sigorta şirketi zararı karşılamıyor, Rochefort sağlık sorunları nedeniyle setten ayrılıyor, oyuncular sete gelmiyor ve bir de üzerine bütçede sıkıntı çıkınca çekimler duruyor. Filmin yapım belgeseli olması planlanan, ama proje tamamlanamadığı için bir 'yapılamama' belgeseline dönüşen "Lost in La Mancha" (2002) sürece dair bilgi sahibi olmak için iyi bir kaynak. Fakat Gilliam için "Lost in La Mancha" belgeseli, projenin hayata geçememesinin nedenlerinden biri. Gilliam, belgeselin finansal destek bulmasını daha da zorlaştırdığını, projenin lanetlenmiş gibi algılanmasına neden olduğunu söylüyor. Filmin yapılamamış olmasının efsanesi, hiçbir yapımcının elini taşın altına sokmamasına neden oluyor.

Film; hayal ile gerçeğin, geçmiş ile geleceğin iç içe geçtiği kaleodoskopik ve kakafonik bir masal.

LANETLİ BİR PROJE

2016 yılında yeniden projeyi hayata geçirmeyi düşünen Gilliam, Depp'in projeden çekilmesinin ardından Toby rolü için Ewan McGregor ve Jack O'Connell gibi isimlerle görüşmüş. Don Kişot rolü için ise Robert Duvall, Michael Palin ve John Hurt gibi usta isimlere teklif götürmüş. 2017 yılının mart ayında son yılların yükselen yıldızlarından Adam Driver, Toby rolünü kabul etmiş. Terry Gilliam ile "Brazil" (1985), "Baron Munchausen'in Maceraları / The Adventures of Baron Munchausen" (1988) ve "Çılgın Kardeşler / The Brothers Grimm" (2005) filmlerinde çalışmış usta oyuncu Jonathan Pryce'a ise Don Kişot rolü teslim edilmiş. Terry Gilliam, Adam Driver ve Jonathan Pryce'ın yanında Olga Kurylenko, Stellan Skarsgård ve Rossy de Palma'nın da olduğu etkileyici bir oyuncu kadrosunu bir araya getirip filmini 30 yıllık uzun bir yolculuğun ardından bu yıl tamamlayabiliyor.

Film her ne kadar ortaya çıksa da, projenin üstündeki kara bulutların dağıldığını söylemek zor. 2016 yılında filme dahil olan yapımcı Paulo Branco, piyasadaki kötü şöhreti nedeniyle Amazon'un projeden çekilmesine neden olmuş. Filmin yaratım sürecine daha fazla müdahil olmak isteyen Branco, son kertede projenin içinde yer almasa da film üzerinde hak iddia etmesiyle gündeme gelmişti.

Filmin Cannes Film Festivali'nde gösterilmesini engellemeye çalışan Branco'yla filmin yapımcıları arasındaki hukuki süreç hâlâ devam ediyor. Filmin ABD'de herhangi bir dağıtımcıya sahip olmamasının nedenlerinden biri de filmin haklarının kimde olduğu konusunda yaşanan bu belirsizlik. Diğer yandan, her ne kadar Gilliam reddetse de, Portekiz hükümeti çekimler sırasında set ekibinin tarihi eserlere zarar verdiğini iddia ediyor. Film diğer yandan Portekiz hükümetiyle de hukuki bir sürece girmiş durumda. Her şeye rağmen, Terry Gilliam'ın kendi Don Kişot uyarlamasını çekmek için otuz yıl mücadele eden fakat hayalini gerçekleştiremeden ölen Orson Welles'le aynı kadere sahip olmadığını belirtmek gerek.

Genç bir yönetmenin, geçmişte çektiği Don Kişot filminin peşine düşmesini anlatan "Don Kişot'u Öldüren Adam", Gilliam'ın projeyle kurduğu duygusal bağa dair de çok şey söylüyor. Klasik öyküdeki Don Kişot'la Gilliam'ın sanatı ve sanatçı kimliği arasında doğrudan bir ilişki kurmak mümkün. Topluma karşı tek başına durmaya çalışan, deliliğin sınırında yaşayan kahramanlar Gilliam'ın hep ilgisini çekmişti. Hatta her karakterine biraz da kendinden kattığını söylemek mümkün. Gilliam'ın yel değirmenleriyle savaşan, akıntıya karşı kürek çeken, kimine göre deli, kimine göre ermiş bir kahraman olan Don Kişot'un macerasına benzer bir macera yaşadığını söyleyebiliriz. Yıllardır yapımcılarla, stüdyolarla ve oyuncularla mücadele eden Gilliam, ömrünün önemli bir kısmında sinema sektörüne karşı Don Kişot'unkine benzer bir savaş veriyor. Bu savaşı tüm boyutlarıyla, "Lost in La Mancha" belgeselinin senarist ve yapımcıları Keith Fulton ve Louis Pepe'nin yeni projelerinde izleme şansına erişeceğiz. "He Dreamed of Giants" adlı belgesel, bütün süreci tanıklarıyla beraber ele alacak ve bize sinema tarihinin en efsanevi projelerinden birinin perde arkasını anlatacak. **MS**

Festival afişi
Behiç Ak imzalı.

"Burning", dünya festivallerinden bölümünde.

"Alis Şehirlerde", Wim Wenders imzalı.

"Bebek Jane'e Ne oldu?", Mahmut Fazıl Coşkun'un seçkisindeki filmlerden.

Gezici 24. kez yollarda

Ankara Sinema Derneği tarafından bu yıl 24. kez düzenlenecek Gezici Festival, 30 Kasım-6 Aralık arasında Ankara'da, 7-9 Aralık'ta Sinop'ta, 10-13 Aralık'ta ise Kastamonu'da filmleri seyircilerle buluşturacak.

NİL KURAL
nil.kural@milliyet.com.tr

Türkiye'nin köklü festivallerinden Gezici Festival, bu ay 24. kez izleyicileriyle buluşuyor. Ankara Sinema Derneği tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla düzenlenen Gezici Festival, 30 Kasım-6 Aralık arasında Ankara'da, 7-9 Aralık'ta Sinop'ta, 10-13 Aralık'ta ise Kastamonu'da filmleri seyircilerle buluşturacak.

Türkiye sineması bölümünde Mahmut Fazıl Coşkun'un Venedik'ten ödüllü üçüncü filmi "Anons" izleyiciyle buluşacak. Film, bir grup askerin radyoda darbe açıklamasını okumaya çabalaması üzerine ve kara mizahın öne çıktığı bir yapım. Tolga Karaçelik'in "Kelebekler"i ve Çağla Zencirci ve Guillaume Giovanetti'nin yönettiği bu yılki Adana Film Festivali'nden En İyi Film Ödülü'yle dönen "Sibel" de bölüm kapsamında izleyiciyle buluşuyor. Geleneksel olarak yönetmenlerin seçtiği filmleri gösteren Gezici Festival, bu yıl Mahmut Fazıl Coşkun ve Can Evrenol'un yaptığı seçkilere yer veriyor. Coşkun'un Calvino'dan ilhamla Görünmez Kentler başlığına sahip seçkisinde Aki Kaurismaki'nin "Eşarbına Sahip Çık, Tatyana / Pidä huivista kiinni, Tatjana"sı, Robert Aldrich'in yönetip başrollerini Bette Davis ve Joan Crawford'ın paylaştığı klasiği "Bebek Jane'e Ne Oldu? / What Ever Happened to Baby Jane?" ve Wim Wenders imzalı "Alis Şehirlerde / Alice in den Städten" gösterilecek. Korku türünün önemli yönetmenleri arasında yerini alan Evrenol'un bu türe ait kısa filmlerden seçkisi izleyiciyle buluşacak.

Festivali dünya sineması bölümünde izleyiciyle buluşacak filmlerden biri Pawel Pawlikowski'ye Cannes Film Festivali'nden En İyi Yönetmen Ödülü kazandıran ve uzun yıllara yayılan melodramatik bir aşkı merkeze alan "Cold War / Soğuk Savaş". Cannes'ın yıldız filmlerinden bir diğeri Güney Koreli yönetmen Lee Chang-Dong'un Murakami uyarlaması "Burning" de aynı bölümde gösterilecek.

Sinema yazarları Jonathan Rosenbaum ve Ehsan Khosbakht'ın hazırladığı Yalanlar Çağı adlı bölüm de izleyiciyi sinema tarihinde gezdiriyor. Billy Wilder'ın yönettiği ve Kirk Douglas'ın en iyi performanslarından biriyle başrolünde bulunduğu "Büyük Karnaval/ Ace in the Hole", Tony Curtis ve Burt Lancaster'ın başrollerini paylaştığı "Başarının Kokusu / Sweet Smell of Success" ve Cy Endfield'ın imzasını taşıyan "Öfkenin Sesi / The Sound of Fury", bu bölümde gösterilecek üç film olarak sıralanıyor.

Mültecilere odaklanan Sığınma(sız), sanatçı Didem Pekün'ün çalışmalarının görülebileceği Hissetmek İstiyorum ve iki sessiz filmin yer aldığı Sessiz Serüven festivalin özel bölümleri arasında. Festival atölyeler, çocuk filmleri ve kısalara da yer ayırıyor. **MS**

CRUISERA

2019 Nehir Turları

ERKEN REZERVASYONU BAŞLADI...

- Tam Pansiyon Konaklama
- Türk Hava Yolları ile
- Kesin Kalkışlı Turlar
- Türkçe Rehberlik Hizmeti
- ERV Ergo Seyahat Sigortası
- Gemideki Eğlenceler, Aktiviteler,
- Liman Vergileri Dahil

VOLGA BEYAZ GECELER

ÖZEL GEMİ ÖZEL FİYAT

Kabin Başı **400€** İNDİRİM*

3★, 4+★ ve 5★ DELÜKS *gemiler ile*

10 Gece	11 Gece
St.Petersburg, Mandrogi Kiji, Goritsy, Yaroslavl Uglich, Moskova	Moskova, Uglich, Yaroslavl, Goritsy, Kiji Mandrogi, St.Petersburg
18, 22* Mayıs, 1, 8, 29 Haziran 13, 20 Temmuz, 10 Ağustos	7, 11* Mayıs, 11, 18 Haziran, 2, 9 Temmuz
alt güverte **1440€** 'dan itibaren	alt güverte **1390€** 'dan itibaren

TUNA İNCİLERİ

7 Gece - 8 Gün

Viyana, Dürnstein, Melk, Linz, Bratislava Budapeşte, Estergom, Viyana

4★+ MS CRUCESTAR *gemisi ile*

17 Nisan, 8, 22 Mayıs
26 Haziran, 17 Temmuz
7 Ağustos, 16 Ekim

alt güverte **1290€** 'dan itibaren

TUNA BOYLARI

7 Gece - 8 Gün

Fetești / Köstence, Circu / Bükreş, Belgrad Mohac, Budapeşte, Estergom, Viyana

4★+ MS CRUCESTAR *gemisi ile*

24 Nisan, 1 Mayıs
5 Haziran, 4 Eylül

alt güverte **1290€** 'dan itibaren

HOLLANDA & BELÇİKA KANALLARI

7 Gece - 8 Gün

Amsterdam (1), Rotteradam, Gent, Brüksel Antwerp, Dordrecht, Amsterdam (1)

5★ MS CRUCEVITA ve 4★+ MS CRUCEVITA *gemileri ile*

3 Nisan (5★gemi ile)
9 Nisan (4★+ gemi ile)

alt güverte **1390€** 'dan itibaren

ROMANTİK REN

7 Gece - 8 Gün

Mainz, Mannheim, Strazburg Worms Rüdesheim, Koblenz, Köln, Amsterdam

4★+ MS CRUCEBELLE ve 5★ MS CRUCEVITA *gemileri ile*

23, 24 Nisan, 15 Mayıs
5, 26 Haziran, 17 Temmuz
7, 14 Ağustos, 4 ,25 Eylül, 23 Ekim

alt güverte **1340€** 'dan itibaren

0216 338 28 53

cruce mundo

www.cruisera.com

TÜRSAB No: A-7639

ATİLLA
DORSAY
aldorsay@yahoo.com

Geçen ay hayatını kaybeden şarkıcı-besteci-oyuncu Charles Aznavour'u Andre Cayatte'in yönettiği ve 2. Dünya Savaşı'na farklı bir açıdan bakan "Ren Geçidi" ile anıyoruz.

"LE PASSAGE DU RHIN / REN GEÇİDİ"

Yönetmen: *Andre Cayatte,* ***Senaryo:*** *A. Cayatte, Armand Jammot,* ***Görüntü:*** *Roger Fellous,* ***Müzik:*** *Louiguy,* ***Oyuncular:*** *Charles Aznavour, Nicole Courcel, Georges Riviere, Cordula Trantow, Betty Schneider, Georges Chamarat, Jean Marchat, Fransa, 1960*

Aznavour, finale doğru repliğiyle izleyicilerin yüreklerine dokunuyor: "İlk kez bir işe yarıyorum, birilerine iyilik yapıyorum."

Filmin kadın oyuncuları performansları ile göz dolduruyor.

Charles Aznavour'un en iyi filmlerinden

"Ren Geçidi" sinema tarihinde kendine özgü yönetmen Andre Cayatte'in önde gelen filmlerinden biri olarak hatırlanıyor. Ayrıca 1960 Venedik Festivali'nde alınmış bir Altın Aslan ödülü de var. Ama biz daha çok Ekim 2018'de ölen ünlü Fransız şarkıcı-besteci-oyuncu Charles Aznavour'u anmak için bu filmi seçtik.

Cayatte (1909-1989) aslında bir hukuk insanı. Avukatlıktan önce yazar, sonra (1942'den itibaren) yönetmen olarak sinemaya geçmiş. Ve kaçınılmaz olarak hukukla ilgili konuları seçip anlatmış. Fransız sinemasının en büyüklerinden olmasa da alanında hayli önemli ve özgün bir sanatçı olduğu söylenmeli.

Cayatte asıl çıkışını Shakespeare uyarlaması "Verona Aşıkları" (1949) filmiyle yaptıktan sonra, art arda hukuk soslu dramlar

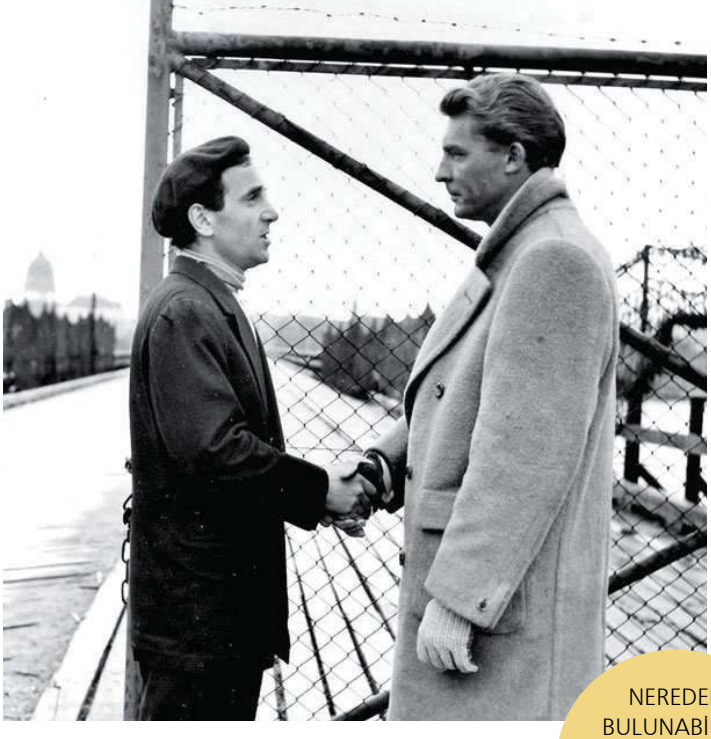

Aznavour'a Jean rolünde dönemin yakışıklı oyuncusu Georges Riviere eşlik ediyor.

yönetti: "Justice Est Faite / Adalet Yerini Buldu", "Le Dossier Noir / Siyah Dosya", "Nous Sommes Tous Des Assasins / Hepimiz Katiliz", "Avant Le Deluge / Tufandan Önce". Ve sonra filmografisinin sürprizlerinden olan bu film geldi.

NEREDEN BULUNABİLİR?
DVD'si Fransızların Gaumont koleksiyonundan bulunabilir.

SAVAŞTA CEPHENİN GERİSİ

Çünkü bu bir savaş filmiydi. Ama savaşın cephe gerisine bakan ve de son derece farklı ve çarpıcı mesajlar veren... Önce Paris'te bir bodruma yerleşmiş bir fırında kurabiyeler yapan emekçi Roger'ı tanırız. Savaş başlamış ve Fransa işgal edilmiştir. Eşi Alice değilse de dükkânın sahibi olan kayınpederi onun ne yapıp edip savaşa katılmasını önermektedir. Hatta "Tüm Boche'ları öldürmek gerekir," der durur (Boche: Fransız argosunda Alman). Sonra "L'espoir" (Umut) gazetesinin başyazarı Jean'ı görürüz. Patronu Nazilere yakın olan ama ona genel yayın müdürlüğü öneren bir adam. Ve sevgilisi, savaşa filan aldırmadan kendi hayatını kurmak isteyen ve Jean'ın direniş eylemine katılmak yerine Paris'te kalıp kendisiyle evlenmesini isteyen çok çekici ama bencil bir kadın...

Jean ve Roger artık ana meydanlarında bile Almanca nutuklar verilen başkenti terk etmeye aynı zamanda karar verip yola çıkar ve o ara tanışırlar. Ve sosyal statülerindeki uçuruma rağmen arkadaş olurlar. Sonra kader onları değişik yörelerdeki Alman ailelerin yanında çalışmaya yöneltir. Roger belediye başkanının evine gider ve aileden kötü muamele görse de genç kızlarının gönlünü çalar. Jean ise kendini yaşlı bir çiftin yanında bulur ve o da genç torunun kalbini çalar. Ne de olsa Fransızdırlar ya!

Film yer yer gerçek savaş sahneleriyle bize o yılların asıl büyük faciasını da duyurmaya çalışır. Ama asıl hedefi tümüyle cephe gerisidir: Orada aşk, cinsellik, arkadaşlık kadar hırs ve ihanet de vardır. Ve orada Almanlar ve Fransızlar arasında, savaşın dışında da bunları içeren dramlar yaşanır. Genelde küçük insanların, emekçilerin ve ayrıca da kadınların çok daha duyarlı, giderek insancıl olduğu ve asıl savaşın halklar arasında değil, siyasetçiler ve askerler arasında olduğu mesajı verilir.

İŞBİRLİKÇİLER DE VAR

Ayrıca Fransızlar arasında Direniş kahramanları kadar işbirlikçiler de olduğu gösterilir ki bu en azından o döneme kadar Fransız sinemasında pek görülmemişti. Gazeteci Jean, kendisine tutulan Alman kızını kendi cemaati içinde rezil etme pahasına kaçıp Direniş'te görev alır. Hiçbir konuda hırsı olmayan fırıncı Roger ise evlerine yerleştiği 'bourgmaster' ve ailesiyle dost olmayı, hatta kızlarının gönlünü çelmeyi bile başarır.

Ve savaş sonuna yaklaşır. Jean artık Paris'tedir, hatta gazetesi "Paris est libre" (Paris Artık Özgür) manşetini atma onuruna erişir. Roger ise Almanya'da kalmış ve öğrendiği yarım-yamalak Almancasıyla Alman halkı ve müttefik makamları arasında tercümanlık yapmaya başlamıştır. Artık o dil, o halk ve o kültürle kaynaşmış, 'düşmanın' güvenini kazanmıştır. Ve orada olmaktan mutludur. Zaferle birlikte palas pandıras vatanına geri yollanır. Ama yaşanacak sürprizler daha bitmemiştir.

Savaşa dil, kültür ve aile çerçevesinden özgün biçimde yaklaşan bu film, dolayısıyla savaş filmleri içinde ayrıksı bir yer tutuyor. Dönem çeşitli açılardan sadık biçimde veriliyor: Fransız ve Alman kırsalı, o bitmeyen sigara içme tutkusu, kadın açlığı vb. şeylerle...

Charles Aznavour nispeten kısıtlı ama anlamlı oyunculuk kariyerinde iyi bir yere yükseliyor. 50 yaşında olduğu halde daha genç gösteriyor ve o çocuksu ifadesiyle çok da sevimli duruyor. Hele finale doğru, son derece şaşırtıcı bir eylemin eşiğinde şöyle demesi: "İlk kez bir işe yarıyorum, birilerine iyilik yapıyorum". Jean'da dönemin yakışıklı oyuncusu Georges Riviere ve başta Nicole Coursel tüm kadın oyuncular da göz dolduruyor.

Andre Cayatte sonrasında da ilginç filmler yapmayı sürdürdü. "La Glaive et la Balance / Kılıç ve Terazi", "Les Risques du Métier / Öğretmenin Kaderi" (ünlü şarkıcı Jacques Brel'in tek önemli sinema filmi), "Les Chemins du Katmandou / Mutluluk Yolları".

Ve de "Mourir d'aimer / Ölesiye Sevmek". Bu filmin Charles Aznavour açısından da önemi vardı. Çünkü 1971'de gösterime çıktığında, Aznavour hemen gidip izlemişti: Belki de 10 yıl önce, "Ren Geçidi"ndeki dostluklarını unutmadığı için... Ve de çok etkisinde kalmıştı.

Çünkü film gerçek ve çok acı bir olayı anlatıyordu. Mayıs 1968 olayları sırasında, ortayaşlı bir kadın öğretmenin gencecik erkek öğrencisiyle büyük bir aşk yaşamasını ve olay ortaya çıkınca da intihar etmesini. Başrollerdeki deneyimli Annie Girardot ve yeni oyuncu Bruno Pradal'ın da katkısıyla, film yürek dağlayan bir duygusallığa ulaşıyordu. Ve Aznavour'a o ünlü şarkısı "Mourir d'aimer"nin ilhamını veriyordu. Nefis melodisi ve şiir gibi sözleriyle:

"Yaşamımın sınırları ne denli kaygan / Tutunmaya çabalıyor, ama kayıyorum/ Kaderime doğru, yavaşça / Sevgiden ölüme" diyen...

Ve bu şarkı bir film için değil, filmden sonra, filmin etkisiyle yazılmış ve film kadar -belki daha da çok- ün yapmış olasılıkla ilk ve tek şarkı olarak sinema ve de müzik tarihine geçiyordu. **MS**

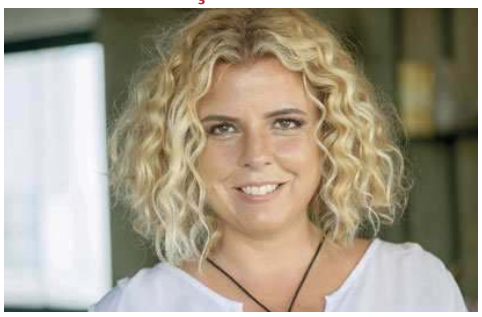

ASU **MARO**
asu.maro@milliyet.com.tr

FOTOĞRAFLAR: MUHSİN AKGÜN

"Starlık benim safiyetimi bozar"

"ZENGİN MUTFAĞI" / DASDAS

Yazar: *Vasıf Öngören /* ***Yönetmenler:*** *Şener Şen - Doğu Yaşar Akal /* ***Yönetmen Yardımcısı:*** *Defne Kayalar /* ***Asistan:*** *Berçem Açığ /* ***Dekor:*** *Barış Dinçel /* ***Kostüm:*** *Başak Özdoğan /* ***Işık:*** *Cem Yılmazer /* ***Oyuncular:*** *Şener Şen, Gizem Ergün, Onay Kaya, Uğur Arda Başkan, Kutay Sandıkçı.*

Filmleri arasında uzun süre olduğu için sürekli sitemlere maruz kalan Şener Şen, bu kez arayı açmadan bir sürprizle dönüyor: 40 yıl önce oynadığı "Zengin Mutfağı" oyununun Lütfü Usta'sı olarak bu kez DasDas sahnesinde seyirciyle buluşuyor.

Memleketin en ünlü kişilerini sayacak olsak herhalde epey üst sıralarda yer alır Şener Şen. Hani isminin önüne sıfat aramadıklarınızdan. Hayatımızdaki varlığı ezelden beriymiş ve ebediymiş gibi olanlardan.

Bir de herkesin Şener Şen'i farklıdır. Kimisi için Badi Ekrem'dir, kimisi için Muhsin Bey, tabii ki Züğürt Ağa, ama Eşkıya ne olacak? Çoğumuz için de bunların hepsini ve çok daha fazlasını tek vücutta toplayan bir 'marka', madem ki kendisi de bu yıl Brand Week'e katıldı, böyle dememe kızmaz.

Ama bence en şaşırtıcı yanı, bütün bu şan şöhretten habersizmiş gibi duruşu. Ben hiç bu derece kasıntılıktan uzak 'star' görmedim. Sokakta kasketini çekmiş yürürken görseniz torununun okul taksidini düşünen bir memur emeklisi zannedebilirsiniz. Sanki filmleri gişe rekorları kıran o değil. Sizden, bizden, içimizden biri, bu kadar sevilmesi biraz da bundan.

Kendisine toplumca tek sitemimiz yaptığı işler arasına uzun yıllar koymasıydı, onu da "Yol Ayrımı"nın üzerinden fazla geçmeden sürpriz bir proje için kolları sıvayarak çözdü. Hem de ne sürpriz. Şener Şen sahneye dönüyor. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda 40, sinema perdesinde 30 yıl önce oynadığı bir rolle: "Zengin Mutfağı"nın Lütfü Usta'sı olarak. Üstelik Vasıf Öngören'in ölümsüz oyununun rejisini de Doğu Yaşar Akal ile birlikte üstlenerek.

Bunun şerefine yaptığımız kapak çekimi bu derece eğlenceli ve tereyağından kıl çeker gibi geçtiyse onu da Şener Şen'in yaşsız enerjisine, çocuksu neşesine boçluyuz. Dedim ya ben hiç böyle bir star tanımadım.

Hemen belirtelim, "Zengin Mutfağı" 19 Aralık'ta DasDas'ın yeni mekânında, Ataşehir Metropol İstanbul'da seyirciyle buluşuyor.

"Zengin Mutfağı"nın eski sahnelenişiyle başlayalım istiyorum. Vasıf Öngören'le arkadaş mıydınız o sırada?

Asıl onun öncesi var; Vasıf'la biz "Oyun Nasıl Oynanmalı"da tanıştık. Muhsin Ertuğrul İstanbul Şehir Tiyatroları'na davet etti onu, bir oyun koyma imkânı verdi. Vasıf'la tanışmam benim

‹
Şener Şen'in Doğu Yaşar Akal'la yönettiği oyunda Gizem Ergün, Onay Kaya, Uğur Arda Başkan, Kutay Sandıkçı da rol alıyor.

›
Şener Şen oyunun yazarı Vasıf Öngören için "Vasıf'ın yazarlığına hayranım, didaktik yapmıyor hiçbir şeyi. Günlük hayatın içinde bizi şaşırtan olayları özenle seçip sahneye aktarıyor" diyor.

oyunculuk hayatımda yeni bir dönem açtı diyebilirim. Epik tiyatronun ne olduğunu Vasıf'tan öğrendim çünkü Vasıf o konuda bir çaba harcamış, hatta Berliner Ensemble'da asistanlık yapmış, neredeyse hayatını bu işe adamış. Uzun bir prova dönemi geçirdik, Vasıf'ın yönetmenliği bizim oyunculara ters gelen bir yöntemdi, çalışma tarzı bildiğimiz şeylerden farklıydı.

Ama size ters gelmedi.

Beni heyecanlandırdı çünkü yeni bir şey, bilmediğim bir şey. Hatta rol dağıtımı da klasik biçimde önce yapılmadı, grupla epey bir ay - iki ay çalıştıktan sonra yapıldı. Değişik bir yöntem. Vasıf'la tanışmam böyle. "Oyun Nasıl Oynanmalı"dan sonra da "Zengin Mutfağı"nda oynadım. "Zengin Mutfağı"nı kendi koymadı ama, Başar Sabuncu koydu. Kendi de sonuna doğru arada provalara geliyordu.

İlk okuduğunuzda ne hissettiniz oyunu?

Şimdi bu, gerçekten bir işçi hareketinden esinlenerek yazılan bir oyun. Ben yaşım gereği her dönemi bildiğim için bunu da gayet iyi biliyorum. Ciddi biçimde bazı çevrelerde panik yaratmıştı. Tabii sermaye çevresinde. Gerçekten işçi sınıfının tarihinde görülmedik bir olay, sanırım Gebze'den, İzmit'ten yürüyüşe geçtiler, İstanbul'a kadar 100 bin, 150 bin kişiyi buldu. Büyük panik oldu. Bazıları uçağa atlayıp yurt dışına kaçtılar hani iktidar değişti diye ama sonra sıkı yönetim ilan edildi, tedbir alındı. Yani bu tamamen belgesel gibi o dönemin Vasıf'ta uyandırdığı duygularla yazılan bir oyun. Ama tabii Vasıf'ın benim en beğendiğim yanı, siyasi görüşlü bir yazar olmakla beraber, tiyatronun bütün kurallarını unutmayan, dramatik yapıyı çok iyi kuran, hatta güldürüyü ihmal etmeyen, mizahı bol kullanan, halkın ağzını çok iyi bilen bir yazar. Burada öyle doğal bir konuşma biçimleri var ki seyirci belki yanılabilir, bunu bizim uydurduğumuzu zanneder, hayır biz bir kelime bile değiştirmedik. Böyle olunca olay siyasi bir söylemden çok keyifli bir tiyatro oyununa dönüşüyor ama tabii bu arada seyirciyi de bu olayların nedenleri, sonuçları üzerine kafa patlatmaya davet ediyor.

Lütfü Usta başta sıkı yönetimle bir oh çekmişken yavaş yavaş değişim geçiriyor.

Lütfü Usta siyasi görüşü olmayan, günü kurtaran bir adam çoğumuzun yaptığı gibi, bir köşke kapılanmış, hayatından memnun, zaten hiç evlenmemiş de, orada yatıyor orada kalkıyor. İşin komiği dışarıda bu olaylar olurken İstanbul karmakarışık durumdayken Lütfü Usta ve onun evlatlığı olan evin hizmetçisi kızın dünyadan haberleri yok. Sonra dışarıdan gelen yakınlarıyla neler olduğunu öğreniyorlar. Lütfü Usta da sistemin öğrettiği biçimde düşünen bir insan. İşte sıkışınca dualarla vakit geçiriyor, nasıl olduğuna akıl erdiremiyor işlerin, "Sen bilirsin ya rabbim" diyor, "Kim çıkartıyor bu işleri durup dururken?" Onun bütün derdi evin beyini, hanımını, ev halkını, daha doğrusu patronları, sığındığı yeri memnun etmek, orayı kaptırmamak.

Ama kendisi de biraz değişim geçiriyor öyle değil mi?

Tabii hikayeyi anlatmayalım, sürprizi kaçmasın ama dışarıda olan olayların içeride yansımaları oluyor doğal

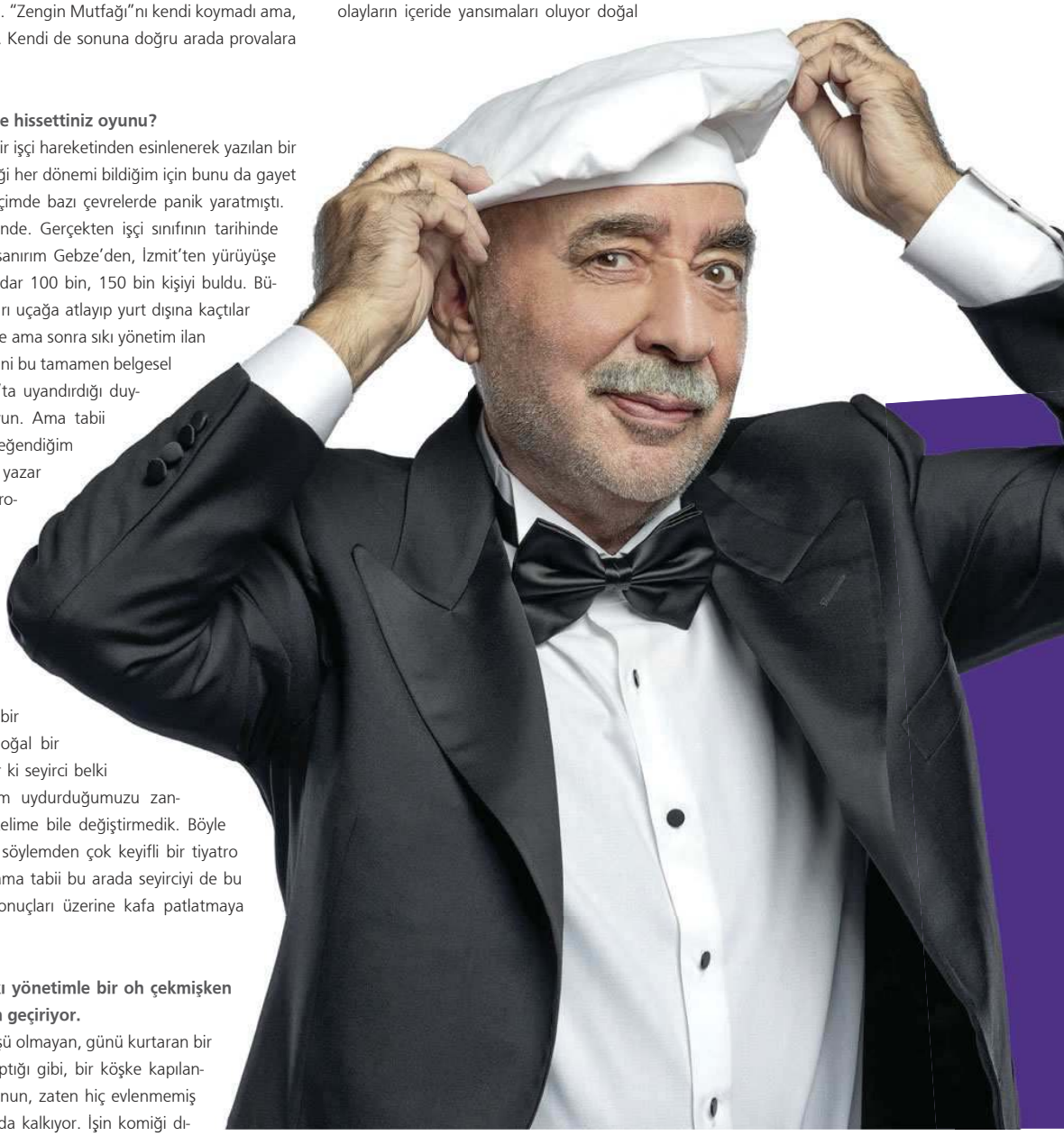

olarak. Lütfü Usta da bundan nasibini alıyor. Bu olaylardan etkilenip kafası karışıyor önce, sonra da bir saf seçme zorunda kalıyor.

Oyun başladıktan sonra nasıldı seyircinin tepkisi?
Öğrenciler ve siyasal düşüncesi buna yatkın olanlar daha çok geldi o dönem. Ama onun dışında oyun başarılı bir oyundu. Dediğim gibi ben Vasıf'ın yazarlığına hayranım, didaktik yapmıyor hiçbir şeyi. Günlük hayatın içinde bizi şaşırtan olayları özenle seçip sahneye aktarıyor.

Anlattıkları da maalesef pek eskimemiş durumda, özellikle kutuplaşmalarla ilgili kısım bugün de aynen geçerli.
Vasıf o dönemin siyasi karmaşasına, çatışmasına, kutuplaşmasına bir ışık tutuyor. Tabii ki şimdi o dönemin şiddeti yok. Ama insanoğlunda ve toplumlarda çatışma bitiyor mu ki, bitmiyor. Çatışmanın şekli değişiyor. Bu ekonomik oluyor, başka bir şey oluyor, kutuplaştırma oluyor, dışlama oluyor, ötekileştirme dediğimiz bugün, bence insanoğlunun bu savaşı, var olduğundan beri sürüyor.

"Çevremiz düşmanlarla sarılı," paranoyası da hâlâ aynı, "ya bizdensin ya onlardansın, bunun başka türlüsü yok" söylemi de.
Bu da galiba bütün siyasilerin sığındığı en güçlü argümanlardan biri. Düşman yaratmak. Karşı taraf düşman, bizim bunlara karşı tedbirli olmamız lazım, savaşmamız lazım, tehlike büyük. Her zaman aşılanan bu. Ama bu tehlikenin şekli değişiyor her zaman. Ben İsmet Paşa'dan beri her dönemi bildiğim için, o zaman başka, şimdi başka, Adnan Menderes dönemi başka, işte ihtilaller, '60 ihtilali, askeri darbeler. Yani zaten bir karmaşa içinden geliyoruz.

Tiyatro oyunundan sonra "Zengin Mutfağı"nın filmi de yapıldı ve gene siz oynadınız.
Ben bu oyunu 40 sene önce oynamışım. Tam '78. '88'de de filmi yapmıştık. O da 30 yıl önce yani.

Ona nasıl karar vermiştiniz? Yönetmen Başar Sabuncu gene...
Valla artık tarihte kalmış ama benim başrolde oynamaya başladığım dönemler onlar. Ben artık proje seçmeye başlamıştım. İlk "Namuslu", bildiğiniz gibi. "Zengin Mutfağı"nın da yapımcısı Türker İnanoğlu'dur, o benimle film yapmak istiyordu. Ben de bunu önerdim. Başar da o sıra sinemaya geçmişti, o çekti. Bu sefer başka bir yorum yaptı. Metni biraz görsele de taşıdı, filme de taşıdı. Zaman zaman filmde spot ışıkları görünür, onun dekor olduğu anlatılır.

Tabii sizin seyirciniz için aslında alışılmadık bir filmdi o.
Ama ben hep oyunculuğumu zorladım zaten, hiç kimse benden "Namuslu"yu da talep etmedi ki. O sırada Başar'la Ertem Eğilmez ve Arzu Film ilişkisi başlamıştı. Başar o teksti okunmak üzere Arzu Film'e verdi. Ben de o arada okumuştum. Ama tabii Başar beni düşünerek değil, "Böyle bir senaryo var, beğenirseniz alın," diye verdi. Onun üstüne konuşuluyor ama Ertem Ağabey'in aklından bu rolü benim oynayacağım zerre kadar geçmiyor.

Bana çok tuhaf geliyor geçmemesi.
Ertem Ağabey'in bir sürü kimsede olmayan özellikleri var ama ne de olsa yapımcı. O sistemin önde gelen bir adamı. Kuralları var star sisteminin. Kemal Sunal'ın hep böyle aptal, gerizekalı, halktan biri olması lazım ama kurnaz, sonunda galip gelen. Bu karakter tuttu bitti, asla Kemal'i başka bir şeyde oynatmak, Kemal'in de aklına gelmedi, onların da gelmedi. Benim de işte o üç kâğıtçı karakterler, kırsal kökenli, kurnaz köylü tipleri çok tuttu, Banker Bilo'daki falan, hep böyle bir şey istiyorlar.

Ama siz değiştirmeyi başardınız.
Benim oyunculukla ilgili derdim var. Yani yetmiyor, bu yaşa geldim, daha oynamadığım ne var, araştırıyorum. Onun için bazıları beni eleştiriyor ya hani az film yapıyor diye, bir şey bulsam yapacağım.

Neredeyse imza kampanyası başlayacak daha fazla görmek istiyoruz diye.
Ama şimdi mesela bu tiyatro kararını vermekten ben de mutlu-

‹ Şener Şen oyunculuğa bakışını, "Benim oyunculukla ilgili derdim var. Yani yetmiyor, bu yaşa geldim, daha oynamadığım ne var, araştırıyorum" sözleriyle özetliyor.

"BU KADAR MI HAYAL GÜCÜ EKSİK SENARİST ADAYI OLUR?"

Sokakta "Neredesiniz?" diye yolunuzu kesenlere ne diyorsunuz?
Valla alıştılar da bir yandan. Bu tabii şunu da sağlıyor: Bu bir şey yaptıysa iyi bir şeydir, onu görebiliriz. Mesela "Yol Ayrımı" seyircide beklediğimiz karşılığı bulmadı ama ben bugün yine "Yol Ayrımı" gibi bir proje gelse, tereddütsüz oynarım.

Bu gene Yavuz Turgul mu demek?
Hayır 'gibi' diyorum. Şimdi bakın bunu hep söylüyorum ama belki burada daha açıklık getirebiliriz: Yavuz Turgul'dan başkasıyla çalışmam diye bir şey asla yok, ben o yedi yıl zarfında 50'ye yakın proje okudum. Ama not almadığıma pişmanım, bu kadar mı yaratıcılıktan yoksun, hayal gücü eksik senarist adayları olur? Yani bir şey bulsam ben niye yapmayayım, yaparım ama yok.

Siz takip ediyorsunuz çıkan filmleri, izleyip beğendikleriniz olmuyor mu aralarında?
Bir de şu var tabii, yaşım ilerlediği için bana uygun proje de olması lazım. Beğendiğim filmin benim yaşımla hiç ilgisi yok, başkalarının filmi. Yani bir sürü koşulun bir araya uygun şekilde gelmesi lazım.

yum doğrusu. Genç arkadaşlarla birlikte güzel bir sinerji oluştu, büyük bir uyum oluştu.

Evet gelelim oraya. Sahneye dönmeye nasıl ikna oldunuz?
Ben kendi kendimi ikna ettim. Tabii hepimizin zamanla düşünceleri değişiyor, hayata bakışımız değişiyor, bunu Brand Week'te de açıkladım; biz ölümsüz değiliz ki biraz sonra belki sahneye çıkamayacak duruma geleceğiz. Tiyatro da benim ilk çıkış yerim olduğu için, güzel bir şey yapma, 40 yıl önce yaptığımız bir oyunu yeniden oynama fikri de heyecanlandırdı. Bilemiyorum işte her şeyin bir zamanı var diyelim. Başlamak için hayat sizi zorluyor ya da sizin yapınız, hayata bakışınız o değişimi kendiliğinden önünüze koyuyor. Ha yeni bir projenin çıkıp çıkmayacağı belli değil, gene bir yedi yıl, 10 yıl mı alacak, bilemiyoruz ki. Ama o zaman ben bu gücümde var mıyım, yok muyum, onun için böyle tiyatro yapmayı istedim. Epey araştırmalar sonunda da "Zengin Mutfağı"nın benim dönmem için uygun oyun olacağına karar verdim.

Sonra DasDas'la bir araya geldiniz.
Ben bunu kendi tiyatromu kurup yapacaktım fakat DasDas'la böyle bir görüşmemiz oldu. Onların da aklından benimle bir çalışma ve bu oyun geçiyormuş, rastlantı. O da çok önemli. Ben de "Ben bunu yapacağım. O koşulları bana sağlarsanız sizinle de yaparım," dedim. Şimdi birlikteliğimiz gayet iyi gidiyor.

Rejiyi Doğu Akal ile birlikte yapıyorsunuz, değil mi?
Ben bir yönetmenlik denemesi de yapmak istiyordum, bu oyun benim için çok uygundu. Hem oyuna çok hâkimim, hem Vasıf'tan da bir sürü şey öğrendim, bunları uygulama imkânım var. Doğu Akal'la birlikte yapıyoruz, o da genç kuşağın önemli yönetmenlerinden biri. Benim rolüm bir hayli olduğu için sahnedeyken beni denetleyen bir göze de ihtiyacım var. Ayrıca Doğu genç bir akademisyen, benim de ondan öğreneceğim çok şey var.

Oyuncu seçimini de bizzat kendiniz yaptınız.
Evet, ona çok özen gösterdik. Benim dışımda dört oyuncu var, önce diğer yönetmen Doğu arkadaşımız, asistanlar, bir ekip kendi elemelerini yaptılar, benim önüme 60 kadar insan çıkardılar. Bu dört oyuncuyu onların arasından seçtik.

Nasıl genç oyuncular?
Şimdi valla ben iddialı konuşmayı sevmem ama her olayda olduğu gibi bunda da iddialıyım. Yani iyi bir şey çıkacağına inanıyorum. Çünkü çok parlak çocuklar. Bu roller için en doğru kişileri seçtiğime inanıyorum.

Peki Lütfü Usta ne kadar değişmiş 40 yılda?
Tabii ki o zamanki oyun, sinemadaki Lütfü hep farklılıklar gösteriyor. Tabii benim de oyunculuğum gelişiyor, bu defa Lütfü'yü daha böyle sahici, halktan biri olarak ele almak istedim. Yani burada Lütfü daha bizim tanıdığımız biri, dangıl dungul, çocuk gibi çabuk parlayan, çabuk duran, kendine göre felsefesi olan, kendine göre ahlâk anlayışı olan, düşünceleri olan, matrak da bir adam. Bu matraklığın altını biraz çizdik açıkçası.

"CİDDİYE ALSAM POLİTİKADA DA BAŞARILI OLABİLİRDİM"

Siz neden apolitiğim diyorsunuz?
Ben politikanın bilfiil içinde değilim, öyle diyebilirim. Ben şimdiye kadar herhangi bir politik safta yer alıp mücadele edebilirdim. Orada da çok ciddiye alsam başarılı olabilirdim ama ben bunu tercih etmiyorum. Benim tutkum oyunculuk. Oyunculukla insana ait bir şeyleri anlatmaya çalışıyorum. Asla insanlığın aleyhine olmaz, benim yaptığım işler. Daima güzel bir dünyanın, insanın insanca yaşayacağı bir dünyanın özlemini hissettirir. Başka ne diyeyim? Ben bizim yaptığımız işlerin herhangi bir siyasi hareketten daha çok etkili olduğuna inanıyorum. Mesela gitsem nutuk atsam bu kadar etkili olmaz. Çünkü politika içine girince bozar insanı, orada birtakım kurallar var, özgür değilsiniz, mutlaka bulunduğunuz safa göre davranmalısınız. Ama ben burada çok özgürüm. İstediğimi yapıyorum, bu insanlığın aleyhine ve gericiliğe taviz asla olamaz. Yanlış algılanan bir şey var hepimiz için. Herkes birinin çıkıp kafasından geçen bütün tepkileri dile getirmesini istiyor ama kendi harekete geçmiyor. Herkes birinden kendi düşüncesine uygun, çok sivri çıkışlar bekliyor. Bu sağ için de öyle sol için de öyle. Sosyolojik olaylar nasıl gelişir, insanlar nasıl ilerler, bir toplumun değişimi neye bağlıdır, kimse böyle bir şeyler düşünmüyor. O zaman ne oluyor, çok sivri bir hareket yaparsın, kahramanca, bir iki alkışlanırsın, sonra o alkışlayanlar da o yaptığını hatırlamaz bile. Bu toplum, bu düşünce yapısı değişmedikçe fevri çıkışlar ne olacak, saman alevi. Mesela bana diyorlar ki sen niye yürüyüşlere katılmadın, bir kere yaşımdan ötürü katılmıyorum, tıkanırım ben kaç yaşında adamım. Sonra ben artık o yürüyüşler dönemini geçirmişim, başka bir alanda benim halkla ilişkim olabilir. Bu nedir, benim yaptığım iştir, seçtiğim projedir.

Şener Şen bu seferki Lütfü Usta'yı "Daha halktan biri, kendine göre bir felsefesi olan matrak bir adam," diye tarif ediyor.

Onu oynayan Şener Şen'in yorumu ne kadar değişmiş?
O zaman da çok başarılıydı, biz o zaman da çok övgüler aldık eleştirmenlerden falan ama politik bir oyun oynadığımız için, biz oyunun mesajını biliyoruz ve ister istemez o mesaj bizim oyunumuza etki ediyordu. Yani çok ciddi bir şeyler söyleyeceğiz diye bazı yerlerde doğallığımı kaybettiğime inanıyorum eski oyunda. Halbuki burada daha saf bir adamın değişimini, adım adım gördüğü olaylarla anlatıyoruz. Yani orada sanki o olaylar olmadan önceden de hazırlanmış bir bilinç var gibi oynadık. İnce bir şey ama farklı bir şey.

Ama oyunun hâlâ bir mesajı var.
Tabii ki, oyun insanlara bir şey söylüyor; bakın gözünüzün önünde birtakım olaylar oluyor, bunların arka yüzü böyledir.

Sizin apolitik olduğunuzu düşünen bir kitle olabilir ama...
Ama ben apolitiğim.

İşlerinizin bir duruşu vardır genelde...
Hayır ama şimdi yani Badi Ekrem'in ne alakası var?

Belli bir yerden sonra diyelim.
Diğer yerlerde de, Muhsin Bey'in ne alakası var? Hani tamam naif, ince duygular, kaybolan değerler, eyvallah ama o kadar. Ha, "Kibar Feyzo"yu diyebiliriz, politik olarak sıkı bir mesajı vardır. Bizim Arzu Film'de zaten doğal olarak sosyal demokrat bir yan tüm filmlerde vardır. Hep birden işte Atatürk'ün gençliğe hitabını okuması yobaz hocaya karşı falan.

Komedyenler için "Gerçek hayatta çok ciddidir, hiç gülmez" rivayetleri çoktur. Bu sizin için çok geçerli değil sanki, hayatta da matrak bir insansınız gördüğüm kadarıyla.
Doğru ama ne bu, biz bu resim çekimleri için bir araya geldik, orada ekibim var, güvendiğim bir kuruluş var, DasDas kuruluşu, yani iyi hissedeceğim bir ortam var. Yoksa ben de öyle bir çırpıda rahatça açılabilen biri değilim. Benle yeni tanışanların çoğu beni soğuk bulur. Bu rahatlık benim kendimi iyi hissetmemle ilgili bir şey. Bazıları var her zaman öyle, ben öyle değilim. Ama bende tabii malzeme çok, sonra rahatlayınca da en sululuları bile sollayabilirim.

"İçimdeki çocuğu kaybetmek istemiyorum," diyorsunuz ya, her şeye oyun gibi yaklaşmak mı işin sırrı, nasıl korunuyor yani, söylemesi güzel de.
Hayata katlanmak için herkes bir yerlerden medet umuyor. Yani hayatın anlamı, insanlığın sorunu. Niye dünyaya geliyoruz? Neden yaşıyorum? Niye ölüyorum? Bunları düşündüğümüz anda bitti, her şeyi bırakıp kenarda ölümü beklemek lazım. Ama tüm bunların yanında sizi mutlu edecek kanallar açık. Ne bileyim, çok çocuklu bir aile belki çocuklarla mutlu, işini iyi yapan biri işinde mutlu, bir dolandırıcı dolandırdıkça mutlu. Hepsi kaçınılmaz son olan ölümün dehşetini hafifletme çareleri, herkes bir yol bulu-

Şener Şen, sokağa dair gözlemlerini, "İçimi de acıtan bir şey, keyifl, neşeli az insan var," diyerek anlatıyor.

yor, benimki de oyunculuk. İyi ki oyuncu olmuşum, böyle yaşam biraz kolaylaşıyor.

Peki sahneye çıkmadığınız, film çekmediğiniz zaman bunu nereye kanalize ediyorsunuz?
Şimdi bu tuhaf bir ruh hâli, bunu anlatmam zor, çıkmıyorum ama her an çıkacak durumdayım. Yani hiç ben beyinsel olarak terk etmiyorum bulunduğum alanı. Her an araştırıyorum ama bu araştırma bir bakmışım yedi yılı bulmuş. Ee ben ne yapayım? İşte beni belki başkalarından ayıran özellikle bu olabilir, paniğe kapılıyor herkes. Eyvah, işte hayat elden kaçıyor, ne olursa olsun oynayayım. Onlara da hak veriyorum, ekonomik koşullar var ama ben sıkıntılara alışık olduğum için. Yani tabii zorluk çekmiyorum, ekonomik durumum iyi ama "Ekonomik durumum iyi," demiyor kimse. Çünkü yetmiyor. Kimselere sahip oldukları yetmiyor. İstanbul'da daire alıyor, yetmiyor, Miami'de almak istiyor. Yetmiyor, Londra'da almak istiyor. Yetmiyor, Hawaii'de ada almak istiyor. Yani bütün bunlar ne peki? Bilmiyoruz.

Sizin bir star yaşamı merakınız hiç olmadı galiba?
Ben bunu sevmiyorum. Ben reddediyorum çünkü o starlık benim safiyetimi bozacak. Yani ben star olursam ne bileyim, belki o coşkulu hâlimi kaybedeceğim. Ben çok para reddettim. Reddetmeyenler yatlarda, boğazda yalılarda oturuyorlar ama bu beni mutlu etmez. Sadece o sahip olduğum mülk beni mutlu etmez. Yaptığım işle mutlu olmalıyım ben. Bu nedir? Benim insanlığa karşı sorumluluğum. İşte kötü bir şey yapmamam, güzeli, iyiyi, doğruyu örnek göstermem. Bunlar.

Ayrıca sokakta da yürüyüp toplu taşımaya binmek, bunların hepsi var.
Tabii, ben biniyorum. Genelde tabii içimi de acıtan bir şey, keyifli, neşeli az insan var. Herkes mutsuz, önüne bakıp geleceğin kaygılarıyla yaşadığı için beni de fark etmiyorlar zaten.

"'78'DE OYUNU OYNARKEN TİYATRODA BOMBA PATLADI"

Siz bir bomba hikâyesi anlatmıştınız bu oyunun sahnelendiği döneme dair.
Evet bu oyun '78'de oynarken. Ama her gün bombalar patlıyor, öyle bir dönem, duraklarda insanlar taranıyor. Bir gece prova geç saatlere kadar sürdü, oyunun çıkmasına yakın bir zamandı. Hatta Vasıf da gelmişti o gece. Fatih Tiyatrosu'nda bir cam kırıldı, gece nöbetçilerinden biri elinde bir paketle geldi, "Bunu attılar," diye. Vasıf hemen anladı, "Çabuk onu geldiği yere gönder, dışarı at," dedi. Adam anca fuayeye atabildi, patlama o sırada oldu. Fuayenin tavanı çıktı, biz içeride olduğumuz için bize bir şey olmadı.

Peki korkmadınız mı bu oyunu oynarken başımıza bir iş gelecek mi diye?
Valla insan yapısı o kadar enteresan ki rutin hale gelen bir kaos var o dönemde. Bırakın oyunu, yolda yürümek tehlikeli. Biz ne yapıyoruz, oyun oynuyoruz, işimizi yapacağız yani, hayat devam ediyor. Doğrusu öyle bir şey hiç aklımıza gelmedi. Ama bizim oyuna kasıtlı olarak yapıldığını sanmıyorum. Tiyatroyu hedefliyor olabilir sadece çünkü oyun daha oynanmadı ki haberi yok, bilmiyor.

Bir de vücut dili ile ilgili diyorsunuz. Bunu özellikle tercih ediyorsunuz herhalde, dikkat çekmemek için.
Hayır tercih etmiyorum. Benim zaten doğal davranışım o. Sen çok röportaj yaptın, şimdi bir artist duruşu vardır böyle, bilirsin. Benim en nefret ettiğim şeyler bunlar. O zaman halktan birini nasıl oynayacağım? Başka bir yere taşınıyor. O zaman dururken de, etrafına bakarken de, yolda yürürken de sadece starlığıyla meşgul oluyor. İnsanlıktan uzaklaşıyor ağır ağır. Yalan bir dünyanın girdabı içinde dönüyor. Bunu görüp ayırdına varmak lazım, bundan kurtulmak lazım. Ama bundan mutlu olan da var, ona da bir şey diyemeyeceğim.

Siz sabahları "Günaydın, Şener Şen uyandı," diye kalkmıyorsunuz anladığım.
Hayır. Şener Şen hiç aklıma gelmiyor. Şu anda yedi milyar insan var. Bugüne kadar 85 - 100 milyar insan geldi geçti herhalde, sen kendi kendini ayırıyorsun diğerlerinden, ne farkın var bu sonsuz evrende? Işığın hızının saniyede 300 bin kilometre olduğu uzayda, milyonlarca senedir ışığı gelen bir evrende sen "Ben starım" diye uyanıyorsun. Kimin umurundasın?

Palyaçonun 'hüznü' İstanbul'un 'namesi'

Operada gerçekçilik akımının ilk iki örneği "I Pagliacci" ve "Cavalleria Rusticana" İzmir'de birleştirilerek sahnelenirken, Antalya Devlet Operası Turgay Erdener'in "İstanbulname"sini yeni bir reji ile seyirciyle buluşturuyor.

79 →

KEMAL KÜÇÜK
kemalkucuk@ttmail.com

Birincisi, bir asır öncesinin opera eserlerini bugünün seyircisine yönelik yeni anlatım olanakları ile sunmaya evet, ama "Ben yaptım oldu" dayatmasına hayır! İkincisi, devlet operasını, ağırlık atılarak yükseltilecek bir balon gibi görmeye daha güçlü bir hayır! Birinci sözüm İzmir'de sahnelenen birleştirilmiş iki 'verismo' eserine, ikincisi Antalya opera sahnesindeki "İstanbulname"ye.

Operada gerçekçilik akımının ilk iki örneği ve simgesi haline gelmiş Rucciero Leoncavallo'nun "I Pagliacci" (Palyaçolar) ve Pietro Mascagni'nin "Cavalleria Rusticana" (Köylü Onuru) operalarını İzmir Devlet Opera ve Balesinde ilk kez izlemeye gelenler, neyi ne için izlediklerini temsilden çıktıktan sonra epey tartışmış olmalılar. Ancak iki yıl önce aynı sahnede "Palyaçolar"ı, bestelendiği dönemin anlayışına yakın bir reji ile izleyenler, diğerlerine birkaç ipucu vermiş olabilirler!

İki yıl önce "Palyaçolar"ı sahneleyen Ender Gökseven, her ne kadar müzikal yapının dondurduğu, oyunculuğu öne çıkarmayan bir rejiyi yeğlemiş olsa da, bu kez "Palyaçolar" ve "Köylü Onuru"nu birleştirme cesaretini gösteren rejisör Haldun Özerten büyük bir riske girmiş. Tüm dünya sahnelerinde aynı gece üst üste oynanan iki ayrı yapıtı, aynı mekân ve zaman içinde birleştirme çabasını program dergisinde şöyle açıklamış: "İki eserde yaşama ait gerçekleri güncelleyip süsleyerek iki ayrı öyküyü ihanet temelli bir öykü gibi aktarmaya çalıştık.(...) Nedir ihanet, insanı neden bu kadar yaralar ve cinayete kadar varan

"İstanbulname"yi opera sanatçısı ve rejisör Mehmet Yılmaz sahneye koyuyor.

süreci neden yaşatır? Tüm bu sorular yüzyıllardır yanıtlanamamış. Oyunda üstü örtülü yanıt aramayı denesek de yanıtlanamayacağını bilerek yola çıktık. Yapabildiğimiz iki farklı ihanet öyküsünü bir sahne örgüsünde seyircinin ilgisine sunmak".

Keşke bu yola çıkmasaydı Özerten. Temsil sonunda belirttiği sorular yanıtlanamadığı gibi, özellikle Palyaçolar'ın içinde vurgulanması gereken ve librettonun asıl özelliği olan Commedia dell'Arte güldürü geleneğinin abartılı oyunculuğu ile "Verismo"nun gerektirdiği doğal oyunculuk arasındaki kontrast yok olmuş. Oyun içinde oyunun kendi içinde yaratmaya çalıştığı çelişki ve yabancılaştırma çabası görünmez olmuş.

İhanet sorunsalına gelince; bu sadece gerçekçilik akımının bu iki simge örneğinin değil, tüm opera tarihinin temel konularından biri. İster romantik edebiyatın dayandığı ve üst tabakanın sevdiği, geçmişin zengin ve ünlü kralların kahramanlıklarının, ya da mitolojik figürlerin arasındaki olaylara yer veren librettolarda; ister halkın kendi yaşamını yansıtan, kendi sınıfının insanları arasında geçen olayların anlatıldığı "Verismo"da olsun, ihanet hep geçerli ve çekici bir motif olmuştur. Yönetmen eğer "Ben buradan özü aldım, şekli değiştirip birleştirdim," diyorsa yine beyhude bir işe girişmiş demektir. Çünkü bu iki opera örneğinin 'özü' sunuluş şeklinden ve döneminin sahne estetiğinden koparılamayacak kadar basit ve tutarlıdır. Nedir bu dönem estetiği ve kimin için yazılmıştır?

YARI KÜLTÜRLÜ SEYİRCİNİN BEĞENİSİ

19. YY.'da bilim, teknoloji ve sanayideki büyük gelişimler çok sayıda işçi ve yarı-köylü, kentlerde toplarken, bu kitle yeni yeni okuma yazma öğrenmeye başlıyordu. Sayıları giderek artan bu yarı kültürlü kitle, kendi kültür düzeyine uygun edebiyat ve tiyatro aradı. Hayal güçlerini zorlayan, tarih bilgisi gerektiren birikimden yoksun, gündelik tasalarını yaşayan yeni bir sanat alıcısı vardı artık. Romantik hayaller yerine, kendi gerçeklerini yansıtan gazetelerdeki tefrika romanlar gibi, operada da o günkü 'verismo'nun iki örneği, işte böyle bir anlayışa yönelik librettolar çıkarıyor önümüze. 1890 ve 1892 yıllarında ilk kez sahnelenen bu iki yapıt, gerçekçiliğin aslında ilk örneği sayılması gereken "Carmen"den de libretto olarak daha basit ve naif bir edebiyata yaslanır. Bir yönetmen, yan unsurları bile olmayan, basit bir kıskançlık ve ihanet olayını müziğin dramatik gücüne yaslanarak veren bu iki küçük eserin nesinin özünü güncelleyecektir? Bu ne Shakespeare ne de Puşkin kaynaklı bir edebiyattır. Düpedüz gününün adeta Türk sineması senaryosudur!

"Operada taşımacılık sektörü" başlıklı yazımda 19. YY. melodramlarını günümüze taşıma çabalarının Batı'da bile büyük sanatsal bir sorun hâline geldiğini nedenleri ile açıklamıştım. Eminim Özerten de bu iki 'verismo' örneğinin, son yıllarda Batı'da başka opera eserleri ile birleştirilme çabalarının ne kadar

Yönetmen Haldun Özerten, "Cavalleria Rusticana"yı bir sirk ortamına taşımış.

başarısız olduğunu biliyordur. İkisini birleştirirken de bunu hatırlamalıydı. "Hoffmann'ın Masalları", "Sihirli Flüt", "Rusalka" gibi ayrı dönemlerin ayrı anlayışların eserleri olmasına karşın 'fanteziye açık' yapıları ile günümüz yönetmenlerine geniş yorum ve hareket alanı sağlayan eserlerle, bu tür dönem estetiğinden öz-biçim olarak koparılamayacak eserleri aynı küpün içine atmak opera sanatına bir katkı sağlamıyor.

ROMANTİK MÜZİĞİN ETKİLERİ KALDI

Oysa "Palyaçolar" operasının özünü, ve bugün de izlenmesini sağlayan, yüzü hep gülen ama içinden ağlayan palyaço algısını bir ihanetin sonundaki derin hüzne bağlayan o çok dramatik aryada aramak çok daha objektif olur. Hem dönemin estetiğini hem o günkü müziği genç kuşaklara anlatan bir miras olarak, birkaç yılda bir sahnelenecek bu iki eser, opera tarihinin bir dönemi hakkında genç nesillere bir fikir verecektir; tabii ses kadar iyi oyunculukla sunulursa... O günlerin dinleyicisinin beklediği bu aryayı iki yıl önce tenor Aydın Uştuk son derece etkili bir müzikal ifade ile söylemişti. Bu kez Lorenzo Monk Aranz teknik olarak temiz ama dramatik etki açısından zayıf bir performans gösterdi. "Cavalleria Rusticana"da eserin yükünü çeken Santuzza rolünde Burçin Savigne, baştan sona güçlü tekniği ve doğru artikülasyonla birleşen ifade gücü ile parlıyordu. Biri köy meydanında akşam sahnelenecek bir gezici tiyatro kumpanyasında, diğeri bir kasaba meydanında geçen olay örgüsünü baştan sona bir sirk ortamında birleştiren bu yeni rejiden geriye, Tayfun Çebi'nin kiremit rengi ağırlıklı, derinlik sağlayan sirk otobüsünden oluşan simgesel dekoru ve Gülay Korkut'un her zamanki zevkli stilizasyonlarıyla oluşmuş kostümleri ile genelde iyi bir oyunculuk ve kulaklarımızdaki romantik müziğin dramatik etkileri kaldı demekle yetineceğim.

"İSTANBULNAME" YENİDEN...

Antalya Devlet Operası'nda sekiz yıl önce aynı sahnede izlediğim Turgay Erdener'in "İstanbulname"si bu kez yeni bir reji ile sahneleniyor. Tiyatro rejisörü Murat Atak'ın teatral öğeleri öne çıkarıp komik unsurları fazlaca abarttığı o günkü temsil, o zamanki Opera Müdür ve Sanat Yönetmeni Aytaç Manizade'nin muhalefetine karşın, "Rusalka" gibi bir şaheseri sahneleyebilmek için ödün vererek kabul ettiği bir yapıttı. Ferdi Merter'in neredeyse bir sinema rejisi gibi sürekli değişen tablolarla dramaturji kavramına uzak bu müzikali, bu kez opera sanatçısı ve rejisör Mehmet Yılmaz, çok uğraş vererek bir ölçüde sahneye uygun hâle getirmiş. 36 tabloyu 23 tabloya indirerek ve döner sahne kullanarak bu sorunu çözmeye çalışmış. 30 yıl önce bu metni besteleyen önemli bestecilerimizden Turgay Erdener de bir acemilik ürünü olarak görülebilecek eserinde, tonal bir yapıda ancak bütünlükten uzak, eklektik denebilecek bir müzik yolculuğuna girmiş. İçinde yer alan şarkılar zaman zaman makamsal duyumları da içerse, bazen tipik operet uçuculuğunda, bazen ciddi opera aryasının örgüsüne girip, bazen de bir İstanbul türküsü ya da kantonun primitifliğine girip çıkan bir gezinti hâlinde sürüp böyle bir bütüne yamalanmış görünen, ağır bir matem ciddiyetinde sona eriyor. Sinematografik düşünülmüş bir librettoyla bu eklektik müzik birleştiğinde otantik-folklorik atmosferi ve gülünç öğeleri ile sempatik ama sanatsal açıdan güçsüz bir eğlencelik çıkıyor ortaya. 1914-18 arasındaki Birinci Dünya Savaşı sürecinde İstanbul'da tulumbacı ortamında mahalle kültürü içinde gelişen konu, külhanbeyi jargonunu öne alan bir metne yaslanarak seyircinin ilgisini çekiyor. Oyunun sonunda her şeyden habersiz düğün kutlayan Osmanlı ahalisi savaşın kaybedilip ülkenin işgal edildiğini öğrenince, ciddi bir matem havasına bürünüyor.

EN BÜYÜK OPERA BİNASI

2010'da Samsun'da Selman Ada'nın "Ali Baba"sını çok başarılı sahneleyen Mehmet Yılmaz'ın dramaturg yardımı da alarak ele aldığı bu yeni "İstanbulname", Gürcan Kubilay'ın zorlamadan uzak klasik dekorları, Gazal Erten'in dönem kostümleri ile eli yüzü düzgün bir eğlencelik olmuş. Başroldeki tulumbacı Eğrikapılı Ali rolünde bas Engin Suna bu kez abartıdan uzak, dengeli oyunculuğu ile daha başarılı ve sempatik bir karakter oluşturmuş. Zeliha rolünde soprano Bilge Yılmaz, baştan sona hem oyunculuğu hem de şarkılardaki lirik etkileri iyi yansıtıyor. Çiçekçi Uğur Böceği'nde Sevinç Bilgin, deneyimi ve oturmuş oyunculuğu ile, Madam Eleni'de Esra Serbest sahne sempatisi ile dikkat çekiyor. 30 kişilik kalabalık oyunda, hiçbir rol, ritmi aksatıp atmosferi düşürmüyor.

Antalya Operası sahnesi ve parteri ile şu anda Türkiye'nin en büyük opera binası. Büyük opera sahneleyebilecek bir kurum olarak teşkilatlanan ve başarılı büyük operalar sahneleyen bu kurumun sanatçılarının ciddi operalar sahnelemek istediğini biliyorum. Samsun, Antalya ve Mersin operalarına, bir operet tiyatrosu gözü ile bakıp hafif eserlere mahkûm etmek yerine, sahne imkânlarından da yararlanarak güçlü eserleri programlarına almalarını genel müdür de desteklemeli. **MS**

1 Aralık'ta prömiyerini yapacak oyun, izleyiciyi içindeki Don Kişot'u keşfetmeye davet ediyor.

"Dünyanın düzenini deliler değiştirir"

Baba Sahne, üçüncü sezonunda seyirciyi Cervantes'in ölümsüz eseri "Don Kişot"la selamlıyor. Emrah Eren'in rejisiyle "Don Kişot'um Ben" adıyla sahneye taşınan oyunda gezgin şövalye Don Kişot'a Ozan Güven, biricik silahtarı Sancho Panza'yaysa Günay Karacaoğlu can veriyor.

ECE SARUHAN
ecesaruhan@yahoo.com

"Delilikte direndiğim için bilge oldum. Zalimlerin yönettiği bir dünyadansa, deliliğin dünyasını tercih ettim ben, gerçek bilgelik delilikmiş sonradan gördüm, korkunun esaretinden bile kurtarıyor insanı. Don Kişot'um ben!"

Tiyatromuzun Don Kişot'larından Şevket Çoruh'un kurduğu Baba Sahne, üçüncü sezonunda seyirciyi Cervantes'in ölümsüz eseri "Don Kişot"la selamlıyor. Mihail Bulgakov'un uyarlaması, Irmak Bahçeci'nin çevirisi, Emrah Eren'in rejisiyle "Don Kişot'um Ben" adıyla sahneye taşınan oyunda inandığı gerçeklerin, adaletin, özgürlüğün, senin ve benim gibi kelimelerin olmadığı Altın Çağ'ı diriltmenin peşinde yel değirmenleriyle savaşan gezgin şövalye Don Kişot'a Ozan Güven, biricik silahtarı Sancho Panza'yaysa Günay Karacaoğlu can veriyor. İkili, 1 Aralık'ta prömiyer yapacak olan oyun aracılığıyla seyirciye, "Don Kişot olmak ya da olmamak, işte bütün mesele! İçindeki Don Kişot'u keşfet! Uyan, inan, ses çıkar!" diye sesleniyor.

Ozan Bey, sizi en son 2004 yılında "Adamlar" adlı oyunda izlemiştik. Aradan geçen 14 yıl boyunca eminim pek çok teklif almışsınızdır. Size bu oyuna "Evet," dedirten ne oldu?

Ozan Güven: Ben iki sene dizi yapıyorsam, işlerimin arasına iki-üç sene de ara koyuyorum. O aralarda hep tiyatro yapmak istiyordum, dediğiniz gibi teklifler de oldu ama kendimi bu kadar iyi ve rahat hissedebileceğim bir işle karşılaşmamıştım. Bu, işlerin iyiliği ya da kötülüğüyle değil hisle alakalı bir şey. Geçtiğimiz nisan ayında bir gün Şevket (Çoruh) beni aradı ve "Böyle bir tekst var, okur musun?" dedi. Oyunun "Don Kişot" olması beni çok etkiledi. Zaten Baba Sahne, Şevket'in burayı kendi çabalarıyla yapmış olması, kendisinin tiyatro konusunda izlediği yol ve görüş benim için çok kıymetli. Oyunu Savaş Dinçel Sahnesi'nde oynayacak olmamız, Barış Dinçel'in bizimle birlikte olması, Sancho Panza'yı tıpkı Şevket gibi yıllardır tanıdığım Günay'ın oynayacak olması ve tanıdık, bildik insanlarla tiyatro yapacak olmanın rahatlığıyla teksti okur okumaz "Evet," dedim. Oyunu yapmaya karar verdiğimizde haberimiz yoktu ama bu sene dünyada Don Kişot Yılı olarak kutlanıyor. Bu denk geliş de çok güzel oldu.

14 yıl sonra yeniden sahnede olmak nasıl bir his? Elinin ayağına dolandığı oluyor mu insanın?

Günay Karacaoğlu: Yok ya, hiç! Ozan, ilk andan beri babasının evi gibi dolaşıyor sahnede. Hiçbir tedirginliği yok. Sanki 14 yıl ara vermemiş de bir buçuk ay önce 480'inci oyununu tamamlayıp gelmiş gibi.

Ozan G.: Heyecanım büyük! Dünyanın en kıymetli eserlerinden birinde oynamak, "Don Kişot'um ben!" demek çok güzel. Bugüne kadar yaptığım tüm işlerde arkadaşlarımla çalıştım, hep kolektif şeyler yaptım. Burada da aidiyet duygusunun ve yönetmenimiz, kaptanımız Emrah Eren'in yarattığı eşitlikçi ve demokratik yapının verdiği bir rahatlık söz konusu. Öte yandan, Günay gibi hem çok yetenekli hem de sahnede çok antrenmanlı, hayran olduğum bir partnerim var. Hangi sahneye, hangi dekorun içine koyarsan koy mutlaka bakılır Günay'a. Dolayısıyla partnerimden ötürü dikkat etmem gereken bir sürü şey var. "Sancho Panza tamam da, Don Kişot olmamış," dedirtmeyeceğim kendime.

Günay K.: Ben, fiziksel özelliklerinden, güzelliğinden, yakışıklılığından, boyundan posundan vazgeçmiş, sahnede hamur

“Don Kişot’um Ben”in her biri kendi alanında şahane insanlardan oluşan bir ekibi olduğunu söyleyen Günay Karacaoğlu ve Ozan Güven ekliyorlar: “Bizim telaşımız hep beraber başarmak. Hepimiz sahneye cebimizde egolarımız olmadan, beyaz bir A4 gibi çıkıyoruz.”

FOTOĞRAFLAR: HÜSEYİN ÖZDEMİR

“DON KİŞOT’UM BEN” / BABA SAHNE

Yazan: *Miguel de Cervantes Saavedra /* ***Uyarlayan:*** *Mihail Bulgakov /* ***Çeviren:*** *Irmak Bahçeci /* ***Yöneten:*** *Emrah Eren /* ***Müzik:*** *Can Şengün /* ***Sahne Tasarımı:*** *Barış Dinçel /* ***Kostüm Tasarımı:*** *Sadık Kızılağaç /* ***Işık Tasarımı:*** *Yakup Çartık /* ***Koreografi:*** *Orçun Okurgan /* ***Dramaturgi:*** *Irmak Bahçeci, Caner Güler /* ***Şarkı Sözleri:*** *Faruk Üstün /* ***Korrepetitör:*** *Uğur Çerkezoğlu /* ***Eskrim Koreografisi:*** *Deniz Özmen /* ***Afiş Fotoğrafı:*** *Cem Talu /* ***Afiş Tasarımı:*** *Bir Dost /* ***Reji Asistanları:*** *İbrahim Aladağ, Ali Osman Böcekçioğlu, Berke Üsdiken, Mehtap Demirel /* ***Oynayanlar:*** *Ozan Güven, Günay Karacaoğlu, Nazlı Tosunoğlu, Ömür Arpacı, Serhan Ernak, Nur Erkul, Dilşad Bozyiğit, Diren Polatoğulları, Enis Aybar, İbrahim Aladağ, Tuğba Eskicioğlu, Kamran Velicanov*

gibi duran oyunculara hayranım. Bu özellik Ozan'da da var. Bu kadar popüler olup da egolarından bu kadar sıyrılmış olmasına bayılıyorum. Oyunda çekiyor pantolonunu tepesine kadar, dünyanın en çirkin adamı oluyor, kendini çirkinleştirmek için elinden geleni yapıyor. "Ozan çok yakışıklı," diye sayıklayıp oyunu izlemek için sabırsızlanan arkadaşlarıma "Bir de oyunda görün," diyorum. Öyle bir Don Kişot oynuyor ki ruhuna âşık olacak seyirci.

O ruhu hepimize üflese keşke, üflese de herkes kendi içindeki Don Kişot'u keşfetse, açığa çıkarsa, inandıkları, davası, aşkı, sevdası için Don Kişot'luk yapsa...

Günay K.: Sahnenin üzerine çıktığında bir meselenin olması gerekiyor ya, işte bizim meselemiz de bu; Don Kişot olmak ya da olmamak. Oyun, "Uyan İspanya, utan İspanya!" diyor. Seyircimize aslında var olan ama unuttuğumuz bir duyguyu hatırlatmak istiyor, "Don Kişot denen bu adam olmayan bir şeye inanıyor, sen olanı bile görmezden geliyorsun," diye sesleniyoruz. "Uyan ve 'Don Kişot'um ben!' de, bir şey hakkında fikrini söyle, belki doğru bir yere ulaşacaksın," diyoruz. Don Kişot olmayanı seviyor, yanında olmayanın olduğunu görmeye çalışan Sancho Panza'yla birlikte inandığı şeyin peşinden sürüklenirken ağzı burnu kırılıyor, gırtlağına kılıç dayanıyor, deli damgası yiyor. Bizse olanı görmüyoruz. Aidiyet duygumuz yok artık, hiçbir yere ait hissetmiyoruz. Sabahları büyük bir boşlukla uyanıyoruz.

Ozan G.: Sürekli mucize arıyoruz, "Şuradan bir para çıksa," diyoruz mesela. Mucize o değil ki! Sabah kalktığımızda günebakanların da uyanıp güneşe doğru uzanmasından daha büyük bir mucize olabilir mi? Ya da aldığın nefesi geri verebilmekten daha kıymetli bir şey? Sürekli birileriyle savaş verdiğimiz bir dönemden geçiyoruz. Olmayan rakamlar üzerinden bankadaki parayı düşünüyoruz. Oysa bunların hepsi yel değirmenleri. Bunlara, sevmediklerimize takılıp sevdiğimiz insanları görmüyoruz mesela.

G.K.: Sevgisiz, inançsız insanlara dönüştük. Karşısındakine gerçekten "İyi misin?" diye soran yok, "Ne haber?" deyip geçiştiriyoruz.

Ya da biz susuyoruz, emojiler konuşuyor...

Günay K.: Evet, emojilerle yaşayan bir toplum hâlindeyiz. Cümle kurmak, söz söylemek o kadar zorumuza gidiyor ki artık. Sait Faik "Nereden gelirse gelsin; dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten... Gelsin de nereden gelirse gelsin! Bir 'hişt hişt' sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları..." demiş. Evet, o ses gelmedi mi fena! Yani ses çıkarmak gerekiyor. Duymak, yaşatmak, yaratmak gerekiyor. İnanmak gerekiyor, önce kendimize, sonra birbirimize inanmak ve inandığın gerçeğin peşinden koşmak... Olanı görüp onunla mutlu olmanın bir yolunu bulup daha iyisini oldurmak için fikrimizi söylememiz, ses çıkarmamız gerekiyor. Özellikle içinden geçtiğimiz dönemde duygusal anlamda da, ruhani anlamda da, siyasal anlamda da çok ihtiyacımız var buna. İnan be arkadaş, içindeki Don Kişot'u keşfet ve inan! "Ben de bu düzende bir şeye baş kaldırabilirim," de ya da cesur ol sevdiğine sevdiğini söyle! Böyle değişir her şey

"Don Kişot'um Ben", "Çocuklar inanın, güzel günler göreceğiz, güneşli günler," diyen Nâzım Hikmet'e de selam gönderiyor. Günay Karacaoğlu ve Ozan Güven, "Motorları maviliklere süreceğimize de, oyundaki yeşil ormanlı, meyve ağaçlı, senin-benim ayrımının olmadığı Altın Çağ'ı dirilteceğimize de inancımız tam!" diyorlar.

"SEYİRCİYİ YİYESİM VAR"

14 yıl aradan sonra yeniden seyirci karşısına çıkacak olmanın duygusunu da sorayım size Ozan Bey...

Ozan G.: Ben çok sık iş yapabilen bir adam değilim. Hem kafa olarak yapamıyorum hem de sürekli televizyonda görünce kendimden sıkılıyorum. Fakat bir yandan da iş yapmadığım zamanlarda kamerayı özlüyorum, kendimi kamerayı yiyecek gibi hissediyorum. Şimdi de seyirciyi yiyesim var. Prova sürecimizin başından beri tiyatroyu ne kadar özlediğimi daha iyi anladım. Koltukların arasında filan oynamak istiyorum.

Günay K.u: Ben eminim Ozan bundan sonra hep tiyatro yapacak. İki ay sezon arası vereceğiz, ardından başka bir oyun daha yapmak isteyecek.

Ozan G.: Zaten daha şimdiden başka bir oyun bakıyoruz, kendi aramızda konuşuyoruz.

ve belki de daha güzel bir dünya kucaklar bizi, çocuklarımızı... Bu oyundaki iki buçuk saatlik macera seyirciye "Don Kişot'um ben ya, bu hayatta ben de varım," dedirtebilirse ne mutlu bize!

Ozan G.: Don Kişot, dünyanın en kıymetli eserlerinden biri, 17. YY.'dan bu yana pek çok insanın hayatına dokunmuş, birçok hayatı değiştirmiş, "Kimse bana görünmeyen bir şeyin gerçek olmadığını iddia edemez," diyen bir roman. Ben de böyle düşünüyorum. Eğer ben bir gerçekliğe inanıyorsam, benim dışımdaki kimse ona inanmasa da bu benim gerçekliğimi değiştirmez. Bunun üzerine gitmek, bunun için diretmek gerekiyor hayatta. Yani hayat amacının ne olduğunu bilmek, nereden yola çıktığını ve nereye doğru gitmenin hayalini kurduğunu unutmamak. "Don Kişot", bunu unutmayan bir eser. Oyunumuzun da macerasıyla, eğlencesiyle, şarkılarıyla, danslarıyla seyirciye "Ben hiç böyle bakmamıştım," dedirtmesini, bir geceliğine de olsa içindeki Don Kişot'a, hayallerine inanmasını sağlamasını, Don Kişot'luk yapmayı hatırlatmasını diliyoruz. Umarım Allah yüzümüzü kara çıkartmaz!

Hayatın içinde sevdasının peşinde koşan, cesur olan herkese direkt deli yaftası yapıştırılıyor. Mesela varını yoğunu Baba Sahne'ye yatırdığından ne çok "Deli bu adam," diyen oldu Şevket Çoruh için...

Günay K.: Oysa Şevket normal olanı, normalde herkesin yapması gerekeni yaptı. O paralarla bir tatil köyü satın alabilirdi ama o inandığı gerçeği, tiyatroyu tercih etti. Bu düzen böyle; ya yasak getirirler ya da "Deli," derler.

Ozan G.: Geriye dönüp baktığımızda insanları aydınlatan, onlara önderlik yapan herkesin bir taraftan da bir tahtalarının eksik olduğunu görüyoruz. İnsanın cesareti deliliğinden gelmez, deliliği cesaretinden gelir. Düzen değiştirmek de fikrini açıkça söyleyebilme özgürlüğünden gelir. Yüzyıllardır dünya fikirle yürütülüyor. Kimi fikirler değerlidir, kimileri değildir. Ve dünyanın düzenini fikrini özgürce, cesurca söyleyebilen, hayata geçirebilen deliler değiştirir.

"Aşk kalbin tek kurtuluşudur. Aşksız bir şövalye ruhsuz bir şövalyedir," diye bir cümle var oyunda. Don Kişot'la Sancho Panza'nın ilişkisi, ruhta buluşmaya dair o kadar çok şey söylüyor ki.

Günay K.: Don Kişot ve Sancho Panza'nınki ilişkilerin en ideali bence. Edebi anlamda Sancho Panza, Don Kişot'un tuttuğu, göstermek istemediği bir yanı, alt metni olarak da yorumlanıyor. Başlangıçta Don Kişot'un evinin beslemesi olan, ardından sadece tipi yüzünden saçları kesilerek, memeleri bezle kapatılarak erkek kılığında silahtar olarak Don Kişot'un yanına verilen, kadınlığı, kimliği yerle bir olan Sancho Panza, zamanla o deli denilen adamın idealine âşık oluyor. Bardağın boş tarafına odaklanmak yerine hayata 'bardak dolabilir' mantığıyla yaklaşmasına, cesaretine, duruşuna, hayali sevgilisi Dulcinea'dan İspanya'ya kadar hayatındaki tüm meselelere var olmakla başlamasına... Bize "Çevrimiçi mi çevrimdışı mı?"ya takılıp kalmış durumdayız. Hâle bak!

Ozan G.: İnsanoğlu yeryüzünde yaşamaya başladığı andan itibaren bir arayış içinde. Herkes ya kendini arıyor ya da kendinde olmayan kendini. Cervantes'in Don Kişot'u ve Sancho Panza'sı, sonradan çıkan bütün ikililerin feyz aldığı, onlara kılavuzluk eden bir hikaye. Don Kişot'u, Sancho Panza'sız anamayız. Bu, aynı zamanda bir aşk romanı, aşk oyunu. Aklı kıt belki de deli bir adamla, onun peşinden gitmek zorunda olan silahtarının, birinin aydınlanması diğerinin de kendi benini bulmasıyla sonuçlanan hikayesi. Ben, "Ölmeden önce ölünüz," denilen şeye hizmet eden bir oyun olacağını düşünüyorum **MS**

1950'li yıllarda DNA'nın ikili sarmal yapısının keşfedilmesini sağlayan fotoğrafı çeken Rosalind Franklin'in hayatı, Craft Tiyatro'da sahneye taşınıyor. "Fotoğraf 51"i yönetmeni Çağ Çalışkur ve oyuncusu Funda Eryiğit'ten dinledik.

Gölgede bırakılmış bir bilim kadını

FOTOĞRAFLAR: ERCAN ARSLAN

Çalışkur ve Eryiğit, oyunu Rosalind Franklin'e "çoktandır teslim edilmesi gereken hakkını verme oyunu" olarak görüyorlar.

CEYDA ULUKAYA
ceyda.ulukaya@milliyet.com.tr

Craft Tiyatro yeni sezonda ABD'li yazar Anna Ziegler'in "Fotoğraf 51" oyununu sahneye taşıyor. 1950'li yıllarda DNA'nın ikili sarmal yapısının keşfedilmesini sağlayan fotoğrafı çeken Rosalind Franklin'in başrolde olduğu hikâye, bilim tarihinde 'gölgede bırakılmış' bir kadına hakkını teslim etmenin yolunu açarken etik, bilimsel sorumluluk ve cinsiyet eşitliğine dair derin bir sorgulamanın da kapısını aralıyor. Oyunun yönetmeni Çağ Çalışkur ve Rosalind'i canlandıran Funda Eryiğit'le buluştuk, '50'li yıllarda bilim kadını olmayı, o yıllardan bu yana nelerin değişebildiğini konuştuk.

"Fotoğraf 51"i çalışmaya nasıl karar verdiniz?

Çağ Çalışkur: Ben oyunu okudum ve Rosalind Franklin'den

Bilimsel sorumluluk ve cinsiyet eşitliğine dair derin bir sorgulamanın kapısını aralayan oyunun ekibi bir arada.

"FOTOĞRAF 51" / CRAFT

Yazan: Anna Ziegler / **Çeviren:** Hira Tekindor / **Yöneten:** Çağ Çalışkur / **Dekor ve ışık tasarımı:** Kerem Çetinel / **Kostüm tasarımı:** Nihal Kaplangı / **Oynayanlar:** Funda Eryiğit, Cem Avnayim, Barış Arman, Bahadır Efe, Orçun Soytürk, Selahattin Paşalı, Korhan Soydan, Kemal Kayaoğlu

87 ➔

çok etkilendim, onu çok sevdim. Sonra Funda okudu ve ardından kast süreci...

Funda Eryiğit: Benim için ilginç yanı şu oldu: Daha ortada bu oyun yokken İngiltere'ye gitmiştim ve ilgimi çekip "Fotoğraf 51"i almıştım. Sonra teklif gelince "O oyun galiba bende var," dedim. Türkçeye çevrilmemişti henüz. Önce İngilizcesini okuyup sonra çeviriyi okuyunca daha iyi anladım açıkçası; çünkü hem anlaşılması zor İngiliz esprileri hem de çok fazla bilimsel terim vardı.

Nasıl hissettiniz tam da üzerine teklif gelince?

Funda E.: Başta insan bir ürküyor tabii; çünkü gerçekten yaşamış bir karakter ve hakkında çok detaylı bilgi de yok. Belli yorumlar var yalnız. Başkalarının onun hakkında söyledikleri şeylere ulaşmaya çalışıyorsunuz, hatta kimileri de çok kötü konuşuyor hakkında.

Çağ Ç.: Genellikle de erkekler konuşuyor, kadınlardan dinleyemiyoruz pek Rosalind'i.

Funda E.: Evet, sadece iki kadın arkadaşı vardı dinleyebildiğimiz. Onun dışında hep erkeklerin tarif ettiği bir kadın profili var, bir de oyunun tarif ettiği bir kadın profili var. Çağ'la da çok tartıştık, Rosalind acaba nasıl bir kadın diye; çünkü saygısızlık da etmek istemiyoruz bir yandan. Yaşamış, başarılı bir kadın, o yüzden böyle bir sorumluluk hissettim en başta. Ama sonra bizim bundan ne anladığımıza dair yorumumuzu ortaya koyma yolunda ilerledik.

Kimdir Rosalind Franklin?

Çağ Ç.: Rosalind Franklin bir bilim insanı. Kristalografi diye bir teknikle, çok küçük boyutlardaki maddelerin ışın yoluyla fotoğraflarını çekiyor. Bu küçük maddelerden biri de DNA. Kendine ait çok zengin bir dünyası var, bir sürü erkek meslektaşının arasında var olmaya çalışıyor ve sevdiği mesleği yapabilmek için hayatı boyunca savaşıyor.

Neyi keşfediyor tam olarak?

Çağ Ç.: 1950'li yılların başında DNA'nın yapısını çözmeye çalışıyorlar. Öncesinde insanın yapıtaşı protein mi, DNA mı tartışması var; DNA olduğuna karar verildiği noktada da yapısı araştırılmaya başlanıyor. Ve çok büyük bir yarış başlıyor. Yaşamın sırrının keşfi üzerine bir yarış. Rosalind de öyle bir fotoğraf çekiyor ki DNA'nın ikili sarmal olduğu görünüyor ve artık sadece hesaplamaların yapılması kalıyor. O dönem bu araştırmalarda yaygın olarak kullanılan iki belirgin yöntem var: Birincisi kristalografi, ikincisi de varsayımlara dayalı modelleme tekniği. Rosalind'in etkisi, çektiği fotoğraf sayesinde diğerlerinin bu modelleme tekniğiyle belki çok daha geç bulabilecekleri bir şeyin çok erken bulunmasını sağlamak oluyor. Çünkü fotoğrafta net bir şekilde DNA'nın formu gözüküyor.

Funda E.: Fakat bu fotoğrafı Rosalind'in bilgisi dışında alıp modellemeyi yaparak 1962'de Nobel'i alan bilim insanları James Watson, Maurice Wilkins, Francis Crick üçlüsü oluyor. Franklin'in ismi kayboluyor, görmezden geliniyor. Bu açıdan Rosalind'e çoktandır teslim edilmesi gereken hakkını verme oyunu diyebiliriz.

Rosalind'in çektiği fotoğrafı onun bilgisi dışında ele geçirenler hızlı bir şekilde yol alıyor yani?

Çağ Ç.: Oyunun geçtiği 1951-53 yılları, Rosalind ve Wilkins aslında ortaklar ama Wilkins fotoğrafı Watson ve Crick'e gös-

Yönetmen Çalışkur "Biz bu oyunla #shetoo yapıyoruz galiba," diyor.

"BİLİM, KİŞİLERİN ÖZEL HAYATINDAN BAĞIMSIZ DÜŞÜNÜLEMEZ"

Bilim dünyasında oyunda anlatılandan çok daha ideal koşullar olduğunu hayal ediyor insan...

Çağ Ç.: Oyun da aslında bunu söylüyor. Yazar Anna Ziegler'in başlıca vurgularından biri bu, biz de oyun yazımızda yer verdik: Bilim, onu yapan kişilerin özel hayatından, kendi şahsi meselelerinden, karakterlerinden ve hatta aşklarından bağımsız düşünülemez.

Funda E.: Birçok meslek gibi aslında, bilim dünyasını belki çok daha rasyonel ve oradaki karakterlerden steril hayal ediyoruz ama hiç de öyle değil.

teriyor evet. Tabii bir sürü şaibe var, acaba o dönem modelleme yaptıkları Wilkins tarafından biliniyor muydu, fotoğrafı göstermesi normal miydi yoksa bile isteye mi gösterdi gibi...

Rosalind neden itiraz etmiyor buna? Ya da itiraz edebileceği bir ortam mı yok?

Funda E.: Oyunun bununla ilgili söylediği bir şey var ama Rosalind'in gerçekten hissi bu mu yoksa bu yazarın yorumu mu bilmiyoruz.

Çağ Ç.: Bizim oyundan hissettiğimiz, Rosalind'in derdinin hiçbir zaman Nobel almak olmadığı. Yarışlara inanan bir kadın değil. Çocukluğundan itibaren tam bir deha mantığıyla, kendisini içinde kaybettiği, tutkuyla bağlı olduğu şeylere adıyor. Hatta diğer karakterlerden ayırdığımız nokta da bilime böyle sanatçı gibi yaklaşması.

Funda E.: Biz kaybetmedik, aslında bütün dünya kazandı, insanlık kazandı gibi bir çıkarımı var, böyle bilgece bir yerden yaklaşıyor.

O dönem bilim dünyasında kadınlara yönelik yaklaşım nasıl?

Funda E.: Mesela üniversitenin yemek salonunda yemek yiyemiyor kadınlar.

Çağ Ç.: Bazı üniversitelerde de ayrı ve daha ufak alanlar veriliyor kadınlara. Bu süreçte İsrail'deki Weizmann Enstitüsü'de çalışan bir arkadaşımla konuştum ve Rosalind'in bir cinsiyet ayrımcılığına uğrayıp uğramadığının hâlâ bir tartışma konusu olduğunu öğrendim. Ama uğramamış olması imkânsız. Aynı odada yemek yiyemiyorlar. O yıllarda politik söylemler farklı ve ayrımcılık çok daha aleni tabii. Ama bence bugün de aynen devam ediyor.

Funda E.: Evet, politik atmosfer bunu bir şekilde desteklediği için... İşin mutfağında ve arka planda yine o baskı bir şekilde devam ediyor.

Rosalind bu baskıdan ne kadar etkileniyor sizce? Nasıl bir mücadele yöntemi geliştiriyor?

Funda Eryiğit, Rosalind'i "Dışarıya karşı duvarlı, bu yüzden 'karanlık leydi' diye anılıyor," sözleriyle anlatıyor.

Funda E.: Çok içerde bir yerde kendini değersizleştirdiğini düşünüyorum ve bu duygu da bana kadın olarak çok tanıdık geliyor. Dışarıya karşı çok kuvvetli dursa da kendi dünyasında zayıflığıyla baş başa kaldığı bir yeri tarif ediyor oyun bence; o anlamda yaşadıklarının derinine inmeyi de başarıyor diye düşünüyorum. Dışarıya karşı daha duvarlı davranmak zorunda kalıyor, biraz da o yüzden bilim dünyasında 'karanlık leydi' diye anılıyor ya da hakkında çirkefe varana kadar olumsuz ifadeler çıkıyor o dönem. Ama bu bir yandan da erkeklerin ürettiği bir söylem tabii. Gerçekten öyle miydi? Yoksa öyle görmek onların işine mi geldi?

Çağ Ç.: Bu oyun sayesinde anlatmak istediğimiz şeylerden biri, kişinin karakteri, görünüşü ve bütün varoluşsal özelliklerinden bağımsız olarak zaten hayatta eşitlik hakkına sahip olduğu. O yüzden birinin karakterinin nasıl olduğu bunun belirleyicisi olamaz. Böyle şeylerin bir haklılık sebebine dönüştürülmesi, hiçbir şekilde kabul edilemez.

Funda E.: Rosalind için de, karakterinin kusurlu olması, onun hakkının teslim edilmemesini meşrulaştırmaz. Bunun bir erkek olduğunu varsayalım; nihayetinde yaptığı işte karakteri görmezden geliniyorken, bir kadın olduğunda karakteri de tartışma konusu yapılabiliyor. Çağ'ın söylediği gibi, oyunda anlatmaya çalıştığımız Rosalind'in püripak muhteşem bir kadın olduğu değil, tam tersine zaaflarıyla herkes gibi bir insan olduğu ama bunun dışında yaptığı şeye değer verilip verilmediği...

Çağ Ç.: Çünkü konu insanların varoluş hakları olduğunda birinin karakterini aklamaya çalışmak çok tehlikeli bir şey. Birinin hakkını teslim edelim derken aynı ayrımcılığı kendiniz yapmış oluyorsunuz.

Bu olay, bilim dünyasında ne zaman konuşulmaya başlanıyor?

Çağ Ç.: Olduğu andan itibaren. Başlangıçta sayıları daha az ve sesler daha güçsüz. Tabii dünyada feminist hareketin güçlenmesi bu sesin yükselmesini sağlıyor. Şimdi aynı ortamlarda yemek yiyebiliyorlar, neyse ki. Ve neyse ki sanat da hızla bunların konuşulmasını destekliyor.

Bilim dünyasının bir tür #MeToo'su gibi belki...

Çağ Ç.: MeToo kadar cesur bir hareket mi bilmiyorum o zamanki. Ama biz şu an bu oyunla #shetoo yapıyoruz galiba. Gittikçe #HeForShe'nin de önemini anlıyoruz aslında. Nihayetinde bunlar sadece kadınların kendilerini savundukları meseleler olamaz. Dünyayla ilgili bir mesele olduğu için herkes tarafından desteklenmesi gerekir.

Oyunu tercih etmenizde etkili oldu mu işin bu yanı?

Çağ Ç.: Benim için de her zaman öncelikliydi. Rosalind'in hikayesinde de onun bir amaç için büyük bir mutlulukla çalışırken önünü kesen faktörler ve bu yüzden kişinin özgürce üretim yapamaması, benim için en önemli kısmı oldu. Benim meselem bu. İnsanların özgürce istedikleri şeyi var edebilmelerini sağlarken önlerine çıkan engellerden kurtulabilme ortamlarının sağlanabilmesi. **MS**

Birbirine ayna tutan iki kadın

"MANİK ATAK" / BKM

Yazan: Bihter Dinçel / **Çeviren:** Hira Tekindor / **Yöneten:** Barış Dinçel / **Sahne tasarımı:** Barış Dinçel / **Işık tasarımı:** Yakup Çartık / **Müzik:** Tolga Çebi / **Oynayanlar:** Devrim Yakut, Bihter Dinçel

Bihter Dinçel'in hem yazıp, hem de Devrim Yakut 'la birlikte oynadığı "Manik Atak", iki kadın oyuncunun hikayesini anlatıyor. Yapımcılığını BKM'nin üstlendiği oyunda, yönetmen koltuğunda da Barış Dinçel var.

GÜNSU ÖZKARAR
gunsuozkarar@gmail.com

Oyun nasıl doğdu?

Bihter Dinçel: Oyunu, Devrim'le karşılaştıktan sonra yazmaya karar verdim. Bir devrim oldu hayatımda. Aklında bir hikâye varmış, bunu sevgili Çiğdem Erken'le paylaşmış, O da "Bihter'in oyununu seyretsene," demiş. "Aşiyan" adlı oyunuma geldi. Kendi hikayesine çok benzeyen kısımları varmış oyunun, çıkışta bunlardan bahsetti. "Üzüldün mü kafandakinin yapılmış olmasına?" dedim. O da "Aksine sevindim. Aynı şeyleri düşünüyor olmaktan dolayı yoldaş buldum. Birlikte çok güzel şeyler yapabileceğimizi düşünüyorum," dedi. Adını koyamadığımız bir süreç başladı. Haftanın iki üç günü buluşup birbirimizle uzun sohbetler etmeye başladık. Mesai gibi değil ama yemeklere çıkıp birbirimizi tanımaya başladık. Bir süre sonra ortak sıkıntılarımızdan, hayatla ilgili dertlerimizden başlıklar oluşmaya başladı. Oyunun çatısı şekillenmeye başlayınca ben minik bir hikaye çıkardım. Devrim'in çok hoşuna gitti. Sonra o hikaye ile mücadele içine girdim. Devrim bütün zerafetiyle "Vaktimiz var. Hiçbir sıkıntımız yok," dedi. Sonunda oyunu bitirdim ve Devrim çok beğendi. Sonra Barış katıldı bu yolculuğa. Daha önce hiç deneyimlemediğim bir şey yaptım. Benden istenilen oyunlar yazmıştım ama bu sefer çok farklıydı. Ruhumuzun karşılığını bulduğumuzda ne kadar güzel doğurabildiğimizi gördüm.

"Sils of Maria"da da yaşları farklı iki oyuncu karşı karşıya geliyordu. Neden bu konu?

Devrim Yakut: Bu hem mesleğimizin hem de dünyadaki kadının ortak sorunu. "Neden bir meslekte ilerlemek için erkekleşmek zorundayız?" gibi sorunlar gençliğimden beri itiraz ettiğim sorunlar. Bunu anlatabileceğimiz güçlü bir ortam var: tiyatro.

"BİRLİKTE BİR ERKEK OYUNU YAZMA HAYALİ VAR"

Birlikte başka projeniz var mı?

Bihter D.: Olmaz mı? Bir sürü başlığımız var. Birlikte bir sinema filmi düşünüyoruz.

Devrim Y.: Birlikte bir erkek oyunu yazma hayalim var. Çünkü bu ülkede biz erkeklerle yan yana durmadan, bu sorunun ortak bir sorun olduğunu anlayamayız. Dışarıdan bakmak dışarıdan bakmaktır. Bir arada durarak sonuca değil nedene ilişkin baksak, sorunları da çözeriz. Mesela bu oyunu bir erkek yazsaydı, o benim çok yakın erkek arkadaşım olurdu. Çünkü bu benim çok hayalini kurduğum bir şey: ortak üretim.

Bihter D.: Birlikte çalışırken ben'den vazgeçmek o kadar önemli ki. Bu konuda birbirimize çok zarif davrandık. Benleri oradan alıp biz olmaya çalıştık. Ancak bütün olarak iyi olduğumuzda bir anlamı var.

Yakut'la karşılaştıktan sonra oyunun doğduğunu anlatan Dinçel: "Bir devrim oldu hayatımda."

Birlikte başka projeler de yapmayı düşünen Dinçel ve Yakut'a göre 'ben'den vazgeçip 'biz' olmaya çalışmak önemli.

Ben Devlet Tiyatrosu oyuncusuyum. Emekli olduktan sonra dört yıl tiyatro yapmadım. Bunu bir sağaltım süreci olarak düşünüyordum. Bana birçok teklif gelmeye devam etti. Ama ya yaptıklarıma çok benzeyen oyunlardı ya da yeni bir sözüm olacak gibi hissetmiyordum. Kısacası gelen hiçbir metin kalbimi çarptırmıyordu. Bihter'le buluşunca kalbimizin aynı yerden çarptığını düşündüm. O da asker kızı, ben de. Yarı feodal ailelerde büyümüşüz. Okuduğumuz kitaplar, izlediğimiz filmler derken üretim kendiliğinden akmaya başladı. Dolayısıyla oyunun konusu kendiliğinden şekillenmeye başladı. İki kuşak oyuncu kadının hikâyesi gibi görünen bu hikâye aslında tüm kadınlar için geçerli. Kadınlar arasındaki tecrübenin birbirine aktarılmasını çok önemsiyorum. Ancak bunun şefkatle yapılması gerek.

Oyunun sonunda bu iki kadın bir kişi olmalı. Derste öğrencilerden biri dedi ki "Burada illüzyon var. Bu tek kadın hikâyesi. Birbirine ayna tutuyorlar." Bu benim için çok değerli. Çünkü birbirimize doğru yerlerden ayna tuttuğumuzda birbirimizi anlayacağız.

Yönetmen olarak Barış Dinçel nasıl katıldı aranıza?

Devrim Y.: Oyun çıktı. İlk okumamızı yaptık. Doğal olarak rejisör aramaya başladık. Bihter dedi ki "Sen yapsan?" Ben hiç reji yapmadım. Bir de hem oynayıp hem reji yapmak çok sıkıcı. Barış oyunu henüz okumamıştı. Okuyunca "Oyuna talibim. Çünkü çok sevdim," dedi.

Bihter D.: Barış'la tanıştığımız günden beri birlikte oyun yapma hayalimiz vardı. Daha önce çalıştığım iki oyunun dekorunu yapmıştı ama rejisör olarak, ortak olarak bir şey yapmak istiyorduk. Bu kez yapmak istediğini söylediğinde çok sevindim.

Devrim Y.: Bihter'e "Karı koca siz evden işe işten eve bunu yapabileceksiniz, ben tabii ki isterim," dedim. Boşuna sormuşum, o kadar dost ve sıkıntısız bir süreç geçirdik ki. Bizim meslekteki anne babaların çocuklarına teşekkür borçluyuz. Yazılı olarak da kayda geçsin: Oğulları Yağmur Ali'ye olgunluğundan dolayı teşekkür ederiz .

Ya oyunun ismi?

Bihter D.: Aklımda "Oyuncu", "Kız Çocuğu" gibi isimler vardı. Sonra "Jönfi" koyduk. İsim babası Barış'tır. "Jönfi"nin bir de alt başlığı vardı. "Zan, Ego, Zen ve Mesel Üstüne Tesdüfi bir Temaşa!" Oyun bitip BKM'ye geldiğimizde Yılmaz Erdoğan okudu oyunu, beğendi, "Bir tek ismine itirazım var," dedi, "Bir kez daha mı düşünseniz? Oyunu daha iyi tanımlayan bir isim olabilir". Bunun üzerine isim arayışımız başladı ve bulmamız iki ayı aldı. Uzun bir liste yaptık. Bir gün evde elimde Devrim'in ve Barış'ın bulduğu onlarca isimle oturuyorum. Majör depresyondan manik atağa diye bir şey geldi aklıma. Depresyon sevimsiz bir algı, onu atınca manik atak. "Bu olur," dedim. Oyunda depresif oldukları bir hâl yok. Sürekli bir manik hâl ve atakları var.

Karakterlerle aranızda benzerlikler var mı?

Bihter D.: Leyla ve Melike'de oldukça doğal olmaya çalıştık ki diğer karakterlerdeki farklılıklar belli olsun. Hatta provaya gelen bir arkadaşımız "Provayı kestiniz sandım." dedi.

Devrim Y.: Aksi imkânsız. Cebinizde olmayandan bir şey çıkarma ihtimalimiz yok. Oradaki baba bir karışım. Oradaki anne bizim annemiz değil ama çok tanıdık, aşina olduğumuz bir anne. Oradaki ilk aşk gerçek. Bunu yazmayı çok istiyordum. Ben yazamadım, Bihter yazmış oldu.

Tanışmadan önce sizin de oyundaki karakterler gibi önyargılarınız var mıydı birbirinize karşı?

Bihter D.: Ben uzaktan Devrim'i çok beğeniyordum. Her gördüğümde sarılasım gelen bir kadındı. Asla önyargım yoktu.

Devrim Y.: Oyunda önyargıları ele aldık. Çünkü bir işe başlarken kendi fikrinizle başlayamıyorsunuz. Bir diğerini üçüncü şahıstan bağımsız tanımanız çok zor. Bu bizim kültürel kodlarımızdan biri. Bizim meslekte ise bunu 10'la hatta 100'le çarpabilirsiniz. Benim itiraz ettiğim konulardan biri de bu. Birini özellikle önyargısız tanımaya çalışırım. Kim ne derse desin o kişiyi kendim tanımak isterim. **MS**

SEÇKİN
SELVİ
seckinselvi@canyayinlari.com

D22, Berkay Ateş'in Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü kazanan "Hakikat, Elbet Bir Gün" oyunuyla sahnede.

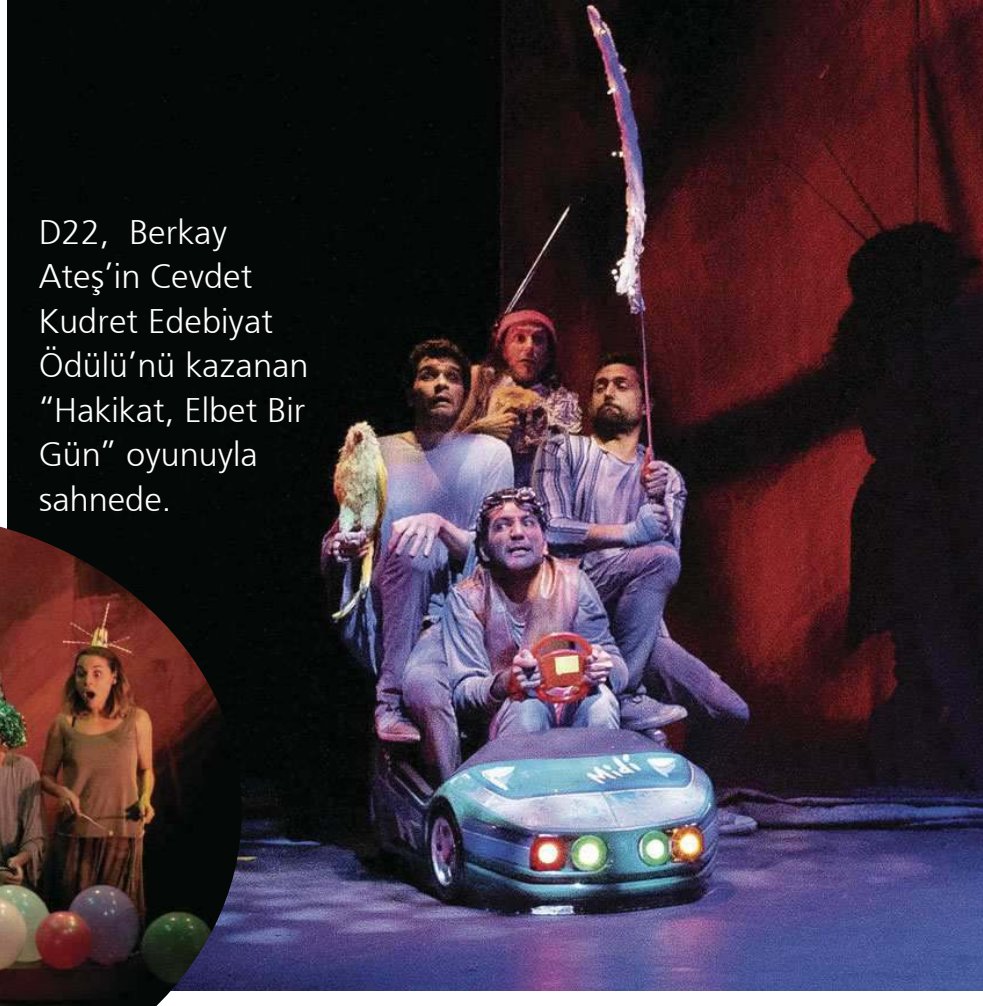

Sahnedeki beş oyuncu, karakterlerin her biri ve hepsi olmayı ustalıkla başarıyor.

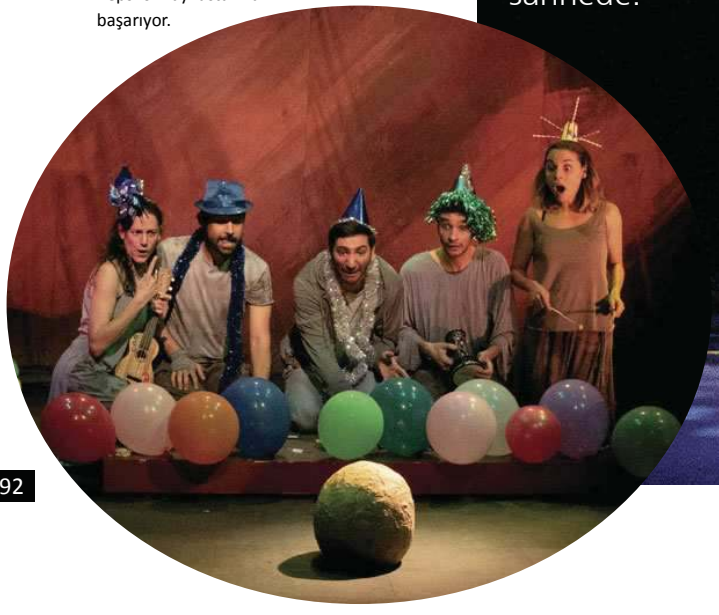

Ayçiçeklerini öldüremezsiniz

Cevdet Kudret Edebiyat Ödülleri; değerli yazarın yapıt verdiği roman, öykü, oyun, şiir ve deneme/araştırma dalları olmak üzere her yıl dönüşümlü olarak farklı bir dalda veriliyor. Beş yılda bir de sıra tiyatro oyununa geliyor. Seçiciler kurulunda hiç tartışmasız oy birliğiyle seçtiğimiz "Hakikat, Elbet Bir Gün"ü okurken oyunun somut gerçekleri soyut bir şiirsel anlatımla aktaran diline hayran kalmıştım. Ancak, aklımı kurcalayan soru işaretleri vardı. Çok sayıda farklı zaman ve mekânda yer alan sahneler, çatıdan atlayan avizeden söğüt ağacına, yağmur damlalarından sokak kameralarına açılan yelpazedeki oyun kişileri, sahneye nasıl aktarılabilecek, ne tür sorunlar çıkacak diye düşünüyordum. Bu kaygımı oyunun yazarı Berkay Ateş'le paylaştığımda hiç duraksamadan, "Yaparız," dedi.

Ve yaptılar. Sahnedeki beş oyuncu o karakterlerin her biri ve hepsi olmayı başardı. Hiç kuşkusuz bu başarıda dramaturg Aslı Ceren Bozatlı'nın rolü çok önemli. Bir röportajda "Gelin derdimizi paylaşalım çağrısını, içinde neşe barındırarak yapıyoruz," diyerek açıkladığı dramaturgi yaklaşımı, önceki çalışmalarında yaratıcılığını kanıtlamış Serkan Salihoğlu'nun reji anlayışıyla birleşince ortaya bu sonuç çıktı.

SON MEKTUBUN HİKÂYESİ

D22 topluluğu, "Bütün normallerin değiştiği, değerlerin alt üst olduğu 'uzak' bir ülkede, hepimizin cebinden çıkması muhtemel o son mektubun şarkılarla beraber anlatılan, etkileyici hikâyesi. Uzak olmayan bir distopya," diye sunuyor.

Öyküyü o şiirsel dilinden sıyırıp somut gerçeğine indirdiğimizde, gözaltına alınan ve gözaltında kaybedilen bir gencin ekseninde kurgulanmış, yan öykülerle gerçeğin genelleştirildiği bir anlatıyla karşı karşıyayız. Kaybedilen oğlunu arayan anneye, yetkililerin, "Deliymiş senin oğlun, ayılar, kargalar, uçmuş bunun kafası deyip güldüler," diye verdikleri cevabın tokat gibi karşılığı da var oyunda: "Deli dediğin gerçeği çalınandır."

TABİATIN HAK MÜCADELESİ

Doğum gününde gözaltına alınıp izi kaybedilen delikanlının yaşamını anneye yazdığı mektuplardan öğreniyoruz. Mukadder öğretmenin gözde öğrencisi minik şairi, Küçük Prens'ten

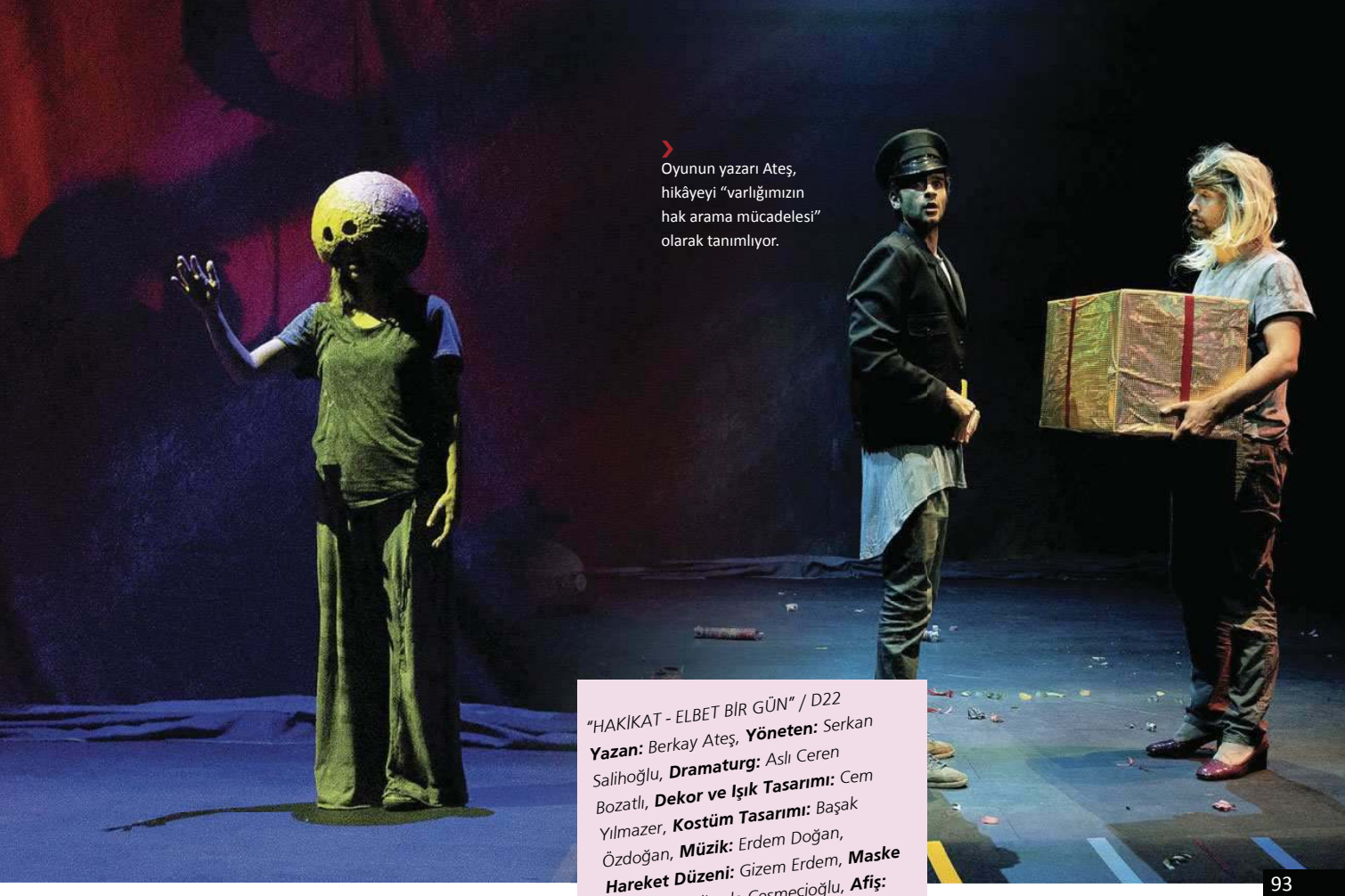

Oyunun yazarı Ateş, hikâyeyi "varlığımızın hak arama mücadelesi" olarak tanımlıyor.

"HAKİKAT - ELBET BİR GÜN" / D22
Yazan: *Berkay Ateş,* ***Yöneten:*** *Serkan Salihoğlu,* ***Dramaturg:*** *Aslı Ceren Bozatlı,* ***Dekor ve Işık Tasarımı:*** *Cem Yılmazer,* ***Kostüm Tasarımı:*** *Başak Özdoğan,* ***Müzik:*** *Erdem Doğan,* ***Hareket Düzeni:*** *Gizem Erdem,* ***Maske Uygulama:*** *İlayda Çeşmecioğlu,* ***Afiş:*** *Alp Giray Kelem,* ***Asistanlar:*** *Tara Haçikoğlu, Derya Özsoy,* ***Oyuncular:*** *Gizem Erdem, Seda Türkmen, Emir Çubukçu, Can Kulan, Berkay Ateş*

"Hakikat, Elbet Bir Gün", derdini içinde neşe barındırarak izleyiciyle paylaşıyor.

etkilenmesini, ilk âşık oluşunu ve ilk sevgiliden ayrılışını, pankart taşımasını, eylemlere katılmasını, dünya görüşünün oluşmasını, ağaç, hayvan, böcek, kuş demeden tüm varlıklara olan sevgisini mektuplardan öğreniyoruz.

Berkay Ateş, toplumun katmanlarını ve o kesimlerde yaşayanların davranış biçimlerini "Prenses Balığı" bölümünde denizi üç kata bölerek güzelce özetliyor. Konu komşunun tavrı, polislerin, bekçilerin davranışı, aralıklarda mektup getiren ve anne için hep bir umut taşıyıcısı olan postacının anlattıkları, anne ve baba motifi o katmanlardan örnekler. Toplumun hangi koşullara kıstırıldığını da postacının ağzından öğreniyoruz: "Güneş tam batarken geçmiş evladın bir caddeden, belki durması bile yetmiştir. Biliyorsun artık hayat bir muamma." Bir de diğer varlıklar var. Olayı, "Tam arabaya bindirilirken, saçının perçeminden süzüldüm sarılı çocuğun. Göz göze geldik çocukla, yaş var gözünde ve devam ettim damladım, yayıldım dizine," diye aktaran damla var örneğin. Sokaktaki kameralar, emniyetteki daktilo makineleri, yerinden sökülen söğüt ağacı var. Hak arayan, yalnızca oğlunu arayan anne değil. Bütün bu saydığım tanıklar da hakkı, hakikati aramanın gayretinde. Zaten Berkay Ateş de, "Bu hikâye, bütün tabiatın, varlığımızın hak arama mücadelesi olarak tanımlanabilir," diyor.

ZİNDANDAKİ AYÇİÇEĞİ

Bir de, ayçiçeği. Sarı bir ayçiçeği. Gözaltına alınan, zindana atılan ayçiçeği. O yüzden genelgeler, kararnameler yayınlanıyor: "Ülke genelinde sarı yasaklanmıştır", sarının yasaklanması yetmiyor yöneticilerin korkusunu bastırmaya, al bir kararname daha: "Halkımızın gündelik hayatına kaldığı yerden devam edebilmesi için yarın doğacak olan güneş yasaklanmıştır."

O ayçiçeğinin sarısını, o yağmur damlasını sahnede sarı balonlar olarak görüyoruz. Sayısız sarı balon, oyuncular damlaların yere düşmesini önlemek için onları havada tutmaya çalışıyorlar. Derken balıkçı kucağında Prenses Balığı ile çıkıyor karşımıza. Derken İlayda Çeşmecioğlu'nun gerçekleştirdiği maskelerle ayı, kargalar, fare sahnede.

Bütün bu kişiler ve diğer varlıklar; Gizem Erdem, Seda Türkmen, Emir Çubukçu, Can Kulan, Berkay Ateş'ten oluşan D22 oyuncu ekibinin kusursuz bir ses ve beden hâkimiyeti içinde gerçekleştirdiği bir tempoda hayata geçiriliyor. Oyuncuların tiyatroda ve genelde genç kuşağın en büyük sorunlarından biri olan diksiyon ve artikülasyon hatalarından arınmış, kusursuz konuşmaları oyunun şiirselliğini zedelemeden izleyiciye ulaşmasını sağlıyor.

O dinamik oyun düzeni içinde bir tek yere takıldım. Finaldeki "Ağlaya Ağlaya" şarkısı oyunun temposunu düşürüyor, oyunu yayıyor. Sanırım yazarın ve yönetmenin, gönülleri elvermese de o şarkıdan vazgeçmeleri ve oyunu annenin sözleriyle bitirmeleri çok yerinde olur. **MS**

Frank Sinatra, Türkiye'de üç büyük şehirde anılacak.

Ölümünün 20. yıldönümü nedeniyle bütün dünyada adına etkinlikler düzenlenen Frank Sinatra, Türkiye'de de üç büyük şehirde gerçekleşecek "Tribute to Frank Sinatra" konserleriyle anılacak.

Frank Sinatra'nın unutulmaz repertuvarına son dönemin gözde caz şarkıcılarından Esra Zeynep Yücel hayat verecek.

Sinatra'yla yeniden aya uçma zamanı

ERAY AYTİMUR
erayaytimur@yahoo.com

Frank Sinatra şarkılarını dinlerken içi ısınmayan tek bir kişi var mıdır acaba? Sanmam. Dünyanın neresinden ve tarihin hangi çağından gelirse gelsin, Sinatra duyan kalbin sevinç ve umut dolduğuna inanırım. Frank Sinatra herkes için başka bir şey demek ama en çok da siyah beyazla başlayıp rengârenk açılan bir anılar pantonesi demek...

12 Aralık 1915 doğumlu Frank Sinatra hem doğum günü hem de 2018'in 20. ölüm yıldönümü olmasından ötürü dünyanın her yerinde, özellikle bu aralar, çılgınca anılıyor. Anma etkinliklerinin Türkiye'deki en önemli ayağına birazdan geçeceğim fakat öncelikle bizi aya uçuran o güzel adamın yaşam öyküsüne kısacık bir göz atalım.

20. YY.'ın en önemli ikonlarından biri olarak Francis Albert Sinatra ismiyle dünyaya gelen sanatçı New York Hoboken'de doğar. İtalyan göçmeni, Sicilyalı ustabaşı ve amatör boksör Antonino Martin Sinatra ile Natalie Della Garaventa ailesinin tek çocuğudur. Bir hırsız çetesinin elebaşı olduğu gençlik yıllarında denk geldiği bir konser sonucu müzisyen olmaya karar verir. Bing Crosby'den etkilenip annesinin de onayıyla liseden ayrılır ve müzik kariyerine adım atar. Kendini geliştirmek için birçok yol dener, müziğe büyük bir hırsla sarılır. Ayrıca ciğerlerini geliştirmek için yüzmeye ve koşmaya başlar. Nota okumayı asla öğrenemez ama bariton sesini bir enstrüman gibi ustalıkla kullanır. 1940'ların idolü olan sanatçının konserlerinin kitlesel histeri yarattığı söylenmektedir ki 1944 yılında New York'taki konseri sırasında, dışarıda kalan 30 bin kişi ortalığı savaş alanına çevirdiğinde polis müdahale etmek zorunda kalır. Ama 1950'lerde rock'n roll salgını patlak verince Sinatra'nın fazlaca 'jazzy' kariyerinde bir gerileme meydana gelir. Sanatçı bu duraklama üzerine Hollywood'a ağırlık verir. 1953'te ''From Here To Eternity'' filmindeki üstün performansıyla en iyi yardımcı erkek oyuncu dalında Oscar kazanır. Daha sonra da "The Man With The Golden Arm" filmiyle ikinci kez Oscar'a aday olur. Yılların yorgunluğunu üzerinde taşıyan sanatçı 1971 yılında emekliye ayrıldığını açıklar. Seyrek aralıklarla da olsa konserlerini sürdürür ve albüm yapmaya devam eder. Hiçbir zaman tam anlamıyla müzikten kopmaz. 82 yaşında son nefesini verdiğinde o zamanın 'Prezidan'ı Bill Clinton, Frank Sinatra'nın ailesine taziyetlerini iletirken, ünlü sanatçının "My Way" şarkısına atıfta bulunarak "Gerçekten kendi yolunu seçti," der.

ÜÇ ŞEHİRDE ANILACAK

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de şimdiye dek yapılan tüm saygı konserleri kapalı gişe olan, albümleri kapış kapış giden, kendisiyle özdeşlemiş parçalar dillere pelesenk olan

Parçaları Önder Focan'ın yönetimini üstlendiği orkestra seslendirecek.

"Tribute to Frank Sinatra" konserlerinde dünyaca ünlü caz vokalisti Lena Seikaly konuk sanatçı olarak sahne alacak.

Frank Sinatra bu sene Türkiye'de üç büyük şehirde gerçekleşecek "Tribute to Frank Sinatra" konserleriyle anılacak.

6 Aralık'ta Zorlu PSM'de, 7 Aralık'ta İzmir Bostanlı Suat Taşer Tiyatrosu'nda, 12 Aralık'ta Ankara MEB Şura Salonu'nda düzenlenen konserlerde Frank Sinatra'nın unutulmaz repertuvarına son dönemin gözde caz şarkıcılarından Esra Zeynep Yücel hayat verecek. Cazın diyemesem de mutlu aşk reçetelerinin olmazsa olmazı parçaları ülkemizin en önemli caz müzisyenlerinden gitarist ve besteci Önder Focan yönetiminde; saksofonda Yahya Dai, piyanoda Kaan Bıyıkoğlu, kontrbasta Ozan Musluoğlu ve davulda Ekin Cengizkan'dan oluşan orkestra seslendirecek. Romantik vokal tavrına karşın mizahi sahne duruşuyla popüler müzik tarihinin ikonik figürlerinden biri olan Frank Sinatra'nın anılacağı "Tribute to Frank Sinatra" konserlerinde dünyaca ünlü caz vokalisti Lena Seikaly de konuk sanatçı olarak sahne alacak. Bu enerjik kadro, kimisi başka insanlar tarafından seslendirilmiş olsa bile tarihe Frank Sinatra ile mal olmuş "Let's Fall In Love", "L.O.V.E.", "I've Got You Under My Skin", "New York New York", "Cheek to Cheek", "My Funny Valentine", "The Girl From Ipanema", "The Way You Look Tonight", "Fly Me to the Moon", "It Could Happen To You", "My Way", "Strangers in the Night", "Come Fly with Me", "You Make Me Feel So Young", "Moon River" gibi parçaları seslendirecek.

ESRA'DAN FRANK'A SEVGİLERLE

Son olarak Esra Zeynep Yücel'e de yaşam öyküsünden dolayı ayrı bir parantez açmak isterim. Çünkü Esra'nın hikâyesi gösteriyor ki hayatta hiçbir şey için hiçbir zaman geç değil. Azim, tutku ve disiplin devreye girince bazı şeyler gün ışığına çıkmak için yalnızca zamanını beklemiş oluyor. Yeditepe Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitiren Esra Zeynep Yücel; yüksek lisansını ekonomi bölümünde tamamladı ve eğitim aldığı alanda çalıştı. Hatta Yeditepe'nin ekonomi bölümünde asistanlık yaptı. Evli, mutlu, iki çocuklu bir kadın olarak yaşayıp giderken bir gün, katıldığı yaşam koçluğu seminerinde "Hayaliniz ne?" sorusuyla karşılaştı. Hayatta çok severek yaptığı şeyin şarkı söylemek olduğunu fark edip bu konunun üzerine neden gitmediğini sorgulamaya başladı. Vakti zamanında piyano, gitar, ud dersleri almışlığı vardı ama şarkı söylemek başka macera.

Hemen şan dersleri alarak çok sıkı çalışmaya başladı. Önce çok iyi müzisyenlerden oluşan bir grup kurup çok çalışarak üç ayın her haftası prova yaptı. Ve ilk konserini kardeşinin düğününde verdi. Sonra müzisyen ve aranjör Halil İbrahim Işık'la tanıştı, uzun çalışmanın ardından başladı konserler. Rock, caz ve folk şarkıları söylemeyi tercih etti ama bu arada kendi yazdığı ilk şarkı "Yalnızlık" da keyifle dinlenildi, beğenildi. Yazmak, üretmek, öğrenmek hayattaki en büyük amacına dönüştü. Çalışmalarına opera sanatçısı Nazlı Deniz Süren ve vokal koçu Banu Kunt Işık'la devam ettiği dönemde kendisini geliştirmek adına Türkiye dışında neler yapabileceğini düşünürken Stanford Üniversitesi Jazz Akademisi Workshop'u ile yolu kesişti. 2017'nin Temmuz sonu Ağustos başında gittiği atölyede, etrafında George Cables (piyano), Anat Cohen (saksofon), Ravi Coltrane (saksofon), Eric Revis (bas), Kendrick Scott (davul), Taylor Eigsti (piyano), Dave Robaire (bas), Defnis Prieto (davul), Tupoc Mantilla's (perküsyon), Charles Altura (gitar), Randy Porter (piyano), Peter Barshay (bas) gibi isimlerin olduğu ortamda Grammy'li Lisa Fischer'in öğrencisi oldu ve sonrasında da geç de olsa çıktığı yoldan hiç vazgeçmedi. Hatta öyle ki şarkılarını dinleyerek büyüdüğü müzisyenin anısına Türkiye'nin çok değerli caz müzisyenleriyle üç büyük şehirde salon konserleri verip önümüzdeki aylarda yayınlanacak "Dear Frank" albümünün heyecanını tüm ruhunda hissedebiliyor. Çünkü Lisa Fischer'ın ona söylediği cümle Frank Sinatra şarkılarının aurasıyla da çok uyumlu: "Sen neye inanıyorsan, doğru 'o' dur. Doğru olan başkalarını memnun etmek değil; kendi zevk aldığın, senin inandığındır". **MS**

"Havanın Suyun Muhabbeti" / Nilipek / Kabak&Lin Records

"Müziğim iyi bir dostun sarılması gibi"

Akustik pop ile alternatif 'rock' arası bir çizgide müzik yapan Nilipek, "Havanın Suyun Muhabbeti" adı verilmiş bir canlı konser kaydı albümü ile dinleyici karşısında.

YAVUZ HAKAN TOK
yavuzhakantok@gmail.com

Bazen zannediyoruz ki çok 'rock'n roll' bir şarkı yaptık. Gitarlar, elektronik sesler, davullar havada uçuşuyor filan... Sonra bir bakıyorum YouTube'da videonun altına 'huzur' diye yorum yazmışlar."

Bunu gülerek anlatıyor Nilipek. O kadar sakin şarkı söylüyor, o kadar telaşsız şarkılar yazıyor ki müziğinin dinleyicideki karşılığının huzur olmasını ister istemez kanıksamış artık. Akustik pop ile alternatif 'rock' arası bir çizgide müzik yapan Nilipek ilk albümü "Sabah"ı 2015, ikinci albümü "Döngü"yü 2017 yıllarında yayınlamıştı. Geçtiğimiz günlerde ise "Havanın Suyun Muhabbeti" adı verilmiş bir canlı konser kaydı albümü ile dinleyici karşısına çıktı. Nilipek'le hem Kabak & Lin Records etiketiyle yayınlanmış bu yeni albümü hem de müzik yolculuğu üzerine konuşmak için bir araya geldik.

Üçüncü albümü beklerken bu albüm sürpriz oldu. Nedir albümün hikâyesi?

Bursa'da Sanat Mahal adında bir mekânda akustik bir konser vermiştik. 2018'in Mart ayı idi. Mekân bir tiyatro salonu olduğu için dinleyici de o disiplinle katıldı konsere galiba; çok interaktif bir konser oldu çünkü. Konser bittikten sonra o gün ses düzenini yapan arkadaşımız Samet Ateş elinde bir USB diskle geldi ve "Ben konseri kaydettim," dedi. Bizim de haberimiz yoktu kaydedildiğinden. Dinlediğimiz zaman kayıtların çok iyi olduğunu gördük ve bunu bir albüme dönüştürmeye karar verdik. Sahne 'mix'ini olduğu gibi kullandık, sadece 'mastering' yapmamız gerekti; başka hiçbir şeyi değiştirmedik. Bu bize verilen bir hediyeydi ve bu hediyeyi insanlarla paylaşmak istedik.

Şu sıralar pahalı prodüksiyonlar yerine böylesi akustik, canlı kayıtlar daha çok ilgi görüyor dinleyiciden. Bu albüm tam da buraya mı dokunacak dersiniz?

Bunları çok düşünerek hareket etmiyoruz aslında. Ama insanların o tamamen boyalı, paketlenmiş, mükemmel görüntüden kaçtıklarına inanıyorum. Ben de kaçıyorum çünkü. Ne kadar parlatırsanız, ne kadar cilalar, üstüne katmanlar eklerseniz, dinleyicinin o asıl anlattığınız şeye ulaşması zorlaşıyor belki de. Tabii ki çok güzel dev prodüksiyonlar var, ona bir şey demiyorum ama bazen de olmuyor işte. Siz içinizden geleni zorlama olmadan yaptığınızda, bir şey olmak için yapmadığınızda insanlar bunu görüyor diye düşünüyorum. Müzik içinizden aktığında bu zaten görülüyor.

Bu hız ve gürültü çağında bu kadar sakin ve telaşsız şarkılar yazabilmenizi mümkün kılan nedir?

Belki bu hız çağında insanların ihtiyacı olan şey de sakin şarkılardır. Belki o sakin şarkıları yaparken aslında kendi ihtiyaçlarımı gideriyor olabilirim. "Sakin bir şarkı yapayım, şunları şunları anlatsın," şeklinde olmuyor zaten. Bir şey oluyor ve bir şarkı çıkıyor. Belki de şarkılarımın o kadar sakin olmasının sebebi benim de birazcık durmaya çalışıyor olmamdır.

"Aslında o kadar da sakin değilim," mi diyorsunuz yani?

Yok öyle değil de hayatı durdurmaya çalışmak belki. Çünkü ben ne kadar sakin olursam olayım hayat akıyor bir şekilde. Ben ancak kendimi akışa sakin bir şekilde bırakırsam yaşayabilirim. Öteki türlü sürekli koşuyor olurum ve ne yaptığımın bile farkında olmam diye düşünüyorum.

Çeşitli tabirler var: alternatif müzik, üçüncü yeni, kentli

Kendini hikâye anlatıcısı olarak tanımlayan Nilipek, insanın hayalleri için çalışması gerektiğini söylüyor: “Bir kere hayata geliniyor, 20 yıl sonra niye pişman olasın ki?”

ozan, kadın ozan, şarkı anlatıcısı vesaire... Siz kendinizi ve müziğinizi nasıl tanımlıyorsunuz bu kavram kargaşasında?

Bunun üzerine son bir yıldır çok düşündüm. Neyi nasıl anlattığımı, bunu nasıl geliştirebileceğimi, kelimelerle nasıl oynanabileceğini... Bir yıl öncesine kadar her şeyi hep içgüdüsel yapmıştım ama bu bir yerden sonra “Ben ne yapıyorum?” noktasına getiriyor seni. O noktada kendime ‘hikâye anlatıcısı’ dememin en doğrusu olacağını düşündüm. Tamam müzisyenim, şarkı yazıyorum, şarkı söylüyorum ama bunların hiçbirini virtüoz seviyesinde yapıyor değilim. Ben sadece yaşadığım bazı şeyleri, aklımdaki hikâyeleri nasıl doğru anlatabilirim, ona bakıyorum. Konser takvimleri bile bir hikâye anlatıyor aslında. Her ay kendime çizdiğim takvimin hayatımın o anlarına dair bir hikâyesi var. Birazcık da kendime anlatıyorum bu hikâyeleri ama hep beraber dinliyoruz sonra.

Üniversitede psikolojik danışmanlık okuyup yüksek lisans yapmış, bir de doktoraya başlamışsınız ama sonra birden her şeyi bırakıp rotayı müziğe çevirmişsiniz. Geçenlerde sosyal medyada okudum: “Ananız babanız zengin değilse, bağlantılarınız yoksa işi gücü bırakıp hayal peşinde koşamıyorsunuz; o işler öyle olmuyor,” yazmıştı birisi. Ne dersiniz, öyle olmuyor mu gerçekten?

Yazan kişi haklı ama haksız. Eğer ailem desteklemeseydi ve ben bir süre çalışıp kendime maddi bir rahatlık sağlamış olmasaydım bu kadar kolay “Hadi ben müzik yapıyorum,” diyemezdim. Ama işin sahiden romantik bir tarafı da var tabii. Etrafımda parasız kalmayı göze alıp istediği işi yapmakta ısrar eden insanlar var. Bunun için biraz cesaret, biraz da yatırım yapmak gerekiyor. Evet ben doktorayı bırakıp müziğe döndüm ama üniversiteden itibaren müzik yapıyordum zaten. Farklı gruplarda bas gitar çalıyordum, kendi şarkılarımı yazıyordum, bir albüm çıkarmıştım, konserler veriyordum. Müzikte belli bir yere geliyor olduğumu fark ettiğimde kararımı verdim. Bir de şu var ki eğer bir insan bir şeyi istiyorsa başka bir işte çalışıyor olsa bile ona zaman ayırıyor. Eğer hakikaten bir hayalin varsa ve bu hayal bir sahil kasabasında kafe açmak değilse, o hayal için çalışmak lazım. Eğer çalışmıyorsan belki de o kadar da istemiyorsundur. Bunu söylediğim zaman insanlar çok kızıyor. Tabii ki koşullar, sorumluluklar var. Bunları görmezden gelmiyorum ama bir kere hayata geliniyor ve 20 yıl sonra niye pişman olasın ki?

Psikolojik danışmanlık severek ve isteyerek okuduğunuz bir bölümmüş öte yandan. Şimdi o işi müziğinizle yaptı-

FOTOĞRAFLAR: HÜSEYİN ÖZDEMİR

YENİ ALBÜM İKİ BÖLÜM HÂLİNDE GELECEK

Yeni şarkılardan oluşan bir albüm de var sırada değil mi?
10 şarkısından sekizi tamamlandı. Yeni albüm iki bölüm halinde yayınlanacak ve isminden konseptine kadar her şeyi belli şimdiden. İlk bölüm tamam, ikinci bölümün iki şarkısı daha tamamlanmadı. Şarkıların hepsi yeni ve daha konserlerde çalmadık. Bir tek "İbrahim" diye bir şarkı var, onu yeni yeni konserlerde çalmaya başladık.

Yazdığınız yeni şarkılar sizi artık daha fazla insanın dinliyor olmasının etkisini taşıyor mu ister istemez?
Bunu mümkün mertebe düşünmemeye çalışıyorum çünkü insan buna kafayı takarsa çok endişelenir. İkinci albümü yayınlarken de ilk albüme hiç benzemeyen bazı şarkılar var, insanlar ne diyecek diye kafayı taktığımız bir dönem olmuştu ama işte onu hiç düşünmeden, aldırmadan üretmeye devam etmek daha iyi hissettiriyor bana. Benim bazı şarkılarımda nakarat yok mesela. Dümdüz anlatıyorum, anlatıyorum ve bitiyor şarkı. Şimdi düşünmeye başladığım zaman "Bu şarkıya bir nakarat yazmam lazım," noktasına gelebilirim. Bunu istemiyorum galiba. O yüzden de kendimi o düşünceden uzak tutmaya çalışıyorum.

ğınızı söyleyebilir misiniz?
Şarkılar biraz kendime terapi gibi aslında. Duygu uyandıran bir olay oluyor. Sonra üzerinden bir süre geçiyor, ben anlamaya çalışıyorum ve o soruları sorarken o şarkı oluşuyor. Haliyle de kendi kendime terapi yapıyor olabilirim ama bilmiyorum insanlara ne ifade ediyor. Çünkü çok huzursuz şarkılarımı da huzurlu buluyorlar. Tam çözemiyorum orayı. Ama insanların kendilerinin kuramadıkları cümleleri bir şekilde kurabiliyorsam ne mutlu bana. Yoksa terapi dediğimiz şey karşındakinin ne olduğunu tanımlamaktan ziyade onun ne olduğunu anlamasını sağlamak. Benim şarkılarım ve müziğim terapiden ziyade iyi bir dostun sarılması gibi belki, öyle diyebilirim.

"İnşallah ünlü olmaz," diye bir yorum okudum internette sizinle ilgili. Görmüşsünüzdür mutlaka.
O bizim kendi aramızda bir espri artık. Her reklam filmine ya da diziye şarkı verdiğimizde "Bunu da kaybettik," tepkisi geliyor. Ama bizim bir yandan da yaşayabilmemiz lazım. Benim eve ekmek almam lazım. Ayrıca şöyle bir şey de var: Bir dizide şarkının yayınlanması demek çok fazla insanın bu müziğe maruz kalması demek. Eğer bu müziğin güzel olduğunu düşünüyorsan, kötü başka bir şey yerine bırak insanlar buna maruz kalsınlar. Bırak her yerde senin sevdiğin müzik çalsın. İzin ver, güzel bir dünya yaratalım. Güzel olduğunu düşündüğümüz şeyleri her yere yayalım. Bir sahiplenme var ve onu anlayabiliyorum aslında. "İnsanlar sadece dizi sayesinde bu şarkıyı dinleyecekler ve diğer şarkılara hiç bakmayacaklar. Halbuki biz onun gerçek hayranlarıyız. Sonradan gelenler bu müziğin değerini bilmezler ve iki gün sonra arkalarını dönüp gidecekler. O yüzden gelmesinler," gibi bir sahiplenme bu. Hani ergenlikte çok yakın arkadaşınız pek sevmediğiniz, güvenmediğiniz biriyle çıkmaya başlar. Aslında hiç karışma hakkınız yoktur ama onu hep korumaya çalışırsınız. Galiba ona benzer bir his.

Alternatifin ana akımla buluştuğu bir yer artık ve oradan Mabel Matiz gibi, Kalben gibi kimi isimler yükseldi. Bir gün kendinizi orada bulur musunuz?
Neden olmasın ve neden olsun? Bunun için illa olsun diye bir çabam yok. Onun yerine ben müziğimi iyi yapayım ve istediğim insanlara ulaşsın çabasındayım. Yaptıklarımın bu haliyle ana akım kanallarda yayınlanmasında bir sakınca yok. Ama ana akım kanallarda yayınlansın diye müziğimi başka bir şekle sokmam gerekirse ya da kliplerimi istemediğim şekilde çekmem gerekirse o zaman sıkıntı. O kötü. **MS**

EGEMEN
LİMONCUOĞLU

egemenlimon@yahoo.com

Gencecik bir rock grubu, Greta Van Fleet.

Henüz 20'li yaşlarının başlarındaki dört gençten kurulu Greta Van Fleet, ilk albümleri "Anthem of the Peaceful Army" ile son ayların, rock'ın büyük abilerinden Led Zeppelin'i fazlasıyla andırmalarıyla da bu yılın çok konuşulan, çokça da eleştirilen gruplarından biri oldu.

Bir Led Zeppelin değil ama...

İyi müzik bir şekilde dinleyicisini buluyor. Çatlaklardan sızıyor, biraz promosyon 'gazıyla', biraz doğru hamlelerle de desteklenirse, ummadık taş kulak bayram ettiriyor. Peki, o iyi müzik fazlasıyla başka bir iyi müziği andırıyorsa? Orada, tam bu his peyda olduğunda insanı çok fena ikilemde bırakan ciddi bir dert baş gösteriyor; bu iyi müzik, güzel şarkılar, iyi grup, güzel ses, neredeyse tamamen daha önce yapılmış bir şeyi yapıyor, bir yemek tarifini alıp bir de kendi pişiriyor. Tarif nefis, uygulama da güzel. Dinlemeyecek miyiz?

Cevabınız hayır, daha önce yapılmışı varken bunu neden dinleyelim minvalinde ise, sizi fazla iyimser bulduğunu beyan etmek ister bu satırlar. Zira 2019'a girmek üzere olduğumuz şu zaman diliminde, daha önce yapılmamış bir şey bulmak samanlıkta elma aramaya benziyor. Biri düşürmüşse es kaza, belki samanlıkta bir elma bulabiliriz. Asri zamanlarda ekseriyetle daha önce yapılmış üzerinden bir varyasyona giden 'yeni' şeyler bize pazarlanıyor. "Hiç böyle bir şey dinlememiştim daha önce," dediğimiz şeyler, çoğunlukla daha önce yapılmış, ama ya tam bire bir bu şekilde yapılmamış ya da bizim daha önce kulağımıza çarpmamış müzikler oluyor. Müzik dünyasına yeni değil de sizin için yeni oluyor. İstisnalar var elbette, ama genellemeler yapmadan konuyu Greta Van Fleet'e bağlamak güç, o yüzden istisnaları ayakta alkışlayıp konumuza devam edelim.

Kiszka kardeşler, Josh, Jake ve Sam (grubun, sırasıyla vokal, gitar ve bas sorumluları) tarafından kurulan Greta Van Fleet, davulcu Danny Wagner'in katılımıyla şu anda bildiğimiz nihai şekline kavuşmuş gencecik bir rock grubu. Kardeşlerin birlikte müzik yapmasından, birlikte müziği öğrenmesinden kaynaklı takdir edilesi bir akıcılıkta, uyumda bir performansları var. ülkemizde konser vermemiş olsalar da (henüz), Youtube'da yeteri kadar materyal var bu durumu bizzat gözlemleyebileceğiniz.

BİRAZ ZAMAN TANIMALI

Gitarlı müziğin, hayranları çok dillendirmek ya da kabullenmek istemese de, müzik piyasasında ikinci plana atıldığı, klasik anlamda rock gruplarının sıklıkla sadece nostaljik görüldüğü büyük resimde 22 yaşındaki ikiz kardeşler Josh ve Jake ile 19'luk küçük kardeşleri Sam'in giriştiği şey dikkat çekici. Hayır, klasik anlamıyla rock grubu gibi görünen, tınlayan, bu yola baş koyan ilk asri zaman grubu onlar değil tabii ki. Ama bizzat yaşıtları tarafından dinlenen, Spotify'da ilgi gören, rapper'larla, DJ'lerle ve elektronikayı geç keşfetmiş indie yıldızlarıyla dolu festival kadrolarına dahil olup kendilerini ellerinde akıllı telefonlarla doğmuş, büyümüş kuşağa dinletmeyi başarmak gibi önemli bir detayları var. Tek sorunlarıysa Led Zeppelin.

Greta Van Fleet çocukları dinler dinlemez söyleyeceğiniz ilk iki kelime Led ve Zeppelin. Bu sırayla söylemenizde fayda var, zira Zeppelin Led kulağa o kadar iyi gelmiyor aklınızda bulunsun. Ve bu benzerlik, görünüşe göre grubun adını duyurması aşamasında bizzat keyifle kullanılan bir promosyon açısı olmuş. Onlar doğrudan sadece Led Zeppelin'e benzetilmekten hoşlanmasa da, piyasanın ileri gelenleri bu benzerliği (ki evet çok benziyorlar) hem bir dikkat çekme cevheri hem de tam günümüz sosyal medya kullanımına uygun bir tartışma noktası olarak görmüş. Bu çalan Greta Van Fleet mi Led Zeppelin mi sorusunun sorulduğu Youtube eğlenceliklerinden, ciddi ciddi çocukları yerden yere vuran ciddi müzik yayınlarına, on numara bir reklamın iyisi kötüsü olmaz vakası. O arada kulaktan kaçan şeyse Greta Van

Fleet ismi altında işiteceğiniz müziğin kötü olmadığı. Genç, sıkı bir rock grubu 'çatır çatır' çalıyor. Solistleri Robert Plant'ten kinayeli kelamlar işitecek kadar onun sesini adırsa da, sırf andırmayı başarabilecek kadar söyleyebildiği için bile dikkat çekiyor. O andırmadan kurtulursa kim bilir neler yapar dedirtiyor. Keza grubun diğer üyeleri için de geçerli bu.

Led Zeppelin'in sıklıkla kadim blues şarkılarını araklamakla suçlandığını, Rolling Stone gibi hatırlı dergilerce yerden yere vurulduğunu, ama o blues şarkılarından kendilerine has bir tarz, duyar duymaz tanıyacağınız bir ses yakalamayı başarıdığını ve tarihe geçtiğini düşünürsek... Bu Greta Van Fleet çocuklara da biraz zaman tanımaktan hiç zarar gelmeyeceğinde anlaşabiliriz. Anlaşabiliriz değil mi?

"Phoneix"
Rita Ora
Warner Bros

GÜÇLÜ, BAĞIMSIZ, SEKSİ:
Rita Ora

Geçen ay 28 yaşına basan Kosova doğumlu Rita Ora, ilk albümünün üstünden tam altı sene geçtikten sonra nihayet yeni bir stüdyo albümü yaptı ama bu süreçte ortadan hiç kaybolmadı.

İnternet çağında ışık hızına yakın seyreden yükseliş ve kayboluş hikâyeleriyle daha sık muhatap oluyoruz. Geçtiğimiz sene çok dinlenen, 'tıklanma', 'izlenme' sayılarıyla aklımızı başımızdan alan şarkılar, o şarkılara ses verenler, bu sene kim bilir nerede, hangi az dinlenen şarkıyı söylüyor. Hele dahil olduğunuz dünya, hit şarkı üstüne hit şarkı çıkarmayı mecbur kılan popüler ve güncel müzik camiasıysa, ara vermek, ortadan bir süre kaybolmak neredeyse kariyer imhası kadar kötü.

26 Kasım'da 28 yaşına basan Kosova doğumlu Rita Ora, ilk albümünün üstünden tam altı sene geçtikten sonra nihayet yeni bir stüdyo albümü yaparak, ama ortadan hiç kaybolmayarak tam da bahsettiğimiz bu riski mahir hamlelerle alt etmiş görünüyor. Bizim de acısını yakinen hissettiğimiz topraklardan 1991'de, henüz Rita bir bebek, soyadı da Sahatçiu (bizdeki 'Saatçi' gibi, evet) kaçıp Londra'ya yerleşen ailesi, farklı kültürlere rahatlıkla hitap edebilecek bir pop yıldızını adını duyuracağı ülkeye getirdiklerini tahminen henüz bilmiyordu. Jay Z'nin şirketi Roc Nation 2008'de Rita'yı keşfedip sıkı bir kontratla kendine bağladıktan, üç seneyi aşkın bir zaman ilk albümüne hazırlık yaptırdıktan sonra İngiltere ve dünya şarkıları peş peşe 1 numara mevkiine kurulan yepyeni bir pop yıldızıyla tanıştı.

2011 / 2012 sezonu müthiş hareketli geçti Rita Ora için, kısaca "Ora" adını koyduğu ilk albüm, Drake ve Coldplay'le çıktığı konserler, featuring hanesinde adını gördüğümüz şarkılar derken hızlı bir giriş yaptı alemlere. Jay Z için de gayet iyi bir yatırım oldu. Fakat işler pek öyle 'yatırım' kıstaslarına göre işlemedi akabinde. Zira bu yatırımın bir aklı, yeteneği vardı, eyvallahı da görünüşe göre pek yoktu. Jay Z'nin şirketinin kariyerine gerektiği kadar alaka göstermeyişine tepkisini, beş albümlük bir sözleşmesi olduğu halde şirketle yollarını ayırarak gösterdi. Davalık oldular, ama anlaşmaya varıldı, Rita özgür kaldı. Hem müzikal hem de hayat anlamında ortaklık kurduğu, gönlünü kaptırdığı

Rita Ora'nın niyeti bu albümle yeni bir sayfa açmak.

Başak Günok, 2012'den bu yana Ah! Kosmos adıyla müzik yapıyor.

da diyebiliriz pek tabii, gözde prodüktör Calvin Harris'le ilişkisini sona erdirdi.

KOÇLUK VE JÜRİLİK

Prodüktör, prodüksiyon ve şirket egemenliği altındaki pop müzik ortamında, bu tip şeyler çok ciddi etkiler yaratabiliyor. Rita ise bir yandan bu 'sorunlardan' kendini sıyırırken bir yandan da O Ses İngiltere'nin (The Voice yani), X-Factor'un koçluk ve jürilik koltuklarında oturarak, "Grinin Elli Tonu"nun sinema uyarlamalarında oynayarak, Adidas gibi markalarla çalışarak kendini hep gündemde tutmayı başardı.

Kasım ayının son haftası teşrif eden albümü "Phoenix" tam da bu yüzden, iki albümü arasında altı yıllık bir ara varmış gibi hissettirmiyor. Pekâlâ küllerinden doğma anlamıyla da okunabilecek albüm adı, yeni prodüktörler ve müzik insanlarıyla çalışmak, yeni bir sayfa açmak bu albümündeki niyeti Rita'nın. Kadın hareketinin popüler müzik camiasındaki izlerini ve hareketlerini bizzat taşıyan şarkılar içeriyor. Cardi B, Bebe Rexha, Charli XCX gibi akranlarıyla birlik olduğunu işitiyoruz. Bu yılın başında intihar haberini aldığımız Avicii'yle yaptığı "Lonely Together", Ed Sheeran'ın şarkı yazarı hanesinde adını göreceğimiz "Your Song" da mevzubahis tavrın yanında diğer dikkat çeken marifetleri albümün. Rita'nın ifadelerine bakarsak bir de bu kez daha karanlık ve daha seksi. Pop dünyasıyla ne kadar ilgilendiğinizden bağımsız olarak, öyle ya da böyle kulağınıza çalınacak bu şarkılar, malumunuz her köşeden çıkmak gibi alışkanlığı var milyonlarca kez dinlenen ve dinlenecek bu şarkıların. Bir de Rita'nın bu senenin Victoria's Secret şovunda sahne de aldığını hesaba katarsak bu ay bol bol Rita Ora adı zikredilecek gibi duruyor. Hazırlıksız yakalanmamakta fayda var.

Ah! Kosmos adı altında çok başarılı albümler yapıyor Başak Günok. 2018'in son günlerine girerken, bu yıl çıkmış işler arasında ıskalamamış olmayı dileyeceğiniz işlerden biri olarak son albümü "Beautiful Swamp"ı bir kez de biz anımsatalım.

"Beautiful Swamp"
Ah! Kosmos
Compost Records

NAM-I DİĞER

Ah! Kosmos

Elektronik müziğin dans pisti canavarı, kulak dostu ya da kalp ritmi ayarlayıcı tarafına değil de, oturduğunuz yerde de dinleyebileceğiniz, sizi o oturduğunuz yerden alıp bambaşka yerlere götürmeye niyetli tarafıyla haşır neşir Ah! Kosmos. Zihninizde Başak Günok kaptanlığında türlü seyahate çıkmak mümkün. İlk albümü "Bastards" karanlık bir mizaca sahipti; bu sefer, yani ikinci albümü "Beautiful Swamp"-taysa o karanlık, biraz daha bu topraklarda üretildiğini belli eden, biraz daha kişiselleşmiş tınlayan bir güzergâh belirlemiş kendine.

Kimya mühendisliği okumuş Başak Günok. 2012'den bu yana Ah! Kosmos adı altında müzik yapıyor. Elektronik müzik saflarından arzıendam etse de, sahnede canlı enstrümanları ve farklı sanatsal disiplinleri müziğine katmaktan hiç geri durmuyor. İlk albümü Alman plak şirketi Denovali tarafından yayınlanmıştı, ikinci albüm "Beautiful Swamp"sa daha kıdemli ve yine Alman bir şirket olan Compost tarafından basıldı. Bu kısmı özellikle vurgulama ihtiyacı hissediyor bu satırlar, zira Başak'ın dünya çapında dinlenen bir müzik yaptığının iki belgesi bu plak şirketleri.

"Beautiful Swamp", dünya müziği kategorisine de göz kırpan, trip hop dinleyenlere de hitap edebilecek şarkılardan oluşuyor. Bu kez Başak'ı albüm kapağında da görüyoruz. Bir anlamda sadece müziğiyle değil, kendi kimliğini de öne çıkardığını düşündürüyor. Elif Çağlar'ı vokalde konuk aldığı "Beyond Dreams" ile yine bu sene yaptığı albümle övgüler alan Özgür Yılmaz'ı konuk ettiği "Wide" albümün dinler dinlemez kulağında yer edecek şarkılarından. Leah Christensen'li "Paradise" da keza, Başak'ın Ah! Kosmos adı altında inşa ettiği dünyaya girişte yardımcı olacak şarkılardan. Velhasılıkelam, yılı bu albüme kulak kabartmadan bitirmek, müziksever bünyeler için ciddi bir kayıp olacaktır. Bizden söylemesi. **MS**

İç ısıtan rüzgârın sesi

Laura Pergolizzi ya da sahne mahlasıyla LP bu sayfada karşınıza çıkıyor, çünkü yılın son günlerinde ondan yepyeni bir albüm duyacağız. "Heart to Mouth" 7 Aralık'ta bizimle.

BEKİR ÖZGÜR AYBAR
bekirozguraybar@gmail.com

Toplam 10 şarkıdan oluşacak taze albüm tam da LP'nin kıyametler koparan "Lost on You" çıkışından iki sene sonrasına denk geliyor. Pergolizzi'nin yıl sonlarını sevdiğine şüphe yok. Sektörün majör isimlerinin albüm yayınlamak için hiç tercih etmedikleri ve müzik takviminde neredeyse yok sayılan bir ay olan aralıkta LP hep var.

Tüm yılı, hatta neredeyse son iki yılın tamamını dünya geneline yayılan konserlerle yollarda geçiren LP bir yandan da şarkı yazım sürecini devam ettirmeyi başardı neyse ki. "Lost on You" o kadar büyük bir ilgi gördü ki LP için bu sonuç hem olağanüstü güzel hem de bir o kadar yorucu oldu. Ben müzisyenlerin her güçlü albüm sonrası yaptıkları gibi LP'den de biraz köşeye çekilip "Ne dönemdi ama," diyerek dinlenmesini bekliyordum. Yanıldım. Ne mutlu ki yanıldım.

BAŞLANGICA YOLCULUK

"Adımı kısalttığıma bakmayın, her şeyi upuzun yaşamanın derdindeyim," diyor bir röportajında Pergolizzi. Zaten en başından beri bir kimlik arayışından ziyade bir çıkış ânını kovalıyor o. Ara sokaklardan New York'un 7/24 ışıl ışıl caddelerine doğru yol alırken adını soranlara "LP," demeye başlıyor. Henüz lise çağındaki bir maceracı.

O sıralar adres sorduğu, sahne kovaladığı insanlardan hiçbiri onu tanımıyordu. Ailesi ve yakın arkadaşları hariç hiç kimsenin tanımadığı bir 'hiç kimse'ydi belki de. Takvimi 20 - 25 yıl ileriye sardığında evinden binlerce kilometre uzakta yaşayan insanların kendisini dinlemek için sıraya gireceğinden habersizdi eminim ki. Tam olarak öyle oldu ama. Bu yılın ilk yarısında İstanbul ve Ankara'da verdiği konserlerden bahsediyorum. Tüm biletlerin tükendiği bir atmosferde gerçekleşen konserler... Kulisin önündeki kalabalığın şahidiyim. LP ile tanışmak için genç ve yaşlı insanların nasıl aynı heyecanla beklediklerini gördüm. Kitle tarafından tek ses olarak şarkılara eşlik edildiğini ve bunun karşısında Pergolizzi'nin bile şaşkınlığını gizleyemediğini izledim. "Müzik sektöründe kaya gibi sağlam olmanız gerekiyor. İlerlemek için, var olabilmek için bunu belirtiyorum," onun cümleleridir. Naif sesinin gücü gerçekten kaya gibi sağlam. Giyim tarzı, hiç çıkarmadığı güneş gözlüğü ve saçları meydan okumanın birer simgesi. Onu kulis kapısında yüzlerce insanın beklediği bir kariyere ulaştıran şey de bu meydan okuma değil mi zaten?

Annesinin sürekli kendisine şarkı söylediğini, akademik bir ailede yetiştiğini, okulun ailesi için çok önemli olduğunu ayrıca hiç müzisyen olacağını düşünmediğini dile getiriyor LP. Ancak müziğe küçükken çim biçme makinelerinin üzerinde söylediği şarkılarla bağlandığını söylüyor. Çocukken herkes şarkı söylemeyi sever. Bunu daha ileri seviyeye taşıyan ve hayatınızın geri kalanında sizin için müziğin bir yaşam biçimi olmasını sağlayan şey ise yeterinde cesur olmanızdır. Şans faktöründen, nasıl bir ailede büyüdüğünüzden, maddi durumunuzdan bahsetmiyorum. Bunlar zaten oldukça kritik ve net. Ama istisnalar yok mu? Olmaz mı? Bazen tüm şartlar senin karşında kocaman bir duvar örmüşken bile hedefe ulaşırsın. Nilipek ile röportajdayken bana söylediklerini hep hatırlıyorum: "Ne olursa olsun üretmeye devam etmek tek çözüm. Eğer enerjini ve heyecanını koruyarak üretmeye devam edersen mutlaka dikkat çekiyorsun ve mutlaka seni birileri fark ediyor." Fırsat bulup da Laura Pergolizzi'ye kariyerinin en başından bugüne baktığında süreci ve şu an geldiği noktayı nasıl değerlendirdiğini sorsam Nilipek'in söylediklerine yakın cümleler işiteceğimden eminim. 1980'li yıllarda geçen çocukluk döneminde mırıldandığı şarkılar ona tutku verdi. Sesini geliştirdi, durmadan üretti, yeni yollar denedi ve kitara adlı enstrümanla sözlerini birleştirdi. '80'lerdeki o çocuk şimdilerde kendi müziğiyle dünyayı dolaşıyor.

ONU MEŞHUR EDEN ŞARKI

Lokal sahnelerde bulunuyor. Başkaları için şarkılar yazıyor. Çok sevdiği müzisyen / grupların şarkılarını yorumluyor. Bir enstrü-

CESUR OLMAK TEK SEÇENEK

LP'ye göre bir insan hayatını yaşarken cesur olmak zorunda. Sonuç olarak kendi içine kapanmak, perdeyi çekip dış dünyayla sahte bir ilişki kurmak sadece insanın kendisini yanıltmasına yol açıyor. LP için cesaretli olmak bir günde verilen bir karar olmamış. Bunun gerekli olduğunu, sonsuza dek saklı bir hayat yaşayamayacağını adım adım fark etmiş. 2008 yılındaki röportajında şöyle diyor: "Annem eşcinsel olduğumu öğrenmeden vefat etti ve babam eşcinsel olmamın geçici bir dönem olduğunu düşündü. Sonrasında ise durumun gelip geçici bir şey olmadığını anladı. Fakat öteki türlüsü de olsaydı, umurumda olmazdı. Hâlâ da umursamıyorum böyle şeyleri." Birçok insanın yapamadığı ama aslında yapmak zorunda olduğu kadar açık bir hayat yaşıyor LP. Tıkandığı noktada müziğe sığındığını, çoğu zaman diyalog kurarken aktarmakta zorlandığı hislerini şarkı sözü yazarken kolayca dışarı atabildiğini söylüyor.

Pergolizzi, "Adımı kısalttığıma bakmayın, her şeyi upuzun yaşamanın derdindeyim," diyor.

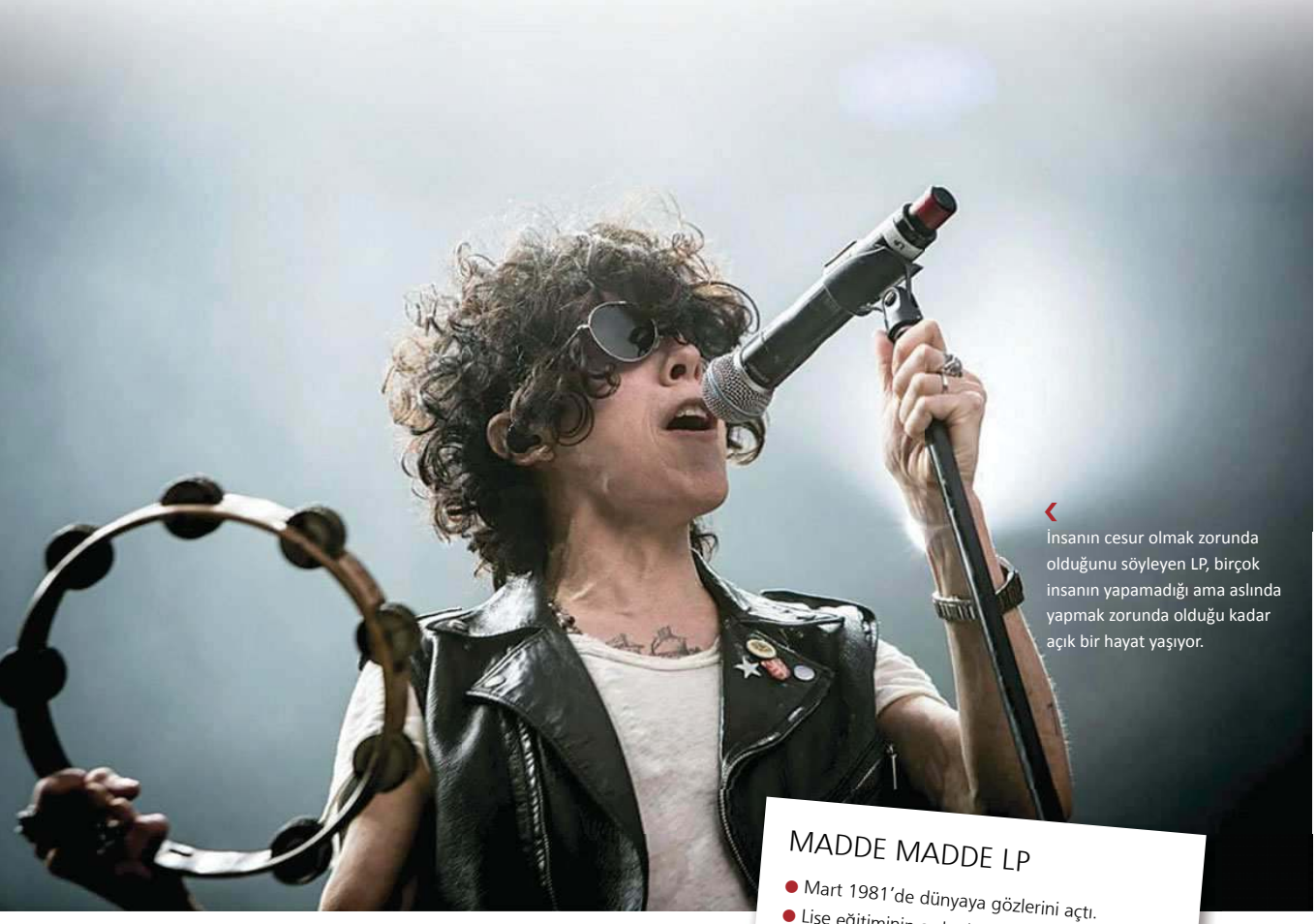

İnsanın cesur olmak zorunda olduğunu söyleyen LP, birçok insanın yapamadığı ama aslında yapmak zorunda olduğu kadar açık bir hayat yaşıyor.

man yönü kadar güçlü ve etkili ıslık çalıyor. Milenyum döneminde ilk albümünü yayınlıyor. Ufak sahnelerde sesini duyurmaya ve insanlara modern folk akımından dokunmaya devam ediyor. Takvimler 2004 yılını gösterirken "Suburban Sprawl & Alcohol" adlı ikinci albümünü servis ediyor. Biraz daha fazla para kazanmaya başlıyor. Çocukken aklının ucundan bile geçmeyen müzisyen olma düşüncesini artık iki albüme sahip biri olarak bizzat yaşıyor. Rihanna, Christina Aguilera gibi dünyaca ünlü isimlere şarkılar yazıyor. Dizilerde onun şarkıları dönüyor. Dünyanın en önemli festivallerinde sahne almaya başlıyor.

2014 ise LP için çok önemli bir kırılmayı yaratıyor. İlk kez Warner Bros. gibi büyük çatının altında albüm kaydedip yayınlıyor çünkü. "Forever for Now" isimli bu albüm onu daha geniş kitlelere ulaştırması açısından çok önemli yere sahip. Ancak LP'yi bugünkü konumuna getiren, Ankara'da kapalı gişe konsere çıkmasını sağlayan albüm "Lost on You"dan başkası değil. Kayda adını veren şarkı çok büyük bir dönem hiti hâline geliyor ve Laura'yı 1990'ların sonlarında başladığı kariyerinde en üst çizgiye ulaştırıyor. "Lost on You"nun neden bu kadar güçlü karşılık bulduğu sorusuna LP'nin cevabı şöyle oluyor: "Sanırım ırk, cinsiyet ya da kültür gibi konuları aşan duygusal bir derinliği var. Sesimden bir şeylerin üstesinden gelmeye çalıştığımı anlayabiliyorsunuz."

37 yaşındaki müzisyen şimdilerde yeni bir maceraya atılmak üzere. Kariyerinin beşinci albüm çalışması olacak "Heart to Mouth" kapsamında birkaç aydır şarkılar ve video klipler paylaşıyor. "Lost on You" gördüğü ilgi açısından hâlâ etkileyici bir yere sahip ve "Heart to Mouth" bu etkinin üzerine çıkamayabilir. Yine de insanın içini ısıtan rüzgâra benzettiğim sesiyle LP'yi yeni şarkılarla duymak iyi gelecektir. **MS**

MADDE MADDE LP

- Mart 1981'de dünyaya gözlerini açtı.
- Lise eğitiminin ardından doğduğu Huntington'dan New York'a taşındı.
- Rock ve dönemsel pop müziğe ilgisini bu dönemde kuvvetlendirdi.
- Camper Van Beethoven ve Cracker grubundan tanıdığımız Amerikalı gitarist David Lowery tarafından keşfedildi.
- "Heart-Shaped Scar" isimli debut albümünü 2001 yılında, 20 yaşındayken yayınladı.
- 2004 yılında "Suburban Sprawl & Alcohol" isimli albümünü prodüktör Linda Perry ile birlikte kaydetti.
- Rihanna'nın beşinci stüdyo albümü "Loud"daki "Cheers (Drink to That)" şarkısını besteledi ve böylece ilk büyük adımlarından birini attı.
- Cher Lloyd, Christina Aguilera ve Backstreet Boys'a verdiği şarkılarla da yükselişini sürdürdü.
- 2012 yılında Warner Bros. Records'a imza attı ve "Into the Wild: Live at EastWest Studios" EP'sini çıkardı.
- 2014 yılında "Forever for Now" adlı üçüncü uzunçalar çalışmasını yayınladı. Bu onun majör prodüksiyonla çıkan ilk albümü oldu.
- Takvimler Aralık 2016'yı gösterirken dördüncü albümü "Lost on You" ses verdi. Albüm dünya çapında yankı uyandırdı ve LP en kapsamlı turnesine bu dönemde çıktı.
- 2018'de ilk kez Türkiye'ye uğrayıp sahne aldı.

NAİM
DİLMENER
naimdilmener@gmail.com

Bahar her şeye rağmen sürecek

Can Kazaz ile memleketimizden insan manzaraları... Nazan Öncel'in ilk albümü "Yağmur Duası" CD yüzü gördü... Genç Osman Yavaş öyle sahici anlatıyor ki... Genco ve Burcu Arı "Küçüğüm"e çağ atlatmış...

Nazan Öncel'in ilk albümü "Yağmur Duası" '80'lerin başında çıkmıştı.

Genco ve Burcu Arı, Sezen Aksu'nun "Küçüğüm"ünü yorumluyor.

105 ➔

1 KASIM PERŞEMBE

Alper Tuzcu ilk albümü "Between 12 Waters", 2016'da çıkarmıştı. Aşağı yukarı iki yıllık bir aradan sonra yeni albüm geldi. "Aurora", ilk albümde sunulmuş (ya da tanıtılmış) sound'un daha da ileri çekilmiş bir devamı. Müzisyene Danielle Angeloni, Micaella Cattani, Lasya, Kat Kennedy vokalleri ile eşlik etmişler. Kolay kolay bir türün içine konamayacak bir müzik yapıyor Tuzcu; merkezinde caz var ama yapılan bundan fazlası. Her ne olarak adlandırılıyor olursa olsun fark etmez; su gibi bir müzik bu, akıyor ve insanı tepeden tırnağa yıkıyor / arındırıyor.

Nota kitabında, Sezen Aksu'nun 1976-1988 arası şarkıları yer alıyor.

Cazdan daha fazlasını icra eden Alper Tuzcu'nun müziği, insanı tepeden tırnağa arındırıyor.

SEZEN AKSU ŞARKILARI, ALÇAKGÖNÜLLÜLÜĞÜN KİTABI

8 KASIM PERŞEMBE

Müzik ile ilgili yayımladığı kitaplarla gönülleri fetheden Pan'ın son kitaplarından biri, bir nota kitabı oldu: "Sezen Aksu Şarkıları" adlı kitapta, Aksu'nun 1976 - 1988 arası şarkıları yer almış. Alçakgönüllülüğün kitabını yazmışlardandır sanatçı; bu sebeple, kitabın arka kapağına geçen sözleri hiç şaşırtıcı değil: "Her zaman, benden duyulup kabul bulan şarkılar için vesile olduğuma inandım. Zaten geleceklermiş de yolculukta benim sözüme, nefesime rastlayıp karışmışlar gibi... Bu yüzdendir ki kendime ait hissetmem şarkıları... Herkes çalsın, söylesin isterim." Pan'ın bu kitabıyla amatör ya da profesyonel, müziğin içinden ya da dışından olsun fark etmez; herkes doğru bir biçimde çalıp söyleyecek bu şarkıları; "En sevdiğim Sezen Aksu şarkısı bu! Hayır buu... Hayır, hayır buuu..." çığlıklarının atılması ise mecburidir elbette.

2 KASIM CUMA

Murat Ses Facebook'tan duyurdu; Aziz Azmet'i kaybetmişiz, Moğollar'ın kurucularından o emsalsiz müzisyeni. Mekânı bulutların / şarkıların arasında olsun.

6 KASIM SALI

Nazan Öncel'in '80'lerin başlarında çıkmış ilk albümü "Yağmur Duası" nihayet CD yüzü görebildi. "Günaydın" demek lazım ama demeyelim, geç de olsa çıktı işte. 11 şarkılık albüm, memlekette her daim firma ve prodüktörlerin elini / kolunu bağlamış ağır telif sorunları nedeniyle dokuz şarkı olarak yayınlandı. Hiç yoktan iyidir. Hiç çıkmayabilirdi de. CD'ye (yani dijitale) aktarılmayan o kadar çok şey var ki pekâlâ bu albümün akıbeti de bu olabilirdi. Adı üstünde ilk albüm; Nazan Öncel'den çok prodüktör ve firma sahibinin sözü geçmiş çerçevesi çizilirken. Mükemmel değil. Hatta iyi bile denemez. Ama tarihi önemi haiz; sonraları tapacağımız Öncel'in ilk zamanları; kesinlikle arşivlik.

9 KASIM CUMA

Sabahtan beri Genç Osman Yavaş (soyadını bu albümle birlikte kullanmaya başladı) dinliyorum. "Sensizlik Anlatılmaz" diyor ama öyle iyi, öyle doğru, öyle sahici anlatmış ki o kadar olur. Bu albümle birlikte Genç Osman post-Bülent Ortaçgil bir konuma oturdu. Ortaçgil'in o her zamanki naif dünyası ve vokali, Genç Osman'da bambaşka bir hal almış; içinde olduğumuz zamanların nefreti, düşmanlığı, yırtıcılığı üzerine oluk oluk su döküyor ve yangını söndürüyor. Bu yangın söner mi? Hayır. Ama en azından şarkılar dinlenirken bu olabiliyor. Genç Osman'ın anlattıkları insanı içinde olduğu cehennemden alıyor ve bazen cennete bazen de başka (daha kişisel) bir cehenneme götürüyor. Cennet ya da cehennem, dert değil; daha sakin olunuyor birkaç sefer dinledikten sonra.

Genç Osman, "Sensizlik Anlatılmaz"la post-Bülent Ortaçgil bir konuma oturuyor.

Demet Sağıroğlu ile Sadettin Dayıoğlu, tertemiz bir şarkıya imza atmışlar.

13 KASIM SALI

Demet Sağıroğlu ve Sadettin Dayıoğlu iş birliğinden bir şarkı daha çıktı. "Sen Şimdi Aşk Diyeceksin", Feryin Kaya ve Burak

Can Kazaz, memleketimizden insan manzaraları naklediyor dinleyene.

Dilmener, 22 Kasım akşamı Borusan Müzik Evi'nde Uzuner ve Kiremitçi ile birlikte edebiyat ve müzik ilişkilerini konuştu.

Irmak'ın yaptığı düzenlemenin de katkısıyla, tertemiz bir şarkı olmuş. Demet bestecisini buldu bence; bu iş birliği bir albümle de taçlanmalı.

15 KASIM PERŞEMBE

Genco ve Burcu Arı, Sezen Aksu'nun "Küçüğüm" şarkısına resmen çağ atlatmış. Bu çok bilinen şarkı; hem düzenlemesi hem de vokal tarzıyla eskiyi aratmayan, bu bir yana geride bırakan bir hale / şekle bürünmüş. İmkansıza yakın bir şeyi başarmış Arı çifti.

19 KASIM PAZARTESİ

Funda Lena'nın İstanbul Bilgi Üniversitesi'ndeki doktora programının mezuniyet tezi olan "Türkiye'nin Müzik Endüstrisinde Çeşitsizlik" Kreksa Kültür Yayınları tarafından kitap olarak da basıldı. Çok doyurucu, çok sağlam bir araştırma bu; çok sayıda başka şeyin yanında "Türkiye'de Müzik Endüstrisinin Tarihi (1920'lerden 2010'lara)" bölümü ile müzik yayıncılığının ticari kısmı, hem zorlukları hem de çeşitliliği (ya da çeşitsizliği) ile sağlamca kayıt altına alınmış. Müziği okumaktan hoşlanan çoğu insan için biçilmez kaftan bu kitap. Müzik üzerine yazan / düşünenler için ise edin(il)mesi ŞART.

Lena'nın doktora tezi, müziği okumaktan hoşlanan çoğu insan için biçilmez kaftan.

20 KASIM SALI

Caz Kazaz bütün şarkıların ve düzenlemelerinin kendisine ait olduğu "Sürsün Bahar"da, memleketimizden insan manzaraları naklediyor dinleyene; kırık, üzgün, karamsar, moralsiz, depresif insanlar ve manzaraları. Böyle bir zamandayız, hepimiz (b)öyleyiz ve aynı durumdayız. Şarkılara tutunmak dışında pek az yolumuz kaldı. Ama yine de ve her şeye rağmen sürecek bahar; önce geri gelecek, sonra da sürecek.

22 KASIM PERŞEMBE

İyi bir söz yazarıydı Burcu Tatlıses. Artık iyi bir yorumcu da. Daha evvel tek tek çıkardığı şarkılar da bunu açığa çıkarmıştı ama "Uzaklar" albümü iyice koyulttu, altını keskince çizdi. Hayatın her yanını ama daha çok duygusal iniş / çıkışlara sebep olanları anlatıyor Tatlıses. Bu zamanda bunu yapmak, yaparken de olup biteni doğru görmek / okumak çok zor ama Tatlıses başarıyor.

Öğleden sonra:

Akşam Borusan Müzik Evi'nde, Buket Uzuner ve Tuna Kiremitçi ile bir söyleşiye katılacağım. Müzik ve edebiyat ilişkilerini konuşacağız. Notlarımı aldım; akşama hazırım :) **MS**

FOTOĞRAFLAR: HÜSEYİN ÖZDEMİR

“Ukdeleri anlatsam sayfalar yetmez”

2001 - 2008 yılları arasında Milliyet Sanat’ın yayın yönetmenliğini yapan usta gazeteci Tuğrul Eryılmaz, Asu Maro’nun hazırladığı nehir söyleşi kitabında, ‘68’li olmanın anlamını, dostluklarını, tanıklıklarını, gazetecilik serüvenini sözünü sakınmadan anlatıyor.

ERKAN AKTUĞ
erkanaktug@gmail.com

Diyarbakır Suriçi’nde, İzmir’de geçen çocukluk ve ilkgençlik, ‘68’in rüzgârında Hüseyin Cevahir’li, Mahir Çayan’lı -hatta Deniz Gezmiş’li- Mülkiye yılları, yaklaşık beş yıl süren Londra macerası, sonra TRT, Nokta, Yeni Gündem, Sokak, Radikal İki ve Milliyet Sanat’ta kıskandıran gazetecilik anıları... Milliyet Gazetesi yazarı ve Milliyet Sanat Dergisi Yayın Koordinatörü Asu Maro soruyor, basının en renkli simalarından Tuğrul Eryılmaz lafı dolandırmadan anlatıyor; çuvaldızı kendine de başkalarına da batırmaktan çekinmiyor. Su gibi akan nehir söyleşi kitabı “68’li ve Gazeteci”yi

Eryılmaz ve Maro, kitap için 24-25 defa bir araya gelip uzun saatler süren görüşmeler yaptılar.

Maro ve Eryılmaz'la konuştuk.

"68'li ve Gazeteci"
Asu Maro
İletişim Yayınları
Fiyatı: 29 TL
Söyleşi

Asu Maro'yla başlayalım... 2000'de Radikal İki'den ayrılırken Tuğrul Eryılmaz'dan nehir söyleşi için söz almaya çalıştığını belirtiyorsun kitabın girişinde. Nasıl ikna ettin süreç içinde?

Asu Maro: Tuğrul Bey ne zaman İzmir'e gideceğim dese ben de "Aa, ne güzel, İzmir'de gidip söyleşiyi yapabiliriz," diye atıyordum ortaya. O da "Tamam tamam," diye idare ediyordu beni bir şekilde. 2015'te Vahit Uysal ile Yıldırım Türker'den çıktı fikir, Tuğrul'la bir nehir söyleşi yapılsa ne güzel olur diye. Başka bir yayınevi için öyle bir dizi düşünmüşler, sözlü tarih çalışması gibi. Kim yapar diye düşünürken Tuğrul da "Asu hep yapmak istiyordu," demiş. Dolayısıyla ilk bana gelmiş oldu. Ben de tabii atladım.

Zaman zaman anılarınızı yazmak gündeme gelince "Kim ilgilenir benim hayatımla?" gibi şeyler söylüyordunuz. Nehir söyleşi kitabına nasıl ikna oldunuz?

Tuğrul E.: "TRT'deki üç sene dışında ben hep editörlük yaptım, yazı müdürlüğü yaptım, kim bizim kitabımızı okur?" diyordum. Ama bir yandan da alttan alttan, "Ulan acaba olur mu?" dediğim oldu. Böyle bir proje var dediklerinde, "Aman" dedim "Asu Maro beni öldürür", çünkü kaç zamandır bana söylüyordu.

Ama aynı zamanda Asu Maro'nun gazeteciliğine güveniyordunuz...

Tuğrul E.: İnsan beraber çalıştığı, beraber sıkıntılar çektiği insana tabii güvenir. Ama şuna da güveniyorsun yani, öyle karşına geçip de "Tabii efendim," diyen bir insan zaten gazeteci olmaz. Ona da güvendiğim için yani. Asu beni zorlar ama kötü niyetle zorlamaz. Böylece başlamış olduk.

Kitabın hazırlığı üç yıla yayıldı. Uzun bir süre aslında. Nasıl bir süreç işledi? Tekrar tekrar mı konuştunuz?

Asu M.: 24-25 görüşmemiz var, her biri iki saatlik en az. Çocukluktan başlayıp kronolojik olarak bugüne geldik, sonra bir daha başa dönüp neredeyse hepsini tekrar konuştuk.

Tuğrul E.: Bu Asu'nun marifetidir. Bayağı düzgün, yönetmen gibi sağlam bir kurgu yaptı. Benim bu kadar sabrım olmazdı.

Kitabın içeriği nasıl şekillendi bu zaman içerisinde? Şurayı öne çıkaralım, şurayı atalım gibi...

Tuğrul E.: Medyadan başladık ilk başta.

Asu M.: Ben tabii medya diye başlarken küçük magazinlere daldım.

Tuğrul E.: Ben Asu'yu zaten biraz da ondan istedim. Asu hem ciddi ve oturaklı bir gazetecidir ama aynı zamanda magazini de bilir.

Asu M.: Biz dört sene Radikal'de, dört sene Milliyet Sanat'ta birlikte çalışmıştık. Ama tabii ki benim bilmediğim çok dönemi var. Mesela baktım ki hiç bilmediğim çocuklukta çok zengin bir malzeme var, Diyarbakır'dan İzmir'e devam eden... Londra'yı zaten hep merak ediyordum. Çok da fazla bir şey atmadık aslında, ekonomik konuştu. Film gibi bir kurguyla akan bir hayat hikâyesi ortaya çıktı konuştukça.

Tuğrul Bey, siz düşüncelerinizi, eleştirilerinizi usturuplu bir dille insanların yüzlerine söyleyebilen nadir insanlardansınız. Bu kitapta da böyle, her şeyi dobra anlatmışsınız... Elbette kendinizi frenlediğiniz yerler de olmuştur...

Tuğrul E.: Burada anahtar kelime 'usturuplu'. Şimdi aslında şeyi düşünüyorsun; yanlış da olabilir ama ben öyle gördüm... Onaylamadığını, kızgınlığını belli et ama çok da abartıp karşındakini incitmeye kalkma. Zaten Asu da beni hep oralarda engelledi. Yoksa çok ağır şeyler söyleyebilirdim ama olmaz. Yüz yüze daha başka, ama kitapta...

Asu M.: "Bu benim görüşüm" ya da "Buradan baktığımda şimdi böyle düşünüyorum" gibi hatırlatmalar yaptı sık sık.

Kitabın temel gazetecilik açısından da öğretici bir yanı var. Buna özellikle dikkat ettiniz diye düşünüyorum.

Tuğrul E.: Ya çünkü benim mesleğim o. Zorluk ne biliyor musun? Öğretmen gibi olmadan nasıl anlatırsın bir şeyi? Öğretmenlere saygım sonsuz, ben de üniversitelerde 20 sene ders verdim ama bu kitapta öyle olmasını istemiyorsun. Yani o genç adam, genç kadın buradan o dersi çıkarıyorsa zaten ondan iyi gazeteci olur. Onu başka türlü okuyup geçiyorsa "Ay ne eğlenceli" diye, canı sağ olsun, ona da hiç parmak sallama niyetim yok. Ama doğru, çok ciddi olarak konvansiyonel Anglosakson gazetecilik anlayışını insanları bayıltmadan ortaya koymaya çalıştım.

Kitabı okumayanlar için bu anlayışı nasıl özetlersiniz?

Tuğrul E.: Onların çok güzel bir tanımı vardır: Eğer birileri bir şeyin sizin gazetenizde, televizyonunuzda yayınlanmasını istemiyorsa o bir haberdir, sakın vazgeçmeyin. Bir de bütün taraflarla konuşun. Sizin mahalleden birisi bile olsa konuştuğunuz insan, siyasi olarak farklı düşünmediğiniz birisi bile olsa güvenmeyin. Ve en önemli şey: Bütün iktidarlara mesafeli olun. Bütün iktidarlar kötüdür. İktidar neredeyse sorgulayın ve sesi olmayanların sesi olun, platform açın onlara.

Asu M.: Bir cümlesi var kitapta: "Bana bir iktidar gösterin, ben size düşmanımı göstereyim." Yani kim olduğu önemli değil; sizden mi, bizden mi, ondan mı...

Tuğrul E.: Komünist bir ülkede yaşasaydım ben acayip bir liberal olurdum mesela.

Kitapta "Gazeteciliği ben şundan öğrendim," dediğiniz bir isim yok. Hakikaten kendi kendinize mi öğrendiniz bu işi?

Tuğrul E.: Yani şimdi çok da haksızlık etmeyeyim insanlara.

"ANILARIMI YAZSAM BU KADAR AKICI OLMAZDI"

Kitabın kurgusu çok iyi hakikaten, çok akıcı. Bazı yerlerde roman okuyormuş gibi bir hisse bile kapılıyor insan.

Tuğrul E.: Ama oralar Asu'nun marifeti. Asu başından beri öyle yarım sayfalık sorular, uzun uzun cevaplar istemedi. Ben hatta "Ya çok kısa mı oluyor?" dedim, o da "Biz gazeteciyiz ve iki gazetecinin yaptığı nehir söyleşi böyle olur" dedi.

Asu M.: Biz sohbet ederken akış da kesilmesin istedim.

Tuğrul E.: Ve haklı çıktı. Ne sorular okudum ve hakikaten insanın içini sıkan nehir söyleşiler de gördüm.

Anılarınızı yazsaydınız bu kadar akıcı olmayabilir miydi?

Tuğrul E.: Katiyen olmazdı. Çünkü birinin seni dürtüklemesi lazım. Yani o zaman alırdım elime mikrofonu, hoop anlatırdım hayatımın ne olduğunu ve istediğim yerleri de bal gibi atlardım. Ki çok oldu "Nereden geldi aklına bu şeyler?" diye sorduğum.

O zaman çok küçümserdik ama TRT'deki birçok müdürümden ben nasıl kısa haber yazıldığını öğrendim. Tamamen zanaat olarak, teknik olarak konuşuyorum. İnsanlar şaşırıyor, Hıncal Uluç benim hiç onayladığım bir gazeteci değil ama ben Nokta zamanı Hıncal Uluç'tan gazeteciliğin tekniğine ilişkin bir sürü şey öğrendim. Söylemesem kör olurum. Böyle insanlar var ama temeli biraz sosyalizmimiz gibi oldu yani. El yordamıyla...

Ercan Arıklı'dan çok bahsediyorsunuz. Zira genç ve deneyimsizken sizi o dönemin etkili dergilerinden Nokta'da önemli bir konuma almış.

Tuğrul E.: Etkin bir dergi değildi o zaman Nokta, batmak üzereydi. Ondan bizi aldılar. 12 Eylül sonrası... Ercan Bey bize "Toplumsal muhalefet çok önemlidir ama bunu yaparken kendinizi kapattırıp benim paramı pulumu elimden aldırırsanız hepinizi süründürürüm," demişti. Tam bir modern kapitalistti. Modern burjuvaydı de istersen. Bir burjuvadan da bir şeyler öğrendik. Ne yapalım her şeyi Marx'tan öğrenmedik!

'68 dönemini anlatırken siyaseti değil de sol örgütlerde bulunan birisi nasıl yaşar, ne okur, ne seyreder gibi şeyleri anlatmaya özellikle dikkat etmişsiniz gibi geldi.

Tuğrul E.: Ettim, çünkü ben sol örgütlerin kenarında oldum hep. Sol medyanın kenarında, ana akım medyanın kenarında... Böyle böyle kenarda geçti ömrüm.. Şeye dikkat ediyorsun sadece, '68-'69, hatta '70'te oraya saldıralım, burayı mahvedelim, buraya molotof atalım diyerek hayatımız geçmedi bizim. Yani eğlenceye de gidilecek... Hiçbir oyunu, hiçbir konseri kaçırmadık. Biz Ankara'da neler dinledik ya o dönemler... Alpay'lardan tut da Oksijen diye gruplara kadar. Şöyle bir şanssızlığımız oldu yalnız onu söyleyeyim: Dünyada '68-'69 öğrenci hareketi, esas olarak bir özgürlük hareketi, bir ifade özgürlüğü hareketi, "Ben artık sizin gibi düşünmek istemiyorum" hareketi. Bizde ise birden bire bu çok hızla siyasileşti. Çok acı kayıplar verdik. Benim bir sürü arkadaşım 24-25 yaşlarında öldü.

Tuğrul Bey'in anlatmakta zorlandığı, anlatırken duygusallaştığı yerler oldu mu?

Asu M.: Oldu, birkaç damla gözyaşı döktük değil mi? Yani başta Hüseyin Cevahir olmak üzere genç yaşta kaybettiği arkadaşlarından bahsederken doğal olarak duygusallaştı. Bu arada o dönemin insanlarının nasıl gencecik üniversite öğrencileri olduğunu o kadar güzel ortaya koyuyor ki bu yönünü seviyorum kitabın. Öyle bakmıyoruz, öyle görmüyoruz ya... Yani onların hakikaten eğlenceli, diskoya giden, sevgilileri olan, birbiriyle not yarıştıran genç insanlar oldukları gerçeğini ortaya çıkarıyor. O bölümler tabii duygusaldı. Bir de babalık kısmı öyleydi. Yani Hüseyin'le (Özdemir) ilgili bölümler çok duygusal geçti. Ki Hüseyin Milliyet Sanat'ta çalışma arkadaşım benim.

Sevdiğiniz biri hakkında bir şeyler anlatırken, yorum yaparken o kişi bunu nasıl algılar diye tereddüt yaşadınız mı?

Tuğrul E: Aslında en sevmediğim insanlar hakkında konuşurken bile oldu bu, çünkü hakikaten bir gazeteci marifetidir bu, adil olacaksın kardeşim, objektif olacaksın. Ama inan ki böyle anı gibi söyleşilerde gerçekten zor oluyor. Hem bir yandan şeffaf olarak her şeyi söylemek istiyorsun bir yandan da senin en başından söylediğin gibi "Allah'ını seversen aklını başına al ve o adamın, o kadının ne yaşadığını nereden bileceksin? Sen gördüğünü söyle," diyorsun. Bütün numaram oydu benim, gördüğüm şeyleri anlattım. Tabii beni en çok zorlayan oğlum Hüseyin'le ilgili yer oldu. Nasıl konuşursam konuşayım sonuçta başka bir insanın hayatıyla ilgili konuşuyorsun. Ben, "Sizin soyadlarınız niye aynı değil?" laflarına her zaman sinirlenmişimdir. Bu lafları edenlerden nefret ederim, yani sana ne? Nedir sizin bu soy, mezhep merakınız? Oralarda zorlandım tabii ama altından kalktım.

Oğlunuz nasıl karşıladı anlattıklarınızı?

Tuğrul E.: Hüseyin, galiba sevdi. Yani beğendiğini biliyorum, o da beni rahatlattı.

Asu M.: Evet, çok duygulandığını bana bir mesajla bildirdi. Ama bence önemli olan o bölümde bile önceden okutulup istemediğin bir yer var mı diye sorulmadı. Kimseye bir şey sormadık.

Tuğrul E.: Yıldırım Türker'e, Halil Ergül'e, kimseye yani... Bunların ismini verdim, bunlar benim çok eski arkadaşlarım diye...

Nasıl geri dönüşler alıyorsunuz insanlardan?

Tuğrul E.: Vallahi ben bizim orada, Cihangir'deki kahvede üç-dört tane gördüm. Şey diyorlar, "Yahu aslında sizlerin hatırına aldık ama bayağı tıkır tıkır okunuyor". Çok akıcı diyorlar, biz

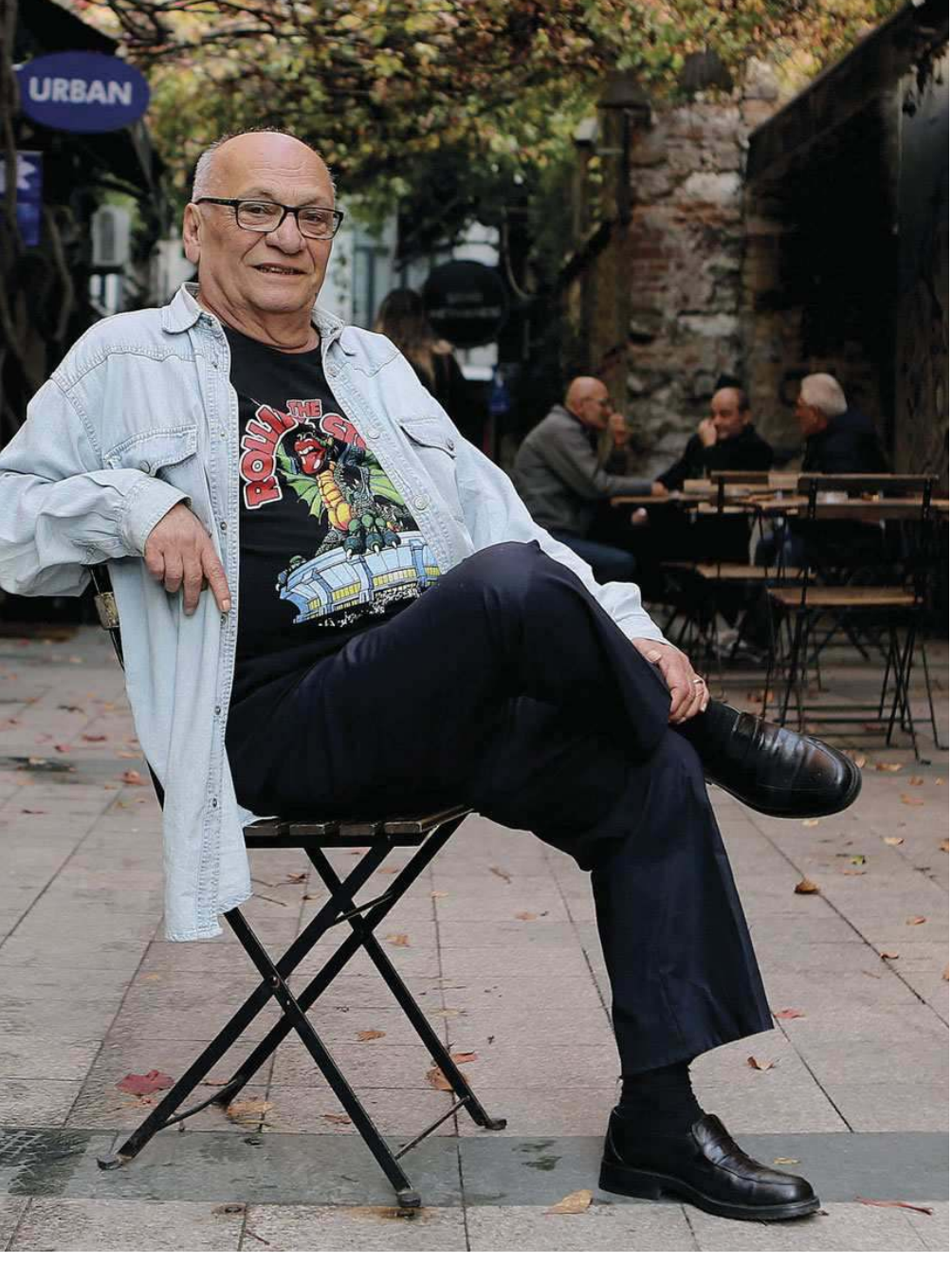

Eryılmaz, gazeteci adaylarına sesleniyor: "İktidar neredeyse sorgulayın ve sesi olmayanların sesi olun, platform açın onlara."

de çok mutlu oluyoruz tabii ki.

Kitabın ismi "68'li ve Gazeteci" nasıl ortaya çıktı. Sanki başka bir ismi vardı diye hatırlıyorum...

Asu M.: Evet, söyleşinin bir yerinde beni çok etkileyen bir cümle vardı: "Kalbim hep doğru yerdeydi." Bunun başı da var; "Aklım beni zaman zaman yanıltmıştır ama kalbim hep doğru yerdeydi." Bu benim de tanıdığım kadarıyla Tuğrul'u çok doğru anlatan bir cümle...

Ondan neden vazgeçildi?

Asu M.: İletişim Yayınları fazla romantik buldu.

Tuğrul E.: Yayınevleri de bastıkları kitabın satmasını istiyor. Onlara göre '68'in 50. yılı, gazeteci kadrosunun neredeyse dörtte üçü işsiz. Bu ikisini yan yana koyarsınız, hem doğru bir şey yaparsınız hem de ticareti iyi olur diye...

Asu M.: Kitabın en sonunda çok sevdiğim bir fotoğrafı var, ben kapak o olabilir diye düşünmüştüm hatta. Tam 40 yıl önce Gümüşlük'te çekilmiş bir fotoğrafı Tuğrul Bey'in, onun altına yazdık benim sevdiğim cümleyi.

Tuğrul E.: Brad Pitt görse çatlar! Ben de daha kaç yaşındayım, 31 yaşında mı neyim orada...

"Aklım beni zaman zaman yanıltmıştır ama kalbim hep doğru yerdeydi" sözünü biraz açar mısınız?

Tuğrul E.: Akıl insanı çok yanıltabiliyor. Çünkü her şeyi bildiğini zannediyorsun ama o bilginin üç-beş sene sonra yanlış çıkabildiğini görüyorsun. Ama kalp denen şey böyle değil. O çok daha insani bir şey. Seni kendisiyle beraber götürüyor, diyor ki "Sen iyi bir adamsın bunu yapma". Halbuki aklım bana şöyle diyebiliyor: "Biraz sert ol!, masaya vur yumruğunu". Yanlış yere çok vurdum, onun için çok yanlış yaptım ben. Tabii insanlarla ilgili de böyle. Bazı insanları o kadar kolay siliyorsun ki... Ya da tam tersi o kadar kolay seviyorsun ki... Çünkü aklın diyor ki "Bu senin yoldaşın olabilir, bu seninle çok güzel yola çıkar." Bir sürü yanıldım böyle. Ama kalpten sevdiğim, sevgilim diyebileceğim arkadaşlarım, dostlarım hatta sevgililerim... İşte o zaman, orada yanılmıyorsun.

Geriye dönüp baktığınızda Türkiye'de gazeteciliğin altın dönemleri olan '80'lerde, '90'larda çalıştım diyebiliyor musunuz?

Tuğrul E.: Altın biraz fazla oldu. Ben hiç altın dönem hatırlamıyorum. 36-37 sene fiilen gazetecilik yaptım. Ama hakikaten bundan mutlu olduğum, "İyi ki gazetecilik yapıyorum" dediğim sene sayısı beşi geçmez. Bu çok acıklı, bir insan hayatı için çok zor bir şey. O zaman da diyorsun ki gazeteciliğin altın dönemi hiç olmadı. Gazeteciliğin giderek kötüleşen dönemleri oldu. Tabii ben kendi bildiğim dönemden sonrası için konuşuyorum. Mutlaka değerli abilerimiz vardır, onlar şimdi sinirlenmesin ama ben bildiklerimi söylüyorum.

Basında ciddi bir şekilde yer alan '68 kuşağının gazeteciliği dönüştürdüğünü söyleyebilir misiniz?

Tuğrul E: Tabii bir sürü şeyi dönüştüremedik. '68'de de öyle olmadı, gazetecilikte de öyle olmadı. Yani yeterince nüfuz edemedik, bilemedik. Bizden öncekilerin tarihlerini bilemedik doğru dürüst, her şey gizliydi, her şey baskı altındaydı. Daha özgür bir toplumda; buna '40'ları da katıyorum, '50'leri de '60'ları da, daha özgür bir toplumda olsaydık daha başka olurdu.

Ve sizden sonrakilere aktaramadınız...

Tuğrul E.: Aktaramadık tabii ki. Hiç yalan söylemesin kimse. Tabii ki başka insanların mutluluğunu düşünürsün, bu çok önemli. Ama bu her şeye rağmen ben mutsuz olacağım ya da ben kahraman olacağım anlamına gelmez. Kahramanlık çok kötü bir laf. Yani kahraman olmaya kalktın mı geçmiş olsun sana. Birazcık dürüst ve şefkatli olmayı denesek, içimizden başka insanlara karşı sevgi geçse; empati dedikleri şey... Ohoo o zaman kaç kere Türkiye'de kuşaklar değişmişti. Bu şansımız hiç olmadı.

Pişmanlığınız var mı?

Tuğrul E.: Şöyle bir pişmanlık olabilir; çok taviz verdim ben de bakma sen, taviz vermedim diye bağırıp çağırıyorum ama... Ben az buz denge uzmanlığı yapmadım.

İçinizde "Şunu yapsaydım keşke," dediğiniz bir ukde kaldı mı mesleki anlamda?

Tuğrul E.: Onları bir anlatmaya kalksam zaten Milliyet Sanat'ın sayfaları yetmez. Yani içim ukde dolu. Şöyle bir tane Guardian gibi bir gazetede çalışamadım ya, daha ne olsun? BBC gibi bir kurumda çalışamadık yani anladın mı?

"BİRTAKIM YANLIŞLAR VARSA 20'NCİ BASKIMIZA KADAR DEĞİŞTİRİRİZ!"

Yayın yönetmenliğini yaptığınız yayınları insanların elinde görünce ya da bir röportajınızı, yazınızı okuyan insanları görünce gururlandığınız olmuştur sıkça. Ama bu ikinizin de ilk kitabı. Elinizde kitabınızı tutmak nasıl, benzer bir his mi?

Tuğrul E.: Mesela biz Nokta'yı ilk çıkardığımız zaman ben hiç utanmazdım gider sokağın başındaki bayide beklerdim, pazar sabahı, gelenlerden alacak oldu mu? Ama kitapta tam tersine kitapçı vitrinlerine bakmaya korkuyorum ama arkadaşlarımı gönderiyorum, "Gidin bakalım koymuşlar mı?" Eskisi kadar cevval değilim yoksa gidip kavga çıkarırdım, benim kitabımı niye koymuyorsunuz diye!

Asu M: Ben bayağı gidip baktım. Ne bileyim mesela ben röportajlar ya da yazdığım bir şey yayımlandıktan sonra dönüp okumaya korkarım, bir hata göreceğim ve panik olacağım diye. Ama neyse ki ertesi gün geçiyor onun heyecanı ama bu kalıcı bir şey ve başka bir duygusu var. Bugün de yarın da geçerliliği var.

Tuğrul E.: Zaten birtakım yanlışlar varsa 20'nci baskımıza kadar değiştiririz!

Anlatmayı unuttuğunuz şeyler oldu mu?

Tuğrul E.: Aaa sen deli misin! En meşhuru Bülent Ecevit... 12 Eylül sonrası yalvar yakar Bülent Ecevit'in evine gitmiştim söyleşi için. Adam sana çay servisleri yapsın, Rahşan Hanım kurabiye versin... Döndüm İstanbul'a teyp hiçbirini kaydetmemiş ve dünyanın en kötü röportajını yayımladım mecburen, aklımda kalanlarla... Adam dese ki "Ben bunları söylemedim", yandım. Bunu her zaman her derste anlatırım... **MS**

ŞEBNEM
İŞİGÜZEL
milsanat@milliyet.com.tr

Denizlerin kumuyum balıkların puluyum Suat Derviş

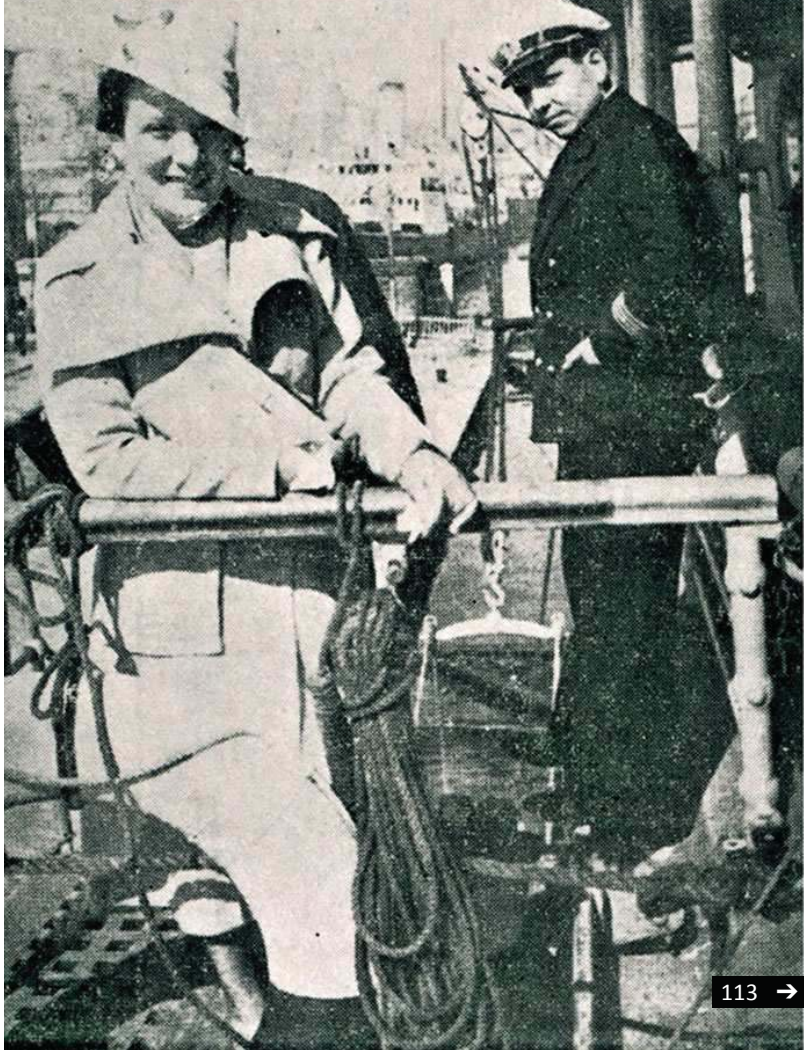

113 ➔

İşigüzel'e göre Derviş'in yaratıcılığının hızı, sinematografik dilinden geliyor.

Bir erkek adı olan Suat, Derviş'i bir bakıma asla boyun eğmemekle kutsamış.

Suat Derviş bize gerçekçi kahramanlar sunar. Onları yaşattığı sahneleri, aynasına kadar pek güzel tasvir eder. Hisleriyle yolunu bulan yazarlardandır o.

Suat Derviş'i en son babaannem ve kız kardeşine okumuştum. Nur içinde yatsınlar tıpkı Fosforlu gibi. Her devir okunası Suat Derviş'in külliyatı İthaki Yayınları tarafından yeniden basıldı. Onu hepimiz "Fosforlu Cevriye"yle tanıyoruz. Oysa çok daha fazlası. Toplum dışına itilmiş bir kadını anlatan "Fosforlu Cevriye" bile yeterdi hiç unutulmamasına, hep hatırlanmasına.

Suat Derviş'i ve onun Fosforlu'sunu güzel ama hüzünlü bir tatil eşliğinde hatırlıyorum. Hüzünlü çünkü rahmetli babaannem ile son tatilimizdi. Zamansız ayrıldı aramızdan. 15 yıl daha yaşayabilirdi. Hadi 10 olsun. Yeter ki babaannem biraz daha bizimle kalabilseydi. "Sen de koca kadın oldun ha!" demişti koluma girmiş yürürken. Köyceğiz, Dalyan'a gitmiştik. Sivri-

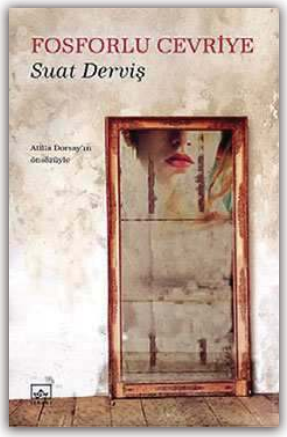

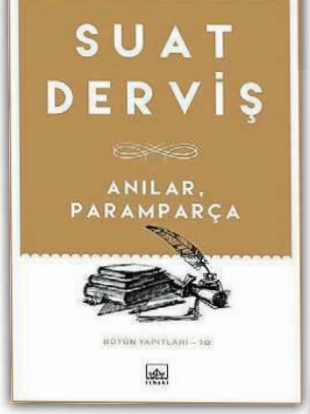

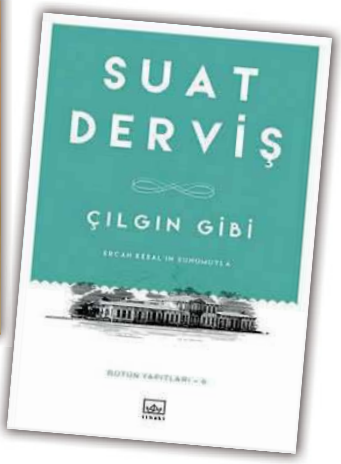

Her devir okunası Suat Derviş'in külliyatı, İthaki Yayınları tarafından yeniden basıldı.

sineklere rağmen çok severdi burayı. Son dileğiymiş demek. Son ricası: "Bizi Dalyan'a götürür müsün?" Böyle bir telefon açmıştı yaz ortası. Ev telefonundan konuşuyordum. Cep telefonum yoktu. Tül perdenin rüzgârla şişip şişip sönüşü bile gözümün önünde. Kısacık bir an sessiz kalmıştım. "Fosforlu Cevriye"yi okuyordum. Romandan mı kopamamıştım, yol mu gözümde büyümüştü? Niye telefonda duraksamıştım acaba? Bunun üzerine "Kıymet Teyzen, ben, bir de Müjgan Hanım'ı alalım diyoruz, olur mu?" demişti. Hâlen cevap vermemiştim. Bu suskunluk ânında onun "Alo alo," deyişini bile hatırlarım. Hemen yanıbaşındaki kız kardeşinin "Ne diyor abla?" diye soruşunu. "Tabii babaanne," demiştim. "Elbette, ne güzel olur."

SUAT DERVİŞ (Solda) kızkardeşiyle Paris'te

Güzel olmuştu hakikaten.

"Ayol yumuşacık iniverdi," dedikleri uçak yolculuğumuz sorunsuz geçmişti. "Venüs" romanımın Şekina ve avanesi peşime orada takılmış olabilir miydi acaba? "Eski Dostum Kertenkele" isimli romanım yeni yayımlanmıştı. 23 yaşındaydım. Neler neler yazacağımdan, kimleri, hangi kahramanları anlatacağımdan habersiz "Fosforlu Cevriye" ile uçağın koridor numaralarından birisinde oturmaktaydım. Bizimkiler yanımda pencereden bakma çekişmesi yaşıyorlardı. Müjgan Hanım koridorun diğer tarafında yelpazesini açmış serinlemekteydi. Dahası var: Çantasındaki iki yelpazeyi çıkarıp bizimkilere uzatmış, bana bakıp "Ah sana da alaydık keşke," diye hayıflanmıştı. Solumda oturan Şükran Teyze'nin yelpazesinin rüzgârı Fosforlu'nun sayfalarını titretiyordu.

"Ne okuyorsun?"

Hepsinin ortak sorusunu kitabın kapağını göstererek cevaplamıştım. Müjgan Hanım kendisini tutamayıp Fosforlu'nun pek sevilen şarkısını okumaya başladı. Romanı hayal meyal biliyorlardı: "Radyo tiyatrosu oldu bunun," demişti Müjgan Hanım. "Ben yıllar evvel okuduydum," demişti babaannem. "Suat Derviş kimin kızıydı abla?" diye sormuştu Şükran Teyze.

Romana kaldığımız otelin bahçesinde devam ettim. Akşam usulca inmiş, bizimkilerin deyişiyle 'sivri'ler meydana çıkmıştı. Şarkı yine dillerindeydi: "Karakolda ayna var, ayna var. Kız kolunda damga var." Hakikat karakolda ayna vardı ve devamındaki satırlar şöyle akıyordu: "Kimse meşgul olmadığı ve sabahları temizliğe gelen ihtiyar kadın da tozunu almayı düşünmediği için bu ayna kirli ve bulanıktı. Bu aynaya kimse bakmazdı. Bir hadisenin heyecan ve asabiyeti içinde karakola girip çıkanların aklına bu aynaya bakmak gelmezdi. Bu karakol aynası sadece sürtüklerin kendilerini seyrettikleri aynaydı." ("Fosforlu Cevriye", Sf. 17)

"KADININ HÜRRİYETİ"

Suat Derviş bize gerçekçi kahramanlar sunar. Onları yaşattığı sahneleri, aynasına kadar pek güzel tasvir eder. Hisleriyle

Kendisi gibi güçlü, enteresan kadınlara ses veren Derviş, "Edebiyatta yapmak istediğim şey içinden çıktığım cemiyete lisan verebilmektir," şeklinde anlatıyor sanat hayatının gayesini.

Okurun Suat Derviş'le tanışmasına vesile olan "Fosforlu Cevriye", toplumun dışına itilmiş bir kadını anlatıyor.

yolunu bulan yazarlardandır o. Bizimkiler bacaklarına kollarına minik şaplaklar yapıştırıp, açıkta kalan yerlerine bol bol sinek kovucu sıkıp mor ışıklı sinek yakan lambaya düşen sivrilere vicdan yapıp hayıflanmaktan sıkılınca "Bize okusana," teklifinde bulunmuşlardı.

Kadınlar o yaz gecesi Anadolu'nun bereketini taşıyıp getiren nehrin kıyısında, Ege'ye bir adım kala, antik uygarlıkların gömülü olduğu topraklarda İstanbullu enfes bir yazarla, Suat Derviş ile buluştular. "Tatile gidelim," ricalarını kırmadığım gibi kitabı okutma isteklerini de geri çevirmedim. Başımızdan aşağı yıldız yağarken ve kaya mezarları üzerimize eğilmiş gibi dururken, ben bahçe hamağında tıngır mıngır sallanırken "Fosforlu Cevriye"yi sesli okumak hoşuma gitti. Bir solukta size alıntı yaptığım sayfaya geliverdim. Kadınlar sessizleşmişlerdi. Bir an oradalar mı, hâlen dinliyorlar mı diye dönüp baktım? Bakışımı, şaşkın bakışlarla karşıladılar.

"Kadının hürriyeti," demişti babaannem. Böyle küçücük mühür niyetine cümlecikleri vardı. Sevdiği yere iliştiriverirdi. O güzel gece Suat Derviş'ten okuduğum her satırı bütün kalpleriyle dinleyen bu görmüş geçirmiş, sevdikleriyle evlenme şansını yakalamış, aileleri tarafından sevilmiş, korunmuş, bütün hemcinsleri için benzer kaderin duasını eden bu kadınlar gözümün önünde.

İLHAM VERİCİ BİR YAŞAM

Fosforlu Cevriye'ye üzülmüşlerdi. Tatil boyunca sürmüştü bu hüzün. Roman tatilin son gecesi bitmişti. Çoğunluk geceleri okuyorduk Suat Derviş'i. "İstanbul'a dönünce başka kitaplarına da bakalım," teklifi gelmişti. "Bakalım," demiştim ben.

Suat Derviş ile ilgili bildikleri tek şey, meşhur bir kadın doğumcunun kızı olduğuydu. Ben ise onun sadece eski bir gazeteci olduğunu, pek yalnız öldüğünü biliyordum. Pek yalnız öldüğünü nereden biliyordum acaba? Suat Derviş'i anlatan sayılı yazılardan birisinden olabilirdi. Liz Behmoaras'ın "Suat Derviş, Efsane Bir Kadın ve Dönemi" isimli biyografi kitabı 10 yıl önce çıktı çünkü. Okuduğumda, "Keşke daha önce bilebilseydim," demiştim.

Suat Derviş romanını can kulağıyla dinleyen sevdiklerime daha fazla şey anlatmak isterdim. Tatil dönüşü bizimkilere telefonda (yine) ansiklopedinin "Suat Derviş" maddesini okumuştum. Hem babaannemin hem kız kardeşinin soluk alıp verişinin sesi geliyordu.

Neydi Suat Derviş'i ilginç kılan? Ne anlatıyordu bize?

Kadınları. Kendisi gibi güçlü kuvvetli, enteresan kadınları. Kendisi bu soruya, "Anılar Paramparça" (İthaki Yayınları) kitabında benim gibi dümdüz cevap vermez. "Sanat hayatınızda ne yapmak istiyorsunuz?" sorusuna, "Edebiyatta yapmak istediğim şey içinden çıktığım cemiyete lisan verebilmektir," der. Bir ses olmak istiyordu Suat Derviş. Oldu da. Üretkenliğinin, sular seller gibi yazma arzusunun karşısında kim durabilir? Sinemotografik bir dille yazdı. Muhtemelen görür gibi. Yaratıcılığının hızı bence buradan geliyordu.

İyi bir eğitim, köklü bir Osmanlı ailesi. Bu ilham verici hayat hikayesi için Liz Behmoaras'ın kaleme aldığı biyografiyi okumanızı tavsiye ederim. Kapak fotoğrafında tek kadın olarak pek çok erkeğin arasında elinde sigarası, şahane saç kesimi, şapkası ve son model trençkotuyla görülmeye değer bir Suat Derviş var. Yaşlandığında, sevdiği eşine hastane odasında refakat ederken cin gibi bakışlarla muzip, tatlı bir ihtiyar görüyoruz. Yazar olmak isteyenlere "Anılar Paramparça" kitabını tavsiye ederim. Çıkışlar bazen bir başka yazarın hayat hikâyesine sokularak bulunur. Suat Derviş'in bu otobiyografik kitabının bölüm başlığı insanın içini titretmeye yeter: "Hayatımı Anlatıyorum: Çocukluğum, Meslek Hayatım, Çektiklerim." "Çektiklerim" kelimesi ne kadar kahırla konmuş satır sonuna?

Ölüm olmasaydı da "Kendine Tapan Kadın" 70 yıl sonra yeniden yayımlandığında onu da okuyabilseydim bizimkilere. Sara'nın hikâyesini Fosforlu kadar severlerdi, kesin. Babaannem 1945'te yayımlanmış "Çılgın Gibi"yi okuduğunu söylemişti sıkça.

Tatil boyunca denize inmek doyumsuz bir yolculuktu. Motorlu tekneler bizi sazların arasından nehri yara yara kıyıya götürüyordu. Sonrasında, "Çöplük" romanımın Yıldız karakterinin balayını anlatacağım kumsal burada başlıyordu.

Ayaklarımız kuma gömülürken "İpek gibi," diye sevinç çığlıkları atıyordu tatil arkadaşlarım. Güneş şemsiyelerimizi açıp köpük köpük dalgalarıyla kıyıya uzanan denizi seyrediyorduk. Güneş yakıcı olsa bile çok hoşnuttuk. Tıpkı sevdiğimiz yazarın mutluluk anlamına gelen adı gibi. Ama bu aynı zamanda erkek adı olduğundan imam efendi kulağına bir tek bu adı fısıldamak istememiş. Bu yüzden sadece aile arasında bu ismiyle çağrılmış. Bir erkek adı olan Suat bu renkli gözlü sarışın kıza çok yakışmış. Onu bir bakıma asla boyun eğmemekle kutsamış.

Yeni yıl dileklerim arasında o kıyıya yeniden gitmek ve bir kez daha Suat Derviş kitaplarını okumak var. Denize baka baka Türk edebiyatının bu güzel, çapkın ve karakterli yazarını okumak istiyorum. Çünkü yazarlar okundukça yaşamaya, yeniden dünyaya gelmeye devam ederler. **MS**

Çağdaş fotoğrafçı klasiklere nasıl bakar?

Klasik eserlerin çevirisi kadar kapağı da okur için önemlidir. Can Yayınları hazırladığı yeni proje ile "Çağdaş fotoğrafçı klasiklere nasıl bakar?" diye sordu ve 20 çağdaş fotoğrafçıdan 20 klasik esere kapak hazırlamasını istedi

ELİF TANRIYAR
etanriyar@gmail.com

John Berger "Bir Fotoğrafı Anlamak" isimli kitabında makalelere ve birçok isimle yaptığı söyleşilere yer veriyordu. Berger'in kitapta yer alan ve efsane fotoğrafçı Sebastiao Salgado ile yaptığı söyleşide Salgado şöyle diyordu: "İnanıyorum ki içinde bulunduğumuz zamanlarda insanları kışkırtarak bir tartışma açmak, bir fikir hareketi yaratmak, sorular sormak gibi sorumluluklarımız var."

Can Yayınları işte bu sorumluluktan yola çıkarak edebiyatla fotoğraf sanatını bir araya getiren yeni bir çalışmaya el attı. Buna göre Can Klasikleri arasından seçilen 20 kitap, Türkiye'den 20 çağdaş fotoğraf sanatçısıyla eşleştirildi; fotoğrafçılar bu klasikleri yorumladı, kitapların kapaklarında bu fotoğraflar kullanıldı. Klasik metinlerin günümüzde de yaşadığını ve günümüz sanatçılarına esin kaynağı olabileceğini gösteren bu seri sayesinde, kitaplar aynı zamanda bir anlamda koleksiyon nesnesi olacak 20 esere dönüşmüş oldu. Bu özel çalışmada imzası olan isimlerle konuştuk.

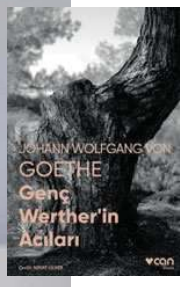

Taptık, "Proje boyunca hatırımdaki Werther ile gezindim," diyor.

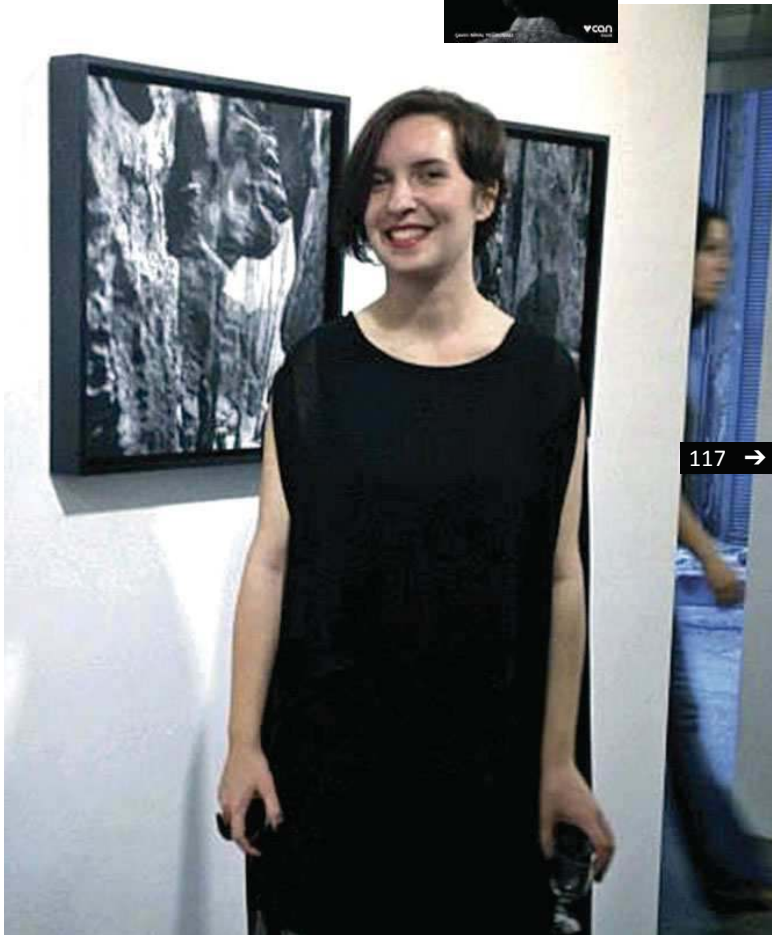

117 ➔

Narin; ayın tekrar eden döngüsünün, hayatın döngüsünün ışığı ararken devamlı karanlıklarla boğuşan Pip ile bütünleştiğini düşünüyor.

ALİ TAPTIK: "ACABA WERTHER BİRAZ İLERİDE YATIYOR OLABİLİR Mİ?"

"Genç Werther'in Acıları"
(Johann Wolfgang von Goethe)

Herhalde lisede aşk, yakınlık, kalp kırıklığı gibi duygular çok ürkütücü iken Goethe'nin "Genç Werther'in Acıları"nı okumuştum. Şimdi olduğum insanda en çok etkisi olan kitaplardandır diye düşünüyorum... Âşık olanın zarif kibrini saklayışı ya da dostu için kendinden vazgeçişi yıllardır benimle. Dolayısıyla listeyi gördüğümde seçim yapmak için çok düşünmem gerekmedi. Kitabı özellikle tekrar okumadım, kapağını bile açmadım. Ama proje boyunca hatırımdaki Werther ile gezindim ve sohbet ettim. Oldukça kavgalı bir günün sonunda kendimi ormanda buldum. Etrafımda (kitaptaki) ıhlamur ağaçları değil ama çamlar vardı. "Acaba biraz ötede yatıyor olabilir mi (Werther)?" diye düşündüm. O gün orada çektiğim fotoğraflardan biri kitabın
kapağı oldu.

ASLI NARİN: "HAYAT ANSİKLOPEDİSİ GİBİ"

"Büyük Umutlar" (Charles Dickens)

Yayınevi kitabı benim için seçti, ben de kabul ettim. Açıkçası böylesi beni daha çok heyecanlandırdı. Bu arada neden beni Charles Dickens'ın "Büyük Umutlar"ı ile eşleştirdiler bilmiyorum ama gizemi dağıtmamak için sormadım da. Fotoğraflarımdaki estetikten dolayı olduğunu düşünüyorum.
"Büyük Umutlar"da ana karakter Pip'in safbirköyçocuğundanbir Londra beyefendisine dönüşmesini okuyoruz. Kitap genelde onun heyecanları ve kafa karışıklıkları üzerine geliştiğinden ve ana karakteri temsil etmem gerektiğinden kaçamayacağımı düşündüm fakat farklı şeyler de denedim. Umut etme ve asla bulamayacağı mutluluğu-dengeyi arama fikirlerinden yola çıkarak doğada manzara fotoğrafları da çektim. Bir başka fikir de farklı objeler aracılığı (misal dürbün) ile Pip'in umutlarını temsil etmekti. Ama hiçbiri kapakta kullanılan, içinde insan

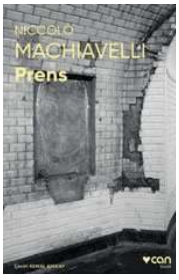

Hasan Deniz, "Prens"in en soyut görünen klasiklerden olduğunu dile getiriyor.

öğesi olan fotoğraf kadar etkileyici olmadı. Fotoğrafı gece çekmek istediğime emindim fakat kurgusu spontane gelişti. Ayın tekrar eden döngüsü, hayatın döngüsü, ışığı ararken devamlı karanlıklarla boğuşan Pip ile bütünleştiğini düşünüyorum fotoğrafın. Kitabı daha önce okumamıştım, proje sayesinde okudum. Böylesinin daha iyi olduğunu düşünüyorum çünkü projeye zihnim boş bir şekilde girdim. Kitap beni bir hayli etkiledi açıkçası. Bu kadar uzun bir romanın yavaş tempoda ama içine çektikçe çekerek ilerlemesi, Pip'in hissettiği birçok duygunun ve özellikle de bu duyguları açıklayış şekli, dolayısıyla her türlü okura hitap edeceğini düşünmek, bende yazara karşı büyük bir hayranlık oluşturdu. İnişler ve çıkışlarla Pip karakteri üzerinden okunabilecek bir hayat ansiklopedisi gibi hissettim.

HASAN DENİZ: "RUSSEL'IN DEDİĞİ GİBİ 'GANGSTERLERİN EL KİTABI'"

"Prens" (Niccolò Machiavelli)

Bu kitabı seçmemin sebebi, projeye davet edildiğimizde yollanan listedeki eserler içerisinde, edebi bir metin olmadan 'klasik' kabul edilmesi ve bana aralarında en soyut görüneni olmasıydı. "Prens"i tekrar okurken kitabın 12. Bölümü'nde geçen, "(...) Böylece Fransa Kralı Charles, İtalya'yı tebeşirle ele geçirebilmişti," cümlesi bana Paris'te metroda çektiğim bir fotoğrafı hatırlattı. Bu fotoğrafta; "Prens"in neredeyse bütün kapak görsellerinde kullanılan Machiavelli veya hayali Prens imgesine selam çakan, tebeşirle çizilmiş soyut bir adam sureti var. Bertrand Russell'ın "Prens" için "Gangsterlerin el kitabı"

Süme, "Babalar ve Oğullar"ın ana eksenini oluşturan nihilizm ve baba-oğul ilişkisini doğa üzerinden soyutluyor.

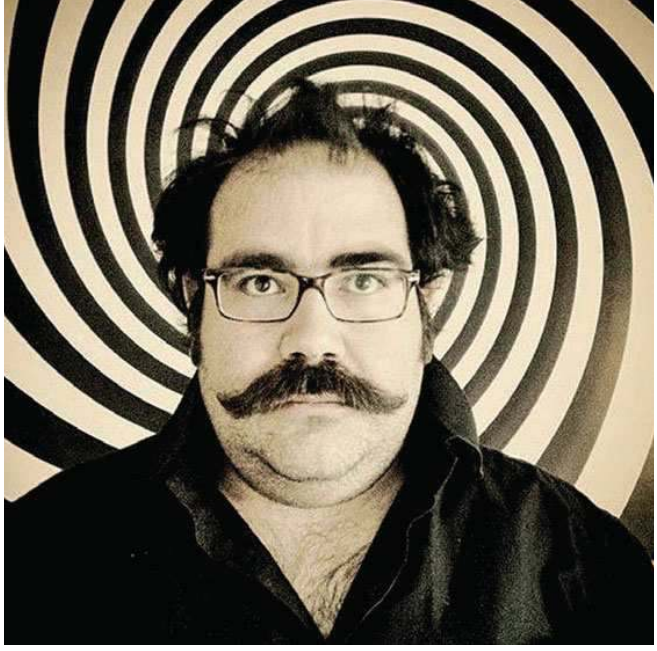

benzetmesini de hatırlayınca, bu yeraltı fotoğrafına karar verdim. Kitabın benim için özel bir önemi yok. İlk okumamdan aklımda kalan çok iktidar sevici bir metin olduğuydu. Bu çalışma için tekrar okudum. Floransa'da cumhuriyet düzeninde yüksek mevkide görevler yapan, Medicilerin tekrar sağladıkları üstünlük ile cezalandırılarak sürgün hayatı yaşamaya başlayan Machiavelli'nin, iktidara ithafen yazdığı metin yüzyıllardır tartışmalara sebep oluyor. Bu belirsiz ve zemini kaygan sistem ile uzun zaman daha olur.

SELİM SÜME: "OĞLUM VE BABAMLA İLİŞKİME BAKMA ŞANSI BULDUM"

"Babalar ve Oğullar"
(Ivan Sergeyeviç Turgenyev)

Yayınevi bizden dört kitap seçmemizi istedi. Benim ilk tercihim Ivan Sergeyeviç Turgenyev'in "Babalar ve Oğullar" kitabıydı. Kitabı tercih etme nedenim kitabın oğlum ve babamla ilişkime tekrar bakma şansı yaratma ihtimaliydi. Yani "Babalar ve Oğullar" kitabını okuma döneminde oğlumla ve babamla olan ilişkimi düşünme şansım oldu. Bu düşünme pratiğinin görselleşmesi fikri ilgimi çekti sanırım. Öncelikle çocukluğumda okuduğum kitabı tekrar okumak ve nasıl bir yol çizeceğime daha sonra karar vermek istedim. Kitabı okuduktan sonra da iki alternatif sundum. Öncelikle kitabın ana eksenini oluşturan nihilizm, baba ve oğul ilişkisi, dönemin ve coğrafyanın politik durumu ve aşk kavramlarını doğa üzerinden soyutlayarak bir imge yapmak istedim. Bunun için de daha önceden üretmiş olduğum sisli bir havada çekilmiş bir ağaç fotoğrafını ve kitabı okuduktan sonra ürettiğim karanlık bir orman fotoğrafını gönderdim yayınevine. Onlar da kitabın boyutlarını ve fotoğrafın anlaşılabilir olmasını düşünerek şu anda kitabın kapağına basılan ağaç portresini kullanmak istediler. SSCB'nin dağılmasından sonra babam uzun yıllar mimar olarak yeniden inşa edilen Rusya'da çalıştı. Ben de okul tatillerinde onun yanına gidiyordum. Aklımda her zaman uzakta çalışan bir baba ve ona duyulan özlem ve soğuk, sert bir Rusya imgesi oldu. Rus edebiyatının önemli eserlerinden olan "Babalar ve Oğullar" hafızamdaki Rusya'yı tekrar canlandırmama ve baba - oğul ilişkisini düşünmeme olanak sağladı.

Dişli, kapak fotoğrafında Japon kültüründe de yeri olan erotizm ve ahtapot ilişkisinden ilham aldığını anlatıyor.

SİNEM DİŞLİ: "MİDİLLİ'DE ÇEKTİĞİM FOTOĞRAFLA İLERLEDİM"

"Nedir Gene Deli Gönlünü Çelen" (Sappho)

Bizden dört kitap seçmemiz istendi. Ben de kendi fotoğraflarımdaki formları düşünerek kitabın verdiği hissi yansıtacak soyutlamayı yapabileceğim yazar ve kitapları seçtim. Sıraladığım ilk üç kitap diğer fotoğrafçılar tarafından seçilince, Sappho'nun "Nedir Gene Deli Gönlünü Çelen" kitabıyla eşleştim. Bunun iyi bir tesadüf olduğunu düşünüyorum, Sappho'yu okudukça şiirleri ile daha çok yakınlık kurduğumu söyleyebilirim. Böylece çok iyi bildiğim kitaplar üzerine çalışmak yerine Sappho'yu daha derinden tanıma şansım oldu. Sappho, milattan önce 6. - 7.YY. arasında Midilli'de (Eressos) yaşamış bir şair. Şiirlerindeki erotizm bana Japon kültüründe de yeri olan erotizm ve ahtapot ilişkisini hatırlattı. Buradan yola çıkarak Midilli'de çektiğim, güneşte kurutulmakta olan bir ahtapot fotoğrafıyla ilerledim. Bahsettiğim ilişki, bende belki tam olarak ifade edemeyeceğim bir hissin habercisiydi. Fotoğrafa deneysel yöntemlerle müdahale ederek, bu hissi daha da yoğunlaştırmaya çalıştım. Ahtapotun güneş baskısını yaptıktan sonra bizden siyah - beyaz fotoğraf istendiği için monochrome hâle getirdim.

Cem Akaş

CEM AKAŞ: "DERDİMİZ GÜZEL KAPAKLAR YAPTIRMAKTAN ÖTEYDİ"

(Can Yayınları Genel Yayın Yönetmeni)

Bir yandan 'klasik' dediğimiz, pek az kişinin okuduğu ama pek çok kişinin okumuş olduğunu sandığı metinlere yeniden dikkat çekmek, gerçekten okunmalarına önayak olmak istiyorduk. Ben mesela yakın zamanlarda "Madam Bovary"yi elime alıp orasından burasından okumaya başlamıştım yeniden; bir de baktım ki roman beni içine almış götürüyor. Tahsin Yücel'in çevirisinin de hakkını vermek gerek tabii. Çeviri meselesi de ikinci konuydu: Telif dışı kaldığı için klasikler çok sayıda yayınevi tarafından yayımlanıyor ama aralarında dağlar kadar fark oluyor, iyi çeviri gözden kaçabiliyor, oysa çok meşakkatli bir iş klasik çevirmek. Üçüncüsüyse kitabı farklı bir mecraya taşıma merakımızdı. Günümüzde üretilen sanatla, onun arkasındaki sanatçıyla kitabı diyaloğa sokmak, kolektif bir iş yapmak, bazı şeyleri hep beraber yeniden düşünmeye vesile olmak istiyorduk. Çağdaş fotoğrafçılarımızın çalışmalarını yakından takip etmeye çalışıyoruz, çok sağlam işler yapıldığını da görüyoruz, böyle 'edebi' bir proje onların da ilgisini çekecektir diye düşündük. Nitekim öyle de oldu. Buradaki derdimiz "Kitaplara güzel kapaklar yaptıralım," değildi. MS

NESLİHAN
ÖNDEROĞLU
milsanat@milliyet.com.tr

Önderoğlu çocukken yılbaşlarında annesinin, kardeşi ve kendisi için küçük parodiler hazırladığını hatırlıyor.

Noel Baba bize kitap getir!

Milliyet Çocuk romanları dizisi vardı. Çocuk klasiklerinin çoğu sırayla yayınlanmış, mini bir dizi oluşturulmuştu. Küçük boyutta, mavi bez cilt üzerine parlak kuşe kâğıttan şömiz kapaklı bu kitaplar o zamanlar çok sahip olmak istediğim bir şeydi.

Yazarın okuduğu ilk kitaplardan "Vikingler Geliyor".

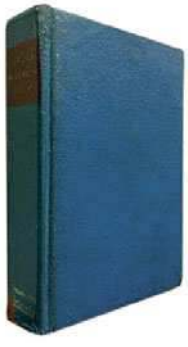

Milliyet, o dönem mavi bez cilt üzerine parlak kuşe kâğıttan şömiz kapaklı çocuk romanları yayımlıyordu.

Bazı zamanlar diğerlerinden daha sahici gelir insana. Bazı günler, haftalar, aylar, mevsimler hatta yıllar diğerlerinden daha farklıdır sanki. Gökyüzü, toprak, deniz, ağaçlar daha bir kendileri gibi, insanlar daha samimi, hayat daha gerçektir böyle zamanlarda. İşte her aralık ayı yeni bir yılın karşılanacağı bir zaman dilimi olarak yılın diğer aylarından daha bir canlı, hayat dolu, telaşlı ve sahici gelir bana. Hayatı her seferinde sıfırlamanın, temiz bir deftere yeniden başlamanın telaşıdır bu.

Doğum günü yılbaşına yakın olanların çoğu bilir. Genellikle, koca bir yılı geride bırakıp yeni umutlara kucak açmanın kargaşası içinde araya kaynar gider doğum gününüz. Ben de 27 Aralık'ta doğmuş biri olarak bu makus talihten fazlasıyla payını alanlardanım. İçinde büyüdüğüm aile diğer özel günlere pek önem vermeyen ama nedense yılbaşını çok önemseyen bir aileydi. Kim bilir belki de üç çocuğa ayrı ayrı doğum günü yapmak, mahalledeki ve okuldaki arkadaşları çağıracak denli bir hazırlığa girişmek annem için fazla yorucu ve memur olan babam için de fazla masraflıydı. Zaten annem hayatı boyunca pastacılık işlerinde hiç başarılı olamadı. Lastik gibi kekler, zor ısırılan sert kurabiyeler, fazla yavan poğaçalar diğer arkadaşlarımın marifetli annelerinin döktürdüğü hamur işleri yanında yüz karasıydı. Belki kendisi de bunu bildiği için bu tür işlere pek kalkışmamıştır.

İHTİYAR, SAKALLI ESKİ YIL

Sanırım sekiz ya da dokuz yaşlarındaydım. Yine bütün akrabaların bizde toplandığı bir yılbaşı gecesi. Kimin uydurduğunu bilmediğim garip bir ritüelimiz vardı. Her yıl gece 12.00'ye yaklaşırken annem yatak odasında bana gri, eski bir pardösü giydirip pamuktan beyaz bir sakal yaparak eski yıl haline sokar, benden iki yaş küçük erkek kardeşimi de süsleyip rujla al yanaklı bir yeni yıl yapar ve biz misafirlerle dolu salona aniden girerek güya onları şaşırtır ve alkışlanırdık. Bu gönülsüz tuluattan nefret ederdim. Neden abla olduğum için hep eski yıl ben oluyorum da kardeşim bu kadar heyecanla karşılanan ve alkışlanan yeni yıl oluyor diye ciddi ciddi üzülürdüm. Bunu çok uzun yıllar sonra anneme de bir çocukluk travması olarak anlattım, hatırlamadı bile.

Ama bana acımasız gelen bu törenin son bulduğu bir yılbaşı gecesi var ki benim hâlâ aklımda. O gece pamuktan sakalımı takarken artık isyan etmenin zamanı geldi diye düşündüm ve ağlamaya başladım. Annem sımsıkı kucakladı beni ve o aptal tören de o yıl sona ermiş oldu. Bana da avuntu olarak büyük ikramiye çıktı: Doğum günüm geçeli dört gün olmuştu ama annem beni kucaklarken, "İster misin sana ayrı bir doğum günü yapalım?" dedi. Dünyalar benim olmuştu. İlk defa, doğum günüm karambole gelmemiş, yılbaşına kaynayıp gitmemişti. Yılbaşından birkaç gün sonra, sınırlı sayıda arkadaşımı davet ederek küçük bir parti yapacaktık. Artık ihtiyar, beyaz sakallı bir eski yıl olsam da ne gam.

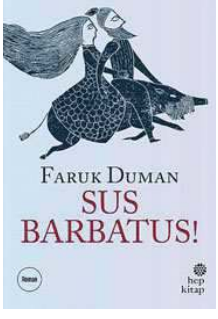

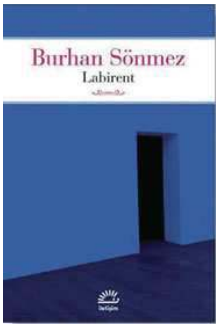

Önderoğlu, yılbaşında kendine bu iki kitabı armağan etmiş.

KİTABA DOKUNMAK

Parti günü öğlen okuldan eve heyecanla döndüğümde beni bekleyen pasta bugün bile gözlerimin önünde. Yuvarlak bir kekin üstüne bolca kakaolu puding sıvanmış ve oluşan pütürlü yüzeye süsleme amacıyla yılbaşı gecesinden artan ne kadar bayat kuruyemiş varsa dizilmişti. Pasta denen şeyin bir gecekondusu olsa ancak bu kadar olurdu yani. Bir makinem olsa fotoğrafını çekip ileriki yıllarda sakillik ve zavallılığın bir resmi olarak çıkarıp çıkarıp bakabilirdim. Yine de fazla aldırmadım, o gün doğum günümü kutladık ve mutlu oldum. Benim çocuk olduğum yıllarda mutlu olmak daha kolaydı çünkü. Arkadaşlarım gelmiş, pek çok hediye almıştım. Ama asıl hediye babamın o gün verdiği ve ondan sonraki hayatımı etkileyecek olan hediyeydi.

O yıllarda Milliyet Çocuk romanları dizisi vardı. Çocuk klasiklerinin çoğu sırayla yayımlanmış, mini bir dizi oluşturulmuştu. Küçük boyutta, mavi bez cilt üzerine parlak kuşe kâğıttan şömiz kapaklı bu kitaplar o zamanlar çok sahip olmak istediğim bir şeydi. Babam o gün bana ve kardeşime birer tane getirip biz okudukça yenilerini alacağına söz vermişti. Benim o ilk kitabım "Pal Sokağı Çocukları" kardeşiminki ise "Vikingler Geliyor" idi, bugün bile hatırlarım. O mini kitaba dokunmak, onun o parlak ve kaygan cildini okşamak, sayfalarını koklamak belki de kitabın benim için aynı zamanda bir tür fetiş nesnesi olmasının temelini atmıştır. Kitap sadece içinde yazılanların ilginçliği ve bizi bambaşka dünyalara götürmesi ile değil aynı zamanda bir nesne olarak da güzel bir şeydir çünkü.

Hemen evdeki vitrinin raflarından biri boşaltıldı ve bize kitap rafı olarak tahsis edildi. Kardeşimle bir yarış içine girerek kitapları yutarcasına okuyup değiş tokuş ettik ve birbirimizin kitaplarını da okuduk. Biz okudukça yeni kitaplar gelmeye devam etti ve biz yeni maceralara, bilinmeyen dünyalara yelken açmayı sürdürdük. Onun için o doğum günümü ve yılbaşını benim kütüphanemin temellerinin atıldığı çok özel bir tarih olarak asla unutmadım.

Belki bugün bile benim için herhangi bir ekrandan bir şey okumanın zorluğu, soğukluğu ve iticiliği; e-kitap gibi çağın gereği şeylere uyum sağlayamayışımın altında bu romantizm yatar. Kitaba dokunmak isterim çünkü kitap benim için adeta canlı bir şeydir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) geçen yıl yayınladığı verilere göre, Türkiye'de kitap okumaya kişi başına ayırılan süre günde yalnızca bir dakika. Buna karşın, televizyon altı saat, internete üç saat harcanıyor. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) verilerine göre Türkiye, kitap okuma oranında dünyada 86'ncı sırada, yoksul Afrika ülkeleriyle aynı kategoride. TÜİK'e göre ise Türkiye'de kitap, ihtiyaç listesinin 235'inci sırasında yer alıyor. Dünyada kitap için kişi başına harcanan para ortalama 1,3 dolarken, Türkiye'de çeyrek dolar. Kâğıda gelen son zamlar ne yazık ki zaten az olan okuma alışkanlığımızı daha da kötü etkileyeceğe benziyor, yayıncılık sektöründeki güçlükler de işin bir diğer boyutu.

O yüzden ben bu yılbaşı bütün sevdiklerime, özellikle de tanıdığım bütün çocuklara hediye olarak bir kitap alacağım. Kim bilir belki ben de bir çocuğun kütüphanesinin temellerini atmış olur, o çocuktan bir okur çıkmasına vesile olurum. Sevdiklerimin, dostlarımın ve çocukların okumasını istediğim o kadar çok kitap var ki. Ve benim de sınırlı ömrüme sığmayacak kadar çok hâlâ okumak istediklerim, o yüzden işe kendimle başladım ve uzun süredir yolunu gözlediğim iki romanı kendime hediye ettim: Faruk Duman'ın hep kitap'tan çıkan "Sus Barbatus" ve Burhan Sönmez'in İletişim'den çıkan "Labirent" isimli romanları. Herkese kitaplarla dolu, bol okumalı bir yıl diliyorum. **MS**

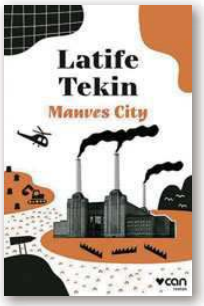

"Manves City"
Latife Tekin
Can Yayınları
Fiyatı: 18 TL
Roman

"Kadınların uyanış çağı bu çağ"

Latife Tekin, dokuz yıllık aranın ardından iki romanla okurunun karşısında: "Manves City" ve "Sürüklenme". Sanayi bölgelerinde işçilerin gölgelerini takip eden, birey-kurum, ast-üst, iyi-kötü kavramlarını irdeleyen Tekin iki romanın nasıl bir arada çıkabildiğini anlatırken "İlk cümleleri bulmak hiç kolay olmadı," diyor.

E. NİDA DİNÇTÜRK
ecmnda@gmail.com

Latife Tekin, yokluğu hissedilen fakat toprak altındaki çağıltısı her daim duyulan bir kalem. "Manves City" ve "Sürüklenme"nin çıkışları da böyle oldu. Kaleminin hışırtılarını bir şekilde duymuyor, orada bir yerde onun harıl harıl çalıştığını biliyorduk. Bu yüzden topraktan fışkırdığında, dokuz yılın ardından hem de iki kitapla birlikte geldiğinde çok şaşırmadık.

Tekin'in yeni romanlarından "Manves City", bir sanayi bölgesi olarak tasvir edilse de aslında neredeyse koca bir ülkeyi kapsayan bir coğrafya yaratıyor. Yaşamın üretim için aktığı, üretenlerin tüketenleri beslemek için didindiği, aslında sırf memleketin değil; dünyanın dört bir yanında acımasızca işleyen bir çarkın ufak bir örneklemi "Manves City". Burada tüketilen sadece ürün ve emek değil, bir o kadar da yaşam. Latife Tekin "Manves City"de kötülüğün ayak izlerini takip ederken iyilerin ve temizlerin pırıltısına da ışık tutmaktan geri kalmıyor. Karanlıktan, büyüklerden, uzaklardan ve konuşmaktan korkmayan kadınlar yine burada. Tekin, yıllardır gerek uzaktan gerek yakından takip ettiği işçilerin, kadınların ve de işçi kadınların tanık olduğu mücadeleyi çarpıcı bir gerçeklikle anlatıyor. Kadınlığın fark yaratan gücünün altını burada da çiziyor.

"Sürüklenme" ise adeta "Manves City"nin yatağında akan bir nehir ya da "Manves City"nin yatağını oluşturan bir anlatı. Böylesi bir bağ var aralarında. "Manves City", bu çarkın dişlileri arasında var olmaya çalışanlara odaklanırken "Sürüklenme", kurumlar nezdinde verilen varoluş mücadelelerinin anatomisi. Öte yandan "Manves City"de nasıl da metale kestiği söylenen şehirlerin ötesinde kalmış doğanın sesine dikkat kesilmiş bir kulak var. Özlediğimiz ses, okudukça güçlendiğimiz bir yazar Latife Tekin... Bu ay bize "Manves City"yi ve "Sürüklenme"yi anlatıyor.

Son kitaptan bu yana dokuz yıl geçti. Sanırım bu verdiğiniz en büyük araydı. Bu sürede neler yaptınız, neden bu kadar beklediniz?

Bu mesafeyi ilk kez yaşamıyorum aslında. "Buzdan Kılıçlar" ile "Ormanda Ölüm Yokmuş" arasında da uzun bir mesafe vardı. Dokuz yıl ara diyoruz ama bu süre boyunca yaşadığımız gerçekle yakın temasın yakıcılığına, uzak duruşun ruh donduran soğukluğuna karşı boğuşulmuş bir süreç sayıyorum ben bu süreyi. Daha önce deneyimlenmemiş teknik, ekonomik, toplumsal, siyasal yeni olguların insana, doğaya, dünyaya ne yaptığını; ruhta, dilde, davranışta nasıl altüst oluşlar yaşattığını; karakterlerde nasıl bir aşınma, yıkım, değişme yarattığını deneyimlemek için dokuz yıl fazla bir zaman değil aslında. Özellikle de kendi zamanından uzaklaştırılmış, 'şimdiki zaman' kipine hapsedilmiş bir insanlık durumunu anlamak için kısa bile belki. Neyse, ben gene de şiire sığınarak yanıtlamak isterim sizi. Behçet Necatigil, "Şiirlere üşenmemiz bir yerde iyidir (...) çünkü asıl şiirler bekler bazı yaşları..." diyordu. Romanlar da öyleymiş.

Latife Tekin "Manves City"de kötülüğün ayak izlerini takip ederken iyilerin ve temizlerin pırıltısına da ışık tutmaktan geri kalmıyor.

"DOĞANIN DERİSİ YÜZÜLÜYOR"

"Manves City"deki Nergis'le Ersel'in patronu Ali Bey, terzi çıraklığından fabrikatör olmuş bir karakter ve işçilere zulmeden bir patron. İnsanlar neden kendileriyle aynı yolu yürüyenlere zulmü reva görüyorlar? Bu, aslında hiçbir zaman empati sahibi olmadığımızın kanıtı mı?

Bunca zulüm görmüş Yahudi toplumu neden Arap halkına kötülük ediyor? İmhaya uğrayanlar gün gelince neden imha edici oluyorlar? Çoğaltabiliriz bu soruları. Sorunuzdaki olguda da benzer bir durum var. Öteden beri yaşıyoruz bu acımasız gerçeği. Kötülükten yana olmak, onun gücünden beslenmek bir tür sınıf atlama aracı olmuş bu ülkede. Eskiden okumak sınıf değiştirmek için az çok geçerli bir olanaktı. Bunun giderek geçersizleştiğini erken ya da sonradan görenler fırsat buldukları anda vandal bir ruha bürünüyorlar. Bunlar empatiyi bilmiyorlar değil, empatiyi bir üstünlük aracına dönüştürüyorlar uygun zemin bulunca. Kendilerine benzeyen insanların omzuna basarak yükseliyor olmayı üstün zekâ bile sanabiliyorlar. Ne kadar çoğaldılar değil mi? Ne yaman iktidar araçlarına sahip oldular bunlar. Kendilerine 'canavar' denmesinden gocunmuyorlar bile.

"Sürüklenme", hepimizin doğanın bir uzantısı olduğunu anımsatıyor. Özellikle şehir insanı, doğaya yaklaştığında kendini iyi hissetmesine rağmen doğayla arasına mesafe koymaya meyilli. Bunu neden yapıyoruz sizce?

Demişti ya o büyük filozof, "İnsanın ilk yabancılaşması doğaya yabancılaşmadır, bunu kendi emeğine yabancılaşmak, giderek kendine ve herkese, her şeye yabancılaşmak izler". İnsan oluşumuzun en yakıcı, en fatal gerçeğidir bu. Doğanın derisi yüzülüyor. Bu çığlığı, örs, çekiç, üzenği kemiklerimizi titreten felaket çığlıklarını duymadan nasıl yaşanabiliniyor? Dışarda kar yağarken içerde bahar nasıl olabiliyor? Ama şunu da hatırlamalı: Kesilen bir ağacın yalnızca kesilen bir ağaç olmadığını, vadisi bozulan, suyu zehirlenen bir akarsuyun yalnızca bir coğrafi kayıp olmakla kalmadığını bilen, düşünen, hissedenlerin gürül gürül ayağa kalkışını da gördük çok şükür.

123 ➔

FOTOĞRAFLAR: EMRE YUNUSOĞLU

Yazar ikinci kitapta ‘sürüklenme’ imgesinden yola çıkarak kurgusunu oluşturmuş.

“Manves City” ve “Sürüklenme” neden ve nasıl bir arada çıktı?

Aslında aklımı ve dilimi kuşatan şey, ‘sürüklenme’ imgesiydi. Bireysel iradelerin ezilip küçüldüğü, hatta toplumların, devletlerin, muktedir sanılan güçlerin iradesinin bile geçersizleştiği bir zamanda sürüklendiğimizi düşünmekte, somut olgularını gözlemlemekteydim öteden beri. Bu korkunç bir durum, dehşet bir zaman süreci bana göre. Ama bunu edebiyat nasıl dile getirebilir; nereden bakacaksın, bakış odağını nereye ve oraya neden kuracaksın ki bu sürüklenişin asıl acısını yaşayanlarla göz göze gelebilesin? Benim baştan beri bakış yerim yoksullar. İçinden geçtiğimiz bu hayat yoksulların içinden nasıl geçiyor? İşte bu soru ve daha birçok kaygı zihnimde iki farklı ana yol açtı. Aynı zaman diliminde geçilen çatal iki yol, bazen birbirine ayna tutan, bakışan. Nasıl mı bir arada yazıldı? İkisinde de ilk cümleleri bulmak hiç kolay olmadı.

İki roman da yayımlandıktan hemen sonra katıldığınız bir söyleşide “Steril edebiyat beni fazla ilgilendirmiyor,” dediniz. Steril edebiyattan kastınız neydi? Steril edebiyat nasıl ürünler verir?

Steril edebiyat, yoksulları görmezden gelen, kötülüklerle yüzleşmeyen, toplumsal varlık olarak insanla ilgilenmeyen edebiyata dair dilime doladığım bir adlandırma. “Saf şiir” gibi bir şey steril edebiyat.

“Manves City”de işçi kadınlarla erkekler bir mağduriyeti paylaşıyorlarken belirgin bir dayanışmaya da şahit oluyoruz. Kadınlar bu dayanışmanın öncüleri konumunda. Bu yeni tavrın zeminini nasıl tanımlıyorsunuz?

Hangi sınıf, kültür, yaşam biçimi ya da ideolojiden olursa olsun, bütün dünyada ve burada kadınların uyanış çağı bu çağ. Dahası, ayağa kalkış çağı. Üretim ilişkilerinde, toplumsal ve kültürel yaşamda, her yerde kadınlar var. Birçok durumda öncü konumdalar. Kadın kahramanlarımın eylem içindeyken güçlü dayanışma yaşayabildiği erkekler de erilliğin ayrıcalıklarından az çok uzaklaşmış olanlar. Bu geleneksel eril kötülüğü benliğinin dışında tutmaya çalışan erkekler. Aynı zorluklara, aynı nedenlerle maruz kaldıklarında cinsiyet farkları değil daha çok öne çıkan. Bazen bilinçle bazen güdüsel biçimde dayanışma duygusu öne çıkıyor. Dayanışmanın gerekli olduğu anlarda bile kadının sesini duyuyoruz önce. Acının birçok boyutta hissedilen şiddeti kadınlarda daha sert, daha güçlü. Şimdiki zamanın ötesine bakabilme güdüsü doğal olarak var kadınlarda. Rahmandır; yani acıyan, koruyan, merhamet edendir; rahim sahibidir kadın çünkü.

“Manves City”de “Kadın siluetinde erkeksi güdülerle annelik yapmaya çalışan” tarifinizin altını çizmişim. Ataerkil dünyada hayatta kalmak için erkeklik maskesi takan kadınlar hemcinslerine en az erkekler kadar ya da erkeklerden daha mı çok zarar veriyor?

Eski ama güçlü bir deyiş vardır: “Her ağacın kurdu özünden olur”. O kurdun zararı baltanın zararından farklı ve daha kalıcıdır. Darbe almış ağaçlar görmüşüzdür, bayılırım onların yaşama direncine, kesildikleri yerden filizlenirler çoğu zaman. Bununla birlikte sorunuzdaki yargıya tümüyle katılıyorum. **MS**

HÜLYA
EKŞİGİL
heksigil@gmail.com

Yılbaşı yaklaşırken İaşe sayfaları da bu ay yeni yıl sofralarına yakışacak kestaneli bir tatlı tarifine, yeni yayımlanan "Bir Dünya Börek" kitabına ve organik gıda dünyasında açılan yeni mekânlara odaklanıyor.

Özel sofralarda kestane

125 ➔

Doğu Asya ve Güney Avrupa'da yetişen kestane özellikle Korsika'nın 'kestanelik' olarak anılan Castagniccia bölgesinde yüzyıllardır üretiliyor. Bilimsel adı 'Castaneae'nin Romalılar için en leziz kestanelerin kaynağı olan Kastanum'dan, yani Kastamonu'dan geldiği rivayet ediliyor. Bu bir efsane olsa bile Anadolu kestanesi denen tür bugün dünyada en çok üretilen dört kestane çeşidinden biri.

Roma İmparatorluğu'nun ordularını da ortaçağın fakir, hastalıklarla boğuşan halklarını da besleyen kestanenin ağacına 'ekmek ağacı' denir ve ununda ekmek yapılırdı. Mısır ununda yapılan 'polenta' ise mısırın Avrupa topraklarına gelmesinden önce, kestane unu ile yapılıyordu. Yemek olarak tüketilen püre ve çorbaları çok yaygındı. Fransızların 16 aşamada hazırladıkları ünlü kestane şekeri 'marron glace' gibi rafine lezzetler çok daha sonra ortaya çıktı. Osmanlı'nın da kestaneli bulgur pilavı, kestane yahnisi gibi yemekleri ünlüydü. Bugün kestane şekeri ile bilinen Bursa'da ise ne yazık ki artık çoğu unutulmuş çok sayıda kestaneli yemek vardı. Haşlaması ve kebabı şimdi de kış aylarında Türkiye'nin birçok yerinde, evlerde çoluk çocuk tüketilen lezzetler.

Kuzey Amerika'da Şükran Günü ve Noel hindileri kestaney-

Tatlı tarifi özellikle yılbaşı sofraları için ideal bir seçim.

le doldurularak ya da kestaneli bir garnitürle pişiriliyor. Çin'in kestaneli tavuk yemeklerinden Fransızların kestaneli bıldırcın gibi özel lezzetlerine kadar pek çok 'kanatlının' da en önemli eşlikçisi. Kümes hayvanlarına, pilavlara çok yakışıyor. Bir başka dost olduğu malzeme ise çikolata. Üzeri çikolatayla kaplı ya da çikolata soslu kestane tatlıları her zaman çok popüler. Ünlü pastası Mont Blanc'dan kestaneli cheesecake'e kadar, her iddialı pastane kendine göre farklı çeşitlere de yer veriyor. Buradaki tarif özellikle yılbaşı sofranız için ideal bir seçim. Uzun ve yiyip içerek geçirilmiş bir gecenin sonunda bile tadılabilecek kadar hafif ve özel bir davet sofrasında yer bulabilecek kadar da gösterişli.

PORTAKALLI KESTANE PÜRESİ (4 KİŞİLİK)

MALZEMESİ:

- 1 kg kestane
- 2 portakal
- 1 su bardağı yaban mersini
- 4 çorba kaşığı pudra şekeri
- 1 çorba kaşığı toz şeker
- 2 su bardağı süt

YAPILIŞI: Kestaneleri bir bıçakla çizip bir saat ılık suda beklettikten sonra iki bardak sütle 20 dakika haşlayıp soyun. Portakalın birinin kabuğunu çok ince rendeleyin, diğerini yine çok ince, ama şeritler hâlinde çıkarın. Sularını sıkın. Blendıra kestaneleri, rendelediğiniz kabuğu, pudra şekerini, portakal suyunun ve yaban mersininin yarısını koyun. Gerektiğinde portakal suyunun kalanını azar azar ekleyerek püre haline getirin. Bir cezvede üç çorba kaşığı suyu ve toz şekeri kaynatıp portakal kabuğu şeritlerini içine atın. Beş dakika kısık ateşte pişirip süzün. Servis tabaklarına paylaştırdıktan sonra kalan yaban mersini ve portakal kabuğu şeritleriyle süsleyerek servis edin. Daha zengin bir tatlı istiyorsanız püreye fındık ve fıstık ekleyebilir, bir çikolata sosu eşliğinde servis edebilirsiniz.

Kitap mutfağa girmeyenlerin, hatta börekten uzak duranların bile içindeki ilginç bilgilere kayıtsız kalamayacağı bir çalışma.

BÖREĞİN DÜNYASINDA

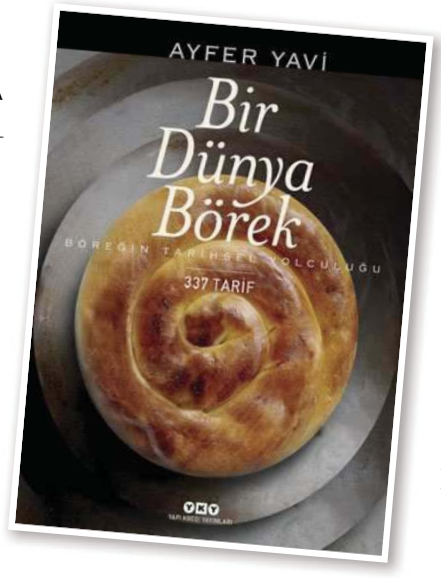

Uzun zamandır ortalama yemek kitaplarının piyasada dolaştığı yayıncılık dünyasına geçen ay gerçek bir yıldız geldi. Ayfer Yavi'nin beş yıldır üzerinde çalıştığı "Bir Dünya Börek" nihayet çıktı. Türk mutfak kültürünün en belirleyici unsurlarından biri olan hamur ve onunla yapılabilen ne varsa bu kitapta yer alıyor. Üstelik geçmişine ait tüm bilgilerle ve bu coğrafyanın ötesinden, dünyanın başka yerlerinden de örnek tariflerle. Kitabın ana başlıkları şöyle: "Ailemin Yolculuğu ve Önsöz", "Tarihin İzinde Tahıllar ve Hamur İşleri", "Böreğin Tarihsel Yolculuğu", "Böreğin Yolculuğu", "Bizim Böreklerimiz", "Böreğin Dünya Yolculuğu", "Tatlı Börekler", "Edebiyatın, Tarihin ve Derlemelerin İçinden Geçen Börekler", "Börek ve Türevlerinin Göç Yolları", "Ölçüler ve Börek Aletleri".

Mutfağa girmeyenlerin, hatta börekten uzak duranların bile içindeki ilginç bilgilere kayıtsız kalamayacağı bir çalışma bu. "Bir Dünya Börek"te Peru'dan Hindistan'a, Edirne'den Antalya'ya böreğin var olduğu her kent ve ülkeden reçeteler var. En basitinden ustalık ve maharet isteyen örneklere kadar çok geniş bir yelpazede, börek başlığının altında toplanabilecek tatlı ve tuzlu tariflerin vadettiği lezzetler, uzak duranları bile mutfağa çekecek güçte. Türk, Ermeni, Laz, Sefarad, Tatar, Rum, Çerkez, Boşnak ve Kürt böreklerine de kıtalar ötesi coğrafyaların bu kategoriye giren yiyeceklerine de yer verilen kitapta tülbent böreğinden ketelere, boyozdan mizitropidese, kapak böreğinden pierogiye 337 tarif yer alıyor. İster bir referans kitabı niyetine alıp kitaplığınızı zenginleştirmek için olsun ister yıl boyu reçetelerini denemek amacıyla "Bir Dünya Börek", bu coğrafyada yaşayan kimsenin kayıtsız kalamayacağı bir çalışma. Üstelik yeme içmeyle ilgili herkes için dört dörtlük bir yılbaşı armağanı. YKY'den çıkan kitabın etiket fiyatı 75 lira.

"Bir Dünya Börek"; Peru'dan Hindistan'a, Edirne'den Antalya'ya böreğin var olduğu her kentten reçeteler paylaşıyor okurlarla.

Yerli Organik Manav'ın arkasındaki iki öncü isim: Gürsel Tonbul ve Murat Denizel.

ORGANİK GIDADA İŞ BİRLİĞİ

Yiyip içtiklerimizden yararlanmak kadar zarar görmemeyi de önemsediğimiz zamanlardayız. Antibiyotik yüklü hayvanlardan zirai ilaçlarla yıkanmış sebzelere kadar 'yemesek daha iyi' olacak bir dolu ürünle çevriliyiz. Özellikle çocuklu evlerde doğal tarım, organik gıda gibi kavramlar kutsal sözcüklere dönüşmüş durumda. Ama her konuda olduğu gibi bu konuda da kandırılmak giderek daha kolay ve güvenilir adresler her zamankinden kıymetli. Levent'te açılan YOM (Yerli Organik Manav) ise çatısının altında topladığı organik markalarla, bir pazarın ya da marketin organik reyonundan daha fazlasını sunuyor. Projenin arkasında bu dünyada çok tanınan iki öncünün imzası var. Gürsel Tonbul Türkiye'nin tam donanımlı ilk organik çiftliği olan Değirmen'i kurup bugünlere getirdi ve Yerlim markasıyla sertifikalı organik tarımda uluslararası bir düzeye ulaşmayı başardı. Murat Denizel ise City Farm markasını yaratarak Türkiye'de ilk defa organik ürünlerin organize olarak perakende ve toptan satış pazarlamasını gerçekleştirip yaygınlaştırdı. Organik gıdanın çok önemli bu iki ismi YOM'daki ortaklıklarıyla tüketiciye zengin bir çeşit sunuyorlar. Etten meyveye, tahıldan hazır gıdaya, pekmezden sirkeye çok geniş bir gıda yelpazesinin yanı sıra organik temizlik ürünleri, tekstil, kişisel bakım ürünleri de satılan bu mağazada, çeşitli organizasyonların da gerçekleştirileceği yeni bir oluşumun ilk adımlarını atıyorlar.

BULMACA

İLKER
MUMCUOĞLU

mumcuogluilker@gmail.com

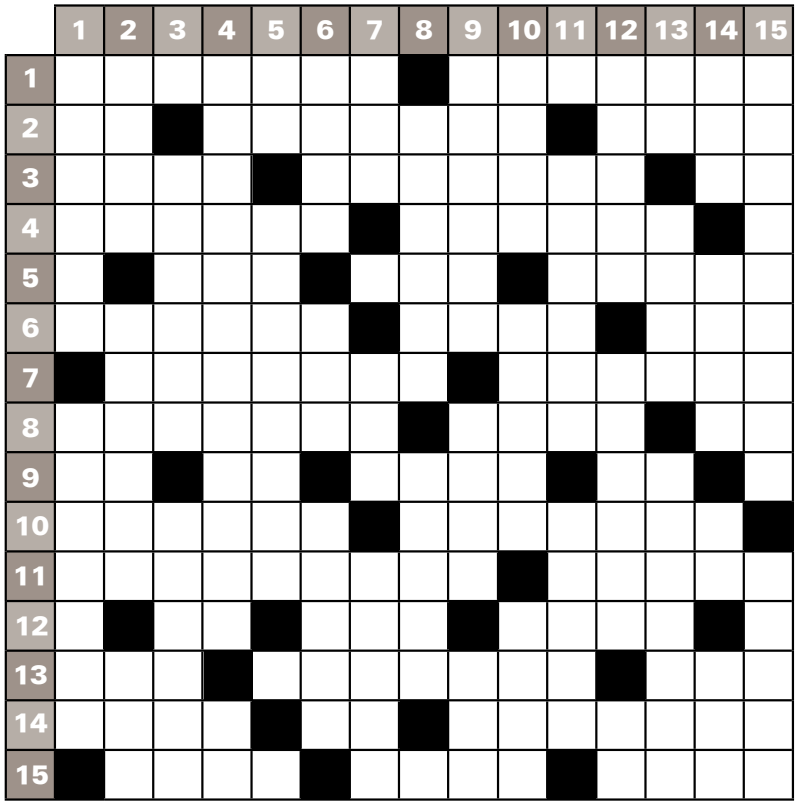

SOLDAN SAĞA

1. Nermin Yıldırım'ın son romanı - D'alembert ile Ansiklopedi'yi yaratan, Aydınlanma Çağı'nın en önemli kişiliklerinden biri. **2.** Hakan Günday'ın bir romanı - Necati ... (Yazar) - Pier Paolo Pasolini'nin bir filmi. **3.** Mel Ferrer ve Leslie Caron'un oynadıkları, Charles Walters'ın filmi - "Ateşi ve ... gördük" (Nâzım Hikmet) - Spielberg'in bir bilimkurgu filmi. **4.** Yaratıcısının adı bilinmeyen yapıt - Barbra Streisand'ın söylediği bir şarkı. **5.** Edep Doğru Söyletmez'in kitabı - "Göllerde bu ... bir kamış olsam" (Ahmet Haşim) - "İstanbul bugün yorgun / Üzgün ve yaşlanmış / Biraz kilo almış / Ağlamış yine, ...leri akıyor" (Teoman). **6.** "Ne ... ne divane" (Yunus Emre) - ... Magritte (Belçikalı sürrealist ressam) - "... Kalsın" (Sennur Sezer'in şiir kitabı). **7.** Afa Yayınları'nın sahibi - Atom Egoyan'ın bir filmi. **8.** İkinci Abdülhamit'in, Selanik'te sürgüne gönderildiği köşkün adı - Ersin ... (Fotoğrafçı) - Bir soru sözü. **9.** ... Çil (Senarist) - Pink Floyd'un bir şarkısı - ... Fabian ("J'etaime"i söyler) - Behiç ... (Karikatürist, yazar). **10.** Üç Silahşörler'den biri - 1967'de, henüz 26 yaşındayken, siyanür içerek intihar eden şair. **11.** "Duvara Karşı" adlı filmde de oynayan, Türk asıllı Alman oyuncu - ... Batu (Aktris, şair). **12.** "... Roman Français" (Frederic Beigbeder'in romanı) - Misket limonu - ... Davidson (Amerikalı komedyen aktör). **13.** Zeki Ökten'in bir filmi - Jürgen Haase'in yönettiği, müziklerini Zülfü Livaneli'nin yaptığı, senaryosunu Çetin Öner'in yazdığı film - Michael Jackson'ın bir şarkısı. **14.** Paul ... (Alman kökenli İsviçreli ressam) - Olumsuzluk veren bir önek - "Sen babasının gönlünü ettikten sonra kızın ... mi okunur bre usta!" (Orhan Kemal). **15.** Ömer Lütfi ... (Sinema yönetmeni) - Fırat Tanış'ın şarkısı - "Kızıl ..." (Tom Clancy'nin romanı).

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Hakan Günday'ın bir romanı - Ertem Eğilmez'in son filmi. **2.** Senaryosunu Yılmaz Güney'in yazdığı, yönetmenliğini Temel Gürsu'nun yaptığı bir film - Isın - ... Alyamaç (Sinema yönetmeni). **3.** Nabokov'un bir romanı - Bir tür sedef. **4.** William Shakespeare'in bir oyunu - İkinci Yeninin Keşişi'ni simgeleyen harfler. **5.** Dario ... (İtalyan oyun yazarı) - Hafif, kesintili ve yavaş esen rüzgarı anlatan ikileme. **6.** Ad - ... Ray (ABD'li fotoğraf sanatçısı) - Sinan ... ("Karahindiba" adlı hikâye kitabının yazarı). **7.** "... Üşümesi" (Adalet Ağaoğlu'nun romanı) - Enis Batur'un bir şiir kitabı - ... Özer (Şair). **8.** "Geçme ... köprüsünden / Ko aparsın su seni" (Y.S. Selim) - "... Eğitimi" (Can Kozanoğlu'nun kitabı). **9.** Edebi bir tür - İnci ... (Yazar) - Ayn Rand'ın bir romanı. **10.** ... Demirbaş ("Tenimdeki İmza" romanının yazarı) - ... Çelik ("Yalınayak" ve "Kasımda Çiçek Açmak" adlı kitapları da olan şair) - "... Kedi" (Lara Jones'un bir kitabı). **11.** "Manolya - ..."(Erol Büyükburç'un 45'liği) - Metin Cengiz'in bir şiir kitabı. **12.** "Ne efsunkar imişsiz ah ey didar-ı hürriyet / ... aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten" (Namık Kemal) - Kiradaki mülkler - Kuzu sesi. **13.** "... Çağı" (James Lovegrove'un romanı) - Eski İskandinav mitolojisinde, evrenin yaratılışında oluşan ilk canlı - Henri Charriere'nin sinemaya da uyarlanan ünlü romanı. **14.** "Gözler kamaştıran şala, meftun eden güle / Her kalbi dolduran zile / Her sineden ...!" (Y. K. Beyatlı) - "Dersaadet'te Sabah ...ları" (Attila İlhan'ın romanı) - Nikelin simgesi - Ozbi'nin bir şarkısı. **15.** Bütüncül - Lale Devri'nin şairi.

GEÇEN SAYININ ÇÖZÜMÜ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	M	O	N	T	S	E	R	R	A	T	■	A	S	A	F
2	E	R	İ	S	İ	N	■	A	R	K	A	D	A	Ş	■
3	R	A	F	E	T	E	K	İ	Z	■	N	A	M	A	L
4	C	N	A	■	E	L	A	■	U	S	A	■	U	■	O
5	U	■	K	A	■	H	A	L	■	A	R	A	R	O	T
6	R	K	■	İ	H	A	N	E	T	İ	■	T	A	P	İ
7	Y	A	T	M	A	K	■	M	E	R	S	İ	Y	E	■
8	■	T	R	E	N	■	R	A	N	■	A	K	■	R	A
9	G	R	E	E	N	E	■	N	E	H	R	■	B	A	R
10	R	E	N	■	A	R	A	■	K	E	A	N	U	■	A
11	A	■	İ	L	H	A	N	B	E	R	K	■	S	A	K
12	M	E	N	A	■	Z	A	R	■	G	E	C	E	Y	İ
13	S	S	■	M	A	İ	■	A	S	E	N	A	■	İ	T
14	C	İ	N	■	F	L	A	N	E	L	■	M	İ	N	A
15	İ	R	O	N	İ	■	A	D	R	E	S	İ	■	E	B

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Şehir Tiyatroları 1914

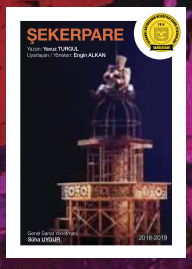

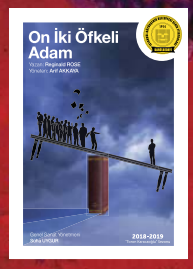

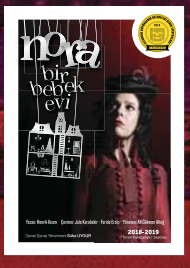

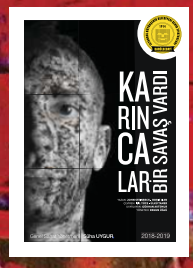

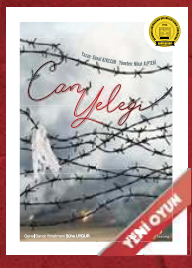

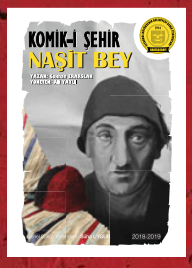

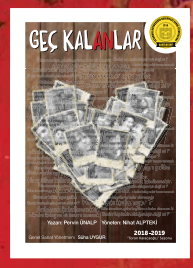

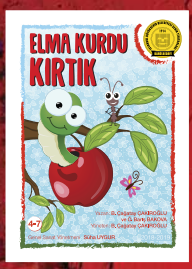

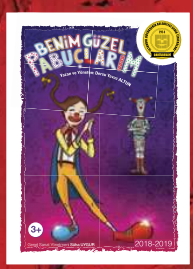

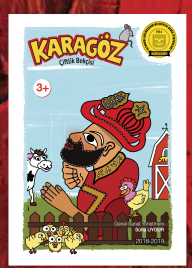

Hemen İndirin App Store

Hemen İndirin Google play

ARALIK'TA **2'Sİ YENİ 29 OYUN**

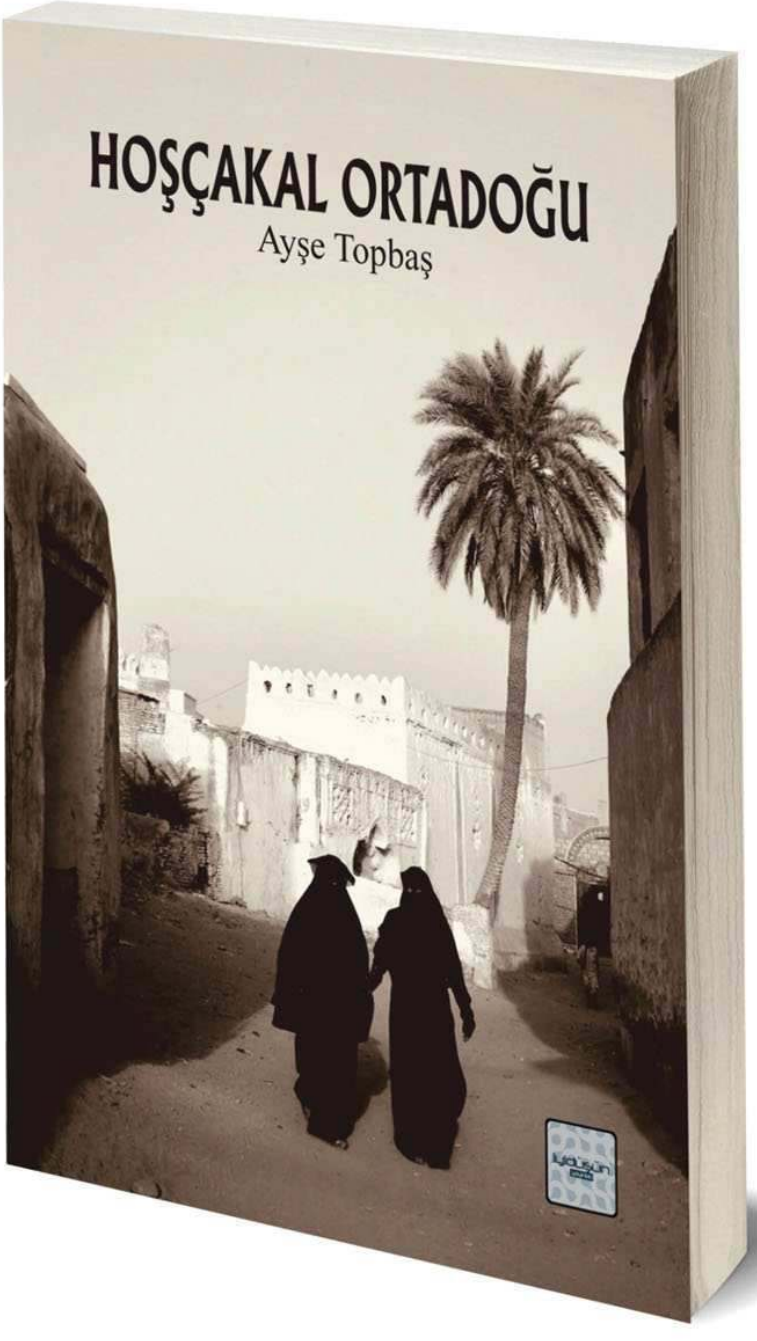

Ayşe Topbaş, geçmiş zaman seyyahlarının hayalî rehberliğinde, çekici Ortadoğu kentlerinde gezmeye davet ediyor okuru.

Matbuat
yayın grubu